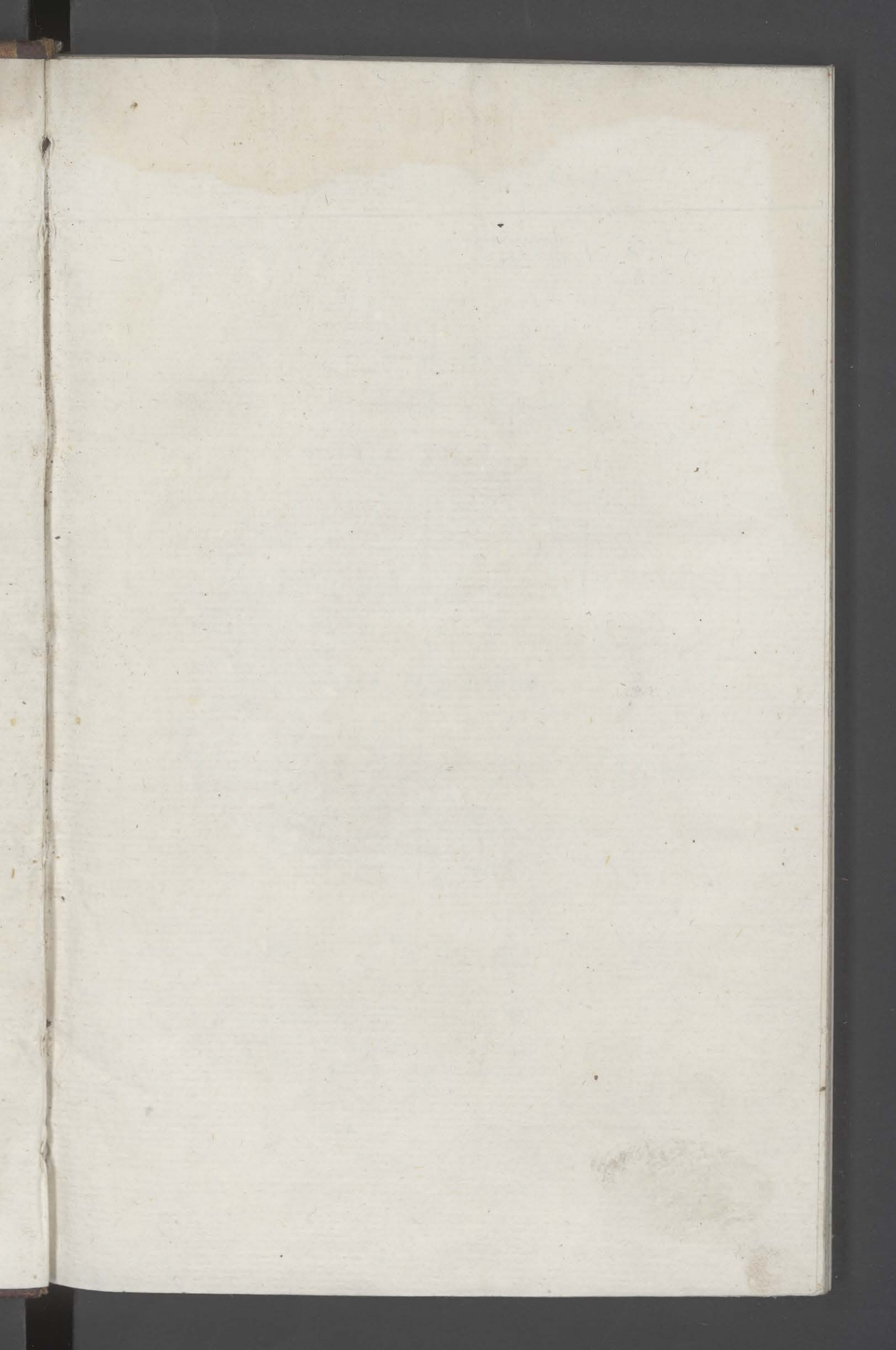

ANTIFEBRONIUS VINDICATUS

SEU

SUPREMA

ROMANI PONTIFICIS

POTESTAS

ADVERSUS

JUSTINUM FEBRONIUM

EJUSQUE VINDICEM

THEODORUM A PALUDE

Iterum adserta, & confirmata.

PARS IV.

CÆSENÆ

MDCCLXXII.

APUD GREGORIUM BLASINIUM SUB SIGNO PALLADIS

SUPERIORUM FACULTATE.

Misereri licet nostræ ætatis laborem, & præsentium temporum stultas opiniones congemiscere, quibus patrocinari Deo *humana creduntur, & ad tuendam* Christi *Ecclesiam ambitione sæculari laboratur.*

S. HILARIUS

Libr. contr. Arrian. vel Auxent. Mediolan.

PRÆFATIO.

DUm dissertationes hæ nostræ sub prælo sunt, duo prodierunt libri, quorum ut primo dissertationis primæ capite proposita *Februniani* operis historia quoad fieri potest, absolutissima sit, mentionem aliquam a nobis postulare lectores videntur.

Primo hic titulus est: Ennodii Faventini *de* Romani *Pontificis primatu adversus* Justinum Febronium *Theologico*-historico-critica *dissertatio*. Faventiæ ex typographia Archiana 1771. 4. Tribus autem partibus constat, quarum prima *de primatus S.* Petri *Apostoli inscribitur*; secunda *de primatu* agit *Romani Pontificis*; tertia *ostendit*, Romanum *Pontificem Ecclesiæ & cuivis Synodo auctoritate præcellere*. Auctorem porro operis ferunt P. CAROLUM TRAVERSARI ex illustri Ordine Servorum B. M. V. virum eruditum, cujus potissimum studio factum est, ut *Faventiæ* litterarius quidam cœtus ad *Febronii* confutanda dogmata instituereture. Qua in re justo honorificentius cum *Febronii* libro actum esse nemo non intelligit. In *Angliæ* Academia *Cantabrigiensi* primum, deinde in *Oxionensi* novam ad Cardinalis *Roberti Bellarmini*

mini controversias si fieri posset refellendas prælectionem institutam fuisse novimus, nec miramur. At *Febronii* opus *Faventiæ* factum fuisse, ut novus cogeretur litteratorum hominum conventus, qui in eo refutando desudaret, vix ipsos Protestantes probaturos crediderim.

Non certe probabit *Carolus Fridericus Bahrdt* Lipsiensis Catechista, quem primum in *Febronium* distrinxisse calamum (*T. I. Antifebr. vindic. p.* 7.) retuli. Hic enim quum se in appendice quarta primi voluminis a *Febronio* acriter reprehensum vidisset, nuperrime dialogum *Gallico* sermone vulgavit, quo nihil ad infirmandam siquam haberet, *Febronii* auctoritatem efficacius potuit excogitari. Prænotatur libellus iste: *Jugement d'un Ecrivain Protestant touchant le livre de* Justinus Febronius. *Troisieme edition corrigèe, & considerablement augmentèe.* Labia dolosa, in corde & corde locuti sunt. Ps. XI. a Leipsic MDCCLXXI. 8.

Ex hoc autem *Bahrdt* libro duo nosse injucundum non erit. Scripseram (*T. I. p.* 4.) *Gallico Febronianum* opus expressum fuisse sermone, idque ex ipso hauseram *Febronio* qui ea de re gloriatur (*T.* II. *pag.* 23.) Audi jam ex *Bahrdtio* quis sit *Gallicus Febronii* interpres

„ Quant a l'Abbè du V** [*inquit pag.*
„ 70.] je ne sai par ou il est savant, si
„ non

„ non par la traduction de votre livre, ni
„ si cette traduction est une marque bien
„ certaine d' un grand savoir . . . . Je ne
„ puis (*pag.* 71.) m' empécher de vous fai-
„ re remarquer, que c' est un enthousiaste
„ du prémier ordre . . . . Vous savez les
„ affaires, que sa traduction lui a attirée.
„ Pourquoi citer un fanatique aussi outré,
„ que celui-là " ? Quis tamen crederet ? Hic *Febronio* multo verecundior fuit . Quamobrem etsi *Romanæ* Curiæ infensissimus [præf. pag. IV.] ait : *j' ai crû devoir adoucir les expressions* TROP DURES , *& omettre entièrement des sorties* TROP VIVES *contre la Cour de* Rome . Proh ! pudor !

Aliud quoque est, quod ex *Bahrdtii* libello huc conferam . Fateor , nonnihil me pupugerant , quæ in diario Encyclopedico [mense Julii 1770.] in *Febronii* commendationem legeram , illudque præsertim , quod ad meum quoque *Antifebronium* pertinebat : *Les critiques de* Febronius *sont plus injustes que solides , & plus injurieuses que savantes .* Verum recreavit animum *Bahrdtius* , qui in hæc *Bullioniensis* censoris verba ait (pag. 74.) *il ne sauroit en donner des preuves ; & il nous conste* (o præclarum librorum judicem !) *qu' il n' a lu aucun de ces critiques* . Sed & illud ex *Bahrdtio* (p. 70.) nosse placuit : *ces pretendus applaudissemens* (Februniani operis) *se reduisent aux eloges de quelques nouveaux*

Philosophes, & d'UN JOURNALISTE CONNU PAR SON IRRELIGION. Quid enim ab hujusmodi hominibus expectandum! Deo enimvero gratias maximas ago, quod in horum reprehensionem incurrerim, ac porro sim incursurus. Hæc hactenus.

CONSPECTUS DISSERTATIONUM

HOC VOLUMINE CONTENTARUM.

DISSERTATIO IX. *De caussis a Febronio confictis, cur Primatus jura contra primigeniam Christi Domini institutionem a* Romanis *Pontificibus adaucta fuerint, atque adeo injuste amplificata.* pag. 1

CAPUT I. *Veterumne Canonum collectores* Romanis *Pontificibus, eorumque adseclis augendae Primatus potestatis occasionem praebuerint? Aliqua de Occidentalis Patriarchatus juribus cum juribus Primatis minime confundendis.* ibid.

CAPUT II. *Alias auctae Pontificiae auctoritatis caussas* Febronius *proponit*; meritum *nempe* sanctitatis *&* eruditionis gloriam, quae *Romanos* Pontifices saepe ornarunt; *item* nomina Rectoris Pastoris & capitis Ecclesiae universae, quae summo Pontifici tribuuntur. *Eas hoc capite perpendimus,* &

& ad Febronii *institutum inanes ostendimus.* pag. 16

CAPUT III. Febronius *quæ Pontificii Primatus consectaria sunt, auctæ hujus amplitudinis caussis adcenset. In his ea* Innocentii III. *lex judicibus lata, ut judicent,* sicut in similibus casibus summus Pontifex judicavit. *Num* Romani *civilem majorum dominatum etiam in sacris imitentur.* 28

CAPUT IV. *Quid* de vulneribus per decretales *Isidori* disciplinæ Ecclesiasticæ *si* Febronio *credimus, inflictis sentiendum sit? Insignes istius hominis hallucinationes deteguntur.* 38

DISSERTATIO X. *De abusibus a* Febronio Romanæ *Curiæ obiectis.* 54

CAPUT I. *Inter abusus* Romanis *a* Febronio *obiectos non infimum locum habet Cardinalium amplitudo cum Episcoporum, quos illè* Romæ INCIVILITER TRACTARI *queritur, dignitate collata. Hujus adcusationis falsitas. Alia in Eminentissimos Patres a* Febronio *temere dicta.* ibid.

CAPUT II. Auri cupiditas Romanæ Curiæ passim a Febronio exprobratur: iniqua ejusmodi adcusatio gravissimis momentis depellitur. pag. 71

CAPUT III. *Legitimæ Ecclesiarum libertati Roma non adversatur: sed num legitima libertas sit, ad quam* Febronius Germaniam *excitat, dubitari merito potest.* Gallicarum *libertatum consequutionibus, itemque quam semper experti sunt,* Romanorum *Pontificum indulgentia* Germani *a* Febroniana *amplectenda libertate avocantur.* 102

CAPUT IV. *Religiosorum cœtuum ab Episcopali auctoritate immunitas, aliaque ejusmodi privilegia, quæ inter* Romanæ *Curiæ abusus a* Febronio *percensentur, nec æquitatis fines prætergrediuntur, & multis nominibus in publicam universalis Ecclesiæ utilitatem cedunt.* 154

CAPUT V. *Alia a* Febronio Romanæ *Curiæ objecta vitia percensentur, de illisque judicium fertur. Ubique sui similis Auctor deprehenditur, malevolus scilicet, ac fallax summorum Pontificum obtrectator.* 222

DIS-

DISSERTATIO XI. *De subsidiis ad vindicandam Ecclesiasticam libertatem Episcopali cœtui a* Febronio *propositis*. pag. 240

CAPUT I. *Episcopis* Febronius *duo cum primis suadet*. 1. *ut nativa jura defendant*. 2. *ut dimissa jura recipiant*. *Verum utrumque aut nihil ad rem facit*, *aut viam schismati latissimam pandit*. ibid.

CAPUT II. *Jusne Episcopis sit in* Romanorum *Pontificum Constitutiones inquirendi*, *earumque*, *si libeat*, *retinendarum*. 258

CAPUT III. *Maximum* adversus abusum Ecclesiasticæ potestatis remedium Febronius *collocat* in apta instructione populi. *Adversarii calliditas retegitur*; *tum ex nuperrima* Tricastini *Episcopi Pastorali institutione*, *quæ ex* Gallico *idiomate latine redditur*, *ostenditur*, *quantum ille* in apta instructione populi *suggerenda aberret a vero*. 274

CAPUT IV. *Quid de Generali Concilio ad* Febronii *mentem* LIBERO *sentien-*

tiendum sit? Num saltem vindicari Ecclesiastica libertas possit a Nationalibus Conciliis, quæ ad imminuendam Romani *Pontificis auctoritatem cogantur?* pag. 287

CAPUT V. *Absona & schismatica de non metuendis* Romanis *censuris* Febronii *decreta confutantur.* 304

DISSERTATIO XII. *De aliis ad Ecclesiasticam restituendam libertatem* Febronianis *adminiculis.* 313

CAPUT I. *Nihil in Ecclesiasticis caussis Principes possunt, quod tuitionis, ac protectionis Ecclesiasticæ fines prætergrediatur: id autem potestatis perperam a* Febronio *ad disciplinam pseudo*-Isidorianam *reformandam pertrahitur.* ibid.

CAPUT II. *De Pontificiis Bullis non ante divulgandis, quam Principibus placuerit,* Febronii *dogmata cum iis conferuntur, quæ hoc de argumento* Benedictinus Zallwein *ab eodem* Febronio *sæpe non sine laude appellatus disserit; aliqua ad hæc confirmanda adduntur.* 339

CA-

CAPUT III. *Pauca de appellationibus ab abusu contra* Febronium , *qui iterum cum* Zallweinio *comparatur*. 367

CAPUT IV. Febronius *ut* Romana *Curia coerceatur*, *appellationes ad generale Concilium iterum urget ; sed præter quam quod quæ sibi super earum cum novitate , tum improbitate opposueram , intacta prorsus relinquit , a sanioribus* Germanis , *atque adeo ab ipsis* Gallis, *quorum tamen auctoritate se protegit*, *infeliciter dissentit*. 387

CAPUT V. *Quæ de subtrahenda* Romano *Pontifici obedientia pluribus in locis præsertim vero in epistola de hoc ipso argumento scripta* Febronius *ingerit*, *veluti fallaciarum plena*, *quinimmo schismatica exploduntur*. 408

Ex commissione Illustrissimi, ac Reverendissimi Joa: Bap. Bartolucci Spoletensis Vicarii Generalis hujus Civitatis Cæsenæ vidi, ac approbavi omnia, quæ in scriptis in hoc Libro inveniuntur sub Titulo = *Antifebronius Vindicatus, seu suprema Romani Pontificis potestas adversus Justinum Febronium ejusque Vindicem Theodorum a Palude iterum adserta, & confirmata.*

Simon Fidelis Taurinus Exam. Syn. ac Revisor. &c.

Die 4. Maii 1772.

Imprimatur

J. B. Bartolucci V. Generalis.

Ex commissione Admodum Reverendi Patris Magistri Thomæ Benedicti Marchesii Vicarii S. Officii Cæsenæ perlegi, atque approbavi omnia quæ scripta inveni in hoc Libro, cujus Titulus = *Antifebronius Vindicatus, seu suprema Romani Pontificis potestas adversus Justinum Febronium ejusque Vindicem Theodorum a Palude iterum adserta, & confirmata* = illumque prælo dignum esse, utpote Catholicæ Fidei, morumque Sanctitati nullimode repugnantem.

Jo. Franciscus Antonius Sabbatani Religionis Tertii Ordinis Sancti Francisci Deffinitor Provincialis, Examinator Generalis, ac S. Officii Cæsenæ Consultor.

Imprimatur

Fr. Thomas Benedictus Marchesi Vic. S. Off. Cæsenæ.

DISSERTATIO IX.

De caussis a Febronio *confictis, cur Primatus jura contra primigeniam Christi Domini institutionem a* Romanis *Pontificibus adaucta fuerint atque adeo injuste amplificata.*

CAPUT I.

Veterumne Canonum collectores Romanis *Pontificibus, eorumque adseclis augendæ Primatus potestatis occasionem præbuerint? Aliqua de Occidentalis Patriarchatus juribus cum juribus Primatis minime confundendis.*

I. OSTQUAM præcipua quædam Pontificiæ jurisdictionis capita, quæ *Febronius* inter adscititia, atque adeo per nefas usurpata jura adnumerat, ad Primatus naturam, insitamque potestatem pertinere hactenus demonstravimus, supervacaneum fortasse videri posset in caussas inquirere, a quibus *Febronio* injustam hancce

jurium amplificationem arcessere placuit. Hanc tamen disputationem non illibenter ingredior; ea enim, quæ superioribus dissertationibus adseruimus, hinc mirifice confirmatum iri intelligo. Equidem quum nosmetipsi inter tot tantasque temporum vicissitudines sæpe in Pontificiæ auctoritatis usu variatum fuisse non diffiteamur, si hujusmodi varietatum caussas perscrutari *Febronio* libuisset, gratias illi de suscepto labore ageremus. Verum dum ex usus varietate ipsam supremæ potestatis indolem plane mutatam, summaque Episcopalis cœtus injuria adauctam colligit, queriturque, caussasque præterea tam noxiæ commutationis persequitur, fallitur certe, proborumque hominum indignationem in se convertit. Parcendum tamen facilius erudito viro fuisset, si quæ adversus ipsum hac super re in *Antifebronio* disceptaveram (1), diluenda sibi sumpsisset; tunc enim veritas mutua hac ingeniorum concertatione clarescceret. Verum ille sui semper similis eadem oberrat chorda, se mihi satisfecisse ratus, si meis argumentis nihili habitis, aut certe dissimulatis interritus suas illas nænias repeteret.

II. Aliquid tamen, fateor, addidit, quod in superiore opere prætermiserat, sed illud quam ridiculum, atque ab omni veritatis specie alienum! Audiamus. Hanc igitur the-

sim

(1) T. I. Pisaur. edit. diss. III.

sim iterum statuit (2): *Patriarchalia* Occidentis *jura Primatialibus*, *non sine gravi perturbatione Ecclesiasticæ disciplinæ* Romæ *confunduntur*. Quei autem id probat? *Orientalium* Patriarcharum jura percenset: tum ait (3): „ Pone nunc Patriarchæ *Occidentis* eadem vel „ similia fuisse privilegia, quæ *Orientalium*; „ minora etenim aut restrictiora haud fue„ rint: quid naturale magis, quam ut ex„ stincto Patriarchæ *Romani* nomine & ti„ tulo, hujus jura credantur & reddantur „ Primatui propria. Tolle jam hæc *Patriar„ chalia* privilegia; quid *Primati universali* „ in *Occidentem* æque ac *Orientem* supererit „ aliud, quam jus illud universalis inspe„ ctionis & directionis, de quo ejusque ad„ nexi *Cap. II.* actum est". Quam belle! quam acute! Tum enimvero perinde ac si jactata hujusmodi jurium confusio extra omnem dubitationis aleam posita esset, duas illius potissimum caussas in medium adfert. Ac primam quidem ex ipsa *Dionysii Exigui* collectione repetit. " Etenim, inquit (4) „ postquam hæc collectio, teste *Cassiodoro*, „ *Dionysii* coævo, a *Romana* Ecclesia tanquam „ genuinus Canonum Codex recepta esset, „ . . . neque amplius distingueretur, quæ„ nam ex Epistolis, in hunc Codicem re-

 „ la-

(2) *T. II. pag.* 388.
(3) *ibid. pag.* 389.
(4) *ibid. pag.* 387.

„ latis, ad aliarum Ecclesiarum Episcopos
„ scriptæ fuissent a Papa tanquam *Primate*
„ universalis Ecclesiæ, quænam ab illo qua
„ *Patriarcha Occidentis*, quæ denique a *Metro-*
„ *politano* suburbicarum Ecclesiarum, quip-
„ pe quæ posteriores Ecclesiæ multo stri-
„ ctiore vinculo nectebantur & dependebant
„ a *Romana* Sede, quam reliquæ *Occidentis*,
„ & multo magis *Orientis* Ecclesiæ; alio
„ namque stylo Pontifices ad has scribe-
„ bant, alio ad illas, quarum Episcopi *Ro-*
„ *mæ* suam consecrationem adcipiebant,
„ quas proinde *Romani* suis usibus legibus-
„ que volebant subijcere. Porro hæ episto-
„ læ in unum Codicem Canonum collectæ
„ dabant ideam potestatis ubique æqualis,
„ & tantum non absolutæ". Alteram vero
caussam his verbis proponit (5): " Eo au-
„ tem facilior certiorque in Ecclesia fuit
„ occasio Patriarchalia jura cum Primatia-
„ libus confundendi, immo utraque fere
„ pro libitu extendendi, quod impia *Maho-*
„ *meti* lege per *Orientem* prævalente, cessa-
„ rit exercitium Patriarchatuum *Constantino-*
„ *politani*, *Alexandrini*, *Antiocheni* & *Hie-*
„ *rosolymitani* solo remanente illo *Romani*
„ Præsulis, cui deficiente omni competito-
„ re, seu legitimo contradictore, facile fuit
„ sibi quamcumque spiritualem Monarchiam
„ adtribuere, idque per orbem universum."

III.

(5) *ibid. pag.* 389.

III. Ego autem hominem heic mihi videor longe a semita aberrantem. Ea *confundi* dicuntur, quæ disiuncta a se invicem quum sint, perperam commiscentur; non illa, quæ ita comparata sunt, ut eadem uni eidemque multis nominibus conveniant. *Romano* enimvero Pontifici ut *Occidentis* Patriarchæ jura congruunt, quæ ceterorum sunt Patriarcharum; sed eadem illa, excellentiori quadam ratione eidem ut universæ Ecclesiæ Primati ita conveniunt, ut non omnia, quæ universalis Primatis sunt, ad illum ut Patriarcham pertineant (quum hæc multo plura sint ac præstantiora) omnia tamen, quæ in illo ut Patriarcha spectari possent, eidem ut Primati sint omnino adscribenda. Rem ut explicem, aliqua de Patriarchatu *Romano*, de quo sæpe mentionem injecimus sunt accuratius enucleanda. *Romanus* Pontifex idem & Patriarcha est, & Primas, & Metropolita, & Episcopus. Episcopus quidem Urbis *Romæ*, in qua Presbyteros solos ordinat, & reliqua munia obit Episcopi; Metropolita vero Provinciam *Romanam*, Primas *Italiam*, Patriarcha universum *Occidentem* regit (6). Quia tamen simul supremus est om-

(6) Universum, inquam, *Occidentem*, ut a *Sirmondo* in *censura de Ecclesiis suburbicariis*, a Schelestratio *Antiquit. illustr. T. II. diss. VI. cap. 3.* atque a P. Bianchi *T. V. P. I. pag. 129. seqq.* demonstratum habes: ut audiendi non sint, qui aut suburbicariarum regionum, aut solius *Italiæ*, aut etiam *Italiæ* & *Illyrici* finibus Romanum Patriarchatum concludunt.

omnium apex, & κεφαλη κεφαλων, ut a *Theodro Studita* appellatur (7) eadem ut superioris ordinis Pontifex exequi omnia potest, quæ Episcopis in sua civitate, Metropolitis in sua Provincia, Primatibus in sua diœcesi, Patriarchis in subjectis diœcesibus exercere licet. Nullum enim est jus, singulis hisce gradibus competens, quod supremus ille universalis Primatus non complectatur, atque adeo sibi subjiciat. Quamobrem *Romanæ* Ecclesiæ Præsulem ante *Nicolaum* I. sæculi IX. Pontificem fortasse non invenias, qui Patriarchæ nomen adsciverit, immo quum id *Græcis* Scriptoribus familiarissimum fuerit, *Latini* illud parce admodum usurparunt. Quatuor tantummodo Patriarchas, *Orientis* scilicet S. *Gregorius* M. agnovit in litteris ad *Brunechildem Francorum* Reginam, ubi eorum, qui a *Chelcedonensis* Synodi decretis discedebant, ignorantiam percellit: *sed ita* inquit (8) *illos erroris labes imbibit, ut ignorantiæ tuæ credentes universam Ecclesiam atque* OMNES QUATUOR *Patriarchas, non ratione, sed malitiosa mente tantummodo refugiant*. Sed illud multo luculentius, quod *Johanni* defensori *Hispanias* adeunti, ut *Hispanorum* Antistitum conatum infringeret, *Stephani* Episcopi a provinciali licet aliena Synodo dejecti appellationem a Canonibus,

Ec-

[7] *ep. III. ad* Leon.
[8] *lib. VII. ep.* 5.

Ecclesiæque more dissentaneam esse caussantium, in mandatis dedit (9). Imperiales Constitutiones recitat, quibus Episcopi trahi vetabantur ad aliud, quam ad Metropolitæ vel Patriarchæ judicium; tum addit: *Contra hæc si dictum fuerit quia nec Metropolitanum habuit, nec Patriarcham, dicendum est, quia a Sede Apostolica, quæ omnium Ecclesiarum mater est, caussa hæc audienda, ac dirimenda fuerat*. Facilis erat *Gregorio* responsio, se totius *Occidentis*, atque adeo *Hispaniarum* Patriarcham esse, haberique debere. Ea tamen *Gregorius* non utitur, immo Patriarchale jus seponit; & ad unius *Sedis Apostolicæ* provocat auctoritatem. Scilicet Apostolicæ Sedis eximius quidam est Principatus, quo qui pollet, frustra sibi de inferioribus dignitatibus plauderet, easque obiiceret aliis colendas. Qua in re *Gregorio Leo* item *Magnus* præiverat, quum enim *Anastasio Thessalonicensi* in *Illyrico*, quod Pontifici ut *Occidentis* Patriarchæ parebat, suas vices detulisset, id a se factum ait (10), *ut curam, quam universis Ecclesiis principaliter* EX DIVINA INSTITUTIONE *debemus imitator nostræ mansuetudinis adjuvares*; quod in epistola ad Episcopos Metropolitanos per *Illyricum* constitutos disertius exprimit his verbis (11): *Et*

(9) *lib. XI. ep.* 56.
(10) *ep. XIV. col.* 683. Ball. *edit.*
[11] *ep. V. col.* 617.

Et quia per omnes Ecclesias cura nostra distenditur, exigente hoc a nobis Domino, qui Apostolicæ dignitatis beatissimo Apostolo Petro *primatum fidei suæ remuneratione commisit, universalem Ecclesiam in fundamenti ipsius soliditate constituens, necessitatem sollicitudinis, quam habemus, cum his, qui nobis collegii caritate juncti sunt, sociamus. Vicem itaque nostram fratri & Coepiscopo nostro* Anastasio . . . *commisimus*. Quid clarius proferri a *Leone* poterat, ut non Patriarchalis juris, sed Pontificii Primatus in partem a se *Anastasium* vocatum demonstraret? Ejus enim curæ, ut tertia quoque dissertatione animadverti, quam *universis Ecclesiis principaliter ex divina institutione* debebat, adjutorem, atque adeo sollicitudinis quæ per omnes Ecclesias exigente Apostolicæ dignitatis Primatu distenderetur, socium *Anastasium* appellat. Nihil autem horum in Patriarchalem curam ac dignitatem, quam Ecclesiastici juris omnes agnoscunt, referri poterat. Nulla igitur heic est Patriarchalium ac Pontificiorum jurium pertimescenda confusio; sed *Romani* Præsules, siquæ ex superiore universalis Primatus auctoritate agere se posse intelligebant, ad eam potius, quam ad inferiorem licet ad idem aptissimam, confugiebant, quemadmodum in exercitu Imperator, si peculiarem cohortis cujuspiam, vel alæ Præfecturam in prælio subeat, se in iis ipsis quæ tunc strenue gessit, ut co-

pia-

piarum omnium caput potius quam ut cohortis illius, vel alæ ductorem haberi vult, ac prædicari; & Reges, qui ſimul alicujus Provinciæ *Duces* ſint, aut *Comites*, edicta, quæ pro illius adminiſtratione ſervanda proponunt, non *Ducis* aut *Comitis*, ſed ampliore *Regis* titulo prænotare conſueverunt. Quid enim inferioribus hiſce dignitatum gradibus inhærerent, quum ſplendidior in promptu ſit, qui ceterarum omnium jura non antecellat ſolum, ſed veluti abſorbeat?

IV. Quorſum ergo, inquies, in *Occidentis* Patriarchatu *Romanis* Pontificibus adſerendo tanta contentio? Dicam quod res eſt. Id non ad poteſtatem ſpectat, ſed ad poteſtatis uſum. Nimirum quum *Romanæ* Eccleſiæ Pontifices ab alienis pervadendis juribus ſemper abhorruerint; Patriarcharum autem jura auctore de *Marca* (12) quem *Schelestratius* ſequutus eſt (13), poſtulent, ut illis ſuarum diœceſium ordinationes, Synodi, ac relationes integræ ſint, niſi aliter univerſæ Eccleſiæ neceſſitas, aut etiam utilitas poſcat, poteſtatem, quam a Deo adceperant, hiſce in rebus continuerunt, ut *Orientalium* Eccleſiarum regimen ſuis Patriarchis liberum relinquerent, eam exercere contenti, ubi quidquam illis in regionibus exlex ſeu corrigendum ſeu caſtigandum occurreret. Contra vero

(12) *lib. I. de Conc. cap. 6. n. 2.*
[13] *diſſ. VI. cap. IV.*

vero quum solus Patriarcha *Occidentis* κατ' ἐξοχὴν sit Pontifex, in hac speciali diœcesi Primatis potestatem exerit amplissimam, quin ullius Patriarchæ jura invadat. Itaque quæ *Orientales* Patriarchæ in suis diœcesibus faciebant, ea in *Occidente* Pontifex quoque *Romanus*, sed non ex eodem, quo illi, auctoritatis fonte præstabat; illi enim uno Patriarchæ jure, quod Ecclesiasticum est, utebantur, hic præcipue Primatis, quod divinum est. Concilia equidem utrumque Primatis & Patriarchæ jus in *Romano* Pontifice sejungere visa interdum sunt, uti *Nicænum* I. Verum illa non tam potestatis in eo rationem habuere, quam diœcesis, in qua Pontifex, licet universæ Ecclesiæ Primas non esset, proprio Patriarchæ munere fungi potuisset. Recte *Nicolaus* I. post *Bonifacium* item I. (14) ait (15): *si instituta* Nicænæ *Synodi diligenter inspiciantur, invenietur profecto, quia* Romanæ *Ecclesiæ nullum eadem Synodus contulit incrementum: sed potius ex ejus forma, quod* Alexandrinæ *Ecclesiæ tribueret particulariter, sumpsit exemplum.* Nempe *Nicæni* Patres vel ipsum *Occidentalium* diœcesium, tractum cui *Petri* successores jus dicebant, considerantes venerati sunt *privilegia Christi a Christo donata*, ut idem *Nicolaus* ajebat (16)

V.

(14) *ep. XIV. col.* 1037. Coust.
(15) *ep. VIII.*
(16) *l. c.*

V. Somnia ergo sunt, quæ *Febronius* de *Dionysii Exigui* collectione comminiscitur. Sed & alia in verbosa illa & confusa argumentatione sunt, quæ admonitore & correctore indigeant. Ait *Febronius*: " postquam „ hæc collectio, teste *Cassiodoro*, *Dionysii* „ Coævo, a *Romana* Ecclesia tamquam ge„ nuinus Canonum Codex recepta esset, a„ deo, ut *Johannes* Papa II., qui anno „ 532. sedebat, eo jam usus fuisse intelli„ gatur ex epistola ad *Cæsarium Arelatensem* „ apud Harduinum *Concil. T. II. col.* 1115. „ neque amplius distingueretur, quænam ex „ Epistolis in hunc Codicem relatis, ad a„ liarum Ecclesiarum Episcopos scriptæ fuis„ sent a Papa tamquam *Primate* universalis „ Ecclesiæ, quænam ab illo qua *Patriarcha* „ Occidentis, quæ denique a *Metropolitano* su„ burbicariarum Ecclesiarum ". Sistamus heic parumper. Quæro, an quo tempore *Dionysius* suam illam collectionem adornavit, isthæc distinguerentur? Distingui tunc potuisse satis innuunt verba illa *postquam hæc collectio* & illa *neque amplius distinguerentur*. At quei factum, ut anno jam 532. quatuor tantum & triginta, postquam *Dionysiana* collectio in vulgus exierat, annis non *amplius* illa *distinguerentur*? Undenam adeo brevi annorum intervallo tanta confusio? Velim & hoc *Febronius* mihi edisserat, qua demum nota, antequam ea collectio a *Romana* Ecclesia ve-

luti

luti germanus Canonum Codex adciperetur, epiſtolæ illæ ſecernerentur ? Nullam equidem video, niſi fortaſſe inſcriptionem, ut quæ ſuburbicariarum Eccleſiarum Epiſcopis inſcriptæ eſſent epiſtolæ, eæ a Papa uti a Metropolitano, quæ Antiſtitibus per *Italiam* conſtitutis, ab illo tanquam Primate, quæ ceterarum *Occidentalium* Regionum Præſulibus, ab illo veluti Patriarcha prodiiſſe dicerentur. At nimium fallax mihi eſt hocce diſtinctionis indicium quum (quod alibi monui) quæ ad unius Provinciæ Epiſcopos primo mittebantur epiſtolæ, eæ mox ad alias quoque regiones ab his ipſis Præſulibus dirigi ſæpe Pontificis juſſu debuerint. Neque porro hoc deſtituebantur ſigno, poſtquam *Romana* Eccleſia *Dionyſii* collectionem probaverat: quamobrem nihil cauſſæ erat cur etiam tunc diſtingui nequiverint. Hoc verius *Febronius* dixiſſet, non debuiſſe illas diſtingui. Omnes enim *Romanorum* Pontificum epiſtolæ ad quoſcumque demum miſſæ legantur, ſive Provinciæ *Romanæ*, ſive *Italiæ*, ſive aliarum regionum Epiſcopos, *Petrum* auctorem habent, *qui in omnibus adminiſtrationis ſuæ protegit, & tuetur hæredes* [17]. Quamobrem *auctoritates Apoſtolicæ Sedis* non ſemel, ut alibi obſervatum a nobis eſt; appellatas invenimus.

VI. Jam illud quoque quam pariter abſur-

(17) Zoſimus *ep. I. col. 625. Couſt. edit.*

surdum est, quod a deletis *Turcarum* imperio *Orientis* Patriarchatibus *Febronius* colligit. Qua in re non arguam, quod *impia* Mahometi *lege per Orientem prævalente cessasse illorum exercitium Patriarchatuum* adfirmet. Eos enim cum *Amortio* (18) rectius dixisset *quoad bona Patriarchalia* exstinctos *ab Imperatore* Turcarum, *quoad potestatem ab hæresi* vel *secessione schismatica in sedibus stabilita*. Illud plane ridiculum, *quod id faciliorem certioremque velit in Ecclesia fuisse occasionem Patriarchalia jura cum Primatialibus confundendi*. Errat *Febronius*. *Orientalium* Patriarchatuum exstinctio *Romanis* Pontificibus occasionem dedit Pontificiorum jurium in earum gentium bonum quoad liceret diligentius exercendorum; neque enim ut *Occidentis* Patriarchæ *Orientalibus* Ecclesiis pro auctoritate prospicere potuissent. Id cl. *Amortio* (19) est *ordinare stabiliter novos Pastores, sicque titulo novæ institutionis missionis, confirmationis, seu fundationis illos Patriarchatus aggregare Patriarchatui Occidentali*. Nolim ego inanem de nomine litem viro docto obmovere. Nam & ille id ad *Romanos* Pontifices spectare quum adserat, *quia ad successores* Petri *jure directionis pertinet gerere curam omnium ovium Christi illisque modo meliori, quo potest, providere de idoneis Pastoribus*, rem tandem ad Prima-

(18) *in Vindic. Jurisdict. Eccles. P. I. diss. III. prop. IV.*
(19) *l. c.*

matum confert. Ecclesiæ enim *Romanæ* Præsulibus cura *omnium ovium Christi* non est, nisi quod universi Christiani Orbis sunt in *Petro* constituti Pastores. Hinc autem quæ jurium *Patriarchalium*, & *Primatialium* confusio oriri queat præter *Febronium* videbit nemo. *At deficiente omni competitore, seu legitimo contradictore facile fuit* Romano *Pontifici quamcumque spiritualem Monarchiam adtribuere.* Itane? Verum quis quæso abrogatis *Orientis* Patriarchatibus *Romani* Pontificis *competitor, seu legitimus contradictor* defecit? Iis, quæ in *Occidente* a Pontificibus gerebantur, umquamne *Orientales* Patriarchæ adversati sunt? In *Occidente* tamen præsertim *Patriarchalia* jura cum *Primatialibus* confusa *Febronius* queritur. Sed ne in rebus quidem *Orientalibus* Patriarcharum ullus, nisi *Acacius* quispiam, aut *Photius*, *Romani* Pontificis auctoritati obstitit. Legat *Febronius* *Genadii Scholarii* Patriarchæ *Constantinopolitani*, quem a. MCCCCLX. obiisse *Panvinius* tradit, *defensionem* quinque capitum, *quæ in Sancta & Œcumenica* Florentina *Synodo continentur* Romæ excusam a. 1579., inveniet [20] *Pontificem esse* Petri *successorem, & Vicarium Salvatoris Nostri Jesu Christi, eumque* SOLUM *obtinere potestatem* OMNEM ECCLESIAM ABSOLUTE DIRIGENDI, ET GUBERNANDI, *ligandi, & solvendi, redarguendi, benedicendi, maledicendi, corrigendi* ac

[20] *Cap. V. sect. XVI. pag.* 144.

ac medendi; SOLUMQUE ILLUM *habere facultatem de fide*, & *Sacerdotio exquirendi*. Hi ſunt *competitores*, hi *legitimi contradictores*, qui everſis *Orientis* Patriarchatibus, defecerunt. Utinam horum plures in *Occidente* noſtro exſtarent! Fortaſſe quod Pontificis primatum in *Florentina* Synodo adeo luculenter expoſitum, confirmatumque omni conviciorum genere laceſſant, non impune *Febroniani* ferrent, *id* enim *non a doctrina proficiſci* cum eodem *Gennadio* (21) intelligerent, *ſed ab animi pravitate*, *falſa* & *ſtulta præſumptione*, & *gloria inani*, *quam ex vulgi imperitia aucupantur*.

CA:

(21) *l. c. pag.* 146.

CAPUT II.

Alias auctæ Pontificiæ auctoritatis caussas Febronius *proponit; meritum nempe* sanctitatis & eruditionis gloriam, quæ *Romanos* Pontifices sæpe ornarunt; *item* nomina Rectoris, Pastoris & capitis Ecclesiæ universæ, quæ summo Pontifici tribuuntur: *Eas hoc capite perpendimus, & ad* Febronii *institutum inanes ostendimus.*

I. REpulsis fractisque novis conatibus, quibus *Febronius* summi Pontificis auctoritatem præter fas amplificatam ex Patriarchalium, atque, ut ipse loquitur, *Primatialium* jurium confusione, colligere nitebatur, de aliis, quas ipse commentus est, tantæ adcessionis caussis instauranda nunc est disputatio. Prima illa occurrit, quam *Febronii* verbis in ipso capitis titulo proposuimus, *meritum sanctitatis, & eruditionis gloria, quæ* Romanos *Pontifices sæpe ornarunt*. Eamdem in primo opere caussam adtulerat. Reposui ego (1) tam abesse, ut *Romanorum* Præsulum sanctimonia præter jus Pontificiam dignitatem auxerit, ut quos illa ornabat, Pontifices ab omni falsorum jurium usurpatione deterrere omnino debuerit. Quid ille? *Aliud*

(1) Antifebr. T. I. *diss. III. Cap. I. n.* 4.

Aliud est, inquit (2), *Pontifices his dotibus abuti*, *aliud* populos *singularibus Superiorum meritis ad ampliorem erga eos venerationem & incircumscriptam submissionem trahi*. Sed meminerit, velim, ipsos illos Pontifices veluti suæ sanctitatis fama in alienorum jurium perniciem abutentes a se in scenam fuisse protractos. Nam quonam spectabant, quæ de S. *Leone* M. dixerat [3], difficile haud illi fuisse, *a* Valentiniano *III. Imp.* [CUJUS ANIMUM QUO VELLET, INCLINABAT] *elicere edictum* Gallicanæ *Ecclesiæ consuetudini derogans?* nisi ut S. *Leo* gratia, qua apud Imperatorem pollebat, abusus intelligeretur. Sua ista relegat (4): " *Leo* disciplinam con-
„ tinua serie custoditam prætergressus, suæ-
„ que Sedis amplitudini (quæ Sanctorum
„ etiam virorum infirmitas est) PIUS ÆQUO
„ STUDENS, in hoc negocio vel ab ipso-
„ rum etiam *Sardicensis* Canonum, quorum
„ maxime auctoritati incumbebat, sanctio-
„ ne recessit. Denique cernens, hoc ince-
„ ptum suum novum esse, & sententiam
„ suam nullam in *Gallia* vim habituram,
„ pro ea, qua apud Augustum, tum *Romæ*
„ præsentem, pollebat auctoritate, a *Valen-*
„ *tiniano* III. Imp. rescriptum impetravit ",
Nihilne in eo, qui suæ Sedis amplitudini

 plus

(2) T. *II. pag.* 389.
(3) T. *I. Cap. III.* §. *VI. n.* 2. *pag.* 181.
[4] *ibid. Cap. IV.* §. *XI. n.* 2. *pag.* 265.

plus æquo ſtudebat, *cernebatque*, *hoc inceptum ſuum* NOVUM *eſſe*, ac propterea ab Imperatore reſcriptum elicuit, ſuſpicari eſt ſin minus fraudis, ſaltem infeſtæ alienorum jurium occupationis ex Sanctitatis Suæ fama ſubreptæ? Fruſtra igitur, ut ſua dicta tueatur, nunc Pontifices excuſat, & ad populorum venerationem confugit. Hoc pedem referre eſt, non cum hoſte conferre.

II. Nec vero quidquam proficit, quum populos ſanctitatis, doctrinæque exiſtimatione ad *ampliorem*, immo & *incircumſcriptam ſubmiſſionem trahi* nos monet. Quid enim tanta populorum ſubmiſſio efficiet? Hoc demum, ut quæ ſancti illi, doctique Pontifices juſſerint, facilius ac reverentius excipiantur? At hinc nihil amplitudinis Pontificiis juribus adcreſcit; totum ad eorumdem jurium agnitionem, obſervantiamque deflectitur. Vel enim juſta ſunt, quæ a *Romano* Pontifice populis proponuntur, vel injuſta. Equidem quominus injuſta habeantur, obſtat Pontificum ſanctitas, cujus illos abuti opinione vel ipſe *Febronius* nunc negat. Verum ſi juſta ſunt, populorumne in *Romanæ* ſedis ſanctiones reverentia illas ultra æquitatis regulam exporriget? Illud certum, exploratumque, *Romanos* Pontifices quo ſanctiores, doctioreſque fuerunt, eo ferventiore ſtudio ſuæ Sedis jura explicuiſſe, ac vindicaſſe? *Julium* I. *Damaſum*, *Innocentium*, *Zoſimum*, *Boni-*

Bonifacium I., *Cœlestinum* I., *Leonem* Magnum, *Gelasium* I. *Agapetum*, *Gregorium* M. *Agathonem*, *Nicolaum* I. satis sit indicasse. Plura, quæ ex eorum monumentis cum superiore, tum novo hoc in opere sæpe adtulimus, ac porro recitabimus, luculentissimo sunt argumento. Vide quæso, quanta *Zosimus* gravitate *Africanos* Patres increpuerit, quanta *Leo* auctoritate *Gallicanos* Episcopos ad avitam suæ Sedis reverentiam traduxerit, quanta *Gelasius* constantia *Orientales* Episcopos coercuerit, quanta Magnus *Gregorius* vi *Maximi Salonitani* audaciam fregerit, ac *Ravennatium*, immo & *Constantinopolitanorum* Antistitum conatibus obstiterit, quanta *Nicolaus* I. animi firmitate cum *Hincmari*, sociorumque Præsulum in *Occidente* novitates, tum *Photii* in *Oriente* nisus, artesque repulerit. Nullus fortasse eorum, qui post *Isidorianas* decretales *Petri* cathedram tenuerunt, ne *Gregorius* quidem VII. in vindicanda suæ Sedis dignitate tam incensus ac vehemens fuit, quam illi. Credamne ego, tam sanctos doctosque Pontifices aut quæ genuina essent sui Pontificatus jura non pervidisse, aut illa per summum nefas violasse, populosque [quid Populos memoro? Episcopos dicere debueram] sanctitatis, quæ inane revera nomen fuisset, opinione abreptos cœca quadam obedientia intolerandum jugum subiisse? Portenta isthæc *Febronius* *Othentotis*,

aut *Pantagonibus* narret, non nobis *Italis*, aut suis *Germanis*.

III. Nihilo felicior est adversarius, dum ita pergit (5): " Multum se fatigat *Zaccaria* „ *T. I. dissert.* 2. *Cap.* 3. ut adversus *Febro*„ *nium* probet, quod & quo sensu, *Romanis* „ proficuo, *Romana* Ecclesia vocetur & sit „ *Mater* ac *Magistra* universarum Ecclesia„ rum: qua ratione Papa sit *Rector*, *Pastor*, „ *Caput* universalis Ecclesiæ. De nomine & „ titulo frustra disputabimus; possunt enim „ hæc vocabula plures pati notiones, sunt „ autem in illam sensum adcipienda, quo „ ea tum Papæ tum *Romanæ* Ecclesiæ adcom„ modata fuere, non autem quam late patere „ possent ". Heic veri aliquid inest, neque enim Pontifex ita universæ Ecclesiæ Rector est Pastor, & Caput, ut Christum, qui eiusdem Ecclesiæ primus, & maxime necessarius Rector est, Pastor, & caput, excludat. Nescio tamen, quid hinc colligere possit nostris decretis adversum. Ait ille: " est „ sane *Romana* Ecclesia *Catholica & Apostoli*„ *ca*, est *Mater* & *Magistra*, quia ab Apostolis „ *Petro* & *Paullo* fundata, quia *ab illa in* „ *omnes venerandæ communionis jura dimanant*, „ ut loquitur Epistola Concilii *Aquileensis* „ an. 381. apud Harduinum *T. I. col.* 837. „ quia tenet Cathedram *Petri*, atque eo ti„ tulo est Ecclesia principalis præ omnibus

„ Ec-

(5) *T. II. pag.* 390.

„ Ecclesiis Catholicis, *unde unitas sacerdota-* „ *lis exorta est* juxta S. Cyprianum *lib. I.* „ *epist.* 3. *ad* Cornel. *Pap.* Sed quid inde „ ad finem a *Zaccaria* intentum"? *Quid inde?* quod *Romanæ* Ecclesiæ primatus sit supremæ jurisdictionis in universam Ecclesiam. Hanc in rem eas Ecclesiæ Romanæ prærogativas in *Antifebronio* percensui (6). Num inanis isthæc collectio fuit? Ea omnia *Febronius* expendat, quibus horum nominum vis est ibi a me illustrata, tum *nihil inde* sequi *ad finem* a me *intentum* pronunciet. At ille continenter addit. "Nos ei dicemus, quod di- „ vus Bernardus *lib. IV.* de *Considerat. Cap.* „ 7. dixit *Eugenio* Papæ: *Consideres ante om-* „ *nia sanctam* Romanam *Ecclesiam cui Deo* „ *auctore praees*, *Ecclesiarum* MATREM *esse* „ *non* DOMINAM: *Te vero non Dominum*, *sed* „ *unum ex ipsis*: Dicemus ei, dum de Pa- „ pa tamquam de *Capite* Ecclesiæ agitur, „ cum S. *Gregorio* Magno, *S.* Petrum *sanctæ* „ *universalis Ecclesiæ primum membrum esse*; „ Paullum, Andream, Johannem *esse alio-* „ *rum alios populorum Capita*, *omnesque Ec-* „ *clesiæ membra esse sub capite Christo Do-* „ *mino*". Verum non erat, cur ista mihi reponeret. Noveram illa, ac præterea noveram *Calvinum* (7), eadem *Gregorii* verba Catholicis Pontificiæ auctoritatis vindicibus

 obje-

(6) *T. I. diss. II. cap. III.*
(7) *Lib. IV. Instit. cap. VII. §. 21.*

objecisse; quod num *Febronio* gloriosum sit, ipse viderit. Ceterum, ut a *Bernardo* exordiar, nec pudet *Febronium* *Bernardi* verba reddere, quum nullus ipsi infensior, quam *Bernardus*? *Febronius* negat *Romanorum* Pontificum universum Christianum orbem esse diœcesim: id adfirmat *Bernardus* [8] qui ait: *sunt quidem & alii Cœli janitores, & gregum Pastores, sed tu tanto gloriosius, quanto & differentius utrumque præ ceteris nomen hereditasti. Habent illi sibi adsignatos greges, singuli singulos, tibi universi crediti, uni unus.* Vult *Febronius* Episcopos æquali, qua summos Pontifices, potestate præesse. Negat hoc *Bernardus*, cujus hæc sunt [9]: *nec modo ovium, sed & Pastorum tu unus omnium Pastor.* Plenitudinem potestatis inesse *Romano* Pontifici inficiatur *Febronius*; eam agnoscit *Bernardus*; *alii*, inquiens (10), *in partem sollecitudinis, plenitudinem potestatis vocatus es.* Episcopos a *Romanis* Præsulibus deijci de sua ipsorum Sede non posse *Febronius* contendit; contra *Bernardus* (11): *nonne*, inquit, *si caussa exstiterit, tu Episcopo cœlum claudere, tu ipsum ab Episcopatu deponere, etiam & tradere Satanæ potes?* Mitto alia, quæ alibi ex *Bernardo* produximus. Quid ergo imprudens *Bernardum* appellat? Atqui ne eo quidem

(8) *Lib. III. de consid.*
(9) *ibid.*
(10) *ibid.*
(11) *ibid.*

dem loco quidquam *Bernardus* habet, quod nobis adversetur. Negat ibi *Romanam* Ecclesiam esse *dominam* aliarum Ecclesiarum; negat Pontificem esse *Dominum* Episcoporum. Ecquis nostrum id adserit? Fatemur immo omnes cum *Bellarmino* (12) *Romanum Pontificem vere omnibus preæsse, sed absque dominandi libidine, ut pastorem scilicet & patrem, qui non lucrum & honorem quærat, sed commodum subjectorum; & ideo præter ceteros laborat, & serviat omnium utilitati*. Hoc erat, antequam *Bernardum* obijceret, *Febronio* videndum, num sanctus Abbas veræ & universalis jurisdictionis Primatum summo Pontifici denegarit. Multo autem magis cavendum erat, ne eo ipso loco, quem recitabat, *Bernardus* oppositum statueret. Statuit enimvero, qui *Romanum* Pontificem paucis interjectis vocat *adsertorem veritatis, fidei defensorem doctorem gentium, Christianorum ducem...: Cleri ordinatorem, Pastorem plebium... ultorem scelerum... malleum tyrannorum... legum moderatorem, canonum dispensatorem*. Quis nempe non videat hæc illi, qui suprema in universam Ecclesiam potestate præditus non sit, convenire omnia nequaquam posse?

IV. Quod autem ad S. *Gregorium* adtinet, idem habeat responsum quod *Calvino Bellarminus* (13) dederat. " Aliquem esse caput

 totius

(12) *de Rom. Pont. lib. I. cap. IX.*
(13) *de Rom. Pont. lib. II. cap. XXXI.*

„ totius Ecclesiæ, dupliciter intelligi potest.
„ Uno modo, ut ita sit caput, ut ipse so„ lus sit caput, & princeps; & ceteri om„ nes inferiores non sint capita, nec prin„ cipes, sed solum ejus Vicarii. Altero mo„ do, ut ipse quidem sit caput, sed gene„ rale; ita ut non tollat inferiora particu„ laria, & vera capita: quomodo caussæ u„ niversales, non tollunt particulares; &
„ quomodo in exercitu Imperator, non tol„ lit particulares duces legionum & cohor„ tium. Et quidem primo modo, solus
„ Christus est caput omnium Ecclesiarum,
„ siquidem comparati ad Christum omnes
„ sunt Vicarii & administri, nec ullus dici
„ potest collega ejus, vel Coepiscopus: &
„ *Petrus* hoc modo non est caput, nisi *Ro*„ *manæ* Ecclesiæ particularis. Solum enim
„ hujus Ecclesiæ est particularis & solus E„ piscopus, & caput: ceterarum autem par„ ticularia capita sunt ipsarum Episcopi,
„ qui sunt veri Principes; & *Petri*, non
„ Vicarii, sed collegæ & Coepiscopi: &
„ de hac significatione agit hoc loco B.
„ *Gregorius*. Altero modo *Petrus* fuit, &
„ nunc est *Romanus* Pontifex, vere caput
„ omnium Ecclesiarum, ut ipse idem *Gre*„ *gorius* his verbis docet *lib. II. epist.* 42.
„ ' *Apostolicæ Sedis reverentia nullius præsum*„ *ptione turbetur; tunc enim membrorum sta*„ *tus integer perseverat, si caput fidei nulla*
„ *pul-*

„ *pulset injuria*. Et epist. 54. *Sedes Aposto-*
„ *lica omnium Ecclesiarum caput est*."

V. Ad nomina, quibus ipsi Pontifices decorantur, *Febronius* delabitur; sed ne heic quidem *proficit hilum*. Prætereo quæ de *Capitis* nomine adtingit; sunt enim paullo antea a nobis occupata; " *Rectoris* Ecclesiæ,
„ inquit (14) nomen æque ambiguum est,
„ ac tam de regimine, quod legibus tem-
„ peratur, universalisque Ecclesiæ & Gene-
„ ralis Concilii judicio subest, adcipi po-
„ test, quam de eo, quod absolutum est,
„ atque a nemine dependet. Papa etiam in
„ illo sensu *Rector* Ecclesiæ dicetur, quia
„ vi sui Primatus id juris obtinet, ut in
„ Ecclesia universa Fidem tueatur, Canones
„ servandos curet; at dici propterea non
„ potest, quod supremam in universam Ec-
„ clesiam & in Generale Concilium, quod
„ eam repræsentat, auctoritate polleat. In-
„ terim quum hodie adhuc *Romani* his no-
„ minibus utantur ad extollenda sua jura,
„ & muniendas prætensiones, quis mirabi-
„ tur eadem obscurioribus sæculis adserendæ
„ *Romanæ* Monarchiæ serviisse"? *Servierunt* enimvero, sed *servire* debuerant. Quis enim, ut de *Rectoris* nomine tantum dicamus, quum apud *Ambrosium* legerit (15): *domus Dei est Ecclesia, cujus hodie* RECTOR *est Damasus*,

(14) T. II. pag. 391.
(15) I. Tim. III.

suis, non statim intelligat, ejus esse Pontificem in Ecclesiam potestatis qua in privata domo Paterfamilias, ut quemadmodum is non singulis domesticis, sed toti universim familiæ præest, ita & Pontifex Ecclesiam cum sigillatim, tum universe adceptam suis legibus regat? *Febronio* satis esse haud potest, ejusmodi nomina *adserendæ* Romanæ *Monarchiæ serviisse*; hoc præterea esset ipsi demonstrandum, injuria, & præter æqui, verique rationes serviisse. Quid? quod hæc nomina separatim consideranda non sunt, sed una simul, ceterisque, quæ ad Primatus necessarias adfectiones, ac præcipue finem pertinere ostendimus, conjungenda. Tum enimvero de eorum sensu judicare facillimum æque ac tutum erit. Exemplo rem declaro. Episcopus dicitur suæ *Ecclesiæ Rector*. Id statim Præsidem indicat, qui leges diœcesanæ Ecclesiæ ferre possit, neque sit ejus Synodicæ auctoritati obnoxius. Non negabit hoc *Febronius*. Quod si quis obijciat, *Rectoris nomen ambiguum esse*, ac tam *de regimine, quod legibus temperatur, universæque diœcesanæ Ecclesiæ, & ejus Concilio subest*, respondebit utique, si quid in illo nomine ambiguitatis lateret, id ab Episcopalis dignitatis institutione, indole, finibus amoveri, hæc enim omnia postulare, ut præstantiore illa, & obvia per se se ac veluti nativa significatione id nominis usur-

patum

patum dicatur. Egregie ſane; unum hoc admonemus, ut iſthæc ad *Romanos* Pontifices, nomenque, quo donati ſunt, *Rectoris Eccleſiæ* referat.

CAPUT III.

Febronius quæ Pontificii Primatus consectaria sunt, auctæ hujus amplitudinis caussis adcenset. In his ea Innocentii *III. lex judicibus lata, ut judicent*, sicut in similibus casibus Summus Pontifex judicavit. *Num* Romani *civilem majorum dominatum etiam in sacris imitentur?*

I. LEnem hactenus me, facilemque præbui *Febronio* adversarium, qui quum perhonorifica illa Ecclesiæ *Romanæ*, suisque Pontificibus tributa nomina, Pontificiæ Majestati debita, ejusque consectaria adfirmare possem, eum tamen non redargui, caussas auctæ tantæ dignitatis, occasionesque in iis, quæ non fucatam illius amplitudinem, sed legitimum sive usum sive ornamentum præseferunt, inepte ac maligne quærentem. Quoniam vero ille sua isthæc figmenta longius provehit, temperare jam mihi non possum, quin temere atque inconsulto nobis insultantem cohibeam. *Nullum*, inquit ille (1) *certius, generaliusque* (*medium* auctæ Pontificiæ potestatis) *fuit, quam illud quod* Innocentius III. in Cap. 19. X. de sent. & re judic. *firmavit, declarando* ceteros judices *in quibuscumque caussis* teneri judicare,

(1) T. II. pag. 392.

re, *sicut in similibus casibus summus Pontifex judicavit* (2). At heic sumitur, quod in quæstionem cadit. Ille id ad *media auctæ Pontificiæ potestatis* refert; nos Pontificiæ potestatis usum dicimus, quemadmodum enim Princeps, ita & Pontifex quod in aliquo negocio decidit non *per viam sententiæ particularis*, *sed veluti per modum legis universalis*, *jus utique in similibus facit*, ut recte *Gonzalez* animadvertit (3). Heic enimvero indignatus *Febronius* exclamat (4): *Videat inprimis Jesuita noster*, *an alios*, *quam suos sibique similes inventurus sit*, *qui propositam ab ipso comparationem* Imperatoris *cum* Papa, *& absolutæ perfectæque* illius *Monarchiæ sæcularis ad Primatialem ac spiritualem* hujus *auctoritatem*. Si tamen pacato nonnihil animo me audierit, nihil heic aut paradoxi aut monstrosi delitescere intelliget. Ac primum dabo unum non admodum mihi similem, qui quod ipse adeo horret, aperte indicat, Illustrissimum nempe de *Marca* (5). Hic scilicet relationes, quas Apostolica Sedes

(2) Fallitur heic *Febronius*. Non hoc *Innocentius* III. declaravit, sed jam vel lege vel usu receptum sumpsit; declaravit, *in caussis quæ summi Pontificis judicio deciduntur & ordinem juris*, *& vigorem æquitatis esse subtiliter observandum*; ea autem ratione id statuit: *quum in similibus casibus ceteri teneantur similiter judicare*. Vides hoc ab *Innocentio* sumi; hinc autem alterum illud scite, justeque collegit.

(3) *in lib. II. decret. Tit. XXVII. cap.* 19.

(4) *l. c.*

(5) de Conc. Imp. lib. I. cap. X.

des ab Episcopis adcipiebat cum relationibus comparat, quas Provinciarum Præsides ad Imperatores mittebant. Quo semel posito haud equidem video, quid sceleris sit Pontificum ad eas *consultationes* rescripta cum Principum responsis conferre (6) vimque legis utrisque adhibere. Deinde Monarchicum esse Ecclesiæ regimen quum invictis argumentis demonstraverim, meo veluti jure utens propositam a me comparationem tueri ac confirmare possum.

II. Sed ad alia nos *Febronius* vocat. *Postquam*, inquit (7) Romani *Sæculare imperium Urbis & adjacentis territorii* ecclesiastico *junxerant, non duxerunt sibi probro sed gloriæ, ut quum in civili non possent, saltem in gubernatione* sacra, *conarentur sequi veteres* Romanos, *quorum ambitio nonnisi subditos volebat & mancipia in universo orbe*. Audire mihi videor aliquem de *Wittembergensi* schola doctorem, non Catholicum. Numquid *Romani nonnisi* subditos volunt in gubernatione sacra, & *mancipia in universo orbe?* Hoc scio, Pontifices velle, ut a Christifidelibus audiantur; at si hoc est velle *mancipia*, videat *Febronius* ne Christo id vitio vertere debeat, cujus ea sunt: *Qui vos audit, me audit*. Sed cetera audiamus. *Debuissent illi sibi potius pro exemplo sumere, & nunquam ex animo dimit-*

(6) Vide P. Bianchi T. *IV*. 453. Sed hic mihi similis est.
(7) T. *II*. *pag*. 393.

mittere primævum illum sanctumque Urbis Clerum, qui scientia atque humilitate Christi Crucifixi ductus, horrori habuisset mundanum Curiæ *nomen, quo nunc illi, etiam* Ecclesiasticis *gloriantur, malentes Principum sæculi fastum, non exteriore solum apparatu, sed omnibus etiam animi facultatibus æmulari, quam sequi humilitatem & charitatem discipulorum Christi*: Ex Jureconsulto fit repente *Febronius* concionator, & Deum immortalem! quam pius, quam suavis! Sed illud cum primis scire velim, quo *Germani* Episcopi nomine aut caussarum, quæ apud illos aguntur, cognitores, aut eos, qui ipsorum sunt in ministeriis, designent. Equidem & illos *Curiæ* nomine uti crediderim. Nec tamen priscus *Germaniæ* Clerus *mundanæ Curiæ* nomen usurpabat. Quidni ergo *Febronius* pro concione *Germaniæ* suæ Episcopos sic adloquatur: *Deberetis vobis potius pro exemplo sumere, numquam ex animo dimittere primævum illum, sanctumque* Germaniæ *clerum, qui scientia atque humilitate Christi ductus horrori habuisset mundanum* Curiæ *nomen, quo nunc gloriamini, malentes Principum sæculi fastum, non exteriore solum apparatu, sed omnibus etiam animi facultatibus æmulari, quam sequi humilitatem, & caritatem discipulorum Christi*. Respondebit *Febronius*, *Germaniæ* Episcopos *Romanorum* exemplis corrumpi. At *Romanus* Pontifex non venaticorum canum gregibus, non musicorum catervis, non tubicinum fidici-

dicinumque choris; non conviviis, non nobilissimis profanorum hominum vestibus gloriatur; a ludis, a choreis a mulierum consuetudine abhorret; sacra curat, primusque ceteris in tractandis sanctissimis Religionis mysteriis exemplo præit. Qui *curiæ* nomen ab eo mutuati sunt, istane certe *primævo illo sanctoque* Germaniæ *Clero* dignissima imitari certant? Novit *Febronius*; novimus & nos *Itali*, quamvis non exiguo locorum intervallo disiuncti. Verum ut intelligat, non hæc a nobis infenso animo *Germanis*, quos plurimi facimus, Episcopis exprobrari, in memoriam revocet, quæ de *Romani* Pontificis magnificentia *Ammianus Marcellinus* (8) vivente *Damaso* litteris consignavit. Haud se mirari ajebat ille, si tanta contentione (quanta tunc ob *Ursicini* adversus *Damasum* schisma exarserat) Romanus Episcopatus adpeteretur, *quum id adepti futuri sint ita securi, ut ditentur oblationibus matronarum, procedantque vehiculis insidentes, circumspecte vestiti, epulas curantes profusas, adeo ut eorum convivia Regales superent mensas*. His certe temporibus ita *Romæ* effulgebat Pontificum splendor, ut ipsis etiam amplissimis magistratibus invidiam commoveret. Quare *Prætextatus* ille *Romanorum* nobilissimus, qui in *Græcia* Proconsulatum sub *Valentiniani*, & *Valentis* Imperatorum ini-

(8) *lib. XXVII.*

initia gesserat, annoque CCCLXVIII. *Viventio* in Urbis Præfectura suffectus fuerat aliisque postea Magistratibus auctus fuit; hic, inquam, ipse talis tantusque *Prætextatus*; inquit *Hieronymus* [9], solebat ludens Beato *Damaso* dicere: *facite me* Romanæ *Urbis Episcopum & ero protinus Christianus*; ut plane adpareat, summo atque regali Christi Ecclesiæ Sacerdotio, regiam pariter magnificentiam fuisse conjunctam. Quæ, inquit *Spondanus* [10], *quum ab Ethnico Scriptore* Ammiano *carpantur*, *æque hæreticis recentioribus canino dente rabiosius corroduntur*. Num horum exempla *Febronius* imitari dicendus sit, ipse judicet. Ego id unum velim consideret, reddita a *Constantino* Magno Ecclesiæ pace statim *Romanos* Pontifices magnifico hoc adparatu, qui *Principum sæculi fastum æmulari* videbatur, sacram ipsorum dignitatem auxisse. Nam a *Damaso* ad *Melchiadem*, sub quo *Constantinum* Christianam fidem amplexum novimus, quatuor tantum Pontifices *Petri* Cathedram quinquaginta quatuor annis tenuerunt. *Silvester*, *Julius*, *Marcus*, ac *Liberius*. Quamobrem quum tantæ magnificentiæ auctor *Damasus* ipse non fuerit, cui certe *Ammianus* id exprobrasset, *Melchiades* vero uno tantum anno post ejeratam a *Constantino* Ethnicam superstitionem supervixerit,

(9)
(10) *ad ann.* 367. *n.* 4.

rit, sub *Silvestro*, aliove ex indicatis *Damasi* decessoribus exterior ille magnitudinis splendor *Romano* Pontificatui adcreverit, necesse est. Nondum autem *Romani sæculare imperium urbis, & adiacentis territorii ecclesiastico junxerant*. Ii præterea, quos memoravi, Pontifices, uno *Liberio* dempto, tanta sanctitate floruerunt, ut Ecclesiasticis Sanctorum fastis adscripta eorum nomina fuerint; quin *Liberius* ipse, etsi *Romano* Martyrologio inscriptus non est, a *Beda* tamen, *Wandelberto*, aliisque Martyrologiorum collectoribus inter sanctos recensetur, immo *sanctæ memoriæ vir* ab *Ambrosio* (11) nominatur. Nec tamen se *humilitati & caritati discipulorum Christi* adversari existimarunt, si *Principum sæculi fastum exteriore illo apparatu non æmulari* solum, sed *superare* viderentur. Cur ergo eorum successoribus *Curiæ* nomen licet *mundanum*, aucto præsertim civilis Imperii dignitate Pontificatu cooptare non licuerit, quin *humilitatem & caritatem discipulorum Christi* læderent, ac profligarent? (12)

III.

(11) *lib. III. de Virgin.*

(12) Hoc usum argumento reperio *Ottonem Frisingensem* in Prologo ad quartum sui *Chronici* librum, ubi illud *Isaiæ LX. Pro eo quod fuisti abiecta, ponam te in superbiam sæculorum*, Ecclesiæ adcommodans ait. " Quum ergo Do-„ minus multis tentationibus, ac persequutionibus adtri-„ tam vellet exaltare Ecclesiam personam potissimum, per „ quam id habilius facere posset, elegit. Proinde *Roma-„ norum* Imperatorem, ad quem tunc universus respicie-„ bat orbis, ad id faciendum ordinavit . . . quidam Re-

„ li-

III. Verum heic me imprudentiæ *Febronius* adcusat. " Heic iterum, inquit (13), inter-
" cedit *Zaccaria cit. dissert. III. Cap. I. n. 6.* inquiens : *Quos ergo exercitus Pontifices mise-runt adversus* Jansenistas, *vel* Lutheranos *ab*
" *ipsis damnatos ? quos contra* Græcos, *de-*
" *claratos in* Florentino *unionis inimicos ? quos*
" *contra* Hincmarum Remensem *atque alios*
" *Episcopos Pontificiis constitutionibus se sub-*
" *mittere renuentes ?* Pessime profecto Vir il-
" le suæ caussæ consulit. Equidem *Romani*
" adversus *Lutheranos* & *Calvinistas* in *Gal-*
" *liam*, *Germaniam*, *Angliam*, & in *Belgium*
" *proprios* exercitus non duxerunt, quia non
" habebant ; sed legenti historiam sæculi
" XVI. non potest non in oculos cadere,
" quot & quantorum bellorum adversus A-
" catholicos illi fuerint auctores & fauto-
" res. Relegat solum & huc referat *Muti-*
" *nensis* noster Bibliothecarius quænos supra
" *Cap. I. §. 3.* memoravimus, ex multis

" ligionis obtentu ; alii vero sæcularis dignitatis . . . in-
" tuitu hanc gloriam honoremque temporalem Sacerdoti-
" bus Christi, quibus cœlestis regni gloria promittitur,
" non licere autumant, multaque hujus rei argumenta
" monstrant, . . quibus respondetur, quod mundiali di-
" gnitate Dominus Ecclesiam honorare voluit . . . deni-
" que credendum non est Christum Ecclesiam suam, spon-
" sam suam, corpus suum, cui in arrham spiritum suum
" dedisse creditur, spiritu erroris decipi permisisse, cui
" spiritum veritatis contulerat. Præterea probatæ sancti-
" tatis viri inveniuntur, qui hæc habuisse, & cum his
" regnum Dei adquisiisse dicuntur."

(13) *T. II. pag. 393.*

„ pauca & intelliget, qualiter non propter „ *Religionem*, ſed propter prætenſam a *Ro*„ *manis* Præſulibus *Monarchiam*, hi poſt tem„ pora *Iſidori Mercatoris* in omnibus *Europæ* „ regnis, in *Germania*, bella & tumultus „ excitarint. " Sed parcat *Febronius*; hæc extra cauſſam ſunt, cujus gratia ea a me dicta in *Antifebronio* fuerant. *Novum illud* [Iſidorianarum Decretalium] *ſyſtema non leviter roboratum fuiſſe per amplum dominium, & regimen temporale, quod* Romanæ *Eccleſiæ circa eadem tempora* adceſſit, *Febronius* pronunciaverat [14]. Ut iſta ſomniantis hominis ſpectra irriderem, veluti jocando quæſivi, quoſnam exercitus adverſus *Janſenianos*, *Lutheranoſque* ab ipſis damnatos conſcripſerint, quoſnam in *Græcos* ſtatutæ in *Florentino* Concilio unioni rebelles, quoſnam in *Hincmarum* alioſque Epiſcopos eorum Conſtitutionibus parere renuentes. Quam apta ad refellendum propoſitum hanc in rem a me argumentum ſunt illa, quæ ex *Febronii* libro nuper recitavimus! Fuerint per me licet *Romani* Pontifices tot in Acatholicos bellorum auctores, fautoreſque; (in quo tamen quid peccarint, non video, niſi fortaſſis ipſe cum impio *dictionarii critici hiſtorici* auctore *Baylio* ſentiat, non armis frangendam hæreticorum audaciam, ſed indulgentia tolerandam); *propter prætenſam ſuam Monarchiam* apud *Germanes*

(14) *T. I. cap. III.* §. 10. *pag.* 208.

manos, aliasque gentes *bella* & *tumultus excitarint* [quo tamen nihil falsius, quum nihil fere bellorum ac tumultuum in *Germania*, cœterisque Catholicæ *Europæ* regionibus *Romanorum* Præsulum gratia & auctoritate gestum sit, quod justa legitimæ auctoritatis, Canonum Sacrorum, occupatæ pontificiæ ditionis defensio invitis non extorserit]. Hoc quæro, num id *amplo dominio & regimini temporali*, *quod* Romanæ *Ecclesiæ* circa *Isidorianarum* decretalium tempora *adcessit*, tribuendum sit *Romanis* Pontificibus ad novum *Isidorianarum* epistolarum systema corroborandum, illo abutentibus? Nisi ita esse efficiat, frustra hæc obijcit, illud ea solum de caussa percunctanti, ut *amplum dominium*, & *regimen temporale*, quo *Romana* Ecclesia aucta fuit nihil ad novum *Isidorianarum* decretalium systema roborandum contulisse intelligeret. Sed ad ipsas *Isidorianas* Decretales transeamus.

CAPUT IV.

Quid de Vulneribus per decretales *Isidori* disciplinæ Ecclesiasticæ *si* Febronio *credimus*, inflictis *sentiendum sit? Insignes istius hominis hallucinationes deteguntur.*

I. QUæcumque ea demum disciplina fuerit, quæ post *Isidorianas* decretales latissime pervulgata est, quum & *Romanis* Pontificibus probata sit, & universæ Ecclesiæ usu convaluerit, a nemine absque temeritatis, immo & erroris nota reprehendi posse supra demonstravimus. Alterum heic quæstionis genus a nobis est pertractandum. *Isidorianas* decretales magna ex parte confictas esse, aliquas etiam a collectore interpolatas extra controversiam est, *adeo enim*, ut cum *Labbeo* loquar (1), *perspicacibus viris deformes videntur, hoc saltem tempore, ut nulla arte, nulla cerussa, aut purpurissa fucari possint. Aquirrius* quidem Cardinalis, & non multos ante annos Carmelita *Liberius a Jesu* earum patrocinium susceperunt, sed irrito certe conatu, ut contra *Liberium* ostendit P. *Theodorus Maria Rupprecht* Ordinis *Servorum B. M.* [2]. Quinque igitur ad historicam quæstionem pertinentia in disceptationem cadere

(1) T. I. Concil. pag. 78.
(2) in not. hist. ad univers. Jus Canonic. T. I. pag. 257.

dere possunt ; quis scilicet illarum auctor fuerit? quo primum tempore eas procuderit? quem ob finem eas confinxerit ? Num *Romanis* Pontificibus adnitentibus susceptæ illæ in Ecclesiæ sint ? an demum disciplina per eas in magnam Ecclesiæ perniciem sit immutata ?

II. Quod ad duas priores quæstiones adtinet , illud post *Ballerinios* in *Antifebronio* (3) tam accurate , perspicueque tractavi , ut nihil contra hiscere ausus *Febronius* fuerit . Primo igitur auctorem non *Hispanum* hominem fuisse , sed *Gallo-Germanum* , fortasse *Benedictum Levitam* ostendi ; deinde post annum 841. immo & anno circiter 846. in vulgus eam collectionem prodiisse conieci. Hæc firma sunto , dum alia *Febronius* verosimiliora meis refutatis conjecturis proferat. Tertiam igitur adgrediamur quæstionem de fine, quo larvatus impostor hanc suam collectionem divulgavit . Cl. *Paullus Josephus Rieggier* (4) *Isidorum* hunc sibi scopum præstituisse ait , ut *potestatem pontificiam ultra modum finemque proveheret* . Idipsum *Febronius* (5) repetit his verbis : *de doctrina heic non quæritur ; hanc noluit corrumpere* Isidorus , *sed disciplinam* EXTOLLENDO PAPAM SUPRA MODUM . Verum *Rieggerus Antifebronium*

 non

(3) T. I. *diss. III. cap.* 3.

(4) *diss. de collectionibus Jur. Eccles. ante Gratian. cap. VII. pag.* 46.

(5) T. *II. pag.* 305.

non vidit, vidit *Febronius*: quei ergo tantam iterare calumniam potuit, iis prætermiſſis, quæ ex *Balleriniano* præſertim de *antiquis collectionibus* tractatu protuleram? Deus immortalis! quibuſcum hominibus mihi res eſt! Audiat igitur *Ballerinios* (6), neque e calamo adeo falſam ineptam, atque ex graveolentibus quorumdam ſcriptorum fœcibus (7) criminationem ſibi rurſus patiatur ante excidere quam hæc dilucide ſolverit. "Quo
„ ſpiritu, quo conſilio *Pſeudo-Iſidorus* tot
„ documenta confinxerit, omittendum non eſt.
„ Non deſunt, qui eum amplificandæ vel
„ deferendæ auctoritatis *Romanorum* Pontifi-
„ cum ſtudio ductum ad ea procudenda exci-
„ tatum fuiſſe arbitrantur. At falluntur ma-
„ nifeſte. Licet enim in iis Apoſtolicæ Se-
„ dis amplitudo, & auctoritas pluribus com-
„ mendetur; non tamen hic impoſtoris ſco-
„ pus fuit, nec eadem Sedes, cujus privile-
„ gia & jura quam plurimis ſinceris & ve-
„ tuſtis documentis nituntur, illis apocry-
„ phis indigebat, ut Cardinalis *Baronius* ad
„ *annum* 865. *num*. 8. notavit. *Pſeudo-Iſido-*
„ *ri* autem conſilium longe aliud fuiſſe ex
„ ipſa collectionis præfatione ſatis dignoſcitur.
„ Poſtquam enim indicavit documenta, quæ
„ ſuæ collectioni erant inſerenda, hanc eo-
„ rum

(6) *T. III. S.* Leon. *pag.* CCXX. *n.* 10.

(7) Horum aliquos in Antifebronio indicavi *p.* 302. addi poterant *Racinius* in virulento hiſt. Eccleſ. compendio, aliique.

„ rum colligendorum rationem subjicit :
„ *Quatenus Eclesiastici ordinis disciplina in u-*
„ *num a nobis coacta atque digesta , & San-*
„ *cti Præsules paternis instuantur regulis , &*
„ *obedientes Ecclesiæ ministri vel populi spiri-*
„ *tualibus imbuantur exemplis , & non malo-*
„ *rum hominum pravitatibus decipiantur . Mul-*
„ *ti enim pravitate & cupiditate depressi ,*
„ ACCUSANTES SACERDOTES OPPRESSE-
„ RUNT . Et multis prosequitur in eos acri-
„ ter invehens , qui Episcopos accusare au-
„ dent , ut *se per illos excusent ; vel eorum*
„ *bonis ditentur* : ac plura ejusmodi judicio-
„ rum incommoda referens , illud urget ,
„ non posse cogi Episcopos ad dicendam
„ caussam , si fuerint accusati , & rebus suis
„ expoliati , aut gradu dejecti , & a sede
„ pulsi , nisi prius fuerint restituti : additque
„ nonnulla de accusatoribus & accusationi-
„ bus reijciendis : quibus omnibus palam si-
„ gnificat , se ea potissimum mente colle-
„ ctionem confecisse , ut Episcopis , qui ac-
„ cusabantur , prospiceret . Id quidem in a-
„ pocryphis , quæ conflavit , documentis
„ multo clarius elucet . Eamdem enim sem-
„ per de accusatis Episcopis curam ac sol-
„ licitudinem præfert ; quumque Apostolicæ
„ Sedis auctoritatem prædicat eo semper
„ omnia refert , ut Episcopi accusationibus
„ impetiti , & condemnati , si se gravatos
„ sentiant , ad illam confugiant , quæ Syno-

„ do-

„ dorum sententias retractare, & si justum
„ putaverit, irritas reddere potest. Idem
„ quoque consilium maxime perspicitur in
„ Capitulis *Hadriano* tributis, quæ ex apo-
„ cryphis præsertim epistolis decerpta, apo-
„ cryphorum documentorum veluti compen-
„ dium & compilatio vocari queunt. Ple-
„ raque enim illorum capitulorum eo spe-
„ ctant, ut ne Episcopi accusari a quibus-
„ libet possint; nec, si accusentur, accusa-
„ toribus facile deferatur, sed ex multis
„ caussis tum accusatores repellere, tum ju-
„ dices liceat recusare; ut Synodorum re-
„ tractentur judicia, & alia ejusdem gene-
„ ris in apocryphis similiter ingesta, ex
„ quibus si omnia ad Episcoporum, qui ac-
„ cusantur, expoliantur, deponuntur, pa-
„ trocinium, defensionem atque præsidium
„ collata atque conficta credantur, nemo
„ jure possit revincere."

III. Ad quartam nunc quæstionem propero. *Isidori* epistolas *subsidium ferente* Nicolao I. *introductas*, iterum audet *Febronius* asserere (8). Atque hæc quidem post *Petrum de Marca* sententia ita obtinuit, ut non solum *Van-Espenius*, *Gisbertus*, *Zallweinius* (9) *Rieggerus* (10) aliique transalpini Scriptores *Nicolaum* pro illis acerrime pugnantem exhibeant,

(8) T. II. pag. 254.
(9) T. II. pag. 254.
(10) diss. cit. pag. 45.

beant, sed ipse quoque *Feltriensis* Episcopus *Bartholus* (11) *Nicolaum* I. illas suscepisse, illis usum esse, immo & easdem ab omnibus suscipiendas mandasse adfirmet. Atqui certo certius est, ut ex ipsius *Nicolai* I. litteris in *Antifebronio* (12) palam feci, ante annum 863. nihil de *Isidorianis* epistolis *Nicolao* innotuisse. Ipse deinde aliquid de illis ex *Gallia* adcepit, quumque *Galliarum* Episcopos, *ubi suæ intentioni hæc suffragari conspicerent, illis indeferenter uti* animadverteret, in eos ex his ipsis epistolis argumentum sumpsit. Porro quum ad vim harum decretalium declinandam *Galliarum* Episcopi non exstare illas in Codice Canonum respondissent; *Nicolaus* hanc eorum rationem confutare adgressus est in XLVII., quam ad illos anno 865. scripsit epistola. Vera itaque *Natalis Alexandri* scripsit (13) " *Nicolaum* e-
" munctæ naris virum, & eruditum Ponti-
" ficem, Epistolas veterum Pontificum,
" quas apprime noverat suppostitias, *directè*
" propugnandas non suscepisse, sed hoc u-
" num contendisse, *Gallicanos* Antistites ea-
" rum auctoritatem inefficaci ratione impe-
" tere. *Gallicani* enimverò Episcopi hac u-
" na ratione illas reijcere videbantur, quod
" in Codice Canonum non essent: quam
" ra-

(11) *Juris Canon. Instit. cap.* XX. *n.* 15. *pag.* 145.
(12) T. I. *pag.* 290. *Pisaur. edit.*
(13) *in hist. Eccles. Sæc.* I. *diss.* XXI. *art.* I.

„ rationem, ut nullam oſtendat Pontifex, „ ita contra eos ad hominem argumentatur „ *Porro ſi ideo non eſſe decretales epiſtolas pri-* „ *ſcorum Pontificum* Romanorum *admittendas* „ *dicunt, quia in Codice Canonum non haben-* „ *tur adſcriptæ; ergo nec* Gregorii *Sancti, nec* „ *ullius alterius ante, vel poſt ipſum fuit, eſt* „ *aliquod inſtitutum, vel ſcriptum recipiendum,* „ *eo quod in codice Canonum non habeatur ad-* „ *ſcriptum.... Sed quare multum immoremur,* „ *quum nec ipſas divinas Scripturas novi &* „ *veteris Teſtamenti jam recipimus, ſi iſtos du-* „ *xerimus audiendos. Etenim neutrum horum in* „ *codice eccleſiaſticorum canonum habetur inſer-* „ *tum* “. Hæc porro mirifice confirmantur ex octava *Nicolai* ad *Michaelem* Imperatorem epiſtola, licet enim ipſo illo anno 865. eam dederit, in eaque ſuæ Sedis privilegia ſtrenue propugnarit, nullum ex *Iſidorianis* documentis appellavit, ſed genuinas cum primis *Gelaſii* litteras. Hinc enim pronum eſt colligere, *Nicolaum Gallis* Epiſcopis non aliam ob cauſſam *Iſidoriana* decreta obieciſſe, quam quod quum illos ea recepiſſe noſſet, ſuis ipſorum armis eos adgredi conſultum duxerat; contra vero adverſus *Photium*, ejuſque Sectatores ab illis proferendis abſtinuiſſe, quod num genuina eſſent, ſubdubitaret. Exſtant hæc in *Antifebronio* diligenter perpenſa, atque illuſtrata: quod idcirco moneo, ut novo ſit Lectoribus argumento, quam

nu-

nugatoria haberi debeat *Febroniana* defensio.

IV. Præcipua superest de vulneribus ab *Isidoriana* collectione disciplinæ inflictis disquisitio. Hæc *Petrus* de *Marca*, hæc *Baluzius*, hæc *Fleurius*, hæc *Racinius*, hæc *Oberhauserus* exaggerant, deplorantque. Istorum querelas *Febronius* refricat. Iterum ajo, quod capitis initio edixi: ut ut ab *Isidorianis* decretalibus maxima veteri disciplinæ illata essent vulnera, satis esse Catholico homini deberet, in re mutationi obnoxia, cujusmodi est disciplina, a *Romanis* Pontificibus, Ecclesiaque illis obtemperante novam hanc disciplinam antiquæ fuisse suffectam. Addo autem nec novam, quæ postea obtinuit, *Isidorianis* illis epistolis esse tribuendam disciplinam, & falso novitatis argui non pauca *Isidorianæ* disciplinæ capita. Enimvero, ut recte *Ballerinius* (14), " quod „ de novæ disciplinæ introductione inseri„ tur, stultus quidem plane fuisset impostor „ si sperasset suam collectionem adceptum „ iri ab hominibus, quæ novam omnino „ disciplinam a sui quoque sæculi moribus „ & consuetudinibus abhorrentem contine„ ret. Quod si quæcumque contra consuetu„ dinem ingeruntur, etiamsi bona & utilia „ sint, ipsa novitate perturbare solent; mul„ to magis de iis timendum erat, quibus „ disciplinam per se optimam, & sanctiori-

bus

(14) *l. c. n.* 11.

„ bus fultam legibus, longoque usu ab omnibus receptam quispiam evertere & immutare contenderet. Nulli autem tumultus, clamores nulli auditi sunt ob inductas decretales apocryphas, nisi in ea parte, quæ ad Episcoporum caussas & judicia pertinet: de quibus aliqua apud *Hincmarum* leguntur & in epistolis *Nicolai* I. "
„ Forte, inquit idem *Ballerinius*(15), in ea *Galliarum* parte, in qua est *Moguntia*, ubi eas suppositisias merces fuisse fabricatas probabilius conjecimus, disciplina in ipsis proposita, quoad rariores quoque casus (si qui nullo aliunde exemplo aut testimonio fulcirentur aliquamdiu ante *Isidorum* invaluerat S. *Bonifacii* Episcopi *Moguntini* opera, qui Apostolica legatione præditus, quantum Apostolicæ auctoritati deferret, eamdemque observantiam in eam regionem inducere studuerit ex ejus epistolis liquet. Vide inter ceteras ejus epistolam 105. ad *Cudberthum* Archiepiscopum *Cantuariensem*, in qua aliquot præcipua disciplinæ capita ab eodem S. Martyre & *Germanorum* Apostolo iis in locis instituta, ac in *Pseudo-Isidorianis* decretis postea repetita exhibentur. Idem quoque spiritus in successores ipsius *Lullum*, *Riculfum*, *Autgarium* transivit, ut ex aliis documentis constat. Quod si *Pseudo-Isidorianæ* decretales

„ eam

(15) *de potest. Eccles. Summ. Pontif. pag.* 197.

„ eam disciplinam præferunt, quæ . . . jam-
„ diu ante saltem iis in locis vigebat, ubi
„ *Pseudo-Isidorus* illas condidit ; num æqua
„ sit illa reprehensio qua novæ disciplinæ
„ introductio ipsis decretalibus adtribuitur,
„ quivis intelliget. Negari tamen non posse
„ videtur, quin eadem disciplina latius fue-
„ rit propagata , & magis multo atque fa-
„ cilius inoleverit postquam eædem decreta-
„ les editæ ac divulgatæ fuerunt , & mox
„ in quibusdam concilis laudatæ, ac subin-
„ de etiam insertæ in collectiones *Regino-*
„ *nis*, *Burchardi* & aliorum, quæ ob suam
„ brevitatem ac methodum magno usui
„ fuere."

V. Dixeram præterea non pauca *Isidorianæ* disciplinæ capita falso novitatis argui. Nam in illis ipsis Episcoporum caussis atque judiciis de quibus *Galliarum* Episcopis cum *Nicolao* I. controversia fuit , quam multa in *Isidorianis* epistolis legere est veterrimæ disciplinæ . " Nonne inquit iterum *Balleri-*
„ *nius* (16), caussæ majores, quæ circa ac-
„ cusationes Episcoporum versantur , certis
„ antiquorum Pontificum decretis Apostoli-
„ cæ Sedi reservatæ, sine ejus adsensu defi-
„ niri non poterant?... Nonne Episcoporum
„ appellationes ad eamdem Sedem antiquis
„ canonibus & consuetudini, nec non pri-
„ matus juri innixas, probavimus? ... Ne
„ om-

(16) *T. III. S.* Leonis *pag. CCXXI. n.* 11.

„ omnes promiſcue recipiantur ad accuſan-
„ dum Epiſcopum cautum fuerat in Cano-
„ nibus Codicis *Africani* 128. 129. 130. &
„ 131. nec non etiam canone ſexto Conci-
„ lii C P. quem ex *Græco* Codice *Nicolaus*
„ I. laudat epiſtola octava . Epiſcopos eje-
„ ctos & ſuis rebus expoliatos non cogen-
„ dos ad judicium, niſi prius in ſuum gra-
„ dum reſtituantur, & omnia eiſdem ablata
„ redintegrentur colligitur antea decretum
„ ex Codice Eccleſiæ *Africanæ* C. 87. Hæc
„ & alia ejuſdem generis, quæ novæ diſci-
„ plinæ a *Pſeudo-Iſidorianis* decretalibus in-
„ ductæ tribuuntur legere licebit in epiſto-
„ lis 8. 9. & 38. *Nicolai* I. qui tamen ea
„ non ex illis apocryphis, quibus carebat ,
„ ſed ex antiquioribus documentis confir-
„ mat : quemadmodum ante ipſum fecerat
„ etiam *Gregorius* IV. in epiſtola prima ad
„ Univerſos Epiſcopos , in qua *Aldrici Ce-*
„ *nomanenſis* cauſſam ſibi reſervat “ . Idem
dic de aliis diſciplinæ capitibus, quæ *Febro-
nius* recenſet (17), nimirum *ad* Romanam
*Sedem contra primævum ſtatum , Sanctiſſimis
Canonibus firmatum , noviter tranſiiſſe jus ex-
cluſivum erigendi novos Epiſcopatus , Confirma-
tionem electionis omnium Epiſcoporum , & jus
de earum valore cognoſcendi , criminoſorum Epi-
ſcoporum depoſitionem , aliorum translationem jus
dandi vel negandi veniam , cogendarum parti-*
culæ-

(17) T. II. pag. 394.

cularium Synodorum, *atque earumdem vel adprobandarum vel reprobandarum*; *& alia plura*. Hæc enim quæ *Febronius nova* appellat, antiquiſſimi eſſe fere omnia ævi ſuperioribus diſſertationibus comprobavimus. Ipſum illud *jus dandi vel negandi veniam*, *cogendarum particularium Synodorum*, *atque earumdem vel adprobandarum*, *vel reprobandarum* antiquitatis ſuffragio non deſtituitur. Quod enim a *Julio* I. ad *Orientales* ſcriptum fuit: *an ignoratis hanc eſſe conſuetudinem*, *ut primum nobis ſcribatur*, *& hinc quod juſtum decernatur?* multo ante *Iſidorianas* epiſtolas adceptum novimus, ut absque *Romani* Pontificis adſenſu vel nulla celebrari concilia poſſent, vel certe illorum acta auctoritate carerent. Teſtimonium valde antiquum in priorem illam ſententiam invenio apud *Socratem* (18) ex vetere *Epiphanii* Scholaſtici interpretatione (19): *Regula Eccleſiaſtica jubet*, *non oportere præter ſententiam* Romani *Pontificis Concilium celebrari*. Licet autem *græcus Socratis* textus vocem *Concilium* non exhibeat, eamdem tamen ſententiam continet, quæ ad Concilia pertinet: *Quum Eccleſiaſtica regula vetet*, *ne abſque conſenſu* Romani *Pontificis quidquam in Eccleſia decernatur*, utique in Conciliis, hæc enim regula *Antiochenæ* Synodi cauſſa in medium adfertur. *Epiphanii* vero interpretatio

 ſatis

(18) *lib. II. hiſt. cap. VIII.*
(19) *hiſt. tripartit. lib. IV. cap. 9.*

ſatis oſtendit, ne apud *Latinos* quidem id fuiſſe tam paradoxum, quam *Febronio* videtur. De altera porro *Julianæ* ſententiæ explicatione, qua Synodorum quarumcumque actis auctoritas demitur, niſi *Romani* Pontificis adſenſu firmentur, teſtem habemus *Sozomenum* (20), qui illam his verbis reddidit: *legem eſſe Pontificiam* (melius apud *Nicephorum Eccleſiaſticam*) *ut pro irritis habeantur, quæ præter ſententiam Epiſcopi* Romani *fuerint geſta*. *Julius* quidem de Epiſcoporum cauſſis loquitur, quæ inter majores cenſentur; ut de his propterea, non de quibuſcumque aliis Provincialium Conciliorum judiciis & cauſſis *Sozomenum* quoque par ſit intelligere. Verum id, quod in *Iſidorianis* epiſtolis tamquam novum *Febronius* inſectatur, nullas Synodos, nec ipſarum decreta, ſi Apoſtolica careant auctoritate, & confirmatione, rata eſſe poſſe; ad judicia potiſſimum de Epiſcopis pertinet, & ad *majores cauſſas*, de quibus alia atque alia antiquorum Pontificum decreta a *pſeudo-Iſidoro* memorantur, atque a *Febronio* carpuntur.

VI. Vulgaris quoque de *Iſidorianis* epiſtolis querela eſt a *Febronio* non ſemel iterata, Metropolitarum juribus eas plurimum detraxiſſe. Non negaverim. Sed illud primum animadverto, non ea ex veteris Eccleſiæ ſenſu fuiſſe Metropolitarum jura, ut cohiberi a Ro-

(20) *hiſt. Eccleſ. lib. III. cap. 10.*

Romano Pontifice minime possent. Vicariorum certe Apostolicorum in *Galliis Illyrico* aliisque *Occidentis* Provinciis auctoritas Metropolitanos aliquantulum coercuit. Nam illis neque inscio, vel invito Sedis Apostolicæ Vicario ordinationes habere (21) quod tamen præcipuum Metropolitarum jus fuit), neque ad Apostolicam Sedem suarum Provinciarum negocia absque ejusdem Vicarii arbitratu referre licebat (22). *Zosimus* quoque dum neminem qui ex *qualibet* Galliarum *parte sub quolibet Ecclesiastico gradu* Romam *venire contenderet, vel alio terrarum ire disponeret, non aliter proficisci* jussit (23), *nisi Metropolitani* Arelatensis *Episcopi formatas adciperet*, ceteris illarum Regionum Metropolitis nonnihil auctoritatis imminuit. *Bonifacius* quoque *Germanorum* Apostolus dum, *Petro* de *Marca* non dissentiente (24), morem induxit, quo Metropolitæ se *Romano* Pontifici obedientiam præstituros juramento pollicebantur, paullo arctioribus illorum potestatem finibus conclusit. An vero *Romani* Con-

 cilii

[21] *Xystus* III. ep. VIII. T. I. Ep. R. P. Coust. col. 1263. *In Provincia sua jus habeant ordinandi; sed hoc inscio, vel invito, quem de omnibus volumus ordinationibus consuli, nullus audeat ordinare.*

(22) *Innoc.* I. ep. XIII. col. 817. *Quidquid eos ad nos necesse fuerit mittere, non sine tuo postulent arbitratu. Ita enim aut per tuam experientiam quidquid illud est finietur; aut tuo consilio ad nos usque perveniendum esse mandamus.*

(23) *ep.* I. *col.* 935.

[24] *lib. VI. cap. VII. num.* 7.

cilii ad *Gratianum*, & *Valentinianum* Imperatores epiſtolam prætercam, licet alibi indicatam? Quantum illa Provincialibus Synodis, ac Metropolitanis poteſtatis detraxit! „ Quæſumus, inquiunt Concilii Patres (25), „ clementiam tuam, ne rurſus in plurimis „ cauſſis videamur oneroſi, ut jubere pietas „ veſtra dignetur, quicumque vel ejus, vel „ noſtro judicio, qui catholici ſumus, fuerit condemnatus, atque injuſte voluerit „ eccleſiam retinere, vel vocatus a ſacerdotali judicio per contumaciam non adeſſe, „ ſeu ab illuſtribus viris præfectis prætorio „ *Italiæ* veſtræ, ſive a Vicario adcitus ad „ Urbem *Romam* veniat: aut ſi in longinquioribus partibus hujuſmodi emerſerit „ quæſtio, ad Metropolitani per locorum judicia deducatur examen: vel ſi ipſe Metropolitanus eſt, *Romam* NECESSARIO, vel „ ad eos, quos *Romanus* Epiſcopus judices dederit, contendere ſine dilatione jubeatur." Atque id quidem Imperatores Concilii precibus adnuentes, reſcripto ad *Aquilinum* Vicarium Urbis ſanxiſſe compertum eſt. Itaque qui Metropolitarum jura, ut *Pſeudo-Iſidoro* inſultent, ſacra, nec *Romanæ* Sedis poteſtati obnoxia ſibi confingunt, næ illi egregie falluntur. Deinde *Iſidorianæ* Decretales Metropolitarum quidem jura in iis, quæ ad Epiſcoporum judicia pertinent, infregere.

[25] T. I. *ep.* R. P. *col.* 527.

gere. Verum ut in *Antifebronio* indicavi (26), quod ad alia spectat, intacta illorum jura omnia sunt, quæ etiam *Tridentini* Concilii auctoritas confirmavit. Illa vero splendidiora quidem fuerunt Metropoliticæ dignitatis indicia; eo tamen minus Metropolitæ illis se spoliatos dolere debent quod ad majores caussas spectent, in quas semper Apostolica Sedes præcipuum quoddam jus sibi vindicavit.

[26] T. I. Introduct. cap. III. pag. LIV.

DISSERTATIO X.

De abusibus a Febronio Romanæ Curiæ *objectis*.

CAPUT I.

Inter abusus Romanis *a* Febronio *objectos non infimum locum habet Cardinalium amplitudo cum Episcoporum, quos ille* Romæ INCIVILITER TRACTARI *queritur, dignitate collata. Hujus adcusationis falsitas. Alia in Eminentissimos Patres a* Febronio *temere dicta*.

I. NOn ante hanc dissertationem ingrediar, quam egregium *Petri Ballerinii* locum describam. " Si quidam abusus, " inquit Vir Cl. (1), ex aliqua ipsorum " Pontificum culpa, quæ nulla ratione pos- " sit excusari, aliquando provenirent (quod " tamen præsertim de superiore cujus ratio- " nes ignotæ, ab inferiori non est temere " judicandum); non idcirco ex abusibus " esset neganda potestas, quæ aliunde certa " est; & ut initio monuimus, in origine " ad divinum jus immutabile pertinet, nec " ex abusibus fit irrita; multo autem minus " ex abusibus esset neganda, si abusus non ex

[1] *de potest. Eccles. pag.* 190.

„ ex ipſius Pontificis, ſed ex aliorum culpa
„ profecti in malum converterent, quod in
„ bonum fuit inſtitutum. Poteſtas ſiquidem
„ juriſdictionis in ædificationem & non in
„ deſtructionem tradita, etſi ex recto uſu
„ in ædificationem, ex abuſu autem (unde-
„ cumque proveniat) cedat in deſtructio-
„ nem; ipſa tamen per ſe abſolute conceſſa
„ dicenda eſt, ut ne ex abuſibus irrita fiat,
„ nec actus ex ea manentes, ex ipſa culpa
„ abutentium illiciti, nulli per ſe & irriti
„ habendi ſint. Id ab ipſo *Febronio* ceteriſ-
„ que adverſariis concedendum eſt, quippe
„ qui certam Epiſcoporum poteſtatem non
„ negabunt, nec actus ex ea profectos (ſi
„ lex irritans non impediat) adfirmabunt
„ irritos, quamvis & ipſi Epiſcopi proprio
„ vel alieno vitio ſua poteſtate abuti que-
„ ant. Summis poteſtatibus ſæculi certa quo-
„ que poteſtas eſt; nec tamen ex abuſibus
„ eadem poteſtas vocatur in dubium, nec
„ actus conſequentes irriti per ſe habentur
„ ne malo, quod ex ipſis abuſibus provenit,
„ addantur alia publica damna, quæ ſæpe
„ ex actibus irritis in innocentium quoque
„ detrimentum redirent. Ii quidem, qui
„ quocumque ex capite cooperantur abuſui,
„ illicite agunt at non omnes actus, qui
„ fiunt illicite, ſunt etiam irriti, unde vul-
„ gatum illud, *Multa facta tenent, quæ fieri*
„ *prohibentur*". Itaque non is ego ſum, qui

Romanos Pontifices, eorumque administros peccare non posse, totamque, quæ *Romæ* obtinet, agendi rationem omni vacare culpa contendam; aut etiam si quid in illis reprehendendum, turpi adsentatione commendem. Quam in *Antifebronio* (2) *Sadoleti* præstantissimi Cardinalis (3) sententiam cooptavi, eamdem heic libens inculco: Romana *vitia non probo: sed ea tamen ad curandum dico esse faciliora, quam iniquitatem eorum, qui, ut hominibus detrahant, ipsa etiam divina inviolata esse non sinunt*. Caveat tantummodo *Febronius*, caveant ejus similes ne multo graviore abusu aut imperantium vitia potestati ipsi inconsulto tribuant, vel ex illis hujus quoque denegandæ argumentum sumant.

II. Atque hæc quidem de abusibus dicta esse velim, qui imaginarii non sint, sed re ipsa exstent, atque id nominis mereantur. Vereor autem, ne *Febronius* pro suo in *Romanam* Curiam odio sæpe sæpius cum spectris digladietur, atque abusus somnians videat, quos nemo vigil agnoscat. In his certe locum habet, quod de Episcopis a Pontifice inurbane tractatis queritur (4) his verbis. *Papa illos* (Episcopos) *licet* Fratres *nominet, abjecte tractat in sua Curia. Eosdem* con-

[2] T. II. *pag.* 442.
[3] *in orat. ad* German- *Principes*.
[4] T. II. *pag.* 128.

contra nativum ordinem Presbyteris & Diaconis Cardinalibus postponit ; de quo in Tridentina *Synodo non immerito conquesti sunt Episcopi* Hispaniæ (5). Nam in tanta Episcoporum multitudine, rerumque, quæ Episcopos inter & *Romanam* Curiam quotidie aguntur, varietate fieri quidem potest, ut aliquis Antistitum non ea, qua par esset, urbanitate tractari conqueratur (an non enim id aliquando nobilissimis Principibus adcidit, qui summorum Regum aulas celebrant): Verum si generatim loquamur, id oppido falsum est; nec siquando adcidat, tam Pontificibus, quam eorum administris tribuendum. Novi ego Episcopos non paucos, qui quum se a *Romana* Curia contemptim habere dolerent, ubi vel *Romam* profecti Pontificem ipsum adierunt, vel etiam ad eum litteras dedere, tantam experti sunt comitatem quantam ne cogitando quidem adsequi potuissent. Verum in hac adcusatione non est, cur diutius immorer. Gravior altera videri posset, qua Pontifex Episcopos *contra nativum ordinem Presbyteris, & diaconis Cardinalibus postponere* dicitur. Sed quum in generali Concilio *Lugdunensi* I, a. 1244. Cardinales Presbyteri, deinde in Concilio *Lugdunensi* II. a. 1274. uti & in *Florentino* ante Archiepiscopos, & Epi-

[5] Quin etiam in operis indice veluti rem adprime notandam [*pag.* 634.] de Episcopis monet eos Romæ *inciviliter tractari*.

Episcopos sederint, nihil reluctantibus Episcopis, ac præterea in *Tridentina* Synodo *Hispaniæ* Episcopi, licet se Cardinalibus Presbyteris & diaconis postponi ægre ferrent, nihil adversus inductam jam consuetudinem a Patribus impetrarint, mirum est, *Febronium* ejusmodi querelas in medium adferre, & quam Episcopi detrectent, litem pro illis *Romano* intentare Pontifici voluisse. Quid? quod caussæ; cur Episcopi Cardinalibus ordine licet inferioribus posthaberentur sane æquissimæ summis Pontificibus fuere (6).

III.

[6] Eas a *Bellarmino* adlatas a *Febronianis* animadversionibus in *Antifebronio* [*T. II. lib. V. cap. 2.*] vindicavi. Quamvis autem *Febronius* id ex more dissimulet, illas tamen heic iterum explicare non erit inutile Episcopos divino jure constitutos nemo est, qui ignoret. Sunt etiam, qui a Christo Cardinalium origines repetant. Hos inter *Manfredus* [*Cap. 6.*], & qui a *Febronio* reijci non possit, gravissimus Theologus, ac de utroque ejus opere optime meritus *Petrus Alliacensis*; ait enim [*T. I. oper. p.* 188.] *Status summi ac sacri Collegii Cardinalium fundatus est in Ecclesiastica Hierarchia subcœlesti, immediate a Christo, nec humana institutione, seu præsumptione potest destrui*. Sed licet summis Pontificibus sive *Cleto* quod *Anastasio* Bibliothecario [*in vitis Pontific.*] *Goffredo Viterbiensi* [*in Chronico*] & Cardinali *Albano* [*in Tract. de Card. q.* 3.] placuit; sive *Evaristo*, quod *Panvinius* & *Antonellius* docuerunt; sive etiam *Silvestro*, ut *Mosconio* [*de Majorib. Eccles. P. I. cap.* 5.] visum fuit, Cardinalium institutio deberetur; non tamen esset, cur Episcopi se illis postpositos quererentur. Omitto titulos in Urbe fuisse ab *Evaristo* constitutos, *quasi diœceses propter baptismum, & pœnitentiam multorum, qui convertebantur ex paganis, & propter sepulturas Martyrum*, ut ait *Anastasius*, atque adeo Cardinales vel a primis temporibus fuisse duobus illis,

quæ

III. Sed alia sunt, quæ Eminentissimis Patribus *Febronius* objicit. " Retulit, inquit (7), *Febronius Cap. VII.* §. *9. n.* 2. ex " *Nicolai* de *Clemangis* Tractatu *de corrupto* " *Ecclesiæ statu* Cardinalibus subinde centena & amplius beneficia, eaque nec parva " vel tenuia, sed omnium pinguissima & opti-

quæ ad solos tunc pertinebant Episcopos, muneribus functos, baptismi administrandi, ac pœnitentiæ *lapsis* imponendæ; quod ex illorum temporum persuasione Cardinalium dignitatem ad Episcopalem proxime adcessisse non levi est argumento. Duo illa sane gravissima ac splendidissima, quæ a multis retro sæculis ad solos Cardinales delata sunt, officia tantum consideremus.

Primum est, quo in *Romano* Concilio a. MLIX. a *Nicolao* II. ornati sunt, in eos omni summi Pontificis eligendi jure translato; sacrum scilicet Cardinalium Senatum in eligendo universi Christiani orbis capite, Præsulum, Cleri, Imperatorum, Principum, & populi cujuscumque vices obire. Alterum est, ut quod ad *Eugenium* III. scribebat S. *Bernardus* (*lib. V. de consid. cap. IV.*), electi Pontificis in decernendis, curandisque totius Ecclesiæ negociis *collaterales* & *coadjutores* sint, illique adsint cum eo *orbem judicaturi*. Hæc omnia *Eugenius* IV. in celeberrima a. 1439. Constitutione (cujus initium: *non mediocri*) complexus est his verbis: *sicut super cardinem volvitur ostium domus, ita super hos Sedes Apostolica, totius Ecclesiæ ostium quiescit & sustentatur. Et aliæ quidem dignitates, ut Episcopalis, & Archiepiscopalis privatæ unius patriæ præsunt utilitati; ista publicæ totius populi Christiani: illæ unam dumtaxat regunt Ecclesiam; ista cum Sede Apostolica universas . . .* Ipsos denique *Cardinales* decuit, *pro honoris & dignitatis eminentia sine ulla dubitatione post caput Ecclesiæ, quod est Papa, ut contigua sui corporis membra*, præ ceteris Ecclesiæ *membris ac partibus honorari*. Confer etiam *Benedictum* XIV. *de Synodo diœces. lib.* III. *cap.* X.

[7] T. II. *pag.* 523.

„ optima conferri (8). Hunc abusum quo-
„ que notavit Cardinalis *Cameracensis* in Ca-
„ nonibus reformandi Ecclesiam anno 1416.
„ in Concilio *Constantiensi* scriptis & huic
obla-

(8) Ipso illo capite VII. quod heic *Febronius* sui vindex appellat, dixerat : " Dubito, an quod de immenso „ omnigenorum beneficiorum a Cardinalibus obtineri & „ possideri solitorum numero queritur *Nicolaus* de *Clemangiis* hodie emendatum sit. Sane vidi *Romæ* anno 1725. „ omnia per obitum Cardinalis *Francisci* de *Aquaviva* vacantia Beneficia a *Benedicto* XIII. Pont. Max. defuncti „ nepoti, tunc Abbati, post etiam Cardinali, *Trojano* „ de *Aquaviva* simul & semel conferri ; erant autem nu- „ mero *Centum* & *undecim* ". Audi nunc, quid ad hæc *Febronio* responderit Anonymus ex *Minorum Conventualium* Familia aliis editis libris clarissimus in eo opere, cui titulum fecit : *Saggio compendioso della dottrina* di Febbronio &c. (*P.* I. *Cap. V. pag.* 70.) " Se si volesse prestar „ quella fede, che sembrerebbe meritarsi questo Scrittore, „ quando giusta fosse la estimazion grande, che di lui vien „ fatta, non si dovrebbe avere veruna esitanza nel crede- „ re il racconto : e dall' altra parte qual più orrendo abu- „ so di questo udir si può, conferire ad un solo un nu- „ mero così esorbitante di benefizj ? Io pure a dir vero „ restai per la meraviglia. Cercai perciò di avere la no- „ ta fedelissima delle proviste Ecclesiastiche godute dal „ Cardinale *Trojano Aquaviva*, ed eccola limpidissima e „ sicurissima, che tuttavia può confrontarsi ne' registri „ della Dataria dai quali l' ho fatta trascrivere. Nell' *A- „ pruzzo* otto benefizj semplici godeva, cioè quello di S. „ *Giacomo*, S. *Felice*, S. *Giovenale*, S. *Martino*, S. *Sa- „ vino*, S. *Salvatore*, S. *Elpidio*, S. *Arcangelo*, e questi „ tutti rendevano la misera prebenda di Scudi ottantaset- „ te e mezzo. In *Toledo* aveva quello di *Cargabuca de* „ *Alcalà* di Scudi duecento settantadue e mezzo, e l' al- „ tro della Terra de *Alama* di Scudi cento ventidue e „ mezzo. In *Siguenza* il semplice de *Galle* di Scudi set- „ tanta. In *Conca* l' altro semplice de *Enrubia* di Scudi „ duecento sessanta due. In *Abula* il Prestimonio de *Ba- „ racos* di Scudi duecento novanta sette e mezzo. In *Al-*
„ *bano*

„ tis apud Von der Hardt *T. I. Part. VIII.*
„ ubi *Cap.* 2. *pag.* 416. ita memorat: *Cir-*
„ *ca statum Cardinalium & aliorum Ecclesia-*
„ *sticorum providendum esset, ut deinceps non*
„ *tenerent illam monstrosam & multipliciter*
„ *scandalosam beneficiorum multitudinem* ". Hæc fortasse sæculis illis exprobrari Eminentissimis Patribus poterant; nunc certe non possunt. Non negaverim equidem multis singulos frui *beneficiis*, uti vocant, & *pensionibus*; sed non iis profecto, quæ *monstrosa*, & *multipliciter scandalosa* appellari a recto judice possint, nisi fortassis *Febronius* nihil præter victum eumque tenuem Cardinalibus ad sustinendam amplissimam dignitatem præsto esse ex Ecclesiæ bonis debere contenderit. Equidem, plerosque Cardinales crediderim suas opes non illibenter commutaturos cum non paucis *Febronianarum* regionum Canonicis, qui pluribus simul, iisque pinguissimis Cano-

„ *bano* il Priorato di S. *Paolo* di Scudi ottocento settanta
„ cinque. Una pensione sopra l' Abazia di *Cucurro* di
„ Scudi cento. E finalmente in *Toledo* il Canonicato e
„ Arcidiaconato di *Madrid* di rendita di Scudi sei milla
„ e trecento e settanta sette. I benefizj sono in tutti numero
„ 16. per arrivare ai milantati 111. ve ne vogliono ben
„ 95. tutti parti dell' esagerante *Febbronio*. Se per tanto
„ delle cose da lui co' proprj occhi, come dice, vedute
„ una così orrenda amplificazione egli fa, cosa poi dir
„ dobbiamo di quelle, delle quali niuna testimonianza ci
„ presenta per autenticarli: o propone Scrittori oscuri, e
„ talvolta o colla sola maschera di Cattolici, o anche a-
„ pert[illegible]e Eretici, e giurati nimici della *Romana* Se-
„ *de*?

Canonicatibus, ac præterea opulentiſſima quapiam præpoſitura ditantur. Utinam vero hi ſaltem tantam in pauperum ſubſidium pecuniæ vim erogent, quantum elargiri Purpuratis Patribus eſt uſitatum! Ut ut eſt, nemo hæc Cardinalibus minore obiicere confidentia debuerat, quam *Borealis* Jureconſultus, qui gentilium ſuorum mores ignorare non poteſt.

IV. Cardinalium dignitatem imminuit *Febronius*; eorum fortunis inſidiatus eſt; non id ſatis; nunc ampliſſimum cœtum in populorum ac Principum invidiam conatur adducere. Itaque primum carpit (9) *odioſam illam in nominatione Cardinalium* (*quin & in ipſius electione Pontificis*) *adceptionem perſonarum & nationum*; eamque in rem illud profert *Petri Alliacenſis* (10): " tollendus eſt
" deteſtabilis abuſus, a quo primo ſchiſma
" originem traxit, ſcilicet quod una natio
" ſive regnum, aliquando ultra, aliquando
" citra montes, in ſcandalum reſiduæ Chri-
" ſtianitatis, ita diu Papatum tenuit, ut
" poſſet dicere, *hereditate poſſideamus ſan-*
" *ctuarium Dei*. Quod quam deteſtabile ſit,
" præcipue in Papatu, oſtendit ille qui ait:
" *In veritate comperi, quod non ſit perſonarum*
" *adceptor Deus* &c. Item pro dicta provi-
" ſio-

(9) T. II. *pag.* 523.
(10) Apud Vonder Hardt T. I. P. VIII. *cap.* 2. *pag.* 414.

„ sione esset statuendum, quod de cetero „ major pars Cardinalium non posset adsu„ mi de uno regno, sive de una natione, „ sicut quandoque hactenus factum est, in „ magnum scandalum plurimorum, sed quod „ de diversis regnis & provinciis indistin„ cte JUXTA PERSONARUM MERITA ad„ sumantur". O præclarum Apostolici Senatus reformatorem! Sed illud equidem explicari velim, quei (quod *Alliacensis* edixerat) *de diversis regnis, & provinciis indistincte juxta personarum merita adsumendi Cardinales sint*; neque tamen præter *Italos* ullus sacra purpura donandus sit? Atqui id *Febronius* paullo post docet, qui damnati cujusdam auctoris verba exscribit, probatque (11) scribentis: *l'anno del Signore* 1048. *sotto* Damaso *Papa cominciarono i Re di* Francia *a sopportare che i Vescovi di* Roma *creassero Cardinali* Franzesi, *e che dependessero da Papi, il che fu una imprudenza troppo grande*. Si enim imprudentes habendi sunt *Galliarum* Reges, qui Cardinalis dignitate *Gallos* insignìri permisere; censet igitur hic Auctor, *Romanis* Pontificibus, ubi quempiam sive ex *Gallia*, sive ex *Germania*, sive ex aliis exteris gentium Cardinalem dicant, obstare nunc quoque Principes debere, ne & ipsi imprudentiæ vitio laborent. *Itali* ergo tantum supererunt, immo & soli Ecclesiasticæ ditio-

(11) *ibid. pag.* 524.

ditionis homines, quos Pontifex Cardinales adſciſcat. Suos antea *Febronius* auctores inter ſeſe diſſidentes quæſo conciliet; tum de creandis Cardinalibus leges *Romano* Pontifici ferat. Num reſpondebit, imprudentiæ *Galliarum* Reges a ſuo illo auctore adcuſari non tam quod *Gallos* Cardinalibus adſcribi tulerint, quam quod eos Pontificibus obnoxios eſſe ſiverint? At quæram ex eo, an Cardinales deſignare Pontifex poſſit, qui ſibi devincti adprime ex ipſa eorum dignitate non ſint? Quod ſi hujuſmodi neceſſe eſt eos eſſe, imprudentiæ notam Principes non effugiunt, ſi quem ſibi ſubditum Cardinalem deligi patiuntur, quum id permittere nequeant, quin ſimul cum Pontificis partibus addictum eſſe conſentiant. Ceterum quominus *Petri Alliacenſis* votis Romani Pontifices in Cardinalium creatione ſatisfaciant, Principes cum primis obſiſtere *Febronius* noverit. Tanta enim eſt inter eos æmulatio, ut ſi fortaſſe unus aut alter *Gallus* præter morem Cardinalis renunciaretur, ceteri ſtatim Principes, ut totidem ſibi ſubjecti crearentur, non *meritorum*, ſed voluntatis, ſtudiorumque habita ſæpe ſæpius ratione, nec ſine Chriſtianæ Reipublicæ detrimento adlaborarent. Neque tamen dubito, quin ſi pari, qua *Itali*, contentione exteri *Romanam* Curiam frequentarent, operamque Summo Pontifici præberent, multo plures ex his

inter

inter Cardinales cooptatos videremus. At numquid Pontifex, ut *Petri Alliacensis* consiliis obtemperaturus exteros evehat, *Italos* de se Ecclesiaque optime meritos negliget? Quod vero *Febronius* sommos Ecclesiæ Pontifices ex solis *Italis* hereditario velut jure eligi indignatur, parum religiosum se prodit. Spiritui Sancto irascatur, qui ab *Hadriano* VI. nullum e transalpinis Cardinalibus Ecclesiæ præfecit. Nobis enim *Italis* ea fere est persuasio, Spiritum Sanctum ubi tandem Pontificis creatio imminet, Cardinalium animos superno quodam adflatu agere, ut pæne quo ferantur, ignorent, in eumque, a quo paullo antea se perquam alienos sentiebant, impetu potius quam consilio suffragia conferant: quod quidem vel ea, quæ in Hadriani VI. electione contigisse ex Guicciardinio (12) *Spondanus* refert (13) palam faciunt. Ceterum quum *Romanum* Pontificem communem omnium Patrem esse, neque ullarum partium studio abripi deceat, e re Principum est, ut *Italus* potius quam transalpinus aliquis Pontificatum indipiscatur; in *Italo* enim animus nulli parti addictus sumi facilius potest. Si quando idipsum Regibus displiceat, non est, cur transalpinos a Pontificatu amoveri debeant. Quum enim *Italia* in Provincias non nostratibus tantum sed exteris quoque Prin-

(12) *lib. XIV.*
(13) *ad ann. 1522. n. 1.*

cipibus subditus dissecta sit, ex *Italorum* Cardinalium cœtu eum eligi non difficile est, qui quod genere et ortu ad eorum ditionem pertineat, favere ipsis æque ac Cardinalis exterus possit, quod vero majore in rebus agendis experientia ac dexteritate præstet, melius altero norit.

V. Non dissimile est, nullum scilicet, quod deinde *Febronius* *Romanis* Pontificibus crimen objicit. *Monarchiæ nimirum suæ columen ac firmamentum* Romam *a transalpinis Cardinalibus quærere*, *& obtinere* (14) adfirmat, atque in hanc rem ex damnato *Itali* scriptoris longe impudentissimi libro nescio quam in Cardinales præsertim *Richelium*, & *Mazzarinium* declamationem recitat (15), quasi hi, quum Christianissimi Regis rebus præessent, de Regia dignitate *Romanæ* ambitioni devovenda cogitassent. Mihi vero, ut perridiculam hancce criminationem ostendam, satis erit ea in medium adferre, quæ doceant, quanto *Romani* Pontifices studio non semel curarint, ut quos Cardinales crearent, eos ab arctiore quovis Principum vinculo solutos haberent. Recito igitur longiusculum, sed adpositum *Thomassini* locum [16]. " Simul ac ad Apostolicæ Sedis fasti-
" gium provectus est *Urbanus* VI. anno 1378.
" ex-

(14) T. *II. pag.* 523.
(15) *ibid. pag.* 524.
(16) T. *I. lib. II. Cap. CXIV. n.* 11.

" expressissime prohibuit, ne ullis pensionibus Cardinales, vel Regi, vel Reipublicæ ulli constringerentur, quod illud hinc semper nascatur, ut utilitas publica privatis posthabeatur rationibus. *Quod suæ intentionis non erat, quod aliqui ex dominis Cardinalibus de cetero haberent pensiones seu provisiones, vel alia lucra illicita a Principibus, Communitatibus, vel alia quacumque persona, quia propter illa lucra negocia Ecclesiæ male procedebant & procederent*. Raináld. n. 101. *Martinus* V. vetuit, ne Cardinales adgrederentur, vel pergerent exercere protectionem Regnorum, ut adfectibus vacui & liberiores Pontificiis se consiliis & caussis dedant. *Protectiones Regum, Principum, Comitum aliarumque personarum sæcularium non adsumant, adsumptasque non exerceant, ut liberius ipsi sanctissime in consiliis, ac aliis actibus valeant adsistere*. Ibid. n. 4. Ob protectionem autem Ordinum Religiosorum vetuit quidquam doni vel emolumenti proprii adcedere, quamvis sponte offerretur. *Pro ordinum Religiosorumque, aut personarum particularium protectione nihil pecuniæ percipiant, etiam a sponte offerentibus*. Concilio autem *Basileensi* anno 1436. prohibiti sunt Cardinales in studia partium scindi, aut Principibus aliis adversus alios se devovere; permissi sunt vero gratuitas gerere Prin-

„ cipum protectiones, sed & omnium prorsus hominum, maxime calamitosorum, una stimulante ad hæc omnia caritate. *Et quum ei, qui communis est omnium Pater, Cardinales adsistant personarum adceptatores fieri, vel advocatos valde indecens est. Propterea interdixit hæc Sancta Synodus, ut tamquam Judices Collaterales partialitatem nullam adcipiant, etiamsi de terra partiali originem ducant. Nec sint Principum aut Communitatum, seu aliorum contra quemquam, cum pretio, vel sine, partiales Protectores aut defensores, sed exuti omnem passionem, in sedandis concordia, vel justitia litibus Papæ adsistant, Principum autem & quorumcumque, præsertim pauperum ac Religiosorum, gratis & sine ullo quæstu promovere justa negocia, tamquam caritatis opus persuadet Sancta Synodus & commendat. Sess.* 23. Protectiones Principum suscipi vetuerat *Martinus* V. ut quas expertus erat a privatis adfectibus studiisque partium divelli non facile posse, *Basileensis* Synodus mitescere visa est, & protectiones indulgere inveteratæ consuetudini, cui obsisti jam non posset, sed eas præscribere regulas, quæ si observentur, non erit, quod quisquam huic indulgentiæ obloquatur. Improbitati temporum indulgere visa est ulterius aliquid *Lateranensis* Synodus sub *Leone* X. anno 1514. patrocinia enim

„ hæc

„ hæc probavit, nec prorſus gratuita ut eſ-
„ ſent, expreſſit. *Seſs.* 9. Hujus decreti, &
„ *Baſileenſis* ſupra relati eadem ſententia eſt,
„ cum hoc dumtaxat additamento, ideo il-
„ lud heic adſcribere ſuperſedebo. Sæpiſsi-
„ me deſtomachatus eſt *Jacobus* Cardinalis
„ *Papienſis* in has protectiones molles &
„ adſentatorias, partibus, & Principum
„ voluntatibus plerumque ſervientes, magno
„ non tantum famæ, ſed & conſcientiæ di-
„ ſpendio. *Epiſt.* 40. 41. 127. 142. 148.
„ 182. 192. 280. 394. 488. 541. Et tamen ad-
„ commodate ille ad ſui temporis mores
„ loquutus eſt, non pro antiquæ diſciplinæ
„ inclementia. Nec enim omnino de mani-
„ bus Cardinalium excutit omnes Principum
„ largitates. Ex epiſtolis quibuſdam *Oſſati*
„ Cardinalis perſcipue declaratur, quam ve-
„ hementer cuperet *Clemens* VIII. non ſo-
„ lum ut nepotes ſui, ſed ut omnes pror-
„ ſus abſtinerent a quibuſcumque Principum
„ penſionibus; quam hoc impulſu Pontifi-
„ cis abhorrerent Cardinales ab iis adci-
„ piendis; denique quam ſedulo caveret
„ Pontifex, ne quem Collegio Cardinalium
„ adjungeret, niſi qui abſolutus eſſet, & li-
„ ber ab obſequiis Principum, nec antiqui-
„ us quidquam haberet, quam libertatem
„ Eccleſiæ: quamquam non arceret *Clemens*
„ a ſacra purpura eos, qui avito more a
„ Principibus nominarentur. *Oſſat. Epiſt.* 70.

„ 164. " Prodeat nunc in medium *Febronius*, & *quantum Cardinalitia dignitas* (ob transalpinorum Cardinalium studia) *prosit ad sustinendas Monarchiæ Papalis prætensiones utcumque exorbitantes* (17), ex *Italico* illo tractatu, cujus tamen famosum auctorem *Gregorium Leti* veritus est nominare, nobis obtrudat. Hoc unum illi obijcimus, numquam *Romanos* Pontifices, ne Cardinales ejusmodi muneribus vel apud Principes, vel *Romæ* pro Principibus fungerentur, sollicitos futuros fuisse, si tantum præsidii a Cardinalibus Regum negocia administrantibus in Pontificum Monarchiam derivaretur.

C A-

(17) *T. II. pag.* 524.

CAPUT II.

Auri cupiditas Romanæ *Curiæ passim a* Febronio *exprobratur: iniqua ejusmodi adcusatio gravissimis momentis depellitur.*

I. TOt inter crimina, de quibus *Febronius Romanam* Curiam insimulat, nullum sæpius inculcat, quam sacram auri famem. Horret animus ea recolere, quæ hac de re passim in utroque ejus opere leguntur (1). Quam iniqua hæc sit adcusatio, multis in *Antifebronio* ostendi [2]. Sed quoniam *Febronius* eamdem criminationem audacius innovat, eam quoque validius hoc capite repellemus. Incipiamus a *spoliis Cameræ Apostolicæ*, *quæ modum ditescendi infallibilem* vocat (3), & quæ in illis acriter insectandis peccat, percenseamus. Peccat igitur primum id juris in mortuorum spolia diu antequam *Roma* de eo cogitaret, ab Episcopis, atque ab Abbatibus usurpatum dissimulans, ne scilicet illis *modum ditescendi infallibilem*, seu quemadmodum mox ait *eamdem famelicam cogitationem* tribueret, solis eam servans *Romanis* Pontificibus. Peccat deinde ea reticens, quibus S. *Pius* V. a. 1567. in

(1) *ut* T. *II. pag.* 556. *&* 623.
[2] T. *II. lib. V. cap. III.*
(3) T. *II. pag.* 556.

in Bulla: *Romani Pontificis Providentia* modum hujusmodi spoliis præstituit, declarans, nec Prælatos nec alios Beneficiarios testamento suo, si copiam impetrassent testandi, posse legare; nec Collectores Cameræ Apostolicæ prætextu spolii posse capere sacras vestes, sacra vasa & libros Ecclesiæ, vel Capellæ; nec posse a Collectoribus occupari minuscula mobilia Presbyterorum, & aliorum Clericorum, etiamsi ex bonis Ecclesiæ coempta essent, denique quibus Beneficiariis non essent saltem triginta Ducatorum auri reditus, eos spoliorum juri non subesse. A *famelica* scilicet illa *cogitatione* nimis aberat S. *Pius* V., immo, ut recte *Thomassinus* (4), " quibus vacabit hanc Bullam „ perlegere, ii facile complurima odorabun„ tur Ecclesiasticæ antiquitatis vestigia; po„ testatem testandi de bonis Ecclesiæ preca„ riam esse, & singulari indulgentia con„ cessam; concessam fuisse, ut piis locis, „ non ut cognatis aliqua legarentur; inve„ ctum esse spolii jus, ut obviam iretur „ clericorum testamentis præposteris, quibus „ bona Ecclesiæ ab Ecclesia abalienabantur, „ & vestimenta & vasa sacra Ecclesiarum „ multo minus etiam abalienari potuisse; „ denique ubi Beneficiorum reditus exiles „ & permodici erant, non esse morosius de „ eorum superfluis reliquiis litigandum ".

Quid

(4) *T. III. lib. II. cap.* 58. *n.* 13.

Quid mirum, si isthæc *Febronius* silentio prætereat? Peccat etiam, quod *Thomassinum* appellet, nec tamen apud eum legisse se indicet, quæ ex *Baronio* (5) in *Romanorum* Pontificum ejusmodi spolia colligi jubentium defensionem idem *Thomassinus* reddit [6] cum hac honoris præfatione: " Scitissime prorsus *Baronius* in Annalibus sacris eos objurgavit Prælatos & Beneficiarios, qui de jure Papalium spoliorum conqueruntur, quum in eorum potestate sit, ea se necessitate absolvere, suis omnibus in pauperes, & per eos in æterna tabernacula transferendis, ut sui officii esse non nesciunt. Ita enim statuit summa pietate & doctrina Cardinalis. Exequutorem se & vindicem Canonum agere Pontificem *Romanum*, quum suos spolii Collectores ablegat, ut ne inulti sint Canonum violatores Clerici, qui avaritiæ servierunt. *Ad ejusmodi negociatorum potius dicendorum, quam clericorum avaritiam compescendam, quum segniores essent Episcopi legis vindices & ipsi interdum eodem morbo languerent; jure meritoque* Romanus *Antistes ad vindicandas hujusmodi ex bonis Ecclesiæ partas ac male congestas opes, per Provincias consuevit mittere exactores, quos vocant Collectores. De quorum importuna exactione qu-*

" *um*

[5] *ad ann.* 397. *n.* 14.
[6] *Cap. cit. n.* 9.

„ *um multi querantur, hoc facile vitabunt, &*
„ *prudenter arte deludent, qui bona Ecclesiæ,*
„ *quæ supersunt, non congregarint, sed paupe-*
„ *res erogarint. Habitantes enim in terra salsu-*
„ *ginis, pauperes scilicet clamorem non audient*
„ *exactores*". Sed de spoliis satis. In ipsam adcusationis arcem invadamus.

II. Ea duobus potissimum continetur, quæ ex *Georgio Vicelio* (7) *Febronius* (8) *Romanæ* Curiæ exprobrat: *Aurum & argentum, quod* Petro *non erat, emungit ab omni natione* (en primum) *& hoc ad delicias sæculi abutitur* (en alterum). Videamus ergo, num auri & argenti, quod Roma *emungit ab omni natione*, tanta sit vis, quantam sibi isti confingunt, tum an illo ad *delicias sæculi* abutatur, dispiciemus. In quatuor veluti classes proventus, quos a Christiano orbe *Roma* percipit, partiri possumus; *compositiones* vocant, *medias Annatas*, *quindennia*, ac *pensiones*; illarum vero duo quoque sunt genera, quum aliæ *Matrimonialium dispensationum*, aliæ *Beneficiorum* caussa persolvantur. Age quid inde *Romæ* singulis annis obveniat, videamus. Mihi ad manus est eorum omnium, quæ ab anno 1710. ad 1720. ex universi Christiani orbis *compositionibus* percepta sunt, indiculus ab *Antonio* de *Laurentiis Componendarum*, ut ajunt, administratore sub-

(7) *in Elencho abusuum.*
[8] T. I. Cap. VII. §. 5. n. 5. pag. 575.

ſubnotatus. Ex priore illo *compoſitionum genere Romanæ* Curiæ obvenere ſcuta, ut dicimus 976430. (9); ex poſteriore 867910. (10)

(9) Summa pecuniarum, quæ Datariæ Apoſtolicæ obvenerunt ex compoſitionibus diſpenſationum Matrimonialium in primo & ſecundo gradu ab anno 1710. ad 1720.

A. 1711. - - - - -	3840.
A. 1712. - - - - -	22080.
A. 1713. - - - - -	13440.
A. 1714. - - - - -	5500.
A. 1715. - - - - -	23320.
A. 1716. - - - - -	43036.
A. 1717. - - - - -	14000.
A. 1718. - - - - -	9516. 05.
A. 1719. - - - - -	9286.
A. 1720. - - - - -	29098.
	173116. 05.

Summa proventuum ex Compoſitionibus diſpenſationum Matrimonialium in ſecundo aliiſque inferioribus gradibus.

A. 1711. - - - - -	91638.	25.
A. 1712. - - - - -	83622,	35.
A. 1713. - - - - -	96228.	15.
A. 1714. - - - - -	79438.	----
A. 1715. - - - - -	71710.	10.
A. 1716. - - - - -	78875.	15.
A. 1717. - - - - -	91049.	95.
A. 1718. - - - - -	58853.	85.
A. 1719. - - - - -	67794.	60.
A. 1720. - - - - -	84037.	95.
	803314.	35.
Utraque ſumma		
	173116.	05.
	803314.	35.
efficit	976430.	40.

(10). Quantum vero putas *Hispaniis* eodem decennali intervallo *Romæ* persolutum fuisse sive ex annatis, sive ex quindenniis, sive ex pensionibus? Ex annatis *Beneficiorum non consistorialium* soluta sunt scuta 36065., ex qindenniis 24197. [11]; ex pensionibus 264786. [12]; quæ universe efficiunt scuta 325048. Quæ ex ditione *Veneta* singulis annis *Romam* quocumque titulo deferri potest pecunia, ea summam adtingit scutorum 12254.46. (13). *Berthierus* in *Gallicani* Cleri

(10) nempe

A. 1711.	- - - - -	70867.	55.
A. 1712.	- - - - -	102833.	10.
A. 1713.	- - - - -	78282.	85.
A. 1714.	- - - - -	95040.	75.
A. 1715.	- - - - -	83508.	50.
A. 1716.	- - - - -	108074.	80.
A. 1717.	- - - - -	126602.	80.
A. 1718.	- . - - -	90303.	85.
A. 1719.	- - - - -	52804.	15.
A. 1720.	- - - - -	59586.	60.
		867909.	95.

(11) Ita testatus est XXXI. Augusti a. 1721. *Alexander* Abbas de *Turre* subcollector generalis *Cancellariæ*.

[12] Sub oculos mihi est chirographo subscriptum hac de re testimonium *Jacobi Butii* Datariæ Apostolicæ ratiocinatoris 18. Augusti 1721.

[13] Id facile colliges ex iis quæ ab anno 1745. ad totum annum 1754. decennio ipso a *Venetis*, ceterisque illorum ditioni subjectis soluta adcepimus; hinc enim quid singulis fere annis inde *Roma* perceptura sit, intelligimus.

ri hiſtoria (14) *Febronio* non diffitente (15) refert, *Annatas ex univerſo* Galliæ *regno an-*

Pro diſpenſationibus Matrimonialibus	*decennio*	*ſingulis fere annis*
In primo & ſecundo gradu	8075. 35. - - - -	807. 53. $\frac{1}{2}$
In tertio & ceteris gradibus - - - - - - -	48897. 80. - - - -	4889. 75.
Pro Beneficiis per obitum vacantibus - - - -	8087. 75. - - - -	808. 75. $\frac{1}{2}$
Pro coadiutoriis & reſignationibus cum penſionibus, indultis &c. - - -	17893. 95. - - - -	1789. 39. $\frac{1}{2}$
Pro reſignationibus abſque penſione - - - -	3270. - - - -	327.
	86224. 65. - - - -	6622. 43. $\frac{1}{2}$

Adde his quæ quotannis ex ditione *Veneta Secretariæ Brevium* provenire poſſunt, quod ex iis facile eſt colligere, quæ biennio inde perſoluta ſunt, nempe a. 1753. - - - -	4109.	
a. 1754. - - - -	2835.	
	6944.	
Singulis ergo annis ſupputari poſſunt ſcuta - -	- - - - - - -	3472.
Adde his præterea 1. pro *Brevibus diſpenſationum* quod ad ætatem Regularium ſpectat - - - - - - -	- - - - - - - -	100.
2. pro ſumptibus, qui Secretariæ S. C. Indulgentiarum obtingunt - - - -	- - - - - - - -	60.
		3632.

Quæ

annuatim non importare ultra ducenta millia librarum scuta circiter 40000. Sed ad *Germaniam* adcedamus. Queritur *Febronius* (16) cum *Martino Meyr* Cancellario *Moguntino* in epistola ad *Æneam Sylvium* pridie Kal. Septembres a. 1457. perscripta: *excogitantur mille modi, quibus* Romana *Sedes aurum a nobis, tamquam a barbaris, subtili extrahat ingenio: ob quas res natio nostra quondam inclyta, quæ sua virtute suoque Sanguine* Romanum *Imperium coemit, fuitque mundi domina ac regina, ad inopiam nunc redacta, ancilla & tributaria facta est: & in squalore jacens suam fortunam, suam pauperiem multos jam an-*

Quæ si addas superioribus scutis - - - - - - - - - - - - -	8622. 43.
reddent - - - - -	12254. 43.

Scio hinc detrahi nonnulla oportere. Nam ut alia mittam in iis, quæ ad Coadiutorias &c. pertinent, summam augent scutorum 2000. a. 1754. persoluta pro extraordinaria *Utinensis* Archiepiscopatus erectione; quod posthac numquam eveniet. Placet tamen largiorem illum calculum servare, ne ad *Romanos* imminuendos proventus propendere videar.

(14) *T. XV. pag.* XXXII.
(15) *T. I. Cap. VII. §. 5. pag.* 576.
(16) *l. c. pag.* 577.

annos mœret. Juſtane ſit hæc querela videamus. " Annatæ, inquit P. *Biner* (17), in
„ quadruplici conſiſtunt ſpecie. Primam con-
„ ſtituunt *communia ſervitia*, pendenda a Præ-
„ laturis *Conſiſtorialibus* ſic appellatis, eo
„ quod a Pontifice conferantur in Conſiſto-
„ rio Cardinalium, rogatis eorum ſenten-
„ tiis. Tales Prælaturæ Conſiſtoriales in
„ *Germania* ſunt, Archiepiſcopatus, Epiſco-
„ patus, aliæque Principales, tam Regula-
„ res, quam ſæculares Sedi Apoſtolicæ im-
„ mediate ſubjectæ, ut *Elvacenſis*, *Fuldenſis*,
„ *Campidunenſis* &c. De jure pendi deberent
„ dimidii fructus primi anni, prout *Boni-
„ facius* IX. conſtituerat; ſed ita moderate
„ ſunt taxati, ut quinctam partem non ſu-
„ perent. Et ne quidem hæc portio tota
„ ſolvi debet ab electo & confirmato Præ-
„ lato primo anno, ſed tantum dimidium,
„ alterum vero dimidium anno ſequente.
„ Si autem Prælatura bis eodem anno aut
„ ſæpius vacaret, una tantum ſolvitur an-
„ nata; nec onus ſolvendi ad ſucceſſorem
„ tranſit, ſi anteceſſor non ſolviſſet. Aſ-
„ ſertque ſe Papa ad moderandam taxam
„ per Commiſſarios in *Germania*, ſi alicu-
„ bi ſit nimia (18)... Alteram ſpeciem
„ an-

(17) *Apparat. erudition. ad Juriſprud. P. VI. Cap. III. artic. VIII. §. 9. pag. 229.*

(18) Immo ſi electus ſit Princeps ſummus, aut Cardinalis, aut viventis Cardinalis ex fratre nepos, aut etiam ob

„ annatarum conſtituunt *ſervitia Minuta:* a„ liqua nempe penſio, quæ ultra ſervitia „ communia, ex iiſdem Epiſcopatibus, & „ Prælaturis Principalibus pendenda eſt, at„ que inter inferiores Miniſtros, ac Officia„ les Pontificis diſtribuenda. In tertia ſpe„ cie ſunt *Annatæ proprie ac ſimpliciter di„ ctæ*, dimidia nempe pars fructuum primi „ anni, eidem Cameræ ſolvenda de ceteris „ dignitatibus & Beneficiis inferioribus, „ quæ Pontificis auctoritate conferuntur (19), „ ſi eorum reditus annui 24. Ducatos ex„ cedant, ſecundum ejuſdem Cameræ ta„ xam; quæ ita moderata eſt, ut nullus „ *Germaniæ* Canonicatus ultra 24. ducatos „ ſit æſtimatus aut taxatus (quod etiam in „ *Hiſpania* obſervatur; atque in *Gallia* & „ *Belgio* conſuetudine obtineri teſtatur *Van„ Eſpen in I. E. V. p. 2. tit. 24. c. 4. n.* „ 43.) Unde ex illis non ſolvuntur anna„ tæ; licet re ipſa annui proventus ultra „ mille ducatos adſcondant. Solvitur tamen „ mo-

ob aliquod munus Apoſtolicæ Sedis privilegiarius, ei *Romani* Pontifices, ut magna ex parte ſumptibus relevetur, *viam* quam dicunt *ſecretam* ſtatuere conſueverunt.

(19) Animadverte autem in ampliſſimis diœceſibus *Moguntina*, *Treverenſi*, *Colonienſi*, *Monaſterienſi*, *Conſtantienſi*, *Wormatienſi*, *Auguſtana*, *Salisburgenſi*, & *Herbipolenſi* nulla a *Romanis* Pontificibus ejuſmodi Beneficia nunc conferri; ſed illa quoque, quæ menſibus Apoſtolicis vacant, ab earum Archiepiſcopis atque Epiſcopis tribui: quo deinceps privilegio ceteri quoque gaudebunt *Germaniæ* Epiſcopi, quos ad Cardinalatum evehi contigerit,

modicum pro expeditione Bullarum. Quar-
„ tam ſpeciem conflant *Quindennia* ſeu *Quin-*
„ *denæ*, pars nempe dimidia fructuum unius
„ anni, eidem cameræ ſingulis quindecim
„ annis ſolvenda de Beneficiis quibuſdam
„ unitis, quæ numquam vacant (eo quod
„ ſint unita e. g. alicui capitulo, monaſte-
„ rio &c. quæ non moriuntur) aut de li-
„ beratis per ſpeciale privilegium a reſer-
„ vatione, quale adcepit Præpoſitura *Augu-*
„ *ſtana*: quæ propterea ſolvit quindennia“.
Vel hinc multum immani illi auri a *Germania Romam* commeantis copiæ detrahi quiſque prudens intelligit. Sed tamen ut rem arctioribus terminis concludamus, annatas *Romanæ* Curiæ ex *Germaniæ* Epiſcopatibus extractas conſideremus.

III. Ad annum uſque 1724. pertexitur *Germanorum* Epiſcoporum ſeries in libro inſcripto: *Hiſtoire Eccleſiaſtique d'Alemagne* ac *Bruxellis* edito ex *Franciſci Foppens* typographio. Ab eo igitur anno ad annum 1459. quo cum *Germanis* concordata *Nicolaus* V. confirmavit, revehamur, videamuſque quid annatæ 274. annis *Romæ* contulerint. Fingamus autem, ubi quaſque Epiſcopales ſedes hoc annorum intervallo vacaſſe contigit, annatas ex toto ad taxationem, quæ *Cameræ Apoſtolicæ* libris inſcripta eſt, ſemper fuiſſe diligentiſſime perſolutas; quod ex iis, quæ ſupra adnotavimus, ἄπιστον, atque

adeo ἀδύνατον esse nemo non videt: fingamus tamen, ut cum *Febronio* liberaliter agamus. Quid demum lucri ducentis hisce & septuaginta quatuor annis ex *Germania Romani* adcepissent? Dicam paucis; tum ita esse ad oculum demonstrabo; Florenorum collegissent quindecies centena millia, ac præterea 60. 900. Quam subijcio tabellam, ea id palam faciet (20).

Germanicæ Ecclesiæ.	*Taxatio earumdem.*	*Vacationes ab a. 1449. ad a. 1724. collectim sumptæ.*	*Taxationum pro omnibus vacationibus collectim sumptis summa.*
Argentoratum	2500.	11.	*Fl.* 27500.
Augusta Vindelicorum	800.	12.	9600.
Bamberga	3000.	22.	66000.
Basilea	1000.	15.	15000.
Breslavia	3000,	16.	48000.
Brexina	3000.	22.	66000.
Colonia	10000.	14.	140000.
Constantia	2500.	20.	50000.
Eidstadium	800.	13.	10400.
Frisinga	4000.	13.	52000.
Hildeshemium	1000.	16.	16000.
Leodium	7200.	12.	86400.
Moguntia	10000.	20.	200000.
Monasterium	3000.	20.	60000.
Olomucium	3500.	22.	77000.
Osnabrugum	600.	14.	8440.
Paderbona	100.	15.	1500.

Passa-

(20) Desunt in ea *Neostadiensis*, *Sabacensis*, & *Tergestinus* Episcopatus; sed hi nimis exiguarum sunt taxationum, ut hinc *Febronius* occasionem sumat altius conquerendi *Germaniæ* spoliis locupletari *Romanos*.

Germanicæ Ecclesiæ. Taxatio ea- Vacationes ab Taxationum

	rumdem.	a. 1449. a. 1724. collectim sumptæ.	ad omnibus vacationibus collectim sumptis summa.
Passavia	5000.	17.	85000.
Praga	2700.	11.	29700.
Spira	600.	15.	19000.
Ratisbona	1300.	21.	27300.
Salisburgum	10000.	19.	190000.
Treviri	10000.	15.	150000.
Tridentum	2000.	15.	30000.
Vienna Austriæ	1800.	23.	41400.
Wirceburgum seu *Herbipolis*	2300.	19.	43700.
Wormatia	1000.	21.	21000.
	Flor. 91700.	453.	1. 560. 900.

Hi porro Floreni nongenti supra quindecies centena & sexaginta millia, si ducenties septuagies sexies dividantur, reddent quotannis fere Florenos 5655. Quum autem Floreni quos *Cameræ* dicimus Scuto, & septuaginta obulis singuli respondeant, *Germania* annuatim *Romano* Pontifici solvet scuta 9613. 50. His autem adde *servitia minora* Ministris ac officialibus Pontificis pendenda, putari autem solent scuto uno ac triginta obulis in singulos Florenos: summam habebis in singulos annos scutorum 16965. a *Germanis Romæ* suppeditatorum. Quid heic quæso tam immanis, ut *Romanos Germaniæ* direptores *Romam Germanorum* opum voraginem quamdam, & charybdim plenis buc-

cis appellare debeamus? Deme jam, quæ prorſus demenda eſse ſupra indicabam: vide quæſo, quo demum evadat tanta auri *Germanici* ingluvies!

IV. Hactenus vidimus, quantum auri & argenti, *quod* Petro *non erat*, *emungat* Roma *ab omni natione*; nunc in *delicias ſæculi*, ad quas illo a *Vicelio*, a *Febronio* abuti dicebatur, inquiramus. Primum igitur; in quas, credis, Lector, delicias inſumantur pecuniæ quæ ex matrimonialibus diſpenſationibus ducantur? Audi ex Cardinale de *Luca* (21).
„ De his emolumentis, nec quidem in obolo Papa, ejuſque Camera, vel officiales & Miniſtri participant, neque intrant in Bancum Depoſitarii generalis Cameræ, in quo intrant omnes reditus Sedis, & Cameræ Apoſtolicæ, ſed recta via ſingulis quibuſque menſibus, totum id, quod ex hujuſmodi componendis provenit, per officialem ad id deputatum, deponitur in publica ſacra æde, ſeu Banco Montis Pietatis, atque per idem Bancum pariter ſingulis menſibus ſolvuntur Eleemoſynario, aliiſque ad id deputatis, tam pro eleemoſynis in Urbe diſtribui ſolitis, quam pro ſtipendio & mercede Miniſtrorum S. Pœnitentiariæ, qui gratis omnino expeditiones concedunt, & pro ſubventionibus plurium Collegiorum ultra montes

(22)

(21) *de offic. venalib. Cur. Rom. cap. IV. pag.* 22.

(22) pro servitio, & manutentione Fidei
„ Catholicæ, aliisque piis operibus. Et li-
„ cet de eo, quod ultra componendam sol-
„ vi solet officialibus Cancellariæ pro ex-
„ peditione litterarum participare videatur
„ Camera, mediante venditione officiorum,
„ adtamen ista modica participatio neque
„ cedit in Papæ, vel Cameræ utilitatem,
„ quoniam præfatæ componendæ non suffi-
„ ciunt pro jam statutis & consuetis elee-
„ mosynis, & subsidiis, ac piis operibus
„ ideoque oportet singulis annis supplere
„ scuta triginta millia circiter, ad quam
„ summam, immo nec in dimidio adscen-
„ dere potest dicta participatio, ideoque
„ certum est, quod non solum Papa, ejus-
„ que Camera, nullum penitus lucrum,
„ ne-

(22) In his præteriri non debent, quæ a *Gregorio* XIII. apud *Germanos* fundata fuere.

Sunt autem Seminaria

Fuldæ		2895. 75.
Dilingæ		1380.
Pragæ	quibus solvebantur	1380.
Olemucii	singulis annis scuta	1380.
Viennæ		1380.
Adde domum quæ *Studiosorum* vocabatur *Pragæ*		482.
		8897. 75.

Benedictus quidem XIV. hisce reditibus Seminaria illa, uno *Dilingano* excepto, privavit. A *Gregorio* tamen XIII. ad *Benedictum* XIV. ea pecuniæ vis *Roma* ad *Germanos* transiit. Num etiam *Germani Romanarum* opum voraginem dicemus? *Viceliis* & *Febroniis* ita loqui licet, non *Romanis*.

„ neque in obolo ex diſpenſationibus matri-
„ monialibus reportant; ſed quod potius no-
„ tabile ſentiunt damnum, ſupplendo aliun-
„ de id, quod deeſt, idque a quolibet, ictu
„ oculi, publice, & palam in ejuſdem Mon-
„ tis Pietatis libris publicis videri pro libi-
„ to poterit, quum omnibus pateant (23).
„ En præclaras ſane delicias!

V. Vin alias? Quæ in beneficialibus rebus compoſitiones ferunt, in ornatum urbis, ſacra ædificia, vel conſtruenda, vel ſarcienda, vel exornanda, alioſque cum publicos, tum privatos ſed neceſſarios uſus impenduntur (24). Mediæ porro Annatæ, & quindennia [penſiones enim ceteraque quæ vocant *ſervitia minora* in adminiſtrorum ſtipendium, pauperumque præſertim Eccleſiaſticorum ſubſidium cedunt] magna ex parte ad *Romanæ* Curiæ officiales, eorumque Collegia pertinent, ſuntque emolumenta illis adſignata, ut ab eis perſoluta pecunia in officiorum emptione rependatur. Hæc enimvero Collegia non in ſummorum Pontificum utilitatem, ſed ad graviſſimas Apoſtolicæ Sedis levandas neceſſita-

(23) Immo in ſacro Pietatis monte tabella extat, cui ſinguli Pontifices ſub ipſius Pontificatus initium Chirographum adponunt, in eaque deſcriptas videre eſt eleemoſynas, quæ in ſingulos menſes erogantur.

(24) Hujuſmodi *compoſitionum* pecuniæ *Innocentio* XII. & *Clemente* XI. Pontificibus Curiæ *Innocentianæ* ædificandæ, itemque conſtruendo invalidorum hoſpitio deſtinatæ ſunt, nec tamen neceſſariis in hæc opera publica ſumptibus ſuffecere.

ſitates conſtituta plerumque fuerunt. Exemplo ſit Collegium *Secretariorum Apoſtolicorum*, de quo ampliando quum *Innocentius* VIII. Conſtitutionem ederet, ait (25): " Nos au-
„ tem, qui in ſuperiori anno, dum noſtra
„ urbs, in qua cum *Romana* Curia etiam
„ tunc reſidebamus, per nonnullas gentes
„ armigeras hoſtiliter opprimeretur, pro il-
„ lius ab oppreſſoribus hujuſmodi liberatio-
„ ne gravia ſubire compulſi fuimus onera
„ expenſarum, ad quæ quum *Romanæ* Ec-
„ cleſiæ facultates non ſufficerent, Mitram
„ Pontificalem *Regnum* nuncupatam, & alia
„ quamplurima ejuſdem Eccleſiæ Jocalia
„ pretioſa, aurea, & argentea diverſis Mer-
„ catoribus dictam Curiam ſequentibus pro
„ diverſis pecuniarum ſummis ad quantita-
„ tem forte centum millium ducatorum au-
„ ri de Camera adſcendentibus pignoravi-
„ mus, quæ quum commodo ex dictis Ec-
„ cleſiæ proventibus jam exhauſtis redimi
„ non poſſint, nos ſperantes, quod ſi ad
„ officium eorumdem Secretariorum præter
„ & ultra DD. ſexdecim, & octo Prælati,
„ & in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ
„ Perſonæ adſumerentur, & omnes ſimul
„ pro redemptione Mitræ, & Jocalium præ-
„ dictorum de eorum facultatibus uſque ad
„ ſummam ſexaginta duorum millium, &
„ quadringentorum florenorum Auri de Ca-

(25) *Conſtit.* XII. §. 2.

„ mera persolverent, & contribuerent, ad„ signarenturque eis etiam de novo conve„ nientia emolumenta, ex quibus juxta di„ gnitatis eorum exigentiam, eorum statum „ tenere possent, exinde non solum hujus„ modi urgenti necessitati prædictæ Eccle„ siæ provideretur, sed etiam decori, & „ venustati ejusdem Curiæ Romanæ provi„ deretur". Neque omittam quid *Leonem* X. impulerit, ut a. 1515. IX. Kal. Augusti Collegium instituerct *Cubiculariorum* & *Scutiferorum*, quod unum ex Collegiis est, quæ ex Annatis proficiunt. " Adtendentes igi„ tur, inquit Pontifex, oportuisse nos su„ perioribus diebus, quum videremus uni„ versam *Italiam*, præcipue *Lombardiæ* Pro„ vinciam armis usque adhuc constrepere, „ exterarumque gentium potentissima castra „ in eam adventare, ut nisi tempestive eis „ occurreretur, securum quidquam saltem „ in ea Provincia, in qua ob Præsidis de„ fectum *Romana* Ecclesia florentissimis ci„ vitatibus *Placentia*, & *Parma* pluries spo„ liata fuit, remanere non posse existima„ retur, exercitum, in quo mille & sex„ centi circiter Cataphracti Equites nostris „ stipendiis militant ad DD: & aliarum no„ strarum, & dictæ *Romanæ* Ecclesiæ Civi„ tatum, & Terrarum etiam in dicta Pro„ vincia tutelam, & insolentium conatuum „ repressionem instruere, & demum dilectum

„ Fi-

„ Filium, & ſecundum carnem Fratrem Pa-
„ truelem noſtrum *Julium* S. *Mariæ* in *Do-*
„ *minica* Diaconum Cardinalem cum dicto
„ exercitu Legatum de latere deſtinare, qui
„ ſi ſe occaſio offerat, non minus compo-
„ nendis Principum, & Principatuum hu-
„ juſmodi, quam rerum dictæ Eccleſiæ præ-
„ ſidio incumbat, ut pace, quam Deus pro
„ ſua pietate mittere dignetur inter Chri-
„ ſtianos, ſtabilita noſtra & eorum ſigna
„ contra Infideles in exultatione coruſcent,
„ quod non eſſe diutius differendum illæ
„ nos litteræ admonent, quibus nunciatum
„ nobis nuper eſt, immaniſſimos *Turcas* cha-
„ riſſimi in Chriſto Filii noſtri *Uladislai*
„ *Hungariæ* & *Bohemiæ* Regis illuſtris legio-
„ nibus profligatis, munitiſſimam apud *Bel-*
„ *gradum* arcem occupaſſe, penetraſſeque in
„ *Croatiam* &c." Tum addit: *ſe volentem in præmiſſis opportuna diligentia providere* indicatum Collegium inſtituere.

VI. Cetera porro, quæ ex ejuſmodi Annatis, & quindenniis ducuntur, nonne neceſſarios ad publicum præſertim Eccleſiæ bonum ſumptus ſuppeditant? Atque utinam ſatis eſſent. Vide enim, Lector, quantam pecuniæ vim extraordinariæ quædam Chriſtianæ Reipublicæ neceſſitates a *Romani* Pontificis ærario extorqueant! Non ego heic immanes ſumptus memorabo, quos *Tridentinæ* Synodi celebratio, ac Legationes a Cardina-

dinalibus Religionis caussa interdum suscepta (26) postularunt; ingentes quoque impensas prætereo, quas conclavium diuturnitas exigit (27). Subsidia solum consideremus, quæ *Romani* Pontifices Christianis Principibus ad hostes Christianæ fidei repellendos largiter subministrarunt. De his audiendus primum *Cardinalis* de *Luca* in eo libro quem *de locis montium non vacabilibus* prænotavit (28); deinde alia nonnulla ex Apostolicæ Cameræ libris adijciemus, "Circa initia decimi sexti sæculi sub *Clemente* „ VII. pro subventionibus Imperatori præ„ standis in bello defensivo, adversus arma „ Im-

[26] Ut rem exemplis illustrem, Cardinali *Commendonio* pro legatione ad Imperatorem, & *Polonorum* Regem habita a. 1572. a die XVII. Augusti ad diem XVII. Decembris præter quingentos aureos nummos (ad undecim julios putabantur) singulis mensibus persolutos alia suppeditata pecunia fuit, in eamque legationem insumpta demum sunt scuta omnino 13306. 50. *Gallica* vero Cardinalis *Ursini* legatio a die 2. Octobris ejusdem anni 1572. ad Majum anni insequentis stetit scutis 7875. *Germanicæ* quoque Cardinalium *Mellinii* a 20. Maii ad Octobrem a. 1608. & *Ginetti a* 26. Junii a. 1636. ad Novembrem a. 1640. legationes magnam pecuniæ vim exhauserunt; illa scilicet scuta 7875., hæc 169000. Ob oculos mihi est [ut hoc quoque exemplum addam] *Clementis* VIII. Chirographum 24. Aprilis 1596- ad Præsulem *Bartholomæum Cæsium*, quo Cardinali *Henrico Caetano* ad *Polonos* Legato ad Kalendas Julias Florenorum 150000. ac totidem ad Kalendas Augustas *Viennæ* persolvi jubet aut si ita Cardinali placeret, 200000. *Viennæ*, 100000, *Cracoviæ*.

(27) Sic in conclave a. 1669. impensa fuerunt scuta 161031. in conclave autem a. 1724. scuta 95208. 08.

[28] *Cap. VI.*

„ Imperatoris, vel tyranni *Turcarum*, oc„ cupare satagentis Civitatem *Viennesem*, a„ liasque illarum regionum partes, & sic „ ex caussa fidei, practicari cœpit usus, „ postmodum usque ad præsens continuatus, „ contrahendi æs alienum fructiferum, tan„ quam per speciem census consignativi, „ sub nomine, seu vocabulo locorum mon„ tium; dictoque primo monti adtributum „ fuit nomen a caussa, pro qua erectus „ fuit, ideoque nuncupatus mons fidei, di„ ctaque prima erectio fuit in numero vel „ quantitate locorum bismille, quæ impor„ tant scuta biscentum millia, summam „ tunc valde considerabilem, magnique in„ terusurii, utpote ad rationem decem pro „ centenario; ideoque mons ex eadem caus„ sa Religionis, & expensarum belli, par„ tim cum *Turcis*, & partim cum Infideli„ bus, successivis temporibus sub *Paullo* „ tertio, *Sixto* quincto, aliisque Pontifici„ bus, varias habuit additiones, adeo ut „ de præsenti importet loca 49698. consti„ tuentia quinquagies centena millia scuto„ rum, vulgo quinque milliones, eorumque „ fructus plures reducti, juxta hodiernum „ statum ad rationem quatuor pro centena„ rio, important centena scuta biscentum„ millia, retroactis vero temporibus fru„ ctuum summa fuit longe major, ut etiam „ in sequentibus montibus sequutum est.

„ Sub

„ ſub *Pio* quarto, ſubſidio *Galliarum* Regis „ *Caroli* noni in bello cum hæreticis, & „ pro defenſione Civitatis, & Status *Ave-* „ *nionenſis*, & Comitatus *Venaiſini* adverſus „ arma eorumdem hæreticorum, qui inibi „ *Hugonotti* appellantur, erectus fuit Mons „ Pius recuperationum nuncupatus, ac et- „ iam idem erexit montes nuncupatos pri- „ mi, & ſecundi ſuccurſus *Avenione* in nu- „ mero, vel quantitate locorum decem mil- „ lium circiter, importantium ſummam de- „ cies centenorum millium ſcutorum, vul- „ go unius millionis in ſorte, in fructu au- „ tem juxta hodiernum ſtatum, & reductio- „ nem centena ſcuta 40. millia. Quamvis „ autem iſti montes non ſint hodie in re- „ rum natura, eo quia ſub *Alexandro* VII. „ extincti, vel ſuppreſſi fuerunt; nihilomi- „ nus adhuc viget idem debitum, dum tran- „ ſportati fuerunt ad novum majorem mon- „ tem, ab eodem *Alexandro* erectum, cui „ *Reſtaurati* nuncupatio adtributa fuit, i- „ deoque effectus eſt idem, ut contingit et- „ iam in aliis montibus, de quibus infra. „ Sub Beato *Pio* V. pro impenſis confœde- „ rationis cum Rege Catholico, & Re- „ publica *Veneta* adverſus arma *Turcarum*, „ tam pro defenſione Regni *Cypri*; quam „ pro celebri claſſe maritima erectus fuit „ mons nuncupatus ligæ, locorum biſmille, „ alter nuncupatus Religionis in locis decem

„ mil-

„ mille, computato augmento facto per *Si-*
„ *xtum* V., qui duo montes important duo-
„ decim centena millia ſcutorum, quamvis
„ dictorum locorum montium venditio, eo-
„ rumque pretii erogatio integre ſub eodem
„ Pontifice *Pio* in dictam cauſſam ſequuta
„ non ſit, eo quia venditio ſub *Gregorio*
„ XIII., *Sixto* V., & *Gregorio* XIV. ſuc-
„ ceſſoribus, a quibus tamen reſpective pre-
„ tium in eamdem cauſſam fidei in genere
„ erogatum fuit, & præſertim ab ultimo,
„ in bello ſcilicet contra hæreticos in *Gal-*
„ *lia* præſertim in illa confœderatione, ſeu
„ liga, quæ *Sancta* nuncupabatur, iſtique
„ montes pariter hodie non ſunt in rerum
„ natura, utpote ſub eodem *Alexandro* VII.
„ ſuppreſſi, & translati in dictum montem
„ Reſtauratum, quod non tollit exiſtentiam
„ debiti. Idemque Beatus *Pius*, ex eadem
„ cauſſa belli in *Gallia* cum hæreticis, a-
„ liam fecit additionem monti Novennali
„ in numero locorum bis mille, dictuſque
„ mons adhuc exſtat, & ſic in totum in
„ locis quatuordecim mille, quæ important
„ ſcuta quatuordecim centena millia in ſor-
„ te, in fructu autem juxta præſentem ſta-
„ tum annua ſcuta 56. millia. Sub *Gregorio*
„ XIII. cujus magna pietas erga Catholi-
„ cam Religionem nimium nota eſt, tum
„ in erectionibus tot Collegiorum in Urbe,
„ & in diverſis regionibus pro conſervatio-

„ ne,

„ ne, & propagatione fidei Catholicæ, tum
„ etiam in magnis ſubventionibus datis in
„ *Gallia*, & in *Germania*, Principibus Ca-
„ tholicis adverſus hæreticos, ultra pecunias
„ obventas ex montibus per *Pium* V., ut
„ ſupra erectis, & alias ex ejus magna par-
„ ſimonia paratas, variæ factæ ſunt addi-
„ tiones montibus Cameralibus, & etiam
„ monti Populi *Romani* in quantitate loco-
„ rum decem mille circiter, quæ adhuc vi-
„ gent, quamvis ſub diverſis vocabulis, ut
„ ſupra, & ſic important in ſorte ſcuta de-
„ cies centena millia, vulgo unus millio in
„ fructu autem juxta hodiernum ſtatum an-
„ nua ſcuta 40. millia. Sub *Sixto* V., ex
„ dicta cauſſa ſubventionum in *Gallia* ad-
„ verſus hæreticos, aliiſque indigentiis,
„ concernentibus pariter fidem, facta fuit
„ erectio montis nuncupati *Camerarii* in lo-
„ cis 644. importans ſcuta in ſorte 64. mil-
„ lia in fructu ſcuta 2560. ſub *Clemente*
„ VIII. facta fuit additio dicto Monti No-
„ vennali locorum mille, importans ſcuta
„ centum millia in ſorte, pro ſubventione
„ data Imperatori in bello cum *Turcis*. A-
„ liaque additio dicto Monti Novennali lo-
„ corum 600. auri, quæ important pene a-
„ lia centum mille monetæ, & erectio mon-
„ tis nuncupati *Ungariæ* locorum 1650. im-
„ portantium ſcuta 200. millia circiter, ex
„ eadem cauſſa ſubventionis Imperatoris in
„ bel-

„ bello contra *Turcas* in *Ungaria* [29], &
„ ſic importat in totum ſcuta 800. millia
„ in ſorte; in fructu vero juxta præſentem
„ ſtatum in annuis ſcutis 32. millia, atque
„ debitum adhuc viget, quamvis ſub di-
„ verſo nomine, ex eadem cauſſa transla-
„ tionis factæ per *Alexandrum* VII. in di-
„ ctum Montem Reſtauratum. Sub *Paullo* V.
„ facta fuit erectio ſecundi montis Religio-
„ num in locis bismille importantium ſcu-
„ ta bis centum mille in ſorte: in fructu
„ autem ſcuta 8. millia pro ſubventione Im-
„ peratoris in bello cum *Bohemis* hæreticis
„ rebellibus, & cum Palatino, qui eorum
„ Regem ſe fecerant, & pariter iſte mons
„ transfuſus eſt in Reſtauratum. Sub *Ale-*
„ *xandro* VII. facta fuit erectio locorum
„ bismille in dicto monte Reſtaurato im-
„ portantium in ſorte ſcuta bis centum mil-
„ le, pro ſubventione data Imperatori in
„ bello cum Turcis in *Ungaria*, ſed ſequu-
„ ta fuit extinctio locorum mille cum pe-
„ cuniis obventis ex decimis ſpiritualibus,
„ ad hunc effectum impoſitis ſuper benefi-
„ ciis *Italiæ*, ideoque debitum remanet in
„ ſcu-

(29) Iis quæ de *Clemente VIII.* Cardinalis de *Luca* ait, lucem adfundit ejuſdem *Clementis VIII.* chirographum dedit illud Pontifex 5. Julii a. 1597. ad Præſulem *Ceraſium* Theſauri Apoſtolici præfectum, eumque jubet cum *Philippo Guicciardinio* paciſci, ut ſuo chirographo ab alio menſario numerari *Viennæ* Præſuli *Bonviſio* curaret in *Hungaricum* bellum impendenda Florenorum 180000. ſeu ſcutorum 185625.

„ scutis centum millibus in sorte ; in fru„ ctu autem in annuis scutis 4. millibus. „ Quare calculatis omnibus præfatis omni„ bus, ex caussa fidei contractis, de qui„ bus explicite constat, summa in sorte „ principali importat nonagies & quinque „ centena millia scutorum, & ultra, vulgo „ novem milliones cum dimidio; in fructu „ autem annua scuta circiter 400. millia „ parum minus. Hactenus de *Luca*.

VII. Addenda nunc sunt alia, quæ idem *Alexander* VII. ceterique ejus successores Christianis Principibus suppeditarunt. Ac primum dicam quid Reipublicæ *Venetæ Romani* Pontifices largiti sint. Nempe *Alexandrum* quidem VII. & *Clementem* IX. ab anno MDCLV. ad MDCLXX. *Venetis* contulisse invenio scutorum 2′ 107′ 834. 54., *Innocentium* vero XI. & *Alexandrum* VIII. ab anno MDCLXXXIV. ad MDCXC. 661′ 310. 25.; *Innocentium* quoque XII. ab a. MDCXCI. ad MDCXCVII. 755′ 233. 18. *Clementem* denique XI. ab anno MDCCXV. ad MDCCXVII. 656′ 601. 41. qui præterea *Fabricam*, ut ajunt, S. *Petri* solvere illis jussit scutorum 360100. Itaque ab anno 1655. ad 1717. ab Apostolica Sede *Veneta* Respublica adcepit scutorum 4′ 541′ 079. 38. Quid vero Imperatori? *Innocentius* XI. primum a. MDCLXXXIV. *Leopoldo* Augusto contulit scutorum 624749. 59., deinde

ab

ab anno MDCLXXXVI. ad MDCLXXXIX. 480′ 778. 10. tum *Innocentius* XII. a. MDC. XCI. scutorum 101000.; novem vero millia a. MDCXCVIII. *Carolo* autem VI. *Clemens* XI. scutorum quoque 314370. 0.½ summam habes 1′ 430′ 897. 69. ½ Eodem fere tempore cum Regi *Poloniæ*, tum *Jacobo Stuardio Anglorum* Regi subventum est; atque huic quidem *Innocentius* XII. a. 1692. largitus est scuta 55438. 72.½ illi vero cum *Innocentius* XI. ab anno MDCLXXXIV. ad a. MDCLXXXIX. scutorum 156′ 598. 92., tum idem *Innocentius XII.* a. MDCXCII. 15777. 35. Collige jam omnia, & vide, quid & quantum ab anno MDCLV. ad annum MDCCXXVII. *Romani* Pontifices in Christianos Principes collatum pecuniæ fuerit; scutorum nempe 6′ 199′ 792. 7. Istæ *deliciæ* sunt, equidem, ut puto, haudquaquam *Lucullanæ*, aut *Apicianæ*, quas summi Pontifices auro argentoque *ab omni natione* emuncto sibi compararunt.

VIII. Conferat jam, velim, æquo animo *Febronius* cum his Annatarum, Quindenniorum, pensionum, compositionum omnium, reditus, videatque, num multo verius quam Cardinalis de *Luca* a. 1682. (30), pronunciare hoc anno possimus, *quod illud aurum, quod a partibus ultramontanis, vel ultra marinis*

(30) *l. c. cap. VI. pag.* 83.

rinis ad Urbem, *&* Romanam *Curiam obvenit occasione expeditionum Datariæ*, *& Cancellariæ Apostolicæ*, *adeo magnificatum a malignis*, *vel ab indoctis*, *& non informatis*, IMPORTAT PAUCAS GUTTAS *comparatione fluminum auri per Sedem & Cameram Apostolicam profusi*, *& transmissi ad easdem regiones ultramontanas*, *& ultramarinas*. At inquiet *Febronius*, quod ex omni natione, ac præsertim *Germana* emungitur a *Romanis* aurum annuatim ad eos perferri; contra (31) *jam a triginta annis nullum fuisse bellum* Turcicum, *neque tale inita* jam *cum* Ottomannis *stabili & perpetua pace facile timeri*; *nullos proinde a multo tempore sumptus aut ad defensionem Christiani nominis*, *aut etiam ad repressionem Hæreticorum*, *ex ærario Pontificis impensos esse*, *tamen* Romæ *communem*, *& publicam esse querelam*, *hodie ibidem minus esse pecuniæ*, *quam fuerit ab omni nunc viventium hominum memoria*. Ita sit; verum quid interest, singulisne annis, an paucorum annorum intervallo isthæc *Romani* Pontifices christianis Principibus suppeditarint? Suppeditarunt tamen, & tanta largitate suppeditarunt, ut si quam *Venetorum* Reipublicæ pecuniæ vim illos impertitos vidimus, eam in annos CXVI., quot scilicet ab anno 1655. ad annum 1771. putantur, partiri libeat, tantumdem futurum sit, ac si annuatim *Roma* ad Venetos scu-

(31) *Febr. II.* 494.

cutorum circiter 39147. commeassent. : si vero quam ut Cæsari, aut aliis Principibus concessam novimus in 88. annos qui ab anno 1684. ad hunc annum decurrerunt, dividere velimus, summam habebimus scutorum circiter 199̀ 64. : singulis annis respondentem. Quid? quod summos Pontifices quum tot centena millia in promptu habuisse vix credibile sit, æs alienum contrahere debuerunt. Fingamus jam ea illos se se lege obligasse, ut dum sors redderetur, e centenis ternos numerarent. Exiguumne Pontificii ærarii onus putabimus, tantam quotannis pecuniam solvere, quantam non gravissima licet usura deposceret? Tam magnæ sortis usura quadrans in singulos annos non minus ferret, quam scutorum circiter 144737. Nulla sit usura; æs tamen alienum dissolvendum restat. Quid ergo *Febronius* bellum cum *Turcis* a triginta fere annis conquiescere, nullasque adversus hæreticos impensas fieri cavillatur? Hæreticis scilicet aut *Turcis* opus est, ut Pontificium ærarium orbis subsidio indigeat, ubi tantum superest æris alieni, usurarum tantum, quo *Romana* Curia se liberet? Vere *Febronius* ait, *hodie* Romæ *minus esse pecuniæ, quam fuerit ab omni nunc viventium memoria*; sed non auri cupiditati id perridicule tribuat, verum *Romanorum* Pontificum in Religionem, ac Christianam Rempublicam studio, quo factum, ut suc-

cessoribus suis *Apostolicam*, ut dicimus, *Cameram* ære alieno pene demersam relinquerent. Neque vero mihi Pontificiam ditionem obijciat. Hæc enim, si reditus spectemus, vel ab Ecclesiis *Moguntina*, *Salisburgensi*, atque *Herbipolensi* ut nonnullis visum est, superatur (32): sin autem amplitudo consideretur, ea Pontificatui est ornamento, non utilitati: quum quæ exinde percipiuntur, vix satis sint ferendis Principatus oneribus. Equidem adfirmare non dubito, superioribus sæculis multo fuisse ditiorem *Romanam* Ecclesiam. Nam amplissimis apud omnes fere gentes latifundiis aucta erat, ac multiplicibus Principum ac populorum oblationibus in dies locupletabatur (33). Nostris præterea temporibus sacra, ut ita dicam, nationum vectigalia hæreticorum defectione, pactis conventis, politicorum præsidum simultate maxime sunt imminuta. Quænam igitur injustior in *Romanam* Curiam adcusatio fingi animo potest, quam *Febroniana*

(32) Exstat in *Burghesia* Bibliotheca Codex CLXXIV. epistolas continens a *Vigiliensi* Episcopo a. 1619. scriptas, quo *Coloniæ* commorabatur. In his epistola est 28. Octobris data, in eaque Præsul ille de *Germanis* queritur, quod semper instent pecuniaria a Pontifice subsidia expetere, quum tamen tribus illis, quas indicavi, Ecclesiis majores sint reditus quam *Romanæ*.

(33) Hæc in *Antifebronio* vide adcurate exposita (*T. II. lib. V. cap. III. pag. 438. seqq.*)

niana illa *auri cupiditas?* nisi in iis, quæ & necessaria omnino sunt, nec tamen sufficiant, curandis diligentiorem quamdam in tanta temporum iniquitate sollicitudinem hoc nomine designare quis imprudentissime velit.

CAPUT III.

Legitimæ Ecclesiarum libertati Roma *non adversatur: sed num legitima libertas sit, ad quam* Febronius Germaniam *excitat, dubitari merito potest.* Gallicarum *libertatum consequutionibus, itemque quam semper experti sunt*, Romanorum *Pontificum indulgentia* Germani *a* Febroniana *amplectenda libertate avocantur.*

I. NOn aptius hoc caput exordiri possem, quam verbis Illustrissimi *Podiensis* Episcopi in eo libro, quem alias appellavimus, prænotato: *defense des Actes du* Clergè *de France* (1). *Mendaces*, inquit, *noxiique libertatum* Gallicanarum *vindices, quos* Gallicanus *Clerus tunc* (anno 1682.) *designare voluit, nimio plus in dies augentur. Scriptores, quibuscum certamus, principem inter eos locum*

[1] P. *II. pag.* 201. " Le nombre de ces faux & dangereux partisans des libertès de l' Eglise *Gallicane*, contre lesquels le Clergè de *France* voulut alors s' expliquer, ne s' est pas que trop accru de nos jours. L' Ecrivain que nous combattons y tient un des premiers rangs; si cependant l' esprit, qui l' anime, esprit de haine & de dechainement contre le Siege Apostolique, qu' il peint de plus noires couleurs, contre tout le Clergè qu' il ne traite pas mieux . . . si, dis-je, cet esprit n' est pas plus tòt celui des Hèrètiques ouvertement separès de l' Eglise, que de ceux qui, renfermès dans son sein, gardent encore avec elle quelques mènagements. "

locum obtinent, nisi tamen odium, & impotentis animi effrænatio adversus Apostolicam Sedem quam atris omnino coloribus pingunt, atque universum Clerum, in quem haud clementius agunt, spectare illos admonet ad hærticos palam ab Ecclesia sejunctos potius, quam ad Fideles in ejus gremio etiamnum perstantes, qui aliquam sibi illius rationem ducunt habendam. Hæc fere in *Febronium* scripta a doctissimo Præsule existimarem; tanta illum inter, & Scriptores ab hoc indicatos est sententiarum consensio. *Febronius* scilicet inter Curiæ *Romanæ* abusus hunc sane præcipuum memorat (2), particulares Ecclesias *servitute*, æque quam dura, & *immerita*, *falsis principiis* Romanæ *jurisprudentiæ innixa premi* (3). Alibi autem dixerat (4): *scimus Curialistas* Romanos (*qui in actis publicis gravaminum* Curtisani *passim vocantur*) *hujus ecclesiasticæ libertatis esse inimicos. Odiosum tamen*, inquit (5), *non est in re Ecclesiastica* libertatis *nomen Christiani ad libertatem vocati sunt; ubi Dei Spiritus, ibi libertas. Hæc mens Apostoli ad* Galatas IV. 31. " Itaque Fratres, non sumus

 ,, an-

[2] T. *II. pag.* 555.

[3] Dixerat quoque in primo volumine cap. VIII. §. 2. pag. 639. Jure novo, *videlicet* Isidoriano, *& omnibus legibus ecclesiasticis, quæ huic tamquam basi innituntur, eamdem Christi sponsam in non tolerandam servitutem redigi*.

(4) T. *I. cap. VIII. §. I. n.* 1. *pag.* 639.

[5] T. *II. pag.* 548.

„ ancillæ filii, ſed liberæ, qua libertate „ Chriſtus nos liberavit &c. “

II. Quid dicam? Dicam, ut ab extrema hac ſententia exordiar, *libertatis Eccleſiaſticæ* nomen ſanctum eſſe per ſe ac venerabile; verum poſtquam eo Proteſtantes abuti cœpere, ut αυτονομιαν inducerent, ac *Queſnelliani* eamdem fere viam ineuntes Conſtitutionem *Unigenitus Gallicanis* libertatibus infenſam eſſe nequiter diſſeminarunt in vulgus (6) id nominis *Romanæ* Eccleſiæ ſuſpectum atque adeo inviſum evaſit. An non enim jure metuendum

(6) Temperare mihi non poſſum, quin quæ in Paſtorali Inſtitutione de *Gallicanæ* Eccleſiæ libertatibus hac de re 1733. adnotavit præclariſſimus *Maſſilienſis* Antiſtes heic adſcribam. “ Le myſtere, *inquit ille pag.* 137., vous eſt a „ preſent dècouvert. Vous ſçavez, que ce grand mot de „ *Libertès*, dans la bouche de nos Adverſaires, ne ſigni„ fie, a proprement parler, que l' independance abſoluë a „ l' egard de l' Egliſe de *Rome*, *la Mere & la Maitreſſe* „ *de toutes les autres Egliſes*; que le ſoulèvement contre „ ſes dècisions, devenues celles de l' Egliſe univerſelle; „ que la revolte des ſecond Ordre contre les Evèques; „ que le mèpris pour les cenſures, & pour les excom„ munications, contre lesquelles, a l' exemple de tous les „ Hèretiques, ils veulent raſſurer les Fideles; que le ren„ verſement enfin de l' ordre ètabli par Jeſus-Chriſt dans „ l' Egliſe. Et deja ſous ce mot myſterieux de *Libertès*, „ ſe produiſent impunement, chaque jour, des maximes, „ qui ſeroient a peine reçues a *Geneve*, qui d' abord au„ roient fait horreur dans le langage ordinaire, & avec „ lesquelles cependant tant des perſonnes commencent a ſe „ familiariſer. Une eſpece de haine pour le Pere commun „ des Fideles, & pour les Evèques, qui luy ſont unis, „ ſe manifeſte deja en bien des endroits, & l' on voit avec „ douleur, & avec effrois, que l' on eſt pervenu a inſpi„ rer

dum, ne Christifideles quod *Paullus* Apostolus *Galatas* commonebat (7) *libertatem in occasionem dent carnis?* Ceterum *Romanam* Sedem a legitima Ecclesiarum libertate opprimenda procul abesse, nullo negocio demonstrabimus. Primum igitur cum illustrissimo *Henrico Francisco Xaverio* de *Belsunce Massiliensium* Episcopo (8) animadvertimus, in iis,

„ rer a bien des gens un èloignement, qui n' est que „ trop marquè, pour l' Eglise de *Rome*. Dans quel autre „ Siecle a-t' on vù une si grande foule d' Ecrivains vendus au mensonge & a l' erreur, pour rompre l' unitè & „ autoriser le schisme, employer tout ce que la mauvaise „ foy, & l' art de bien ècrire peuvent avoir de plus sèduisant?"

[7] *Gal. V.*

(8) *l. c. pag.* 60. " Nous n' en avons point de particulieres touchant la Foy, & les moeurs: l' *Orient*, l' *Occident*, l' Univers entier, doivent ètre uniformes dans „ ces deux Chefs, parceque la Foy est essentiellement une, „ & que les principes des bonnes moeurs sont par tout „ les mèmes. C' est dans la discipline seule, que se remarque cette varietè, qui fait une des beautès de la „ Sainte Epouse de Jesus-Christ". In eamdem sententiam „ *Benedictinus Germanus Martinus Gerbert* in libro *de communione potestatis Ecclesiasticæ* ait [*cap.IX.pag.*376.]. Quod „ res fidei adtinet, peculiares aliquæ libertates fingi non „ possunt secundum leges communionis hujusce, qua collegium episcoporum succedens Collegio Apostolorum „ numquam prærogativis suis excidet, quibus ecclesiam in „ vera fide pascendam adcepit, nec soli *Gallicani* præsules „ singularem firmitatem habent, se se, si quid forte a *Romano* Pontifice adversum sanæ fidei proponeretur [*quod tamen fieri posse inficiamur*], opponendi: nec ejusmodi „ oppositionis in rebus fidei exemplum adferre possunt „ *Galli*, quod nimirum Ecclesia universalis propositas sibi „ a *Romano* Pontifice in quæstionibus fidei definitiones „ non adceptarit; quod quando esset factum, unitas ne-

„ cessa-

iis, quæ ad fidei dogmata, morumque regulas pertinent, nullam esse Ecclesiam, quæ peculiarem quamdam sibi libertatem adsciscere possit. In rebus tantum ad disciplinam spectantibus locus est hujusmodi libertati. Verum & heic distinctione opus est. Alia enim est omnium Ecclesiarum & universalis Ecclesiæ libertas, alia peculiaris singularum, seu particularium Ecclesiarum. Illam non male *Febronius* adserit [9] *proprie consistere in exemptione ab omni onere injusto, maxime autem a vinculo legis, quæ emanat a potestate non legitima, & omnes Ecclesias communiter gravat*. Id enim cum *Felicis* III. sententia adprime convenit in ea epistola, quam ad *Zenonem* Augustum dedit, primusque *Jacobus Sirmondus* nostræ Societatis Vir Cl. edidit in appendice Codicis *Theodosiani*. " Puto, [ita Sanctissimus Pontifex] quod vobis sine ulla
„ dubitatione sit utile, si Ecclesiam Catholi-
„ cam vestri tempore principatus sinatis *uti*
„ *legibus suis*, nec *libertati ejus* quemquam per-
„ mit-

„ cessario debuisset dissipari, nec illius centrum in eccle-
„ sia *Romana* statui, ceu in cathedra pestilentiæ; periisset-
„ que communio potestatis ecclesiasticæ secundum quam
„ aliis quibuscumque ex collegio episcoporum cum Ponti-
„ fice jus ac potestas est de caussis religionis judicandi ju-
„ xta leges communionis, neutiquam secundum oppositio-
„ nem cathedræ contra cathedram, atque judicio contra-
„ dictionis: quum fides una sibique semper similis in Ec-
„ clesia sit, neque circa eam major *Gallis* libertas, quam
„ reliquarum gentium christianis præsulibus. "

(9) *T. I. cap. VIII. §. I. pag. 638.*

„ mittatis obsistere quæ regni vobis restituit „ potestatem. Certum est enim, hoc rebus „ vestris esse salutare, ut quum de caussis „ Dei agitur, juxta ipsius constitutum re- „ giam voluntatem Sacerdotibus Christi stu- „ deatis subdere, non præferre, & sacrosan- „ cta per eorum Præsules discere potius, „ quam docere, Ecclesiæ formam sequi, non „ huic humanitus sequenda jura præfigere, „ neque ejus sanctionibus velle dominari, „ cui Deus voluit clementiam tuam piæ de- „ votionis colla submittere, ne dum men- „ sura cœlestis dispositionis exceditur, eatur „ in contumeliam disponentis ". Quamobrem etiam de *Marca* (10) *certissimam* esse *regulam* docuit, *quam* Felix *præscribit*, *libertatem Ecclesiæ in eo versari*, *ut* LEGIBUS SUIS UTATUR IN CAUSSIS DEI. At *Febronianam* hujus regulæ ad jus *Isidorianum* traductionem ferre quis possit? Tale, inquit *Febronius* (quod scilicet *emanat a potestate non legitima*, *&* *omnes Ecclesias communiter gravat*) *per omnia est Jus* Isidorianum .... *Quis autem vel modice sapiens prætendet*, impudentissimo Nebuloni jus fuisse, *Ecclesiam ignoratarum eo usque turpium legum dictatura gravare*; *at quis huic facultatem adimet*, *se*, *ut primum falsarium cum infami suo opere deprehenderit*, *in pristinam libertatem vindicandi* (11)?

[10] *de Conc. lib.* III. *cap.* I.

(11)? O rem incredibilem! hæc non *Genevæ*, aut *Wittembergæ*, sed *Treviris* scribi a Catholico homine potuisse. Num *Nebulones*, iique *impudentissimi* omnes a nono sæculo *Romani* Pontifices, qui ad *Isidoriani* Juris normam Constitutiones ediderunt? *Nebulones* Episcopi omnes, qui *turpibus* legibus se se subiecerunt? *Nebulones Tridentini* Patres, qui plurima ex *Isidoriano* jure intacta voluerunt? Etenim *pseudo-Isidoro* jus certe non fuit, *Ecclesiam ignoratarum eo usque turpium legum dictatura gravare*; jus tamen certe fuit recenti Ecclesiæ, ejus Pontificibus, ejus Conciliis antiquo juri in rebus ad variam disciplinam spectantibus novum sufficere. Quare jus novum non *Isidoro* tribuendum, ut ut *turpem* illius constituendi occasionem eum dedisse concedamus [quod tamen falsum antea demonstravimus] sed Ecclesiæ, quæ illud potestate ferendarum legum a Christo adcepta cooptans, confirmansque suum effecit. Qui igitur hoc jus *a non legitima potestate* profectum, omnibus Ecclesiis longe gravissimum, immo & *turpe impudentissimi nebulonis* opus vocare non dubitat, is *Romanis* Pontificibus, Conciliis, atque adeo universæ Ecclesiæ *legitimam* edendarum legum potestatem inesse neget, atque *impudentissimis Nebulonibus Isidoriani* juris confirmatores Episcopos, Concilia *Petri* successores adcenseat,

[11] T. I. *cap.* VIII. §. I. *pag.* 638.

seat, necesse est. Non isthæc erat *Felicis* III. mens, ubi illa quæ recitavimus, ad *Zenonem* conscripsit. Hoc ille voluit, a politica potestate, spiritalem Ecclesiæ potestatem distinctam esse, neque illi *in caussis Dei* obnoxiam; ut enim ajebat *Goffridus Vindocinensis* (12), *quando Ecclesia sæculari potestati subjicitur, quæ antea Domina erat, ancilla efficitur, & quam Christus Dominus dictavit in Cruce, & quasi propriis manibus de suo sanguine scripsit, chartam libertatis amittit*. Absit ergo, ut Ecclesiæ libertas ab *Isidoriano* jure sublata dicatur, quum illo non sæculari, sed legitimæ sui capitis potestati volens libensque Ecclesia subiecta hactenus fuerit. Si quod vero grave onus *Romani* Pontifices Ecclesiis imposuisse dicendi sunt, non illud *Isidoriano* Juri, quod in præcipuis iisque molestioribus sacrarum electionum judiciorum episcopalium, appellationum, idque genus ceteris capitibus vetustissimum est, & genuinis antiquitatis monumentis roboratum, sed humanis adfectibus ipso illo jure abutentibus, si æqui esse volumus, adscribemus.

III. At *Gallicana* Ecclesia *Isidorianum* jus respuit, atque antiquis tantum canonibus se regi patitur. Iterum dico, ac porro dicam: inane figmentum est, quod *Febronius Isidorianum* jus novitatis arguit. Ceterum quod magis receptis ante *Isidorum* moribus Galli-

cana

(12) *in opusc. ad* Calixtum P. *cap.* 6.

cana Ecclesia uti malit, num libertas hæc est, quam aliæ invideant Ecclesiæ? Ex *Zalweinio* quem sæpe appellat, id *Febronius* percunctetur. Prius tamen *Gallorum* libertates cum eodem *Zallweinio* candide exponamus. Duobus illæ potissimum fundamentis nituntur, *potestati Romanorum* Pontificum *moderatæ*, & *ad Canones antiquos*, ut ait *Fleuryus*, *restrictæ*, & *Regis prorsus independenti potestati*. Age nunc conclusiones, quæ ex utraque sic explicata potestate a *Gallis* ipsis ducuntur, cum *Zallweinio* (13) ex eodem *Fleuryo* proponamus. " Ex potestate ergo „ Pontificis *mere spirituali* inferunt (*Galli*) „ Pontifici nihil prorsus licere in caussis „ sæcularibus, iisque, quæ temporalia vel „ a longe concernunt, prout mox videbi„ mus, dum de potestate Regis independen„ te agemus. Ex *moderata* vero inferunt, „ omnes leges Pontificias, Bullas, Consti„ tutiones, Brevia, Rescripta, Dispensatio„ nes dependere a confirmatione, promulga„ tione, & adceptatione Regum. *Inde*, lo„ quimur cum *Fleuryo*, *Regulæ Cancellariæ* „ *in* Francia *exulant*, *inde Bullæ Pontificiæ*, „ *si ordinarias*, *quibus provisiones continentur*, „ *excipias*, *in* Francia *neque publicantur neque* „ *exequutioni dantur*, *nisi a Rege imperatæ* „ & *in Senatu examinatæ*. *Inde nec censuris* „ *Bullæ in Cœna Domini*, *quam Papa quot*„ *an*-

[13] T. IV. q. 3. cap. 2. §. II.

„ *annis die Viridium fulminat, nec Congregationis*
„ *S. Officii, h. e. Inquisitionis* Romanæ *de-*
„ *cretis, nec Congregationis, quæ indicem li-*
„ *brorum prohibitorum adornat, nec ceterarum*
„ *Congregationum, quas Papæ ab hinc centum*
„ *annis consilii caussa tum in spiritualibus,*
„ *tum in sæcularibus instituerunt, auctoritatibus*
„ *movemur, quas veluti gravium doctorum*
„ *consultationes reveremur, non ut judicum sen-*
„ *tentias reformidamus. Inde dispensationes con-*
„ *tra jus divinum & naturale, contra decreta*
„ *Canonum, qui dispensationes prohibent, con-*
„ *tra consuetudines & statuta Ecclesiarum parti-*
„ *cularium a Sede Apostolica confirmata, nul-*
„ *las admittimus. Inde non ferimus, ut Papa*
„ *instantiarum ordine turbato, appellationes o-*
„ *misso medio admittat, caussas a prima in-*
„ *stantia evocet, partes Romam citet ad prosequen-*
„ *das lites* Romam *devolutas. Equidem in col-*
„ *latione beneficiorum maxime novo juri col-*
„ *lum supposuimus, indulsimusque Papæ præ-*
„ *ventionem aliaque Concordato inserta, quo-*
„ *rum tamen plura oblivioni tradimus veluti*
„ *reservata, quæ Concilio* Tridentino *dispun-*
„ *cta sunt; aliasque innovationes eodem Concilio*
„ *abolitas procul habemus, ipsamque collatio-*
„ *nem pluribus conditionibus, quæ alibi igno-*
„ *rantur restrinximus. Non enim ferimus, ut*
„ *Papa extraneis in* Francia *vel beneficium confe-*
„ *rat, vel adsignet pensionem, quod in Hispania*
„ *invitis regni legibus audet: non potest sine*

„ Re-

„ *Regis clerique consensu augere taxas beneficiorum, nec in beneficiis minoribus bullas nobis obtrudere simplicibus signaturis, quæ minus sumptuosæ sunt, impertiendis.* Hucusque laudatus Auctor. En inquit heic *Zallweinius*, potestatem Pontificis valde diminutam, depressam, & ferme ad incitas redactam. Hæc ne illa reverentia, illa magnanimitas, illa generositas, ille respectus erga Sedem *Romanam*, de quo tantopere gloriantur *Galli?* Ex potestate Regis a *spirituali* prorsus *independente* veluti altero libertatum fundamento præter supra recensitas idem *Fleuryus* sequentes infert conclusiones, quas ipsius verbis dare placuit: *Nos neutiquam credimus Papam, & quæ jura civilia adficiunt, indulgere, veluti spuriis natales, intestatis famam restituere posse, ut hæreditates capere, munera publica obire, aliisque juris effectibus frui queant. Nummos vero in* Francia *nec a populo specie eleemosynarum petere, nec a Clero mutui vel alio titulo exigere permittitur, nisi Rege jubente & consentiente Clero. Bonorum immobilium alienationes ecclesiasticas Papa permittere nequit, nisi legibus regni conformes sint. Multo minus audiretur, si alienationem imperaret, invitis Clericis. Nam bona* Deo *consecrata non desinunt esse temporalia, quæ ut conserventur, publice interest. Similiter personæ* Deo *consecratæ non exuunt naturam homi-*

„ *hominum, non civium Regi & potestati sæcu-*
„ *lari in temporalibus subditorum licet insignia*
„ *a Principe habeant privilegia, quorum abu-*
„ *su nimiaque extensione majestas impeteretur.*
„ *Inde ecclesiastici, qui Regi a sacris vel Con-*
„ *siliis sunt, privilegio clericali tantum ratio-*
„ *ne functionum sacrarum a Regis jurisdictione*
„ *exempti censentur. Inde Clerus sine venia*
„ *Regis conventus agitare nequit. Inde nullus*
„ *Episcopus etiam a Pontifice vocatus sine ve-*
„ *nia iter e regno suscipere potest. Nam &*
„ *Episcopi nostri ob eminentem dignitatem, &*
„ *maximos redituum proventus magnum in Re-*
„ *publica momentum trahunt, & Papa, quæ*
„ *magnæ* Italiæ *partis Dominus, est Princeps*
„ *extraneus, cujus Consilia a salute* Franciæ
„ *quam longissime abesse possunt. Inde denique*
„ *nemo extraneus vel beneficium possidere, vel*
„ *Monasterium regere potest.* Hucusque *Fleu-*
„ *ryus.* Nolim ego jam ulteriores conse-
„ quentias ex dictis deducere. Sufficiat di-
„ xisse, jam ferme omnem disciplinam ec-
„ clesiasticam potestati sæculari esse subje-
„ ctam, & penitus subditam, atque ab il-
„ lius nutu, adnutu, & consensu omnia di-
„ sciplinæ capita dependere, & hac ratione
„ Pontificem esse quasi Vasallum potestatis
„ regiæ, ut jure dubitari possit, plusne ju-
„ rium ecclesiasticorum Protestantes adtri-
„ buant suis Principibus territorialibus,
„ quam *Galli* suis Regibus: præcipue si de

„ iis Proteſtantibus loquamur, quos vocant
„ *collegialiſtas*, qui in adſtruendis juribus ec-
„ cleſiaſticis Majeſtaticis ſunt valde parci."

IV. Adcipe nunc *Zallweinii* aliquas ſuper his animadverſiones. "Animadverſio I. (14).
„ Eſto duo illa principia *Gallorum* in theſi
„ ſint vera, aut veriſſima, ita tamen ſunt
„ adcipienda, ut neutri poteſtati ob indivi-
„ duum nexum inter utramque fiat præjudi-
„ cium, utriuſque fines ita debent dirigi,
„ ne uni parti jura ferme omnia, alteri vix
„ aliquid juris adtribuatur, ſed potius ut
„ utrique ſua jura in ſalvo maneant, ſuus
„ honor, ſua gloria, ſua poteſtas illibata
„ conſiſtat, & ne Eccleſia ſubſternatur im-
„ perio, atque illius fiat vaſſalla. Æqua ſit
„ partitio, non *Leonina*, non injuſta, ſuum
„ cuique tribuatur, Deo, quæ Dei, & Cæ-
„ ſari, quæ ſunt Cæſaris. Sed num id fieri
„ exiſtimamus in ſyſtemate *Gallicano*? Non
„ ego jam loquor de rebus & cauſſis mere
„ temporalibus, de regimine pure politico,
„ quod privative ad Regem pertinere non
„ inficior, ſed de cauſſis & rebus mixti fo-
„ ri, ut inquiunt. Anne in his jura Pri-
„ matus conſervari exiſtimamus? In his fer-
„ me libere agunt *Galli*, ſtatuunt impedi-
„ menta matrimonii, annullant Profeſſionem
„ Religioſam, ætatem præſcribunt, diſpen-
ſant

(14) Ea apud *Zallwein* tertia eſt; ſed priores duas o-mitto, quod neceſſariæ non ſint.

„ ſant in ætate ad ordines ſuſcipiendos; ſaltem quando beneficia conferunt ex *jure Regaliæ*, ſicut infra dicemus, judicant privative de cauſſis clericorum mixti fori, recipiunt Canones Synodorum pro ſuo arbitrio, reijciunt decreta Pontificum pro ſuo libitu, omnes Bullas, Brevia, Conſtitutiones & diſpenſationes ſuo ſubiiciunt examini, quin tamen ipſi ſua quoque edicta Regia, & leges in ſimilibus cauſſis eccleſiaſtica jura reſpicientibus examini Eccleſiæ ſubijcere dignentur. In certo cenſu longe mitiores erga ſuam Eccleſiam ſunt Proteſtantes, qui cauſſas Matrimoniales, aliaſque ad forum eccleſiaſticum ex diſpoſitione juris Canonici pertinentes, quod non ex integro dedignantur, ad ſua Conſiſtoria remittere ſolent, id quod non faciunt *Galli*.

„ Animadverſio II. Definiunt *Galli* ſuas *libertates*, quod ſint *uſus juris antiqui jure noviori temperati*. Eſt doctrina inconcuſſa, uſum debere eſſe innocuum, moderatum, non exceſſivum, non exorbitantem, non debere degenerare in abuſum. Talis an ſit uſus Eccleſiæ *Gallicanæ*, & non potius abuſus, aliorum arbitrio relinquimus. Unde tot querelæ, tot gravamina Cleri *Gallicani* contra Parlamenta Regia, niſi quod hæc ſuis juribus abutantur, omnes limites poteſtatis ſuæ perfringant, cauſſas om-

„ nes ad suum tribunal contra edicta etiam „ regia violenter trahant, jamque in Sancta Sanctorum manus iniicere, & caussas „ etiam spirituales & sacramentales, quas „ *Galli* ipsi *ab appellationibus ab abusu* esse „ exemptas fatentur (15), sibi subijcere non „ reformident. Quare toties supplicavit Clerus *Gallicanus* suo Regi, ut testatur *Fevretius* (16), ut caussas, in quibus appellatio *ab abusu* haberet locum, exprimeret? nisi quod Parlamenta caussas omnes „ violenter ad suum traherent judicium. „ Cautum, & provisum est in ipsis Edictis „ regiis, ut *appellationes ab abusu*, non nisi *ab abusu notorio*, in *caussis arduis*, & „ *publicis* publicum concernentibus admittantur. Sed numquid contrarium testatur „ *Fleuryus* dicens: *Conveniunt omnes, abusum* „ *supponi notorium, & hoc remedium esse extraordinarium non nisi urgente necessitate &* „ *Reipublicæ bono adhibendum. In praxi tamen ab his regulis declinant, sæpenumero in* „ *caussis levioribus, Cleri querelis* & *regio* „ *jussu posthabitis hujus generis appellationes* „ *interponentes* (17). Vere dixit *Fleuryus*: *Regio jussu &c. posthabitis*: nam eo jam ventum est, ut Parlamenta regios jussus parum

(15) *Prima regula*, ait Petrus de Marca lib. 4. cap. 2., *in caussis mere spiritualibus & in Sacramentorum administratione has appellationes non suscipi*.

[16] *Tract. de abusu lib.* I. *cap.* 2.

(17) *l. c.*

„ rum curent, Regum minas vilipendant,
„ & malint sustinere exilia, quam regiis
„ jussibus morem gerere. Hodierna expe-
„ rientia id abunde docemur. Quid dicam
„ de abusu *Juris Regaliæ*, quo Reges pri-
„ mitus solummodo in percipiendis fructi-
„ bus Ecclesiarum vacantium usi sunt? quod
„ postea extenderunt ad decimas, dein ad
„ beneficia simplicia, postea etiam curata,
„ quin ad dignitates ecclesiasticas quoque,
„ quidquid Pontifices, Clerus *Gallicanus*, E-
„ piscopi & reliqui Clerici contradixerint.
„ Quid sæculo primum elapso inter Ponti-
„ fices, Clerum *Gallicanum*, Reges & Par-
„ lamenta agitatum fuerit, qua arte *jus Re-*
„ *galiæ* variis potius Arrestis Parlamento-
„ rum, quam Edictis regiis ultra modum
„ contra regulas Cancellariæ non tantum,
„ sed etiam Constitutiones Canonicas & Pon-
„ tificias fuerit protensum, fuse enarrat *Van-*
„ *Espen* (18), & inter alia sic dicit: *quin*
„ *si ratio horum privilegiorum omni secluso hu-*
„ *mano adfectu singillatim æqua lance libretur,*
„ *verendum, ne multorum una ratio fuisse reperia-*
„ *tur illa quam in sua declaratione anni* 1682.
„ *agnovit Rex ipse Christianissimus, nimirum:*
„ *Parlamenti Regii* Parisiensis *zelus & ordi-*
„ *narius adfectus pro augmentatione jurium Re-*
„ *giæ Coronæ, qui, ut ait Rex, ab aliquot*
„ *annis dedit nonnulla Arresta, quæ non pa-*

 rum

[18] *Part.* II. *Tit.* 25. *cap.* 8.

„ *rum usum Regaliæ extenderunt*. En quomo-
„ do *Van-Espen* hanc extensionem Parla-
„ mento potius, quam Regi adscribat!
„ cui eo major adhibenda est fides, quo
„ major *Van-Espenii* est adfectus pro dilatan-
„ dis finibus potestatis Parlamentorum. Quo-
„ nam usque jus Regaliæ ultra omnem mo-
„ dum se extendat, & ferme omnes Cano-
„ nes ad hanc materiam pertinentes infrin-
„ gat, videre licet in *tractatu de jure Re-
„ galiæ* an. 1689. latine edito, ex quo non-
„ nisi pauca delibemus. Primo, ait Auctor
„ Anonymus, *Rex durante* Regalia *beneficio-
„ rum resignationes in favorem tertii admittit,
„ pensiones a resignantibus ex pacto constitutas
„ confirmat, immo in beneficiis per obitum va-
„ cantibus pensiones creat, ipsa beneficia cum
„ hoc onere confert, ætatis, aliorumque ad di-
„ gnitates & reliqua beneficia obtinenda a S.
„ Canonibus præscriptorum veniam seu dispensa-
„ tionem concedit*, quæ tamen omnia a SS.
„ Canonibus esse prohibita & soli Pontifi-
„ ci esse reservata, nemo ignorat. Prætereo
„ cetera a SS. Canonibus exorbitantia, quæ
„ *ex jure Regaliæ* Regibus *Galliarum* adscri-
„ buntur, & a citato Auctore Anonymo ad
„ 24. capita reducuntur. Utrum jam hic
„ usus juris sit innocuus, moderatus, & non
„ magis *abusus* dici mereatur, Sapientiorum
„ arbitrio dijudicandum relinquimus.

Animadversio III. Dicitur hic usus *juris*

an-

antiqui. " Vellem heic mihi in compendio
„ exhiberi illos *antiquos Canones*, illas in-
„ veteratas consuetudines, & *mores* quibus
„ se inhærere gloriantur *Galli*. Equidem
„ multoties in suis libertatibus provocant
„ ad antiquos Canones, & *mores* e. g. in
„ appellationibus ad *futurum Concilium*, vel
„ etiam in appellationibus *ab abusu*, qualia
„ exempla jam supra recensuimus, uti ex-
„ emplum *Donatistarum Nestorii*, aliorumque
„ ad Imperatores provocantium. Ceterum
„ illi ipsi Scriptores, qui similia exempla
„ adferunt, libere fatentur, ea non esse ad
„ rem, & illas provocationes non fuisse
„ *appellationes*, sed *supplicationes* eum in fi-
„ nem Imperatoribus oblatas, ut suis re-
„ scriptis per *judices delegatos* eosque non
„ sæculares, sed ecclesiasticos, aut per Sy-
„ nodos caussam revideri, retractari, & cor-
„ rigi juberent. Quid quod ipsi originem
„ harum appellationum ad sæcula posterio-
„ ra, decimum tertium & decimum quar-
„ tum referre non dubitent (19). Longe
„ major olim reverentia, respectus & ob-
„ servantia *Gallorum* erga *Romanos* Pontifi-
„ ces ac hodie. Olim *Galli* permittebant
„ fieri *relationes* ad *Romanum* Pontificem in
„ caussis fidei, disciplinæ dubiis, & a Sy-
„ nodis, quia Reges *Galliarum* posuisse obi-
„ cem legamus. Non legimus, quod Reges

 sese

(19) De his Vid. Pet. de Marca *lib.* VII. *cap.* 12. 13. & 14.

„ sese opposuerint, dum ipsi Episcopi *Gal-*
„ *liarum* suas caussas ad *Romanam* Sedem
„ detulerunt, prout Episcopos *Arelatensem*
„ *&* *Viennensem* fecisse legimus. Et quod
„ magis est, miserunt Pontifices Pallia ad
„ Episcopum *Arelatensem*, *Bonifacium Mo-*
„ *guntinum*, aliosque *Galliarum* Metropolitas,
„ constituerunt Vicarios Sedis Apostolicæ,
„ & tamen non legimus, quod Reges con-
„ tradixerint. Immo fieri permiserunt Re-
„ ges, ut se Episcopi *Germaniæ* & *Galliæ*
„ novo, atque antehac inaudito fidelitatis
„ & obedientiæ juramento Pontifici obstrin-
„ gerent, quamquam ipsos Metropolitas du-
„ bios hæsisse, an pallia recipere, & jura-
„ mento suam fidem obstringere vellent,
„ legamus. Quid si hodie inconsulto Rege
„ Episcopi suas caussas ad tribunal pontifi-
„ cium deferrent, aut Pontifices in statu
„ hierarchico Ecclesiarum *Gallicanarum* ali-
„ quid novare, novos honorum titulos dis-
„ pensare, aut Episcopis novum onus sine
„ præscitu Regis injungere auderent? Olim
„ & antiquitus leges ecclesiasticæ, illæ sal-
„ tem, quas vocant *Capitularia*, fiebant in
„ *Comitiis*, ad quæ vocabantur tam Episco-
„ pi, & Prælati Ecclesiastici, quam Ma-
„ gnates & Comites Regni *Francici*: nunc
„ fiunt Edictis Regiis, & Arrestis Parla-
„ mentorum, Episcopis & Clero *Gallicano*
„ non auditis. Olim ex præscripto Cano-

num

„ num antiquissimorum ab Ecclesia *Gallicana*
„ receptorum caussæ clericorum qualescumque ab Episcopo, & Synodo Provinciali,
„ Episcoporum vero a Metropolita, & postea a Synodo nationali dijudicabantur,
„ data solummodo in Synodo *Sardicensi* Episcopis facultate provocandi ad Pontificem, ut caussam *retractet*, & per *judices delegatos* terminet, & illæ appellationes
„ *ab abusu* penitus ignorabantur: hodie tales caussæ sub prætextu *abusus* passim trahuntur ad Parlamenta. Olim Episcopi habebant plenissimam facultatem judicandi
„ de caussis Clericorum non tantum, sed etiam laicorum legibus & constitutionibus Imperatoriis stabilitam, ita quidem,
„ ut laicis esset plenissima facultas arbitrio Episcoporum subijciendi suas controversias. Hujusmodi leges statuerunt Imperatores *Constantinus* Magnus (20), *Arcadius*
„ & *Honorius* (21), *Valentinianus*, & *Justinianus* (22). Edictum *Constantini* in Codice *Theodosiano* descriptum verbis amplissimis renovavit *Carolus Magnus* (23), cujus

(20) Vid. Sozom *lib.* II. *hist. cap*' 9.

(21) De Constitutione *Arcad. Vid. l.* VII. & 8. *Cod. de Episcop. audien.*

(22) Vid. Nov. 12.

[23] Vid. Capitul. Caroli M. *lib.*VI. *cap.* 281. ubi sic legitur: *volumus, atque præcipimus, ut omnes ditioni nostræ Deo auxiliante nobis subjecti tam* Romani, *quam* Franci, Alemani, Bojarii, Saxones &c. &c- *hanc legem* Theodosianam *teneant*.

„ jus vestigia sequuti sunt Imperatores, & „ Reges alii, si paucos excipias usque ad sæculum XIII. & XIV. Porro amplissima hæc „ jurisdictio & jurisdictionis imperturbata possessio sæculo jam XIII. paullatim diminui „ cœpit, & labefactari, donec pene ad nihilum quoad caussas non minus Clericorum, „ quam laicorum fuerit redacta, ut vix amplius umbra illius superesse videatur. Incepere Magnates *Galliæ* in effusiorem Ecclesiæ jurisdictionem Sæc. XIII. impetum „ facere, mutua fide se obstringentes, eam „ sibi tota contentione vindicandi (24). Hi „ successive ipsos Reges in suam traxerunt „ sententiam, jamque Sæc. XIV. *Carolus* V. „ caussas *reales* subtraxit jurisdictioni Ecclesiasticæ. *Franciscus* I. ultimam vix non „ cladem intulit, quippe qui judicibus ecclesiasticis sub mulcta pecuniaria arbitraria discussionem actionum etiam *personalium* interdixit. Eo denique deventum est, „ ut instar inconcussi principii adoptaretur, „ quod bona temporalia & Clericorum & „ & laicorum non tantum indubitanter sint „ jurisdictionis sæcularis, verum etiam judices ecclesiastici cognoscendi aut statuendi de realitate bonorum sint prorsus incapaces. De jurisdictione ecclesiastica in cri-

(24) Quos motus in Ecclesia excitaverint Nobiles sub *Philippo Valesio* enarrat *Thomassinus Part.* II. *lib.* III. *cap.* 112.

„ *criminalibus* quid dicam ? Hanc non mi-
„ nus , quam civilem in puniendis quibuſ-
„ cumque laicorum etiam delictis per II.
„ ſæcula fuiſſe ampliſſimam , eamque in om-
„ nia prorſus delicta publica & privata ſe
„ quam latiſſime extendiſſe , pluribus oſten-
„ dit *Morinus*. Atque hæc ita ſe habere fa-
„ tentur ipſi Scriptores *Gallicani* , in ſpecie
„ *Thomaſſinus* (25) , & jurium *Gallicanorum*
„ fautores ſummi , quibus jure optimo ad-
„ cenſeri meretur *Van-Eſpen*, qui hanc ma-
„ teriam fuſe tractat , & cauſſas profanas
„ de jure communi olim ad judicia eccleſia-
„ ſtica pertinentes recenſet (26). Olim Cle-
„ rici gaudebant ampliſſima immunitate *&*
„ *reali* & *perſonali* , prout loquuntur anti-
„ quiſſimi Canones , & leges Imperatoriæ
„ in utroque Codice , & in *Capitularibus*
„ *Francorum* contentæ . Sed quid hodie in
„ *Gallia ?* & quidni dicere liceat etiam in
„ aliis provinciis ? Juriſdictio Eccleſiaſtica
„ ferme redacta ad nihilum , immunitatis
„ Eccleſiaſticæ vix umbra ſupereſſe videtur.
„ Ceterum negari nequit , quod ipſi judices
„ Eccleſiaſtici utriuſque juriſdictionis tam
„ civilis quam criminalis reſtringendæ an-
„ ſam præbuerint , poſtquam a ſimplici , re-
„ gulis antiquioris diſciplinæ conformi mo-
„ do judicandi receſſerunt , & *proceſſum for-*
mu-

(25) Vid. idem Thomaſſ. *l. c. cap.* 101. *& ſeq.*
(26) *Jur. Eccleſ. univerſ. part.* 3. *cap.* I. *& ſeq.*

„ *mularium Romanorum* tot ſubtilitatibus, „ formulis, reſtrictionibus & exceptionibus „ plenum adſumpſerunt, atque in cauſſis „ criminalibus jam inter forum in & exter„ num diſtinguere cœperunt [27].

De aliis antiquioribus diſciplinæ capiti„ bus quid dicam? Jus *Regaliæ* nec in pri„ ma, nec in ſecunda, nec a primordiis „ tertiæ dynaſtiæ fuiſſe notum, immo ad„ verſari antiquis juribus Eccleſiæ, eſſe con„ trarium antiquis moribus in *Gallia* rece„ ptis, fuſe oſtendit Auctor Anonymus in „ *tractatu* de jure Regaliæ antiquo (28). „ Illud unicum ſimpliciter præterire nequeo, „ quod in *Concordato Gallico* ſtatutum & con„ ventum lego, vi cujus jam Reges *Galliæ* „ habent ampliſſimum jus nominandi Epi„ ſcopos ad Eccleſias, Præſules, Abbates, „ & Abbatiſſas ad omnia ferme, ſi pauca „ excipias, monaſteria. Quæſo! quis hæc „ cum antiquis Canonibus in Eccleſia uni„ verſali, & *Gallicana* etiam receptis com„ binare audeat? Olim ex primitivæ Ec„ cleſiæ ad ſæculum XI. uſque continuata „ praxi, conſuetudine & traditione jus eli„ gendi Epiſcopos pertinuiſſe ad Epiſcopos, Cle-

(27) Vic. *Thomaſ.* & *Van-Eſpen* l. c. item Joh. Mor. *lib.* I. *de adminiſtr. Sacram. Pœnit. cap.* 9. & 10. ubi oſtendit per II. ſæcula forum externum non fuiſſe ſeparatum a foro interno. In quo tamen falli virum cl. docet P. Bianchi (T. III. p. 443. *ſeqq.*)

(28) *lib.* I. *cap.* 2. & *ſeq.*

„ Clerum & populum, ac postea successive
„ excluso populo, & demum Clero extra-
„ neo fuisse devolutum ad Capitula, res
„ aliunde est notissima, etsi electionibus sæ-
„ penumero intervenerint Imperatores & Re-
„ ges, & aliquando connivente Ecclesia E-
„ piscopos nominaverint, quemadmodum a-
„ libi docuimus (29): Et en! jam in *Gallia*
„ penitus esse depressam hanc Ecclesiæ di-
„ sciplinam, jura Capitulorum esse extin-
„ cta aut suspensa, jus nominandi ex Con-
„ cordato *Gallico* pervenisse ad Reges in
„ hanc usque diem lugent, & deplorant
„ *Gallicanæ* Ecclesiæ.

„ Nolim ego jam longius pertexere te-
„ lam, & pluribus ostendere, libertates Ec-
„ clesiæ *Gallicanæ* perperam audire *usum ju-*
„ *ris antiqui* saltem quoad pleraque suæ di-
„ sciplinæ Ecclesiasticæ capita. Ast opponi
„ mihi audio, quod *Galli* ipsi fateantur,
„ *usum juris antiqui* apud ipsos esse tempe-
„ ratum per noviores Canones, mores &
„ jura particularia. Id quomodo factum sit
„ jam videndum.

„ Animadversio IV. Quum sagacissimus
„ *Petrus* de *Marca* optime perspectum ha-
„ beret, ex solo *usu juris antiqui* libertates
„ Ecclesiæ *Gallicanæ* derivari non posse,
eas-

(29) Vid. *Tom.* III. *Quæst.* I. *cap.* 3. §. 9. ubi animadvertimus, quod *Carolus* M. jus eligendi Clero & populo restituerit.

„ easque a jure antiquo quam longissime „ aberrare intime perspiceret, idcirco con„ tra *Leschasserium* docuit, eas non in solo „ *usu juris antiqui*, sed *per noviores Canones* „ *moderati* consistere (30). Nomine *juris no-* „ *vioris* communis *Galli* intelligunt Colle„ ctiones Juris Pontificii, Canones Conci„ liorum a Sæculo XII. usque nunc cele„ bratorum, potissimum Concilii *Constan-* „ *tiensis*, & *Basileensis*. Jam vero vel Galli „ has Collectiones, & Canones adceptarunt, „ vel eos utpote suis libertatibus contrarios „ adceptare recusarunt? si adceptarunt: er„ go eorum observantia & usus *libertas* dici „ nequit, quum per hanc adceptationem se „ juri pontificio potius subjecerint, quam „ ab illius observantia se exemerint. Si „ non adceptarunt; eo ipso de observantia, „ & *usu juris novioris* tamquam de *libertate* „ gloriari nequeunt. Aut fortassis nomine „ *juris novioris* intelligunt sua jura particu„ laria, qualia sunt *Jus Concordati Gallici*, „ *jura in Conventibus Cleri Gallicani condita*, „ Edicta regia, Arresta Parlamentorum? „ Atque in his potius *libertates* Regum, & „ Parlamentorum, quam Ecclesiarum conti„ neri mox dicemus. Ceterum non adeo „ multos esse Canones, & Decreta Ponti„ ficum in collectionibus noviribus Juris „ Canonici, quorum observantia viget in

Gal-

[30] *lib.* III. *cap.* 6.

„ *Gallia*, facile patet, si quis hodiernam
„ *Galliæ* praxim præcipue in materia bene-
„ ficiorum, processus judiciarii, immunita-
„ tis Ecclesiasticæ, privilegiorum cum no-
„ vioribus Canonibus & decretis compara-
„ verit.

„ Animadversio V. Jure optimo dubita-
„ tur, an *libertates* Gallorum prætensæ jure
„ dici possent & debeant *libertates Ecclesiæ*
„ *Gallicanæ*. Hanc difficultatem idem saga-
„ cissimus Archipræsul optime prævidit,
„ dum docuit nomine *Ecclesiæ Gallicanæ* non
„ solas Ecclesias, sed integrum venire re-
„ gnum, prout ex potestate Ecclesiastica &
„ politica compositum (31). Demus istud
„ sapientissimo Archipræsuli. Verum vicis-
„ sim etiam ipse nobis dabit, quod si no-
„ mine Ecclesiæ uterque Status Ecclesiasti-
„ cus & Politicus veniat, ambo de *liberta-*
„ *tibus* si non æqualiter, saltem plurima ex
„ parte participare, & talis libertatum di-
„ visio fieri debeat, ut neutra pars plus ju-
„ rium & libertatum deperdat, quam antea
„ habuerat, & una pars sibi soli ferme om-
„ nes libertates adtribuat, alteram novo
„ vinculo in servitutem longe deteriorem
„ redigat, eique jura & antiqua, & nova
„ ex obtenta libertate noviter adquisita vel
„ adquirenda surripiat. Hanc enim divisio-
nem

[31] *lib.* II. *Cap.* I.

„ nem fore *Leoninam*, Jam supra animad-
„ vertimus.

Sed quid Jurium & *libertatum* Ecclesias „ *Gallicanas*, earumque Præsules & reliquos „ Clericos ex hac divisione aut antiquorum „ Jurium vindiciis fuisse consequutos existimamus? recapitulentur, oro, & obsecro, „ quæ usque nunc diximus. Deplorant Episcopi suam Jurisdictionem mirum in modum depressam, Clerici suas immunitates „ *reales* & *personales* penitus fuisse amissas, „ Ecclesiæ suæ bona ecclesiastica vix non „ ex integro *sæcularizata*, Capitula & Monasteria suum jus sibi præficiendi Episcopos & Præsules totaliter ferme extinctum. „ Paucis: Præsules Ecclesiarum cum suo „ Clero effecti sunt Vassalli Regum vel potius Parlamentorum, & ipsa Ecclesia turbato & inverso ordine facta fuit ancilla „ Reipublicæ. Undenam tot lites & controversiæ inter Præsules Ecclesiarum, & „ Reges *Galliæ*, inter Clerum *Gallicanum*, „ & Senatum Regium, nisi ex depressione, „ & suppressione Jurium ecclesiasticorum? „ Ultra sæculum Præsules, Abbates, & reliquus Clerus *Gallicanus*, aliique viri doctrina, pietate, & Religione conspicui se „ se velut murum æneum opposuerunt *Concordato Gallico*, donec tandem majori vi „ cedendum fuerit (32). Quid sæculo elapso

(32) *Vid. Thom. 3. Quæst. 2. cap. 1. §.13.* ubi fuse de *Concordato Gallico* agitur.

„ pſo de *jure Regaliæ* fuerit diſputatum, & „ actum, quis ignorat? Nihil contra Parla„ mentum regium Pontifices ſuis precibus, „ ſuo patrocinio, ſuis litteris, nihil ipſi „ etiam Reges in partes Eccleſiarum valde „ inclinati efficere potuerunt. Quid circa „ medium & reſpective circa finem ſæculi „ elapſi, & initium præſentis ſæculi & no„ viſſimis temporibus in cauſſis *Janſenii*, „ *Paſchaſii Queſnelli*, Bullæ *Unigenitus* actum „ fuerit, quæ turbæ in *Gallia* excitatæ, qui „ tumultus exorti in hodiernam uſque diem „ nondum ſopiti, adhuc ſub cinere gliſcen„ tes, cum periculo proximo, ne erumpant „ in publicum, quis ſatis edicere valeat? „ Eouſque prævaluit exceſſivus Parlamento„ rum dominatus, ut ſuas manus admini„ ſtrationi Sacramentorum contra Canones „ Eccleſiæ, contra tot Edicta Regia (33) „ ingerere non erubuerint, nihil minas, ni„ hil exilia curaverint, & tandem ipſi Re„ gi cedendum fuerit. Qui plura de hac „ controverſia ſcire deſiderat, legat *Acta*

Antiſ. Vind. T. IV. I pu-

[33] Hujuſmodi edicta Regia plura etiam noviora, quibus Parlamenta jubentur cauſſas ſpirituales & Sacramentorum remittere ad judices eccleſiaſticos, refert *Van-Eſpen Jur. Eccl. Univ. P.* III. *Tit.* 2. *cap.* I. licet ipſe ceteroquin cauſſis Parlamentorum mirum in modum favere ſoleat. Talia ſunt edictum *Franciſci* I. de an. 1539. aliud de anno 1610. & iterum de anno 1637. unde concludit: *Unanimi conſenſu receptum eſt cauſſas Sacramentorum eſſe mere eccleſiaſticas, & ad judicem eccleſiaſticum privative pertinere.* loc. cit.

„ *publica* Matthæi Pfaffii, *Instructionem Pa-* „ *storalem RR. DD.* Christophori *de* Beau- „ mont *Archiepiscopi* Parisiensis, quam cele- „ bris in *Germania* Theologus una cum *Bre-* „ *vi Apostolico SS. D.* Benedicti XIV. & „ variis aliis documentis ac scriptis ad præ- „ sentem in *Gallia* controversiam spectanti- „ bus edidit in libro, qui inscribitur: *de* „ *turbis* Galliæ *modernis*. Melius itaque has „ *libertates* dixeris *libertates Regum & Par-* „ *lamentorum*, quam *Ecclesiæ Gallicanæ*. Ju- „ dicet igitur æquus rerum arbiter, an Ec- „ clesiæ *Gallicanæ* caussam sufficientem ha- „ beant gloriandi de suis libertatibus, vel „ potius suam servitutem, quam excusso „ jugo papali, ut ajunt, subierunt, deplo- „ randi, an, inquam, caussam habeant su- „ um regnum vocandi *regnum libertatis*, ce- „ tera vero *regna obedientiæ* (34)". Hacte- nus *Zallwein*, quocum *Febronium* confligere & collidi sinemus.

V. Ceterum hæc si vera sunt, frustra *Febronius Germanorum* corda sollicitat, ut a celeberrimis suæ Nationis cum *Nicolao* V. Concordatis in *Gallicanam* libertatem se adserant. Atque id eo minus se obtenturum speret, quo majore in *Germaniæ* Præsules, totamque *Germanicam* gentem indulgentia *Romani* Pontifices semper sunt usi. Iterum prodeat *Zal-*

wei-

(34) Vid. Stryekius *de Jur. Papal. Princip. Evangelii* *cap.* I. §. *ult.*

weinius, ſuamque hac de re ſententiam pro„mat. „ Qua, inquit (35), benignitate, & „ animi magnanimitate egerint cum Præſu„libus *Germaniæ*, immo & tota Natione „ *Germanica*, atque eorum jura, ac libertates, „ eorumque uſum ſobrium, modeſtum & „ temperatum benigne habuerint, videamus. „ Ad funeſtiſſima illa tempora reflectamus, „ quibus Eccleſia cum Imperio erat colliſa, „ & Pontifies cum Imperatoribus coflictaban„tur in cauſſa *inveſtiturarum per annulum & „ baculum*. An non plerique, pauciſſimis „ exceptis, *Germaniæ* Præſules Imperatoribus „ contra Pontifices adhærebant, & quaſi in „ ſchiſmate hærebant? Num propterea a Pon„tifice ſuis juribus, ſuis prærogativis, ſuiſ„que privilegiis fuere exuti? Id non tan„tum pontifices non fecerunt, ſed etiam „ illorum jura ſtrenue defenderunt, & ma„chinationibus ſæculi ſe veluti murum æne„um ita oppoſuerunt ut jure dubitari vale„at utrum Metropolitæ & Epiſcopi ſua ju„ra, privilegia, prærogativas conſervaturi „ fuiſſent, niſi Pontificum auctoritate fuiſſent „ ſuffulti: Equidem lex dura eſt, & ſatis rigi„da, quod Epiſcopi *Germaniæ* adinſtar alio„rum Epiſcoporum pro confirmatione, & „ Conſecratione a Pontifice obtinenda *Ro„mam* contendere, ſingulis quinquenniis *limi„na Apoſtolorum* viſitare debeant. Verum aſ„peritatem legis hujus ita temperarunt Pon-

 tifi-

(35) T. IV. *q.* 3. *cap. V.* §. VI. *pag.* 440.

„ tifices, ut Episcopi per Legatos, & Pro-
„ curatores & confirmationem obtinere, &
„ consecrationem Episcopalem ab alio Epi-
„ scopo ad id delegato adcipere, & visita-
„ tionem liminum peragere valeant. Cuinam
„ Ecclesiæ *Germaniæ* in adceptis ferre de-
„ bent, quod a *jure Regaliæ* jam liberæ exi-
„ stant, nisi *Romano* Pontifici? qui tandem
„ *Federico* II. persuasit, ut eidem solemni-
„ ter renuntiaret. Conquesti sunt Episcopi
„ *Germaniæ* in conciliis *Lateranensibus Constan-
„ tiensi*, *Basileensi*, & *Tridentino* contra fre-
„ quentiam appellationum ad *Romanum* Pon-
„ tificem, contra avocationes caussarum, tur-
„ bationes Instantiarum, & in his ipsis
„ Conciliis Pontifices medelam adtulerunt, &
„ appellationibus arctiores limites posuerunt.
„ Quid dicam de variis aliis *Germanorum* gra-
„ vaminibus? quæ *Germani* in Conciliis genera-
„ libus & particularibus, atque in ipsis Comi-
„ tiis Imperii iterato & sæpius obtulerunt?
„ An non hisce ferme omnibus tum in præfa-
„ tis Conciliis, tum denique in Concorda-
„ tis *Germaniæ* plurima ex parte fuit subven-
„ tum? Et licet Pontifices multa sibi stipulati
„ fuerint jura, quorum reservatio *Germaniæ*
„ debet adcidere difficillima, id tamen ægre fer-
„ re non debent, tum quod illud exigere
„ videatur debita reverentia, & dandum sit
„ aliquid *Primatui* in Pontifice residenti, tum
„ quod ipsorum etiam Episcoporum intersit,

ut

„ ut auctoritas Pontificis sustentetur, illiusque *Primatus* singularibus prærogativis & juribus per omnes mundi partes, Regna & provincias emineat, & præfulgeat, atque hæc ipsa præeminentia tot juribus suffulta Ecclesiam universalem in suo Capite reddat illustriorem, & potestatem sacram illis, qui jura Ecclesiæ infringere adtentant, efficiat magis honorabilem, & quodammodo magis formidabilem. Et quorsum confugere solent, aut possunt Ecclesiarum Præsules, si a potestatibus sæculi premuntur, & ferme supprimuntur, nisi ad *Romanum* Pontificem? a quo solo medelam sperare possunt, quippe quem ferme solum religiosiores sæculi Principes revereri, & suo modo reverentialiter metuere solent. Conquesti sunt non raro Ecclesiarum Præsules contra ipsum Pontificem, quod in dispensandis honorum titulis, concedendis exemptionibus, indulgendis dignitatum insignibus e. g. in concessione Pallii & Crucis Archiepiscopalis liberalior existat cum suo, suæ dignitatis, suarumque Ecclesiarum præjudicio. Et en! Pontifices aut concessiones revocarunt, aut usum similium jurium restrinxerunt, & ita circumspecte egerunt, ut nihil inde præjudicii in tertium quemcumque redundaret (36). Quod si tamen ali-

[36] Ut alia rei hujus exempla mittam, *Benedictus* XIV. in concessione pallii *Herbipolensi* diserte declaravit, se nullum velle *Moguntini* Metropolitæ juribus detrimentum inferre.

„ quoties querentibus & gravatis medelam „ non tulerunt, id ex ſublimioribus cauſſis „ eſſe factum, credendum eſt. Ægre ſane non „ ferunt Pontifices, quod Epiſcopi *Germaniæ* „ paſſim illorum Bullas, & conſtitutiones „ non recipiant, non promulgent reticeant, „ & ſupprimant: & ita uſum jurium epiſco„ palium, & poteſtatis epiſcopalis non im„ pediunt, non turbant, non ſubvertunt, „ etſi hanc praxim *Germaniæ* ignorare non „ poſſint. Aliud adhuc gravamen *Germano„ rum* opportune mihi incidit. Conqueſti „ ſunt *Germani* inter alia in Concilio *Con„ ſtantienſi* contra frequentiam & rigorem „ *Excommunicationum*. Et en! Medelam tulit „ *Martinus* V. in Concordatis cum Natio„ ne *Germanica* ad finem Concillii initis, „ ſtatuens, neminem in *Germania*, niſi no„ torios percuſſores clericorum, pro excom„ municato vitando habendum, vel a divi„ nis arcendum eſſe *ex prætexſtu cujuſcumque „ ſententiæ, aut cenſuræ Eccleſiaſticæ a jure „ vel ab homine generaliter promulgatæ, niſi „ cenſura* vel *ſententia hujuſmodi fuerit in vel „ contra perſonam, Collegium aut locum a „ judice lata, vel denuntiata* SPECIALITER „ & EXSPRESSE (37). Sæpius aliis natio„ nibus & ſpecialiter ex *Germania* fuere de„ latæ querelæ & gravamina ad Sedem *Ro-*

ma-

(37) Ita rem refert Auctor *Reflex. & Princip. melior de Juriſdict. Eccleſ. Part.* III. *propoſit. XII. pag.* 102.

„ *manam*, quod *Romæ* damnetur, qualificen-
„ tur, aut ſaltem Catalogo librorum pro-
„ hibitorum inſerantur libri ceteroquin bo-
„ ni, & utiles, qui tamen non ad palatum
„ Curiæ *Romanæ* ſunt ſcripti. Et en! *Bene-*
„ *dictus* XIV. magnus ille & ſapientiſſimus
„ Pontifex, cujus eruditioni adſurgit orbis
„ litterarius univerſus, in ſpeciali ſuo *Bre-*
„ *vi* deſuper dato novas pro S. *Congregatio-*
„ *ne Indicis* præſcripſit regulas poſthac obſer-
„ vandas, quarum præcipuas recenſet Auctor
„ *Reflexionum & principiorum meliorum de ju-*
„ *riſdictione Eccleſiæ* (38)."

VI. *Gravamina* tamen, ut loquitur, Gen-
tis *Germanicæ* neſcio quæ *Febronius* exagge-
rat nondum, ut ait ſublata. " An, inquit
„ (39), obliteratum dici poteſt ſyſtema Cu-
„ riæ, in cujus ſequelam adhuc anno 1742.
„ in electione *Caroli* VII. Imperatoris Nun-
„ tius Apoſtolicus proteſtatus eſt, non poſ-
„ ſe citra ſummi Pontificis auctoritatem &
„ conſenſum novos Electoratus induci? ....
„ Poteſtne cum umbra veritatis dici, ſub-
„ latum eſſe gravamen, quod in litteris Col-
„ legii Electoralis de 19. Martii 1764. ad
„ *Joſephum* II. Regem *Rom.* his verbis le-
„ gitur: *Querelarum noſtrarum moles innititur*
„ *uſurpationibus Curiæ* Romanæ, *illiſque tur-*
„ *bationibus, quas ejus Tribunalia contra Ju-*

(38) *loc. cit.*
(39) T. II. *pag.* 116.

„ *risdictionem Ecclesiasticam* Germanicam, *&*
„ *contra judiciorum, ac processuum ordinem*
„ *moliuntur?* . . . An Curia mutavit sen-
„ tentiam, vigore cujus adhuc anno 1740.
„ *Benedictus* PP. XIV. ad Capitulum Ca-
„ thedrale *Leodiense* rescripsit, Pontificiam
„ potestatem Concordatis *Germaniæ* non ad-
„ stringi? Denique ut complura alia in Cor-
„ pore operis *Febroniani* enuntiata, hactenus
„ nec in minimo emendata, prætermittam,
„ eritne aliquis adeo effrons, qui sustineat,
„ cessare, *saltem in intentione & conatu Cu-*
„ *riæ*, omnia & singula gravamina in Art.
„ XIV. Capitulationis Cæsareæ descripta,
„ quæ ante tres modo annos augustissimus
„ *Romanorum* Imperator jurato promisit, se
„ impediturum, ne a *Romana* Curia *Ger-*
„ *manicæ* Nationi effective inferantur? Tam
„ parum *Romani* animum hac in parte *Ger-*
„ *manos* gravandi deposuisse videntur, ut
„ Nuntius *Doria* in memorata Electorali
„ diæta anni 1742. adversus eumdem arti-
„ culum XIV. tamquam auctoritati Pontifi-
„ ciæ præjudicialem, protestationem ad Acta
„ publica deponere non fuerit veritus ".
Nihil equidem vidi hoc homine impruden-
tius, qui *gravamina* vigilans videt, veluti
ludificæ φαντασίας terriculamenta vel in som-
niante irridenda. Quid enim magis absonum,
quam Apostolico Nuncio vitio vertere adver-
sus novos citra Pontificis consensum constitu-
tos

tos Electoratus conteſtatam denunciationem? Non exteri ſolum Scriptores, criticæ artis fama percelebres (40), ſed ipſi cordatiores *Germani* aliquid ad Electoralem conſtituendam dignitatem Apoſtolicam Sedem contuliſſe non diffitentur. Mitto Proteſtantes, quos hac in re nobiſcum ſentientes *Gewoldus* diligenter collegit [41]. Ipſi id Imperii Electores agnoverunt a. 1279. in epiſtola ad *Nicolaum* III. [42]. Eorum hæc verba ſunt: " Complectens ab olim ſibi *Romana*
„ mater Eccleſia quadam quaſi germana cari-
„ tate *Germaniam*, illam eo terrenæ dignitatis
„ nomine decoravit, quod eſt ſuper omne
„ nomen temporaliter tantum præſidentium
„ ſuper terram, plantans in ea Principes
„ tamquam arbores preælectas, & rigans il-
„ las gratia ſingulari: illud dedit incremen-
tum

[40] *Pagius* Senior ad *ann.* 996. *n.* 11. *Certum tamen eſſe debet, jus eligendi Imperatores a* Romanis *Pontificibus Imperii inſtitutoribus emanaſſe.*

Pagius Junior in Breviar. Rom. Pont. T. II. in vita Greg. V. *Certum tamen eſt, tam ante, quam poſt ſeptenarium illum numerum Electorum in uſum vocatum, Pontifices* Romanos, *a quibus renovatum eſt Imperium Occidentale, jus ſuum illæſum conſervaſſe, & electiones aut reprobaſſe . . . Certum pariter eſt, jus eligendi Imperatores a* Romanis *Pontificibus emanaſſe.*

Nat. Alex. Hiſt. Eccleſ. ſæc. IX. & X. diſſ. XVII. q. unica: *Non negandum tamen, quin jus eligendi Imperatorem a Sede Apoſtolica quodammodo emanaverit.*

(41) *Comment. de Septemv. c.* 5. Confer etiam P. *Biner* in diſſertatione de *Bulla aurea cap.* 3. P. VII. *Apparat. ad Juriſprud. præſertim Eccleſiaſt.*

(42) Apud Raynald. *ad illum ann.* 216.

„ tum mirandæ potentiæ, ut ipſius Eccleſiæ „ auctoritate ſuffulti, veluti germen electum „ per ipſorum electionem, illum, qui fræna „ *Romani* Imperii teneret, germinaret". Teſtis etiam ſit *Albertus* Imperator, qui a. 1303. ad *Bonifacium* VIII. ſcribebat (43): „ Recognoſcens igitur, quod *Romanum* Im- „ perium per Sedem Apoſtolicam de *Græ-* „ *cis* translatum eſt in perſona magnifici „ *Caroli* in *Germanos*, & quod jus eligendi „ *Romanorum* Regem in Imperatorem poſt- „ modum promovendum, certis Principibus „ Eccleſiaſticis & ſecularibus eſt ab eadem „ Sede conceſſum, a qua Reges, & Impe- „ ratores, qui fuerunt, & erunt pro tem- „ pore recipiunt temporalis gladii poteſta- „ tem ad vindictam malefactorum, laudem „ vero bonorum: pia devotione, & ſincero „ corde profiteor, quod *Romanorum* Reges in „ Imperatores poſtmodum promovendi per „ Sedem eamdem, ad hoc potiſſime, & ſpe- „ cialiter adſumantur, ut ſint Sanctæ Ro- „ manæ Eccleſiæ advocati &c." Quid ergo mirum, ſi antiqua iſthæc ac teſtata jura *Romana* Sedes etiamnum ſibi vindicet? Nullus ſive ad ſanciendum fœdus, ſive ad pacem firmandam Principum conventus agitur, in quo cuique ad propulſanda, quæ ab eis pactionibus ſibi ſuiſque juribus metuat, incommoda non liceat de injuria adſeverare; quin

(43) *Apud eumdem* Raynald. *ad an.* 1303.. *num.* 10.

quin alter alteri contestatam illam denunciationem, quamquam sibi adversantem, fortassis etiam obfuturam crimini vertat. Una erit Apostolica Sedes, cui vitio tribuatur, quod nullo publicæ tranquillitatis detrimento temperate custoditeque sua jura tueri satagat? Atque hæc de primo, quod *Febronius* indicat, exaggeratque, *gravamine* dicta sunto. Alterum ex litteris ducebatur, quas 19. Martii a. 1764. ad *Romanorum* Regem *Josephum* II. Collegium Electorale dederat. At rem toti Imperio notissimam ignorare *Febronius* non potuit; ejus epistolæ auctores non alio ad illam scribendam argumento ductos fuisse, quam quod famigeratam quamdam caussam ad *Romanum* forum præter fas traductam existimarent. Quamobrem ubi ea de medio sublata controversia fuit, scripto declarare non dubitarunt: *conquestiones* (eorum verba recito) *quæ generaliter in Epistola Collegii Electoralis ad Sacr. Cæsaream Majestatem scriptæ continentur, processui hujus caussæ* UNICE *innitebantur; cujus gravamine sublato, eas litteras sine ullo effectu remansuras*. Quid ergo epistolæ *Febronius* meminit ab illis ipsis, qui eam scripserunt, revocatæ? quid *gravamina* objicit solum ad avertendam *Romanam* caussæ illius cognitionem veluti communem Oratorum locum in medium adlata?

VII. De *Benedicto* XIV. quod tertio loco adde-

addebatur, ignoſcat *Febronius* ſi ſuſpectum mihi eſſe dixero, niſi tanti Pontificis ſententia ipſis ejus verbis reddatur. Quid enim? Credamne ego, ampliſſimæ litteraturæ Pontificem latuiſſe, quid de *Germaniæ* Concordatis plures ejus deceſſores ſenſerint, atque decreverint? Egregiam nempe querelarum de infractis a *Romana* Sede ejuſmodi concordatis confutationem (vetus enim hæc eſt cantilena a male feriatis hominibus ſæpe iterata] ad Imperii ordines pridie kalendas Septembris a. 1457. miſit *Callixtus* III. [44]. Inde vero Concordatorum uſum urſere ſemper *Romani* Pontifices: ita *Clemens* VII. in Conſtitutione I. Julii a. 1534. edita (45) qua collationes beneficiorum *contra tenorem Concordatorum* factas, aut faciendas nullas eſſe declaravit; immo *Julius* III. in Conſtitutione (46) 14. Sept. a. 1554. diſerte fatetur, *quæ ex pacto conſtant*, uti Concordata hæc inter partes habere ſe adſerit, abſque partium conſenſu abrogari non poſſe. Similia legas in Conſtitutione *Gregorii* XIII. 6. Junii a. 1572. evulgata; in Brevi *Clementis* VIII. ad *Rudolphum* II. 15. Januarii 1603. miſſo in cauſſa *Bremenſis* Præpoſituræ; in motu proprio *Paulli* V. *Ex Paſtoralis officii* a. 1613.

(44) ejus ſynopſim lectu digniſſimam exhibet *Spondanus* ad hunc annum num. 4. & 5.

(45) Ejus initium: *Admonet nos*.

(46) *Decet Romanum*.

a. 1613. V. kal. Apr. (47); denique ne longior sim, in Brevi ab *Urbano* VIII. ad *Ferdinandum* II. scripto a. 1624. in caussa Præposituræ *Halberstadiensis* (48). Fieri igitur nequit, ut doctissimus *Benedictus* XIV. cujus doctrinam omnes suspicimus, Capitulo Cathedrali *Leodiensi absolute* rescripserit, Pontificiam potestatem Concordatis *Germaniæ* non adstringi. Id ad summam adfirmarit, quod *Chockierus*, *Gonzalez*, *Nicolarts*, *Branden*, *Laymannus*, *Schwarzius* (49) aliique magna consensione tradunt, summum Pontificem *de via extraordinaria & ex plenitudine potestatis se solo absolute posse ex caussa boni publici, seu necessitatis Ecclesiæ Concordatis derogare*, quemadmodum derogavit Imperatoribus primas preces concedens. Verum nihil heic est, unde ne inique opprimantur, *Germanicæ* Ecclesiæ pertimescant. Neque porro quidquam est, quod ex contestata illa Apostolici Nuncii

(47) Apud Chockier *in Reg.* VIII. *Gloss.* XI. *n.* 24. ubi Pontifex in casu provisionis cujusdam a Prædecessore suo cum expressa derogatione Concordatorum *Germaniæ prætensæ*, declarat, *Nec suæ umquam mentis aut intentionis, nec Prædecessoris sui fuisse, dictis Concordatis per provisiones hujusmodi derogare, aut in aliquo lædere ac litteras desuper obtentas subreptitias, & obreptitias, ac præter, & contra Prædecessoris sui, suamque intentionem, quoad derogationem Concordatorum habendas esse* pronunciat.

(48) Vide *Leodiensem* Canonicum *Nicolartsium* in *Praxi Beneficiaria ex Concordatis desumpta* T. III. *dub.* I. §. 3. & P. *Ignatium Schvvarz* in *Imperii Principe Ecclesiastico lineam* IV. *pag.* 15.

(49) *l. c. pag.* 18.

cii *de Auria* denunciatione sibi metuant. Nam non eo illa spectabat, ut ne *Romana* Curia ab inferendis *Germanicæ* Nationi gravaminibus in ea *Capitulatione* contentis prohiberetur; (*Febroniana* hæc est hariolatio plena fraudis & malevolentiæ); sed ut Apostolica Sedes ab impacta sibi tot gravaminum calumnia vindicaretur. Nimirum a *Caroli* V. temporibus, quibus falsi Ecclesiæ emendatores, ut aliquam suæ ab ea secessionis caussam prætexerent, *Romanam* Sedem maledictis, & criminationibus veluti crudelissimam ceterarum omnium Ecclesiarum dominatricem incessebant, in Cæsaream capitulationem callide relatum fuerat caput de *Curiæ* Romanæ *gravaminibus*; quod deinde a. 1653. in *Ferdinandi* IV. capitulatione Protestantium, aliorumque etiam Catholicorum *Westphalicæ* Pacis compositionem nuper ab *Innocentio* X. damnatam fuisse ægre ferentium artibus, studiisque auctum repente fuit, inscio Apostolico Nuncio, atque in duo capita [50] tributum. Ubi ad *Leopoldi* Imperatoris electionem deventum est a. 1658. *Sanfelicius Consentinus* Archiepiscopus, atque ad Procerum *Germanorum* conventum Apostolicus Nuncius omni nisu contendit, ut bina illa capita *Romanæ* Sedi injuria corrigerentur. Verum nimis festinanter ea electio maturata fuit, ut Nuncius illud, quod opta-

(50) Erant illa XVI. & XVII.

optabat maxime, adsequeretur. Hoc tamen impetravit, ut Electores de jactatorum gravaminum falsitate convicti scripto, quod ex *Moguntina* Curia emitti jusserunt, conficta ea gravamina agnoverint, atque in nova capitulatione se capita illa emendaturos, atque adeo deleturos adfirmate receperint. Quæ hactenus dixi, ex ejusdem *Sanfelicii* diario constant, quod a. 1717. *Neapoli* prodiit [51]. Quid ergo miratur *Febronius*, quid queritur, præstantissimum summi Pontificis Nuncium a. 1742. quartum & decimum novæ Capitulationis Cæsareæ caput (quo prioris capitulationis XVI. & XVII. continebantur) abolendum contestato denunciasse? Num id factum, ut *Romana* Curia in *Germanicam* Nationem licentius sæviret? an non potius, ut de antiqua pollicitatione Electores commonerentur, & Apostolicæ Sedi de tam atroci, diuturnaque injuria tandem aliquando satisfieret? (52). Pudeat igitur

(51) Indicatam Electorum declarationem habes hujus *diarii pag.* 238. *ac* 240.

[52] At enim in Capitulationibus Cæsareis capita illa etiamnum exstant. Non nego. Sed illud primum animadverti velim, quæcumque in *Germanicis* illis conventibus aguntur, properari omnia nihilque Electoribus antiquius esse, quam ut inter se de Electione conveniat, & publica Imperii, aut privata ipsorum negocia quam citissime expediantur. Quapropter externis rebus perpendendis tempus & voluntas deest. Deinde uti politici viri pridem observarunt, in novis Capitulationibus non modo nihil eorum

tur *Febronium* vanissimis hisce commentis *Romanæ* Ecclesiæ insultasse.

VIII. Hactenus de universalis Ecclesiæ libertate, ac de communi apud illam jure, ejusque exceptionibus, quas universis Ecclesiis communes esse *Febronius* vellet. Ad peculiarem Ecclesiarum libertates quod adtinet, duplex earum genus esse video, alterum jurium ac privilegiorum, alterum consuetudinum. Ad illud libertatis genus pertinet Canon VI. *Nicæni* Concilii, ubi decernitur: *Antiqua* CONSUETUDO *servetur per* Ægyptum *&* Lybiam, *ut* Alexandrinus *Episcopus horum omnium habeat potestatem. Similiter autem & apud* Antiochiam *ceterasque provincias suis* PRIVILEGIA *serventur Ecclesiis*. His autem numquam Apostolica Sedes derogavit, nisi publicum universalis Ecclesiæ bonum id postulasset. Id enim, ut ad *Proclum Constantinopolitanum* Xystus III. scribebat (53) *optimo convenit & Deo dignissimo Sacerdoti, ut & ad se pertinentia qua potest cura custodiat, & alios fratribus suis debita minime inquietare vel temerare ex aliqua parte permittat*, MODERATIOREM HO-

eorum umquam omissum est, quod superioribus contineretur; sed plures etiam addita, quibus Cæsarea potestas arctioribus semper finibus circumscribatur, Electorum vero & Imperii Principum auctoritas magis magisque amplificetur. Anne igitur qui hoc rerum recurrente statu ad Imperii caput non habetur respectus, tum ad Ecclesiæ caput non haberi mirabimur?

(53) *ep.* IX. *col.* 1264 *edit Coust.*

HONORIFICENTIAM *suam majore gloria servaturus, si nihil licere contra morem veterum adtentantibus sinat*. Enimvero quantum S. *Leo* M. *Anatolii* conatibus obstiterit, ne a *Nicænis* Patribus confirmata *Antiochenæ* & *Alexandrinæ* Sedium privilegia violarentur, notissimum est. Huc spectat, quod idem S. *Leo* ad *Maximum Antiochenum* scripsit (54): *Etsi diversa nonnumquam sunt merita Præsulum, jura tamen permanent Sedium: quibus etsi possint æmuli perturbationem aliquam fortassis inferre, non tamen possunt minuere dignitatem. Unde quum aliquid pro* Antiochenæ *Ecclesiæ privilegiis dilectio tua agendum esse crediderit, propriis litteris studeat explicare, ut nos consultationi tuæ absolute & congrue respondere possimus*. Eadem fuit *Gregorii* M. sententia; in epistola enim ad *Eulogium Alexandrinum* ait (55): *nec honorem esse deputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Meus namque honor est universalis Ecclesia. Meus honor est, fratrum meorum solidus vigor. Tunc ego vere honoratus sum, quum singulis quibusque honor debitus non negatur*. Neque aliter eorum successores se se gesserunt; quin etiam quarumcumque Sedium jura ac privilegia strenue adseruerunt, sæpe etiam amplificarunt.

IX. De consuetudinibus nunc dicendum.

(54) *ep.* CXIX. Ball. *edit. col.* 1214.
[55] *ep-* 30. *lib.* VIII. Maur. *edit.*

Illud vero ſtatim moneo, ne turpem Eccleſiis ſervitutem imponi quis cenſeat, ut cuipiam alicujus Eccleſiæ conſuetudini obſtare *Romam* intelligit. *Licet enim*, ut *Gregorius* IX. ſapientiſſime monet (56), *longævæ conſuetudinis non ſit vilis auctoritas*, *non tamen eſt uſque adeo valitura*, *ut juri poſitivo* (quid ſi naturali?) *debeat præjudicium generare*, *niſi fuerit rationabilis*, & *legitime præſcripta*. *Aſiatici* certe, qui luna XIV. Paſcha cum *Judæis* celebrabant, ac rebaptizantes hæreticos *Africani* antiquam ſuarum Eccleſiarum conſuetudinem prætexebant, utramque tamen non ſolum *Romani* Pontifices, ſed etiam Concilia improbarunt. Sed a *Germania* non diſcedamus. " Jure eligendi Epiſcopum Capitulis (apud *Germanos*) adſerto, inquit „ *Benedictus* XIV. (57), inoleſcere cœpit „ & uſus quaſdam ineundi pactiones con„ ventioneſque inter eligendum, & Cano„ nicos: quæ quamvis fortaſſe, quum pri„ mum invectæ ſunt, ad publicam referren„ tur utilitatem, optimumque regimen diœ„ ceſis, ac ipſius quoque principatus cum „ Epiſcopali dignitate conjuncti; non ita „ multo poſt in everſionem juris Epiſcopa„ lis, privatumque nonnullorum, & potiſſi„ mum electorum, commodum utilitatem-
que

(56) *Cap.* Cum tanto *de conſuetud.*
[5] *de Syn. diœceſ. lib.* XIII. *cap.* 13.

„ que deflexere . . . Claræ memoriæ *Caro-*
„ *lus* V. Imperator abuſum hunc expreſſe
„ detulit ad *Hadrianum* VI. Pontificem, da-
„ tis ad eum litteris anno 1522. . . . Vel
„ ſolæ communis Canonici juris ſanctiones
„ ſatis ſuperque fuiſſent, ut pronunciari tu-
„ to poſſet, hujuſmodi pacta; quamvis ju-
„ ramento firmata, damnabilia eſſe, & nul-
„ lo modo ſervanda". Quid ergo? Num
conſuetudinis nomine toleranda? Minime
vero. " Religioſi *Germaniæ* Epiſcopi ſuis in
„ Synodis diœceſanis, vel Provincialibus,
„ non prætermiſerunt memorata pacta quan-
„ tumvis jurata improbare, ſimulque defi-
„ nire, eadem nullo modo eſſe ſervanda:
„ quemadmodum videre eſt in Diœceſana
„ Synodo *Herbipolenſi* habita anno 1453.,
„ & in duabus Provincialibus Synodis, al-
„ tera *Colonienſi*, *Moguntina* altera, habitis
„ ſub *Paullo* III. Pontifice Maximo . . .
„ Id ipſum præſtiterunt *Romani* Pontifices.
„ Et primo quidem *Martinus* V. uti ex eo-
„ dem libro habetur, Cardinali *Juliano*, ſuo,
„ & Apoſtolicæ Sedis Legato, in mandatis
„ dederat, ut *Sigiſmundi* Imperatoris preci-
„ bus ſtudiiſqne obſecundans, irrita ac nul-
„ la pronunciaret pacta, quæ *Bambergenſis*
„ Epiſcopus cum ſuo Capitulo inierat, li-
„ cet is juraſſet, ſe promiſſa præſtiturum,
„ nec emiſſi juramenti abſolutionem petitu-
„ rum, quin immo nec ea quidem ſponte

„ oblata, se umquam usurum. Adcesserunt „ postmodum duæ *Romanorum* Pontificum „ Constitutiones, in Bullarium *Romanum* „ relatæ, S. *Pii* V. altera, cui initium *Du-* „ *rum nimis & incommodum*, altera *Gregorii* „ XIII. incipiens *Inter Apostolicas*, quæ sæ- „ pe memoratis pactis, seu capitulationibus „ vim omnem & efficaciam ademerunt. „ Quum *Clemens* VIII. Cardinalem *Madru-* „ *tium* Legatum de latere misisset ad *Ro-* „ *dulphum* Imperatorem, inter ceteros abu- „ sus, quibus ipsi pro viribus consulendum „ demandavit, recensitæ fuerunt capitulatio- „ nes, & pacta, de quibus nunc occurit „ sermo . . . Capitulationes vero, quas Ca- „ nonici *Colonienses*, *Brixinenses*, & *Uratisla-* „ *vienses*, cum suis Episcopis ante electio- „ nem inierant, decretis suis obliterarunt, „ proscripseruntque *Urbanus* VIII.' *Innocentius* „ X. & *Alexander* VII. summi Pontifices. „ . . . Verum solemnior actus, quo abro- „ gatæ fuerunt hujusmodi Capitulationes, „ quamvis juratæ, proculdubio est constitu- „ tio fel. record. *Innocentii* Papæ XII. Ete- „ nim *Herbipolensis* Episcopus anno 1678. „ antequam eligeretur in Episcopum, cum „ suis Electoribus in certa quædam pacta „ convenerat,' quorum observantiam jura- „ mento pollicitus fuerat: sed quum subin- „ de datam juratamque fidem servare detre- „ ctaret, eaque de caussa, acerrima lis, & con-

„ controversia excitata fuisset, composita il-
„ la fuit mediante concordia, seu transa-
„ ctione, quæ viguit ad vitam paciscentis
„ Episcopi. Eo autem e vivis erepto, qu-
„ um in successorem Episcopum electus fuis-
„ set *Johannes Godefridus* de *Guttemberg*, is-
„ que similiter anno 1684: cum electoribus
„ quasdam jurasset capitulationes, subinde-
„ que ad Sanctam Sedem recursum habuis-
„ set, ut a præstiti juramenti vinculo sol-
„ veretur; hujus rei examen Magno Magistro
„ *Theutonici* Ordinis delegatum primo fuit.
„ Renuente autem Capitulo jura sua coram
„ eo deducere, caussa peculiaris Congrega-
„ tionis in *Romana* Curia deputatæ judicio
„ discutienda, dirimendaque commissa fuit:
„ pluribusque ab anno 1692. & deinceps
„ editis resolutionibus tandem *Innocentius*
„ Pontifex anno 1695. suam evulgavit Con-
„ stitutionem, incipientem *Ecclesiæ Catholicæ*,
„ quæ in illius Bullario legitur *num.* 51.
„ quæque summo omnium plausu per *Ger-*
„ *maniam* excepta fuit . . . Per eam itaque
„ *Innocentius* Pontifex non solum præceden-
„ tes *Pii* & *Gregorii* suorum Prædecessorum
„ sanctiones confirmat & innovat; sed, ut
„ abusum capitulationum, pactionum, con-
„ ventionum, concordatorum, ac statutorum
„ radicitus evellat, pactiones & capitulatio-
„ nes ante electionem inter eligendum, &
„ electores iniri solitas, distinguit ab aliis,

„ quæ fiunt electione jam abſoluta: & qui„dem illas, quæ electioni præcedant, om„nes omnino interdicit, nullaſque ac irri„tas fore declarat, edicens, ne ipſæ, quan„tumvis juramento firmatæ, ſervari debe„ant . . . Reliquarum autem, quæ electio„nem ſubſequantur, exequutionem ſuſpen„dit, quouſque ſupremo Sanctæ Sedis judi„cio ſubjectæ, cognitæ, probatæque fue„rint". Videbuntur nonnullis *Romani* Pontifices *Germanicarum* Eccleſiarum libertatem hiſce Conſtitutionibus violaſſe. *Hinc illæ lacrymæ*, inquit *Schwarzius* (58), *hinc illæ lites, atque querimoniæ, quæ dudum in* Germania *agitatæ, multis Pontificiis Conſtitutionibus, atque legibus compoſitæ, nihilo ſecius etiamnum valent eo magis, quo minus in hiſce rebus* Germani *RR. PP.* leges *ferre poſſunt*. Nemo tamen prudens noxiam hanc libertatem debuiſſe a *Romanis* Pontificibus vindicari adfirmarit, ſed potius cum eodem *Schwarzio* adverſantem & repugnantem æquiſſimis hiſce Apoſtolicæ Sedis legibus pervicaciam reprehendet.

X. Igitur dum de locorum conſuetudinibus agitur, antequam ad inſontem Eccleſiarum libertatem earum obſervationem pertinere pronunciemus, videndum, ne pravæ ſint eæ conſuetudines, ac cum receptis juribus

[58] *in differt. de Capitulationibus Epiſcopor. German.* §. 20.

bus pugnent. Ubi iis nihil noxii insit-, atque ad illud consuetudinum genus spectent, quod αδιαφορον dicimus, illud *Leonis* IX. obtinebit (59): *Scit Sancta* Romana *Ecclesia*, *quod nihil obsunt saluti credentium diversæ pro loco & tempore consuetudines, si illis canonica non obsistat auctoritas, pro qua eis obviare debeamus: unde nihil judicamus ei debere, vel posse resistere.* Idque eo magis *Romanis* Pontificibus cordi erit, si quid publicæ tranquillitati metuendum sit, consuetudine aliqua de medio sublata. Quid *Benedictus* XIV. egerit, quum sibi ab *Hispaniarum* Rege *Philippo* V. propositum fuisset, in *Castellæ*, *Legionis*, & *Indiarum* Regnis hunc morem ab immemorabili tempore inductum esse, ut Sabbathi diebus animalium intestina, ac extremæ partes, ut sunt pedes, alæ, & colla, comederentur; verum ad scrupulos omnes ex animis hominum timoratæ conscientiæ evellendos, auferendamque licentiosis occasionem edendi reliqua cum scandalo & derisione, optime factum fore, si prædictorum regnorum incolis tandem permitteretur quascumque animalium carnes diebus Sabbathi comedere; ex ipso discamus. "Nos, inquit „(60), omnem opportunam diligentiam „adhibuimus, ut & expositæ rei subsisten„tiam plane compertam haberemus, & tu-

(59) *Cap.* Scit Sancta *distinct.* 20.
(60) *de Synodo diœces. lib.* XI, *cap.* V. *n.* 7.

„ to statuere possemus, an hujusmodi peti„ tioni adnuendo, animarum utilitatibus „ consulturi essemus, aut potius aliquod i„ psis detrimentum adlaturi. Quum autem „ omnes, quorum fide, ac consilio hac in „ re usi fuimus, in eam sententiam conve„ nerint, ut satius esse judicaverint, id, „ quod petebatur, concedere; siquidem ple„ rique jam publice & frequenter receptæ „ consuetudinis limites transgrediebantur; „ idque malum non alia ratione corrigi „ poterat, quam vel omnino interdicendo, „ ne Sabbathi diebus extremæ & internæ „ animalium partes comederentur, id quod „ maximas in iis regionibus turbas excitas„ set; vel permittenda, ut ceteræ omnes „ animalium partes ibidem prædictis diebus „ comedi possent: nos datis ad Archiepi„ scoporum *Nazianzenum*, Apostolicum Nun„ cium per *Hispanias* constitutum, litteris „ in forma Brevis sub data diei 22. Janua„ rii anni 1745. eidem facultatem concessi„ mus, ut, veris existentibus narratis, no„ stro nomine & auctoritate permitteret, ut „ per eas regiones, in quibus adserta im„ memorabilis consuetudo vigere dignosce„ retur, quæcumque animalium carnes die„ bus Sabbathi, alioquin jejunio non dica„ tis, comedi possent". Tyranni scilicet, ut ut *Febronius* reluctetur, non sunt *Romani* Pontifices, neque peculiaribus locorum

Ec-

Ecclesiarumque consuetudinibus ita inimici, ut nulla habita publicæ rei ratione evelli illas, ubi a *Romanæ* Ecclesiæ moribus dissideant, præceptis, minisque contendant. Abest hoc plurimum ab Apostolicæ Sedis indulgentia, ac moderatione. Optant illi quidem, ac Sanctis *Innocentio* I. (61), & *Leone* M. (62) ducibus optant, *quod a Principe Apostolorum* Petro Romanæ *Ecclesiæ traditum est, ac nunc usque custoditur, ab omnibus debere servari, nec superinduci aliquid, quod aut auctoritatem non habeat, aut aliunde adcipere videatur exemplum.* Nihilo tamen minus pro sua æquitate, ac mansuetudine diversas quoque consuetudines patiuntur, quæ quum innocuæ sint per sese, absque tamen publicæ tranquillitatis impendio aut etiam periculo auferri nequeant. Apage igitur injustum amittendæ libertatis metum, nisi Pontificiæ auctoritati modus ad *Febronii* mentem adhibeatur.

C A.

(61) *ep. ad* Decentium *col.* 856. *edit. Coust.*

CAPUT IV.

Religiosorum Cœtuum ab Episcopali auctoritate immunitas, aliaque ejusmodi privilegia, quæ inter Romanæ *Curiæ abusus a* Febronio *percensentur, nec æquitatis fines prætergrediuntur, & multis nominibus in publicam universalis Ecclesiæ utilitatem cedunt.*

I. DE Regularibus cœtibus ab Episcoporum auctoritate immunibus, Sedique Apostolicæ immediate subjectis in *Antifebronio* eatenus egi (1) quatenus ad vindicandam a *Febronii* cavillationibus *Romanorum* Pontificum potestatem necessarium videbatur. Quoniam vero adversarius in suis illis graveolentibus *floribus* ad opus suum *sparsis* adversus *Antifebronium* omni pudore seposito Regularia Instituta adgreditur, & quidquid conviciorum ac calumniarum in ea a *Guillielmo* de S. *Amore*, a *Ricardo Armacano*, ab *Erasmo*, ceterisque id genus nebulonibus excogitatum novimus, breviter complectitur, ut & illa, & Apostolicam Sedem populorum, Episcoporum, Principum, si fieri posset, odio objiciat; paullo efficaciorem eorum defensionem mihi ineundam esse video; neque inutilem futuram spero etiam post nuperrimam præclarissimi e *Minorum Conventualium*

(1) T. II. *lib. V. cap.* I. *a num.* 5.

tium Familia apologiam (2). Tria igitur *Febronius* statuit. I. *Regularium exemptiones Monachis in præjudicium juris Episcopalis concessas fuisse* [3]. 2. *eas esse Regulari observantiæ noxias* (4): immo 3. *Sæcularibus Potestatibus graves* (5). Ad primum quod adtinet, antequam id summa Apostolicæ Sedis injuria poni ostendam, placet *Francisci Fontani* Regii Concionatoris in libello parum obvio (6) animadversionem *Febronio* ob oculos statuere. " Summopere miror, inquit vir do-
,, ctus [7], reperiri non paucos privilegia-
,, rios, & capitulares, qui pessimo adfecti
,, animo insurgunt, non secus atque Domi-
,, ni Curati, & alii nonnulli adversus Reli-
,, giosos. Næ, illi, quot quot hoc actitant,
,, risum & commiserationem mihi movent;
,, non enim quid agant, perpendunt, dum

arma

(2) in libro cui titulus: *Saggio compendioso della dottrina di* Giustino Febbronio, *e confutazione della medesima, aggiuntavi un apologia in favore de' Ceti Religiosi*, quæ operis altera pars est.

(3) T. II. *pag.* 495.

(4) *ibid. pag.* 498.

[5] *ibid. pag.* 501.

[6] Is titulus libri: *Responsio ad Quæsita cujusdam primarii Prælati circa Hierarchiam Ecclesiasticam, utrum Reverendissimi Domini Episcopi, aliique Prælati recte & utiliter personas Religiosas ex ordinibus a Sede Apostolica adprobatis in subsidium curæ animarum advocent, admittantque?* Excusa ea primum fuit *Nancæii* idiomate *Gallico* anno 1625. jussu deinde Reverendiss. D. *Davidis Gregorii Corneri Gottwicensis* Abbatis latinitate donata, atque anno 1634. *Viennæ Austriæ* recusa.

(7) *pag.* 113.

„ arma movent & ſubminiſtrant, quibus il-
„ li ipſi jugulentur. Quid enim obſecro
„ eorum conſervat capitulares conventus?
„ quis iis tantam ſubminiſtrat poteſtatem?
„ unde tot juriſdictiones in omnibus curiis,
„ & tribunalibus permultum exagitatæ &
„ oppugnatæ? unde tot indulta & exemptio-
„ nes, quibus copioſiſſime fruuntur? unde
„ permiſſiones & conceſſiones habendi in
„ ſuis Capitulis Decanum, aut aliquem a-
„ lium, qui Parochi fungatur officio? om-
„ nia hæc nonne ex benignitate Sedis Apo-
„ ſtolicæ, ex bullis, ex ſummis Pontifici-
„ bus, ex brevibus noſtrorum Regum, ut
„ taceam Concilia, ex quibus tanquam ex
„ fontibus quibuſdam profluunt? Quando
„ ergo Religioſis bellum indicunt, quid ſi-
„ bi volunt; quos adgrediuntur? quos im-
„ pugnant? nonne cogitandum eſſet, quod
„ dum hos proſternunt, ſeipſos perimunt,
„ & ſeipſos conceſſa exuunt auctoritate,
„ profundentes, & abiicientes benevolentiam
„ & gratiam, qua ſunt id quod ſunt? E-
„ gregium ſane honorem habent ſummis
„ Pontificibus, Regibus & ſuis anteceſſori-
„ bus, qui ſuis meritis, ac pietate obti-
„ nuerunt, & ſtudioſiſſime conſervarunt quid-
„ quid illi nunc in eo genere retinent pri-
„ vilegiorum". Ubi iſthæc *Febronius* con-
ſiderarit, pacatiore fortaſſis animo ad ea

quæ

quæ nunc in ſuorum dogmatum confutationem ſubiicio, perlegenda adcedet.

II. Nunc igitur primum moneo, ne amplius ſibi illud excidere patiatur *Monachos* ab OMNI *Epiſcoporum juriſdictione exemptos eſſe*. Nam non ſolum Monaſteria ex *Tridentini* Concilii decreto erigi *ſine Epiſcopi, in cujus diœceſi erigenda ſunt, licentia prius obtenta non poſſunt* (8), ſed etiam in illis degentes ut ut exempti Epiſcopis in multis diſciplinæ capitibus ſubſunt cum ex *Tridentinorum* Patrum ſanctione, tum ex *Gregorii* XIII. *Gregorii* XIV. *Clementis* VIII. *Paulli* V. *Gregorii* XV. *Urbani* VIII. *Alexandri* VII. *Clementis* X. *Innocentii* XII. Conſtitutionibus (9) immo ſi ejuſmodi monaſterium ſit, ut in eo quatuor ſaltem Sacerdotes, ac duo Laici non alantur, illud omnimodæ Epiſcopi juriſdictioni ſubiectum *Innocentius* X. voluit. Deinde vero quod ad ipſam rem adtinet, de qua nos inter diſceptatio eſt, velim illud animadvertat *Febronius*, ſpiritalem Principem eſſe *Romanum* Pontificem; quemadmodum ergo politici Principis eſt familias de ſe ac de patria bene meritas privilegiis ornare poſſe, eaſque non modo a communibus vectigalibus eximere, verum etiam a Præ-

(8) Trid. *ſeſſ.* XXV. *de* Reform. *cap.* 3.

(9) XLVII. recenſet *Fagnanus* apud *Thomaſſinum* [T. I. *lib.* 3. *cap.* 40.] Vide & indicatum ex *Minoribus Conventualibus* Anonymum [*pag.* 379. *ſeqq.*]

Præfectorum urbium, Præsidumque Provinciarum auctoritate exemptas suæ tantum jurisdictioni subiicere; ita supremo spiritali Principi jus esse debet, Religiosorum cœtuum ob res pro Catholica Ecclesia præclare gestas præmiis adficiendorum, ac suæ propterea *immediatæ* potestati adserendorum. Nam etsi Episcopi ejus Vicarii non sunt, uti Præfecti Urbium ac Provinciarum Præfecti Urbium ac Provinciarum Præsides Regis Vicarii habentur, ad summum tamen Pastorem spectat quemadmodum illorum ovilia aut coarctare, aut amplificare, ita & oves eis adsignare. Quid ergo vetat, quominus harum aliquot sibi soli pascendas servet? Atqui hoc demum est, quod Pontifex facit, dum Regularium cœtus uni sibi subiectos esse edicit: oves illas minoribus Pastoribus subtrahit, sibique supremo universarum ovium Pastori regendas adsciscit. Neque vero id est Episcoporum jura invadere. Nonne sæpe contingit, ut in alicujus Episcopi diœcesi, aut etiam principe urbe alterius Episcopi diœcesis se se exporrigat? Sic *Fæsulanus* Episcopus in *Florentina* ipsa urbe suæ diœceseos particulam habet: sic *Ravennatensis* Archiepiscopus & *Cerviensis* Episcopus in *Ferrariensi* urbe ac prope ejus mœnia parœcias sibi subiectas numerant. Num propterea *Florentinus*, aut *Ferrariensis* Archiepiscopus sua lædi jura conquereretur? Minime vero.

ro. Id enim ad diœceſeos deſignationem, quæ ſuperioris juris eſt, omnino pertinet. Sed exemplum profero multo ad rem noſtram adcommodatius. Parochi intra Parœciarum ſuarum fines unum aut alterum, aliquando plura Sanctimonialium cœnobia habent; fac illos de Epiſcopis queri, quod illa ab ipſorum regimine avulſa aliis Sacerdotibus in omnibus quæ ad Sacramentorum adminiſtrationem, ac ſpiritalem gubernationem pertinent, regenda tradant. Ridebuntur ſane; neque injuria. Quum enim Epiſcopi ſint omnium intra diœceſim ovium ordinarii Paſtores, ita gregis ſui portionem Parochis cuſtodiendam credere poſſunt, ut ex illa ipſa aliquot oves demant, quas vel ipſi per ſe, vel per alios paſcant. Quidni igitur id ipſum ſupremo Chriſtiani ovilis Paſtori liceat, quin inferiores Paſtores illa tam ſibi, ſuoque muneri injuriam doleant?

III. Atque hæc majori in luce collocabuntur, ſi inſigne *Febronii* mendacium pateſiat. *Exemptio*, inquit (10), *Regularium omnibus fere Ordinibus communis, habet pro fundamento* Romani *Pontificis Monarchiam, & abſolutam poteſtatem in omnes diœceſes, ac jura Epiſcoporum, tamquam ſuorum in ſacro & univerſali regimine prætenſorum Vicariorum; quin & indirectam ſaltem Papæ poteſtatem in Principum jura*. Quid *indirecta* Papæ *poteſtas* in

(10) T. I. *cap.* VIII. §. 8. *n.* 9. *pag.* 621.

in Principum jura ad exemptiones Monachorum faciat, quis novit? Num *Africani*, qui *Carthaginensi* Episcopo omnia fere Monasteria subiecerant, *indirectam* Ecclesiæ *potestatem* in *Principum jura* propugnarunt? Si ita velis, Capitulorum quoque ab Episcopis exemptiones *indirectam* Papæ *potestatem* in *Principum jura* sumere fatendum erit. Cur ergo tot *Gallicanarum* Ecclesiarum Capitula etiam post denegatam a Cleri sui Comitiis hancce Pontificis potestatem in suis exemptionibus perstant? (11) Verum de quo loquor, mendacium iis verbis subest *tamquam suorum in sacro & universali regimine prætensorum Vicariorum*. Nihil hoc fraudulentius, nihil falsius dici potest. Sæpe de tanta in Apostolicam Sedem calumnia expostulavimus; expostulabimus semper. Episcopos nemo nostrum *tamquam* Pontificios *in sacro & universali regimine prætensos Vicarios* habet; Ecclesiæ Pastores, ac Principes, non Papæ, sed Christi apud suos ex instituta, præceptaque ab ipso

(11) Thomassinus (*T.* I. *lib.* III. *cap-XLI. n.* II. ait: *non est ergo quod mirentur, si toties Capitula Cathedralia* Galliarum *intercesserunt publicationi Concilii* Tridentini *in* Galliis, *quum in eo usque adeo adcisa fuerint eorum privilegia. Quantumcumque sponderent*, & *in se reciperent Episcopi, nequaquam jure Concilii usuros se, ad Capitula sibi rursum subiicienda: suam posse visi sunt præstare illis fidem, non successorum*. Mirandum ergo potius erit, eadem illa Capitula ejus Concilii promulgationem nunc non urgere, ut adcisis ab eo privilegiis plaudant, quæ *indirectæ Papæ potestati in jura Principum* apud suos jam de medio sublatæ favebant.

ipso Christo potestate vices agentes agnoscimus, ac colimus. Quamobrem Monarchicum Ecclesiæ regimen Aristocratia temperatum cum *Bellarmino* adseruimus. Quamquam & alterum heic latet mendacium, hasce nimirum exemptiones ex pseudo *Isidorianarum* epistolarum jure omnes profluxisse. Dixerat enim vero paullo supra, ubi de ejusmodi abrogandis immunitatibus actum *Tridenti* fuisse narraverat (12): " Sed pervicit Pon-
" tificia eximentis fortuna ac potestas, eve-
" nitque etiam heic, quod plerumque alias,
" scilicet, ut in universalis illius Episcopa-
" tus *Romani* effectibus & sequelis inveni-
" rentur & agnoscerentur abusus, atque in-
" ordinationes, subsistente semper & intacta
" manente eorumdem effectuum caussa; ex
" quo nec dum detecta falsitate *Isidoriana-*
" *rum* Epistolarum, in decretum *Gratiani*
" (quod omnibus pro jure erat) illapsarum,
" *Tridentinis* Patribus vix possibile fuerit
" debellare cum effectu universalem illum
" & absolutum Episcopatum Papæ, quem
" *Romanarum* partium clientes omnibus mo-
" dis politicis sustinere laborabant, quoque
" stabilito, reliqui Episcopi de jure suo
" proprio læso cum fundamento queri non
" poterant ". Hoc ergo cum primis detecto mendacio universa *Febroniana* moles disiicitur. Si enim ante *Isidorianas* episto-

(12) *l. c. pag.* 602.

las *Romani* Pontifices ab Episcoporum jurisdictione monasteria exemisse comperiemus, cum supremus in omnes christiani orbis dioeceses *Romani* Pontificis Episcopatus, tum legitimum ejus ad hæc elargienda privilegia jus confirmabitur. Atqui in *Antifebronio* (13) multa ejus rei exempla protuli, nempe I. *Gregorii* M. qui *Classense* primum Cœnobium a. 598. deinde a. 601. in *Romana* Synodo omnia saltem *Italiæ* Monasteria; *Honorii* I. qui a. 628. *Bobiense*; *Johannis* IV. qui a. 641. duo *Luxovvienſia*; *Adeodati* qui a. 674. *Turonense* S. *Martini*, *Zachariæ* qui a. 751. *Fuldense* Episcoporum jurisdictioni subtraxit. *Stephanus* quoque II. (ut hoc addam) in privilegio suo Monasteria a *Fulrado* Abbate fundata exornavit, & *omnes*, inquit, *caussas tuas*, *vel Cœnobii tui* PER SEDEM SACRATISSIMAM APOSTOLICAM RECLAMARE LICENTIAM HABEAS, *& proprietate tua in omnibus fruaris*, *dum rationes deducere malueris una cum Misso* Francorum *ad Sedem Apostolicam: & interim nullus te condemnet; potius autem*, *sicut vere Sacratissimæ Sedis Apostolicæ proprius familiaris*, *ab omnibus optimi vigoris honorem percipias: ipsaque venerabilia a te ædificata Monasteria* SUB DITIONE SACRATISSIMÆ SEDIS BEATI PETRI APOSTOLORUM PRINCIPIS *confirmata protectione Apostolica in omnibus ut tueantur*, *promulgamus*.

Quid

(13) *T. II. lib. V. cap. 1. pag. 397. seqq.*

Quid ad ista *Febronius* ? " Non advertit ,
„ inquit (14), *Zaccaria* modernas exemptio-
„ nes alterius omnino generis esse , quam
„ primæ illæ in eo potissimum consistentes,
„ ut Monachi neque de reditibus rationem
„ reddere Episcopo , nec permittere teneren-
„ tur , ut Episcopus ad sacrum faciendum
„ veniret in oratorium claustrale , & mo-
„ nasticam solitudinem turbaret . . . Post
„ hæc multi Episcopi , Concilia , Reges ,
„ Monachorum pietate tacti , vel ipsi eam-
„ dem indulserunt , vel ut *Romæ* exemptio-
„ nem impetrarent , auctores fuere . Fuit
„ harum exemptionum solus finis , ut Mo-
„ nachi diversis vexationum generibus sub-
„ traherentur . . . . Hactenus exemptiones
„ ad infringendam auctoritatem Canonicam
„ Episcoporum minime suffragabantur . . .
„ Nescio sane, qua fronte *Zaccaria* immu-
„ nitates & privilegia , monasteriis a tem-
„ pore *Gregorii* M. usque ad sæculum X.
„ subinde concessa , quoad *substantiam* , quo-
„ ad *fontem* , quoad *justitiam* , & quoad *bo-
„ num ordinem* comparare velit cum iis ,
„ quæ deinde Monachos ab omni Episcopo-
„ rum jurisdictione exemerunt " . Sed nul-
lo hæc negocio repelluntur . Nam quod
ad veterum privilegiorum *substantiam* spectat,
non omnia antiquorum Pontificum privile-
gia easdem plane exemptiones Monasteriis

(14) *T. II. pag.* 495.

contulisse haudquaquam diffiteor: fuerunt alia aliis ampliora. Etenim *Adeodatus Turonensi* Episcopo *faciendæ* in S. *Martini* cœnobio *ordinationis, ac promotionis Sacerdotum, atque Levitarum, vel conficiendi chrismatis licentiam* dederat; at ne conficiendi quidem chrismatis Episcopo, in cujus diœcesi *Luxoviensia* S. *Columbani*, & S. *Mariæ* Monasteria constituta erant, *Johannes* IV. reliquerat facultatem: in ejus enim diplomate pro *Luxoviensibus* Monachis legimus: *Chrisma igitur, vel quidquid ad sacra mysteria pertinet, si a Patre Monasterii fuerit postulatum*, A QUO PRÆVIDERIT SPIRITALE PATRE *censemus modis omnibus adnuendum*; in altero vero pro sanctimonialibus exigua mutatione dicitur. A QUO PRÆVIDERIT, VEL ELEGERIT, SPIRITALI SANCTOQUE DEI SACERDOTE. Verum quæcumque demum ea fuerint privilegia, aliquid tamen Episcopalis jurisdictio detrimenti capiebat. Quæro jam: qua *Romani* Pontifices potestate id Episcopis inferrent? Non certe *Isidoriana*, quæ nondum prodierat, sed *Petri* immo Christi. Quidni igitur hac eadem potestate uti illis licuerit ad eximendos omnino ab Episcoporum auctoritate Regulares? Canones obstant? Non putarim *Chalcedonenses*, quos neque a *Romana*, neque ab *Africana* Ecclesia receptos novimus: quinam ergo? Sed obstent. Hi ipsi Canones sunt, qui omnem plane in Mona-

chos

chos jurisdictionem Episcopis concedebant: potuere tamen Pontifices absque *Isidorianarum* decretalium præsidio his nunc in uno, nunc in pluribus Episcopalis auctoritatis capitibus derogare; cur in ceteris non potuerunt? At inquit *Febronius* [15] " Puncta
„ exemptionis [in antiquioribus Pontificum
„ diplomatibus] eo redeunt : 1. ut Episco-
„ pus promitteret, se eos ordinaturum Mo-
„ nachos, quos & quando Abbas & Con-
„ gregatio ipsi præsentaverit *Caus. XVI.*
„ *Quæst. I. Cap.* 33. *&* *seqq.* 2. Ordinatis
„ functiones in Monasteriis liberas fore.
„ *Cit. Caus.* *&* *Quæst. c.* 21. *&* *seqq.* 3.
„ Episcopum & alios Ecclesiæ ministros Mo-
„ nasterii bona & oblationes intacte reli-
„ cturos. *Caus. XVIII. Q.* 2. *c.* 5. " Fallitur: alia plura sunt, eaque Canonicæ Episcoporum auctoritati maxime adversantia. Mitto ordinationes, & Chrismatis confectionem, quas licet ad Episcopi dignitatem cum primis pertinentes, Johannes IV. *Luxoviensium* Monachorum & Sanctimonialium Episcopo denegavit. Quid ad Canonicam Episcoporum auctoritatem magis spectat, quam de subditorum cœnobiorum caussis cognoscere? Harum nihilominus cognitionem Episcopis, in quorum diœcesibus *Fulradus* Monasteria conderet, *Stephanus* II. ut vidimus, interdixit. Multo autem magis Episcopalis

 aucto-

(15) T. II. pag. 495.

auctoritatis est sontes corrigere. Atqui hoc quoque jus *Luxoviensium* Episcopo Johannes IV. ereptum voluit: " Si autem, inquit in
" privilegii sui diplomate, quod non optamus, Monachi in eodem Monasterio constituti, tepidi in Dei amore, aut institutis Patrum torpentes quandoque conspiciantur existere, secundum regulas Patrum ab Abbate, idest a Patre Monasterii, corrigantur. Si autem & ipse in torpore institutæ Patrum Regulæ fuerit deprehensus, in aliquam, vel sinistram partem inclinatus, A SEDE APOSTOLICA, SUB CUJUS DITIONE CONSISTIT, CONSTITUIMUS CORRIGENDUM, nec enim cuique Episcopo damus licentiam sub obtentu reprehensionis aliquam in Monasterio suam extendere ditionem, sed ejus Capiti, idest Apostolicæ Sedi, pertinere cognoscas ".
Quid plura? Omni prorsus jure in *Bobiense* Monasterium Episcopos *Honorius* I. spoliavit: Petis, inquit Pontifex in privilegii sui monumento *Bertulfum* Abbatem adloquens,
" Petis nos igitur, ut Monasterio S. *Petri*, & *Paulli* in Ecclesia *Bobio* constituto, quo præesse dignosceris, privilegia Sedis Apostolicæ largiremur, QUATENUS SUB JURISDICTIONE SANCTÆ NOSTRÆ ECCLESIÆ, CUI DEO AUCTORE PRÆSEDIMUS*, CONSTITUTUS, nullius Ecclesiæ jurisdictioni submittaris; pro qua re piis votis

„ votis facilites, ac nostra auctoritate, id,
„ quod a tua dilectione exposuimus, effe-
„ ctui mancipari, & ideo omnem cujusli-
„ bet Ecclesiæ Sacerdotem in prædicto Mo-
„ nasterio ditionem qualibet auctoritate, ne
„ extendere, atque sua auctoritate, nisi a
„ Præposito Monasterii fuerit invitatus, mis-
„ sarum solemnitatem celebrare omnino pro-
„ hibemus". Neque aliter siquid video interpretari possumus ea *Gregorii* M. verba in Synodo *Romana* a. 601. *Neque audeant ibi* [Episcopi] *cathedram collocare, vel* QUANTAMLIBET *Potestatem habere imperandi, nec aliquam* ORDINATIONEM QUAMVIS LEVISSIMAM *faciendi*. Quidquamne amplius Monachi etiam Pseudo-*Isidoriano* juri confisi expetere potuissent? Vides ergo neque perfricta, neque ærea me fronte fuisse, quod veteres cum recentioribus Monachorum immunitates compararim. Quæ de illarum *fonte, justitia* ac *bono ordine* addit *Febronius*, vel recentioribus adcommodari possunt, vel ne veteribus quidem. Harum finis fuit, ut *Monachi diversis vexationum generibus subtraherentur*. At quis alius illarum finis, quam ut Regulares comparandæ perfectioni suæ, atque animarum saluti liberius vacent? Iustæ veteres fuere, quod *Romani* Pontifices illarum concessu non Episcoporum jura invaderent, sed jus suum persequerentur; æquissimum præterea fuit, ut qui Catholicæ

fidei amplificatores essent, divinarumque legum custodes, ac defensores, a Christi Vicario confoverentur. At quidquamne horum recentibus deest? Earum fons alius non fuit, quam *Romani* Pontificis primatus; idem & harum fons est. Nempe quemadmodum in illis, ita in his elargiendis ob publicum Ecclesiæ bonum facultates pro sua potestate circumscribit, Episcopis non propter illos, sed propter Ecclesiam concessas.

IV. Verum *Febronius* instat (16): " Nonne subitaneam Hierarchiæ mutationem & „ status Ecclesiastici vicissitudinem indicant „ amaræ illæ querelæ, quas irrumpenti ma„ lo mox objecerunt viri de Ecclesia præ„ cipue meriti? Quid aliud voluit *Bernar„ dus* quum scriberet: *Papam sic suis Eccle„ sias mutilare membris confundere ordinem*, „ *perturbare terminos, quos posuere Patres*: „ dum non veritus est *Eugenio* Pontifici a„ pertis verbis significare, *injustitiæ esse, sic* „ *sua Episcopis auferre jura; & non esse in* „ *potestate Papæ talia largiri*: dum ad eum„ dem refert, *clamare Ecclesias, se truncari,* „ *se dismembrari. Murmur*, inquit, *loquor &* „ *querimoniam Ecclesiarum*? Quot fere in his „ verba, tot recentis doloris ex insueto „ gravamine argumenta. Quid nisi novita„ tem in Ecclesia Dei ante non visam si„ gnificat *Richardus Cantuariensis*, quando ait,

(16) T. *II. pag.* 491.

„ ait, *Papam per exemptiones Monachorum a*
„ *jurisdictione Episcoporum eis contumaciam &*
„ *rebellionem præcipere*: dum queritur *Johan-*
„ *nes Sarisberiensis*, *Monachos effici* Romanæ
„ *Ecclesiæ filios*, *& quo sibi plura impune li-*
„ *ceant*, *eos se a jurisdictione omnium Eccle-*
„ *siarum eximere?* An de privilegiis Mona-
„ chorum ante sæculum X. & XI. simili
„ stylo scripsere viri sancti, pii & docti"?
Ignoscat mihi adversarius, si eum non sa-
tis privilegia cum privilegiis contulisse di-
xero. Nempe si quæ sæculis X. XI. atque
adeo XII. pro Monasteriorum immunitati-
bus *Romani* Pontifices diplomata edidere,
cum antiquioribus contendantur, eadem fe-
re illa esse comperiemus. Aliqua heic pro-
feremus. *Benedictus* VII. a. 981. diploma
dedit pro Monasterio S. *Walarici*, illudque
Apostolicæ Sedi subijciens ait (17): *& ideo
omnem cujuslibet Ecclesiæ Sacerdotum in præ-
fato Monasterio ditionem, quamlibet habere au-
ctoritatem præter Sedem Apostolicam prohibe-
mus, ita ut nisi ab Abbate ipsius Monasterii
fuerit invitatus, nec Missarum sollemnia ibidem
quisquam præsumat celebrare omni modo*. Paul-
lo amplius privilegium est, quo *Benedictus*
VIII. a. MXIX. *Leonense* Monasterium do-
navit (18). Præcipua in eo contenta heic
ad-

[17] Mabillon T. IV. *Annal. pag.* 629. *luc. edit.*
(18) Illud adtuli in Italica ejus Cœnobii historia a. 1765. a me *Venetiis* vulgata *lib.* II. *pag.* 90.

adſcribo. " Per illam itaque auctoritatem,
„ quam Chriſtus Dominus Noſter beato *Pe-*
„ *tro* Apoſtolorum Principi, & Sanctæ Ec-
„ cleſiæ conceſſit, conſtituimus, & ordina-
„ mus, ut numquam locus ipſe, aut res ad
„ ipſum pertinentes præter Deo & Regi (*ſic*)
„ alicui ſubmittatur perſonæ, nulluſque mor-
„ talium præter regiæ poteſtatis culmen in
„ præfato Monaſterio aut in cortibus & Ca-
„ ſtellis &c. Nec non in ſervis Dei aut in
„ famulis utriuſque ſexus, ſive etiam in li-
„ beris ſuper terras ejuſdem monaſterii re-
„ ſidentibus aliquam ordinationem vel au-
„ ctoritatem, ſive poteſtatem aut juriſdi-
„ ctionem tenere, vel converſatione Mo-
„ nachorum impedire, ſeu moleſtiam infer-
„ re præſumat; aut in aliquibus locis ipſius
„ monaſterii diſtrictum habere vel judicare,
„ ſeu aliquod placitum abſque licentia Ab-
„ batis tenere, vel res Monaſterii invadere
„ aut quovis modo alienare &c. Sanctum
„ quoque Chriſma vel ſanctificationis oleum,
„ conſecrationis Monachorum vel Clerico-
„ rum famulorum & liberorum ſeu quid-
„ quid ad ſacrum Miniſterium pertinet a
„ quibuſcumque Præſulibus fuerint poſtula-
„ ta, gratis concedimus & ſine reprehenſio-
„ ne tribuenda. Conſecrationem vero Ab-
„ batis nobis noſtriſque ſucceſſoribus omni
„ tempore reſervamus " . S. vero *Gregorius*
VII. in diplomate quod pro eodem *Leo-*
nenſi

nensi Cœnobio a. 1078. dedit, alia nonnulla addidit, seu disertius expressit (19). „ Nec Episcoporum quemquam in præfato „ Monasterio ditionem aliquam habere per„ mittimus, & missas publicas præter Ab„ batis voluntatem illic agere prohibemus. „ . . . Decimas atque primitias prædecesso„ rum nostrorum auctoritate monasterio ve„ stro concessas, nullatenus deinceps ab E„ piscopis vel Episcoporum ministris per„ mittimus usurpari. Chrisma, Oleum San„ ctum, Consecrationes Altarium sive Basi„ licarum, Ordinationes Monachorum sive „ ceterorum clericorum totius Abbatiæ, qui „ ad sacros fuerint ordines promovendi a „ quo malueritis Catholico adcipiatis Anti„ stite. Obeunte te nunc ejus loci Abbate, „ vel tuorum quolibet successorum, nullus „ ibi qualibet subreptionis astutia, seu vio„ lentia præponatur, nisi quem fratres com„ muni consensu vel fratrum pars consilii „ sanioris secundum Dei timorem & Beati „ *Benedicti* regulam elegerint. Electus au„ tem ad *Romanum* Pontificem consecrandus „ adcedat (20)“. Quid vero *Eugenius* III. a. 1147. *Ferrariensi* Monasterio concesserit, discimus ex ejus Constitutione a *Ma-*

billo-

(19) *ibid. pag.* 106.

[20] Similia invenies in aliis pro eodem Monasterio diplomatibus *Urbani* IX. (*ib. pag.* 109.) *Callixti* II. (*p.* III.) *Innocentii* item II. (*p.* 114.) & *Eugenii* III. (*p.* 117.)

billonio edita (21). " In Parochialibus vero
" Ecclesiis, inquit Pontifex, quas tenetis,
" & in quibus beneficia adcipitis, Sacerdo-
" tes eligatis, & Diœcesano Episcopo præ-
" sentetis, quibus si idonei fuerint, Episco-
" pus animarum curam committat, ut de
" plebis quidem cura Episcopo rationem
" reddant, vobis autem pro temporalibus
" ad vestrum monasterium pertinentibus de-
" bitam subjectionem exhibeant. Sepultu-
" ram quoque ipsius loci, & Sancti *Andreæ*
" de *Castro-Nantonis* liberam esse sancimus,
" ut eorum, qui se illic sepeliri desidera-
" verint, devotioni, & piæ voluntati, nisi
" forte excommunicati vel interdicti sint,
" nullus obsistat. Prohibemus etiam, ut
" nulli Episcoporum liceat ordinationes ali-
" quas in eodem Monasterio facere, & nisi
" ab Abbate ipsius loci fuerit invitatus,
" missas celebrare . . . . obeunte vero te
" nunc ejusdem loci Abbate, vel tuorum
" quolibet successorum, nullus ibi . . præ-
" ponatur nisi quem fratres communi con-
" sensu, aut fratrum pars consilii sanioris
" . . . præviderint eligendum. Electus au-
" tem benedictionem a quocumque Episco-
" po, prout sibi placuerit, adcipiat . . De-
" nique si contigerit, ut Abbas adcusetur
" de aliquo crimine non unius Episcopi ju-
" dicio determinetur sententia, sed Provin-
cia-

(21) T. VI. *Annal. in Append. n. LV. pag.* 659.

„ cialis Concilii exſpectetur cenſura, aut „ forte ſi appellare maluerit Sedem Apo- „ ſtolicam, res ad *Romani* Pontificis diffe- „ ratur". Jam vero iſthæc cum antiquioribus diplomatibus comparemus. Quod indicavimus *Benedicti* VII. pro Monaſterio S. *Walarici*, idem omnino eſt, quod *Zachariæ* pro *Fuldenſi* Cœnobio datum a. 751. Cetera huc demum ſpectant 1. ut nulla in Cœnobia *Romanæ* Sedis ſubjecta diœceſanis Epiſcopis ſit auctoritas. 2. ut hi niſi ab Abbatibus invitati, Miſſas in Monachorum Eccleſiis celebrare poſſint. 3. ut nullas Monachorum, quibus propterea quemcumque voluerint, Epiſcopum adire liceat, ordinationes peragant. 4. ut Chriſma, Oleum Sanctum, Conſecrationes Altarium, atque Eccleſiarum, a quo maluiſſent, Catholico adciperent Antiſtite. 5. ut liberrima Monachis eſſet Abbatis electio. 6. ut Electus vel *Romam* adcederet a *Romano* Pontifice conſecrandus, vel a quolibet, quem deligeret, Epiſcopo benedictionem adciperet. 7. in *Alexandri* II. diplomate pro Monachis *Vindocinenſibus* (22) additur, *ut ſi quis contra eos cauſſari voluerit, Papæ præſentia requiratur*. 8. quod in *Eugenii* III. pro *Ferrarienſi* Cœnobio ſingulare eſt, ut Abbas ſi quo de crimine adcuſaretur, non *ab uno diœceſano* Epi-

(22) *a.* 1063. *apud* Mabillon. *Annal. pag.* 690.

Episcopo, *sed vel a Provinciali Concilio*, vel *appellatione interjecta a* Romano *Pontifice sententiam ferret*. Atqui isthæc, [licet non omnibus Monasteriis, quæ uni Apostolicæ Sedi obnoxia essent, etiam post X. sæculum fuere communia] (23), in superiorum sæculorum diplomatis legimus. Primum quidem privilegiorum caput diserte exhibent *Johannis* IV. pro *Lexoviensi* Monasterio, & *Honorii* I. pro *Bobiensi* diplomata (24) : alterum *Zachariæ* pro *Fuldensi*, itemque *Johannis* IV. pro *Lexoviensi*, atque *Honorii* pro *Bobiensi* Constitutiones sanciunt: tertium & quartum idem *Johannes* IV. *Theodorus* quoque pro *Bobiensi* (25) præcipiunt : quinctum omnia quæ supersunt Apostolica hujus ætatis diplomata. Sextum in iisdem *Johannis* IV. & *Theodori* Constitutionibus subobscure indicatur. Septimum præter *Johannis* IV. diploma *Stephanus* II. pro *Fuldradi* Monasteriis decre-

(23) Sic ipse *Eugenius* III. in Bulla pro *Conchensi* Cœnobio apud *Mabillonium* (*T.* VI. *Annal. in app. num.* LXVI.) electum Abbatem a DIŒCESANO *Episcopo* petere benedictionem jubet. *Callixtus* autem II. a. 1120. Monachis *Vulturnensibus* edixerat (*ibid. n.* XI. *pag.* 594.) *ut oleum sanctum*, & *consecrationes altarium*, *sive basilicarum*]. *ordinationes cujuscumque professionis vel ordinis Clericorum*, *ab Episcopis*, *in quorum diœcesibus essent*, *adciperent*, *si ea impendere gratis*, & *sine gravitate voluerint*.

(24) Idem legitur in *Theodori* Pontificis pro eodem *Bobiensi* Cœnobio Constitutione, quam a. 643. datam *Ughellius* exhibet [T. IV. *Ital. Sacr. col.* 958. *recent. edit.*]

crevit. Idem privilegium *Theodorus Bobiensibus* concessit [26] his verbis: *nec enim cuidam Episcopo damus licentiam sub obtentu reprehensionis aliquam in suprascripto Monasterio suam extendere potestatem, sed ejus capiti, idest Apostolicæ Sedi, si certo zelo Dei, & instinctu pietatis innititur, suis epistolis debebit suggerere &c.* Octavum denique qua parte *Romanam* Sedem Abbatis judicem statuit, ad septimum in antiquioribus constitutionibus, ut indicabam, contentum pertinet; qua vero ad Concilium Provinciale Abbatis crimen deferri jubet, *Febronio* Provincialium Synodorum vindici, improbari nequit. In viam redeo, si cui forte ab ea aberrasse viderer. Quærit *Febronius an de privilegiis Monachorum ante sæculum X. & XI. simili stylo* (quo *Bernardus* & *Richardi Cantuariensis* nomine *Petrus Blesensis*) *scripsere viri sancti, pii & docti?* Ego vero ajo, & hos ipsos *Bernardum*, & *Richardum* testes do. Si enim eadem fuere Monachorum, Abbatumque privilegia XII. sæculo, quæ ante decimum, uti hactenus ostendimus, an non quæcumque in illa invecti scripsere *Bernardus*, ac *Richardus*, ad hæc quoque referri par est? Videat ergo *Febronius*, quo jure *pii* isti, *doctique* duumviri sæculorum X. XI. & XII. privilegia aversati tantopere sint, quum ipse superio-

(26) apud Ughellium *l. c. col.* 959.

periorum sæculorum privilegia eadem plane, quæ illa *ad infringendam auctoritatem canonicam Episcoporum Suffragata minime fuisse* fateatur (27). Aut igitur eos in benigniorem sententiam pertrahendos esse, aut illis ipsis exemptionibus, quæ *ad infringendam auctoritatem canonicam Episcoporum minime suffragabantur*, tanto conatu obstitisse *Febronius* dicat, oportet.

V. Animadvertat quoque *Febronius*, quam *Romani* Pontifices in Monasteriis ab Episcoporum jurisdictione vindicandis auctoritatem exercuerunt, eadem plane non solum *Constantinopolitanum* Patriarcham in quamplurima Cœnobia usum fuisse; sed duo *Carthaginiensia* Concilia *Africæ* Primatibus adseruisse (28). In his *Carthaginiense* anno DXXXIV. statuit: " Cetera vero Monasteria etiam ipsa libertate plenissima perfruantur: servatis limitibus Conciliorum suorum in hæc dumtaxat, ut quandocumque voluerint sibi clericos ordinare, vel Oratoria Monasteriis dedicare; Episcopus, in cujus plebe, vel Civitate locus Monasterii consistit, ipse hujus muneris gratiam compleat, salva libertate Monachorum: nihil in eis præter hanc ordinationem vindicans, neque Ecclesiasticis eos conditionibus, aut angariis subdens. Oportet enim

[28] T. II. *pag.* 496.
(28) Confer *Antifebronium l. c. pag.* 402.

„ enim in nullo Monaſterio quemlibet E„ piſcopum cathedram collocare ; aut qui „ forte habuerint, habere: nec aliquam or„ dinationem, quamvis leviſſimam facere, „ niſi clericorum, ſi voluerint habere: eſſe „ enim debeant Monachi in Abbatum ſuo„ rum poteſtate. Et quando ipſi Abbates „ de corpore exierint, qui in loco eorum „ ordinandi ſunt, judicio congregationis e„ ligantur: nec officium ſibi hujus electio„ nis vindicet, aut præſumat Epiſcopus. Si „ qua vero contentio, quod non optamus „ exorta fuerit, ut iſta Abbatum aliorum „ Concilio, ſive judicio finiatur: aut ſi „ ſcandalum perſeveraverit, ad Primates „ cujuſcumque Provinciæ univerſæ cauſſæ „ monaſteriorum adjudicandæ perducantur „ &c. " An non qui iſta cum Pontificum *Romanorum* privilegiis, de quibus hactenus loquuti ſumus, diligenter contulerit, ſtatim intelligat, ea hujus Concilii verbis magna ex parte fuiſſe contexta? Ego vero etſi *Bernardi*, & *Petri Bleſenſis* magna apud me auctoritas eſt, impetrare tamen a me metipſo non poſſum, ut aut diſciplinam, quam *Orientalis* & *Africana* Eccleſiæ habuerunt innocuam, atque ſervarunt, ex eorum ſententia veluti Epiſcopali dignitati inimicam redarguam, aut *non eſſe in poteſtate Papæ talia largiri* conſentiam, qualia *Conſtantinopolitanis*, Patriarchis, & *Africanis* Primatibus licuiſſe

 com-

compertum est. Equidem si *Bernardum*, ac *Petrum Blesensem* ista non latuissent, vix suspicari possum, eos in sua illa sententia perstituros, neque in Episcopos, qui sua jura ad *Romanorum* Pontificum labefactandam auctoritatem perperam jactarent potius, quam in summos Pontifices, qui Monachis faverent, nequidquam obstrepentibus Episcopis, justa reprehensione usuros fuisse. Quamquam *Bernardo* alia fuit caussa cur in hasce exemptiones inveheretur. Animadverti igitur velim, quæ *Bernardus* ad Eugenium scripsit (29): *nonnulla tamen monasteria, sita in diversis Episcopatibus, quod specialius pertinuerint ab ipsa sui fundatione ad Sedem Apostolicam pro voluntate fundatorum, quis nesciat? Sed aliud est, quod largitur devotio, aliud quod molitur ambitio impatiens subjectionis*. Vides heic a *Bernardo* non improbari Monasteria, quæ licet *sita in diversis Episcopatibus, ab ipsa tamen sui fundatione specialius pertinuerint ad Sedem Apostolicam pro voluntate fundatorum*; improbare tamen debuerat, si Episcoporum jura hinc læderentur. Quod si nullum Episcopali jurisdictioni vulnus infligunt *monasteria specialius pertinentia ad Sedem Apostolicam pro voluntate fundatorum*, unde privilegia, quibus *Romani* Pontifices Monasteria Episcopis olim subjecta in liber-

tatem

(29) *de Consid. lib. III. Cap. IV. n.* 18.

tatem adſerant, ſuæque Sedi vindicent, Canonibus adverſari efficies? Nihil enim quod ad hæc adtinet, quiſquam finget aut Epiſcoporum auctoritati, aut Monachorum pietati repugnans, quod in illis quoque reprehendere æquo jure non poſſis. Nam quod prius Epiſcopis paruerint, non ejuſmodi jus in illa Epiſcopis contulit, quod citra injuriam auferri uti a Conciliis, ita etiam a *Romano* Pontifice nequeat. Niſi hoc admittas, non poſſet Pontifex *novos* ordinare *Epiſcopatus* ubi *hactenus non fuerunt*, quod tamen eum poſſe *Bernardus* adfirmat [30], novorum enim Epiſcopatuum inſtitutio fieri nequit, quin ex diſſectis alienarum diœceſium partibus coaleſcat. Hoc unum ergo *Bernardus* reprehendit effrænem Abbatum Monachorumque *ambitionem*, qua ducti a *Romanis* Pontificibus iſtiuſmodi privilegia impetrabant, ſæpe etiam extorquebant. Nam quid ſi *Bernardum* ipſum pro Monachis ſuis privilegium, quo Epiſcopis in illos auctoritas non auferretur quidem, ſed tamen coerceretur, ab *Innocentio* II. impetraſſe oſtendero? At præſto ad id eſt *Innocentii* ipſius diploma inter S. Abbatis epiſtolas a *Mabillonio* vulgatum (31). In eo primum *Innocentius Bernardi* in *Romanam* Eccleſiam ſtudium extollit, deinde ait: *quamo-*

 brem

(30) *Ep.* 131.
(31) T. I. *Oper. S. Bern. ep.* 352.

brem TUIS DESIDERIIS ADCOMMODANTES ADSENSUM *B.* Mariæ *Dei Genitricis Monasterium*, *cui Deo auctore præsides*, *cum omnibus ad ipsum pertinentibus Apostolicæ Sedis patrocinio communivimus*, tum prohibet, *ne aliquis Archiepiscopus aut Episcopus* Bernardum *vel successores ejus*, *seu aliquem Abbatem* Cisterciensis *Ordinis nisi pro fide*, *ad Concilium vel Synodum venire compellat*; liberam prætera Monachis Abbatis fore electionem decernit; item *Conversos*, inquit, *qui Monachi non sunt*, *post factam in* Cisterciensium *Cœnobiis professionem nullus Archiepiscoporum*, *Episcoporum vel Abbatum sine vestra grata licentia suscipere*, *aut susceptum retinere præsumat*, denique ab illis decimas *expeti*, vel *recipi* vetat. En privilegia, satis illustria, quæ Episcoporum auctoritatem in multis lædebant; neque tamen illa *Bernardus* ab *Innocentio* petere dubitavit. Quid igitur *Bernardus* redarguit? Iterum dico Abbatum, Monachorumque *ambitionem*. Hinc in opusculo ad *Henricum Senonensem*, quod in veteribus editionibus inter S. Abbatis epistolas locum habuit, en *Epistola XLII.* prænotabatur, de Abbatibus ajebat: " aperte in-
„ dicant quidam horum quid cogitent, dum
„ multo labore ac pretio Apostolicis ade-
„ ptis privilegiis per ipsa sibi vendicant in-
„ signia pontificalia, utentes & ipsi more
"Pontificum mitra, annulo, atque sandaliis.

„ liis. Sane si adtenditur rerum dignitas, „ hanc Monachi abhorret professio. Si mi„ nisterium, solis liquet congruere Pontifi„ cibus. Profecto esse desiderant quod vi„ deri gestiunt, meritoque non queunt esse „ subjecti, quibus jam ipso se comparant „ desiderio. Quid si & nomen eis conferre „ privilegiorum posset auctoritas, quanto „ putas auro redimerent, ut appellarentur „ Pontifices? Quo ista, o Monachi? Ubi „ timor mentis? ubi rubor frontis? Quis „ umquam probatorum Monachorum tale „ aliquid aut verbo docuit, aut reliquit e„ xemplo? Duodecim humilitatis gradus „ magister vester edisserit, propriisque di„ stinguit descriptionibus. In quo quæso il„ lorum docetur, aut continetur, ut hoc „ fastu delectari Monachus, has quærere de„ beat dignitates"? Ex *Bernardo* sumpta sunt, quæ *Petrus Blesensis* ad *Alexandrum* III. *Cantuariensis* Archiepiscopi nomine scripsit. Quamobrem idem est de utroque ferendum judicium. Erat tamen aliud, quod *Richardum* pupugerat, nempe *Malmesburiensis* Abbatis audacia, suo Episcopo subesse detrectantis *eo solo adcepto, quod Abbas quasdam exemptionis suæ litteras prætendebat, quæ in filo & bulla videbantur vitiosæ, stylumque* Romanæ *Curiæ minime redolebant, ideoque, & eas falsitatis Episcopus arguebat*. Quamobrem his verbis epistolam clausit. "Scimus

„ equidem, quod ob quietem monasteriorum
„ & Episcoporum tyrannidem has exemptio-
„ nes plerumque *Romani* Pontifices indulse-
„ runt. Verumtamen in contrarium res ver-
„ sa est. Monasteria enim, quæ hoc bene-
„ ficium damnatissimæ libertatis, sive apo-
„ stolica auctoritate, sive, quod frequentius
„ est, *bullis* ADULTERINIS adepta sunt,
„ plus inquietudinis, plus inobedientæ, plus
„ inopiæ incurrerunt . . . Si ergo *Malmes-*
„ *buriensis* Abbas, qui apud nos reputatur
„ arbor sterilis, ficus fatua, & truncus in-
„ utilis, ad vos venerit, vel miserit; vi-
„ tam & opinionem illius in libra justitiæ
„ adpendatis, nec illius admittatis privile-
„ gia, donec manifeste liqueat ex collatio-
„ ne scripturæ, & bullarum, quo tempore,
„ & a quibus Patribus sint indulta. Falsa-
„ riorum enim præstigiosa malitia ita in
„ Episcoporum contumeliam se armavit ut
„ falsitas in omnium fere monasteriorum ex-
„ emptione prævaleat, nisi in decisionibus
„ faciendis judex veritatis exactor districtis-
„ simus intercedat ". *Johannes* quoque *Sa-
risberiensis* (32) Apostolicæ Sedis immunita-
tes carpebat; sed qua de caussa? quod cari-
tatis obtentu, revera libertatis studio pete-
rentur. *Ad Ecclesiam*, inquit, Romanam *con-
fugiunt*, *quæ mater pietatis religioni consuevit*
pro-

(32) *Polycratici lib. VII. cap.* 21.

providere quietem. Implorant opem ejus, protectionis implorant clypeum, ne cujusquam possint malignitate vexari, & se possint plenius exhibere, & charitatis exhibere manus, ne decimas dent, Apostolico privilegio muniuntur. Audistin? A persolvendis decimis *Bernardus*, ut suum Monasterium, ceteraque *Cisterciensia* Cœnobia eximerentur, postulavit: *Sarisberiensis* tamen hanc ipsam immunitatem reprehendit; utique ex fine, qui innocuus, atque adeo laudabilis *Bernardo* fuit, sed aliis quos *Sarisberiensis* sugillat, corruptus, depravatusque.

VI. Alterius, multoque præstantioris generis sunt *Mendicantium* ordinum immunitates; eæ enim quum ad divini verbi prædicandi, excipiendarum Confessionum, a reservatis casibus absolvendi facultatem potissimum referantur, ipsam Christiani gregis pascendi potestatem Episcoporum maxime propriam atque adeo præcipuam propius adtingunt. Sed illud *Febronius* animadvertere debuit, hæc privilegia a *Tridentinis* Patribus, sequutisque Pontificibus ita fuisse temperata, ut Episcopis nihil fere suæ auctoritatis decedat. Adposite ad hanc rem *Franciscus Fontanus* in ea, quam superius appellavi, responsione Episcopos adloquitur (33): „ quid magnitudini Regularium inest, quod

(33) *pag.* 128.

„ vel animum, vel oculos veſtros poſſit of„ fendere, qui etſi centies eſſent majores, „ quam de facto ſunt, tamen eos quoties „ vobis lubitum eſt ad pedes veſtros abje„ ctos videbitis? concionandum eſt? ad pe„ des veſtros proſtratos habetis; ſacri ordi„ nes ſuſcipiendi? en ad veſtros pedes ſup„ plices cernitis; petenda eſt poteſtas con„ feſſiones audiendi intra veſtram diœceſim? „ iterum jacent ad veſtros pedes; neceſſaria „ eſt aliqua extraordinaria, & peculiaris fa„ cultas ad abſolvendum a caſibus vobis re„ ſervatis? iterum ad veſtros ſe proijciunt „ pedes; iis ad veſtras Reverendiſſimas do„ minationes adcedendum, vel ab iiſdem „ recedendum eſt? continuo ad veſtros ſe „ pedes proſternunt. Quæ quum ita ſe ha„ beant, timerine poteſt, ne ii, qui fere „ continuo cum omni humilitate ante ocu„ los, & pedes vobis adſunt, vobiſcum de „ magnitudine velint competere, & concer„ tare, vel certe animo deſignatum habe„ ant veſtram eminentiam deprimere, qu„ um inclinato ad veſtros pedes capite, in „ ſingula momenta veſtrum nutum exſpe„ ctent". Præterea ſi *Romanis* Pontificibus Evangelicæ Fidei præcones, quocumque Eccleſiæ amplificatio, atque animarum bonum poſceret mittere integrum ſemper fuit; ſi ordinarii ſunt univerſæ Eccleſiæ

Pa-

Paſtores, ut alibi oſtendimus ; ſi pro ſuprema in Eccleſiam poteſtate potuerunt adſentiente, immo plaudente *Tridentina* Synodo graviora aliqua crimina ſibi reſervare; quid Epiſcopalium jurium violarunt , dum in Regulares ordines, quo facilius utiliuſque curandæ populorum ſaluti vacarent, ejuſmodi privilegia contulerunt ? At S. *Franciſcus Aſſiſias* filiis ſuis hoc præceptum teſtamento reliquit: *Præcipio Fratribus univerſis per obedientiam ; quod ubicumque ſint non audeant petere aliquam litteram in Curia* Romana (34). Non nego ; verum *Franciſcum* ſui interpretem videre *Febronius* apud *Wadingum* facile poterat [35] . Hæc ſcilicet Fratribus ſuis humillimus *Franciſcus : hoc itaque ſit nobis ſingulare privilegium, nullum privilegium habere, per quod elevemur in ſuperbiam , vel in quo confiſi velimus ulli præjudicium aut lites excitare : ſed ea tantum poſtulemus a Sancta Sede Apoſtolica, per quæ ejus fidem dilatare , Deo obſequium præſtare , & animas lucrari valeamus, cum Prælatorum bona venia , & ſancta pace populorum* . An qui Fratres ut ea *poſtularent a Sancta Sede Apoſtolica , per quæ ejus Fidem dilatare, Deo obſequium præſtare , & animas lucrari valerent*, hortatur , præcipere potuit , ut nullum omnino a *Romanis* Pon-

(34) Febron. T. I. *pag.* 609.
(35) *ad ann.* 1219.

Pontificibus privilegium impetrarent? At id *cum Prælatorum bona venia* fieri *Franciſcus* jubet. Ita eſt; verum hoc ad coercendum ſpectat prudentiæ legibus privilegiorum uſum, non ad cohibendam Apoſtolicæ Sedis in iis conferendis poteſtatem. Eapropter in Regula [36], *Fratres*, inquit, *non prædicent in Epiſcopatu alicujus Epiſcopi, quum ab eo illis fuerit CONTRADICTUM*. Non ait, *quum facultatem ab illo non impetrarint*, *ſed quum ab eo illis fuerit contradictum*. Nempe *Franciſco* ſumpta Epiſcoporum venia ſatis erat, quemadmodum S. *Bonaventura* animadvertit; at vero ubi palam obſtitiſſent Epiſcopi, prudentia poſcebat, ut Fratres a ſacris concionibus abſtinerent, ne ſcandalo id eſſet populis, urbibuſque perturbationi.

VII. Hactenus de Privilegiorum Apoſtolicorum jure. Nunc altera illa *Febronii* theſis ad examen vocanda, qua *exemptionem Monachorum Regulari obſervantiæ noxiam eſſe pronunciat* (37). Ac tria potiſſimum ſunt, quæ ſummam *Febronii* oſcitantiam, ineptiamque teſtantur. Primum igitur habeat, nihil ad enervandam olim Monachorum diſciplinam magis contuliſſe, quam quod Monaſteria Epiſcopis *immediate* ſubeſſent. Haud equidem miror eum, qui Jureconſultum ſe ſin-

(36) *Cap. IX.*
(37) *T. II. pag.* 498.

fingat, isthæc ignoraſſe : miror magis, *Benedictum Oberhauſerum* ; qui Monachus fuerit, eo imprudentiæ deveniſſe, ut tantæ abſurditatis auctor & teſtis eſſe potuerit, ubi ait (38): *certo certius recentiora instituta, & monaſteria ſe ſe a tanta neceſſitate & copia reformationum diſpenſare potuiſſent, ſi ſemper in antiqua ſubjectione Epiſcoporum perſeveraſſent* : EXEMPTIONE ENIM MAXIME PERDITA EST RES REGULARIUM. Sed hujuſmodi Scriptoribus haud ſibi fidendum tandem *Febronius* diſcat. *Exemptione maxime perdita eſt res Regularis* ? At exempta Monaſteria non erant, de quibus *Trosleyanum* Concilium a. 909. ibi tamen *Abbates laici cum ſuis uxoribus, filiis & filiabus, cum militibus & canibus morabantur, atque adeo in Monaſteriis Regularibus laici in medio Sacerdotum & ceterorum Religioſorum, ut Domni ac Magiſtri reſidentes, velut Abbates de illorum vita, & converſatione ac regula ſibi penitus ignota, perverſo ordine dijudicabant* (39). Exempta Monaſteria non erant, de quibus *Toletana* Concilia III. & IV. ; illud tamen (40) querebatur: *cognovimus Epiſcopos per Parochias ſuas non ſacerdotaliter, ſed crudeliter deſævire*, idque præſertim in Monaſteria, hoc vero [41] ajebat : *nunciatum eſt præſenti Concilio, quod Mo-*

(39) Conc. Trosl. Cap. 3
(40) Can. XX.
(41) Can. LI.

Monachi Episcopali imperio servili operi mancipentur, & jura Monasteriorum contra constituta Canonum illicita præsumptione usurpentur; ita ut pene ex cœnobio possessio fiat, atque illustris portio Christi ad ignominiam, servitutemque perveniat. Exempta Monasteria ante *Gregorium* M. non erant; sanctus tamen Pontifex in *Romana* Synodo a. 601. profitebatur, *in pluribus Monasteriis multa a Præsulibus præjudicia atque gravamina Monachos pertulisse*. Quamobrem quum ea de caussa *Gregorius* Monachos in libertatem adserendos esse judicasset, Concilii Patres exclamarunt: *libertati Monachorum congaudemus: & quæ nunc de his statuit Beatitudo vestra firmamus*. Alia in hanc rem addi possent. Unum sufficiat. Cl. *Mabillonius* (quocum an doctrina comparandus Monachus *Oberhauserus*? collapsam octavo, atque ineunte nono sæculo in *Galliarum* & *Germaniæ* Cœnobiis disciplinam deplorat, dumque in tanti mali caussas inquirit, tres præcipue agnoscit (42), Abbatum nimiam severitatem in aliquibus Monasteriis, nimiam in aliis indulgentiam, communem Abbatibus, & Monachis divitiarum cupiditatem, & quæ inde supremo sic in ejus vitii pœnam disponente Numine consequi solet, Monasteriorum inopiam. Suberant tunc enimvero Episcopis Monasteria; nec

(42) Vide ejus Præfationem in sæc. IV. *a. n.* 237.

nec tamen tantam ab his illi perniciem averterunt. Et patienter feram, mihi a *Febronio Oberhauſerum* obijci, qui *Exemptione* maxime *perditam eſſe rem Regularem* nihil tot ſæculorum experientia edoctus, nihil ampliſſimis in ſuos *Benedictinos* ab Apoſtolica Sede collatis beneficiis commotus, nihil erga *Tridentinam* Synodum reverentia tactus confidentiſſime effutit?

VIII. At quod huic malo remedium? Dicam equidem, & hinc alterum promam adverſus *Febronianam* in Regulares Ordines malevolentiam argumentum ſane ineluctabile. Ut primum *Benedictus Ananienſis* de inſtauranda Monaſtica diſciplina cogitavit, neceſſe viſum fuit, ut Monaſteria, quæ antea diſcreta ab invicem, & ſejuncta erant, in unum veluti corpus coaleſcerent, & ab uno generali Præfecto regerentur. Verum id tunc potius adumbratum fuit, quam perfectum. *Benedicto* enim terris erepto, qui unus tanto oneri par videbatur, paullatim ad antiquam Monaſteriorum disjunctionem Monachi deflexere. *Bernoni* cum primis, ceteriſque qui poſt eum *Cluniaci* floruerunt, ſanctiſſimis viris *Odoni*, *Majolo*, *Odiloni*, *Hugoni Magno*, & *Petro Venerabili*, id debuit Eccleſia, ut quum eo loco monaſticam diſciplinam reſtituerint, ea late per *Gallias*, *Germaniam*, *Hiſpaniam*, *Italiam* ipſam propagaretur, erectis Monachorum Congregationibus,

nibus, quæ multis uni veluti capiti obnoxiis Monasteriis constarent, atque unius qui *Abbas Abbatum* nuncupari posset, consiliis atque auctoritate gubernarentur. Ac *Cluniacensi* quidem, quæ castigatioris disciplinæ fons fuit, duo de viginti a *Gelasio* II. subiecta monasteria fuerunt [43]; ea autem lege subijciebantur omnia, ut *tyrones* & *Novitii* omnes, quemadmodum *Thomassinus* adnotavit (44), *intra primum admissionis suæ triennium* Cluniacum *convolarent*, *nec ante possent vel ordinari*, *vel celebrare mysteria*, *vel obedientia*, *seu officio claustrali*, *aut prioratu donari*. Quo factum, ut instauratæ disciplinæ vigor per cetera Monasteria facilius diffunderetur, atque solidaretur. At frustra hæc omnia fuissent, nisi Monasteria *Cluniacensi* Abbati subiecta ab Episcoporum jurisdictione *Romani* Pontifices vindicassent; tot enim fuissent moderatores, quot Monasteria, neque summa Abbatis Generalis præfectura quidquam ad disciplinam seu instaurandam, seu conservandam contulisse,, ubi hæc Episcoporum arbitrio relinqueretur (45). Id ergo primum sanctissimis *Cluniacensibus* Abbati-

(43) *Gel. II. ep.* 5. Confer *Mabillonium* in Indice T. IV. & V. Annal. Benedict. X. *Cluniacum*.

(44) T. *III. lib. III. cap.* 28. *n.* 8.

(45) Vide quæ ex cl. P. *Bianchi* T, *IV. p.* 384. hanc in rem adduxi in *Antifebronio pag.* 406.

batibus cordi fuit, ut quæ ſuo eſſent Monaſterio ſubjecta cœnobia, ea ſub una eſſent *Romani* Pontificis poteſtate. Sic nempe diſciplinæ æquabilitas a capite in cetera membra dimanare, ſervarique certo poterat. Quod ſi præclariſſimi illi Monaſticæ vitæ inſtauratores, quum unus fere *Benedictinorum* Monachorum ordo floreret, ne turbarentur omnia, neceſſarium duxerunt, quid eos in tanta Religioſorum ordinum, qui poſtea inducti ſunt, diverſitate facturos fuiſſe putabimus? Quotus quiſque enim eſt, qui non intelligat, pauciſſimos tot inter Epiſcopos exſtare, qui tot ſanctorum inſtitutorum vim, officia, diſcrimina animo complectantur, ſuamque ita in omnia curam intendere adcommodent? Nihil tale a *Romanis* Pontificibus metuendum. Præſto illis plurimi ſunt ex omni cœtu conſiliarii, quos audiant, præſto adjutores plurimi, quorum opera in abditioribus cujuſcumque ordinis regulis perſcrutandis utantur.

IX. Atque hac factum de cauſſa, quod omnium, quos poſt XII. ſæculum introductos ſcimus, Regularium ordinum inſtitutores ſuos *Romanæ* Sedi alumnos devoverint, ab Epiſcoporum juriſdictione ſubductos. Si *Febronium* audimus, de S. Franciſco aliqua oriri dubitatio poſſet; verum ſi ejus Regulam conſulamus, nihil dubitabimus. Hæc

nimi-

nimirum ibi legimus (46): *Frater* Franciſcus *promittit obedientiam & reverentiam Domino Papæ* Honorio *ac Succeſſoribus ejus canonice intrantibus, & Eccleſiæ* Romanæ : *Et alii Fratres teneantur Fratri* Franciſco *& ejus ſucceſſoribus obedire*. Nulla heic Epiſcoporum mentio, quibus Fratres peculiari quadam ratione ſubijcerentur. Tertia hinc adverſus *Febronium* enaſcitur argumentatio. Si enim Sancti quique ſacrorum cœtuum inſtitutores, qui certe omnes ſtatutæ a ſe diſciplinæ apud ſuos perpetuitati quoad fieri poterat proſpicere ſatagebant, divino plerique Numine adflati leges ſodalibus ſuis ad Evangelicam perfectionem adcommodatiſſimas præſcripſere, eos arctiore quodam nexu cum una Apoſtolica Sede conjunctos voluerunt, ne Epiſcopis quidquam auctoritatis eſſet in ſuos præter jus a *Romanis* Pontificibus conſtitutum; fierine poteſt, ut tanta Religioſorum ordinum cum *Romana* Sede conjunctio corruptelæ fons ſit, ac ſacræ diſciplinæ pernicies. Cum *Oberhauſero*, ac *Febronio* conferantur tot *Cluniacenſes* Abbates, tot Mendicantium Ordinum conditores vitæ ſanctimonia ſpectatiſſimi, ac cœleſti luce perfuſi. Nos ego quid diſciplinæ integræ, incorruptæque ſervandæ aptius eſſet, ignoraſſe credam, ut illis adſentiar, *exemptione maxime perditam eſſe rem regularem?* Omnino telo hoc

(46) *Cap.* I.

hoc uno *Febronii* chimæra confoſſa jacet. Quid enim inſanire erit, niſi ſit purioris diſciplinæ ſcientiam, quam ſibi *Febronius* adſcribit, præclariſſimis omnium virtutum magiſtris atque exemplaribus denegare? Neque vero quidquam *Febronius* agit, dum aut corruptos Regularium mores ex *Petri Caniſii* ad Cardinalem *Commendonum* epiſtola deſcribit, aut exhibet *Pariſiis deputatam per Regem commiſſionem . . . . occupatam examinandis, & ad Regem pro congruo remedio referendis abuſibus ſtatus Monaſtici* (47). Quid enim? Æquus ne rerum æſtimator poſtulabit, ut quam uni *Romano* Pontifici Religioſi Ordines profitentur ſubiectionem, ea Regulares ipſos peccandi reddat exſortes, atque obfirmatos juratæ diſciplinæ cuſtodes? Minime vero, inquit *Febronius*; *ſed vel non potuit, vel non voluit his malis mederi Pontifex; utrumque fructus exemptionis eſt; uti jam obſervavit S.* Bernardus. *Interim Eccleſiæ parum honorificum accidit, quod illius, id eſt, Præpoſitorum ejus, defectum in ſimilibus diſciplinaribus, conformiter ad mentem & ſpiritum Canonum, ſæculares Poteſtates debeant ſupplere* (48). De Principibus alibi. Agamus nunc quod agimus. Quæro ex *Febronio*, quei factum ſit, ut ſæculo VIII. ac nono ineunte, quo ſcilicet

[47] *T. II. pag.* 499, *ſeqq.*
(48) *l. c. pag.* 501.

Monasteria Episcopis suberant, Monastica disciplina eo usque conciderit, ut S. *Benedictus Anianensis Carolo* M. & *Ludovico Pio* usus sit ad eam restituendam adiutoribus? *Vel non potuerunt, vel non voluerunt his malis mederi Episcopi: utrumque fructus subiectionis est. Interim Ecclesiæ parum honorificum adcidit, quod illius, idest Præpositorum ejus, defectum ... sæculares Potestates debuerint supplere.* Miseret me enimvero *Febronii*, qui suis ipse telis configitur. Quamquam est, quod ad *Romanorum* Pontificum defensionem maxime animadvertendum occurrit. Sæpe enim illos ejusmodi mala ignorare contingit Episcoporum negligentia, qui in suis ad Apostolicam Sedem relationibus de Monasteriorum suis in diœcesibus constitutorum statu illam minime commonefaciunt. Sæpe etiam fit, ut Episcoporum, qui quum in Regulares suæ professionis oblitos ut ut exemptos animadvertere possent, negligunt tamen incuria magis magisque labantur. Certe *Tridentinum* Concilium (49) statuit ut *Regularis non subditus Episcopo, qui intra claustra monasterii degit, & extra ea ita notorie deliquerit, ut populo scandalo sit, Episcopo instante, a suo Superiore intra tempus ab Episcopo præfigendum, severe puniatur, ac de punitione Episcopum certiorem faciat: sin minus, a suo Superiore officio privetur, & delinquens ab Episco-*

(49) *Seff. XXV. de Ref. cap. XIV.*

piscopo puniri possit. Immo iidem *Tridentini* Patres postquam optimas disciplinæ regulas in Monasteriis servandas proposuissent, decreverunt (10), ut *si quid exequutioni mandatum non sit, Episcoporum negligentiam Concilia Provincialia suppleant, & coerceant: Regularium vero Capitula provincialia, & generalia, & in defectum Capitulorum generalium, Concilia Provincialia, per deputationem aliquorum ejusdem Ordinis provident*. Quamobrem disciplinæ collapsio, nisi injusti simus non Regularium exemptionibus, sed humanæ primum infirmitati, quam nullus status, conditio nulla ἀναμάρτιτον facit, deinde Episcoporum negligentiæ adscribetur, qui grassantibus adversus *Tridentinas* sanctiones morbis remedium adferre prætermittunt.

X. Ceterum ad *Canisii* epistolam a *Lagomarsinio* (51) editam (52) quod adtinet, nollem equidem factam ejus fuisse a *Febronio* mentionem. Quem enim auctorem, quem testem producere poterat, qui sibi magis adversaretur? " Qnum in Concilio *Tridentino* „ inquit *Febronius* (53), ubi de tollenda „ Monachorum exemptione agebatur, hi ad„ legarent, in suis respective superioribus „ Regularibus plus habitare virtutis & in„ dustriæ ad retinendos in officio sibi sub-

 jecto-

(51) quem *Longomarsinum Febronius* cur appellarit, non intelligo.

(53) *in notis ad Pegian.* T. IV. pag. 406.

(53) T. II. pag. 499.

„ jectos, quam in ipſis Epiſcopis, quibus „ tum Regulares ſubdi prætendebantur, a- „ pertum dixerunt falſum. Potuiſſet eos de „ hoc arguere P. *Caniſius* S. I. ipſe ille, „ qui eo præciſe tempore in aula *Viennenſi* „ Monachorum exemptionem politicis argu- „ mentis fulciebat. Ita autem die 23. Julii „ an. 1568. P. *Caniſius*„; tum *Caniſianæ* epiſtolæ particulam recitat, qua vir ille di- vinæ gloriæ longe ſtudioſiſſimus prolapſam apud *Germanos* Monaſticam diſciplinam de- plorat. Verum *Febronius Caniſii* epiſtolam, cujus partem delibavit, merum recognoſcat. Intelliget tandem, quam parum in *ipſis Epi- ſcopis habitaret virtutis & induſtriæ* ad *retinen- dos in officio* Regulares; nec niſi ab homine, qui cum bardis, ſtipitibuſque ſibi rem eſſe credat, teſtem adferri *Caniſium* potuiſſe, quo falſitatis convincerentur, qui *in Concilio* Tri- dentino . . . . *adlegarunt*, *in ſuis reſpective Superioribus Regularibus plus habitare virtutis & induſtriæ ad retinendos in officio ſibi ſubje- ctos, quam in ipſis Epiſcopis, quibus tum Re- gulares ſubdi prætendebantur*. " Ceterum, in- „ quit *Caniſius* (54), quod ad venerandos „ mihi ſemper Epiſcopos adtinet, etſi de „ his judicare meum non eſt, hoc mihi te- „ ſtari liceat, quod juſtum piis dolorem ad- „ fert, eos, lupis undique graſſantibus dor- „ mire magis, quam gregi ſuo paſcendo advi-

[54] *l. c. pag.* 409.

„ advigilare. Ac parum esset fortasse, sa„ crarum & Ecclesiasticarum rerum penes „ majores, & minores *Germaniæ* Prælatos „ pergravem, & communem ignorantiam „ reperiri: verum illud Ecclesiarum nostra„ rum perniciem alit, & auget vehementer „ quod vix unus aut alter Theologus, vel „ Canonista multis Episcopis etiam adjungi „ soleat, qui vel ignorantes vel oscitantes „ eos admoneat officii sui pastoralis &c." Hinc Episcopi erant, in quibus *plus habitasse virtutis & industriæ, quam in superioribus Regularibus ad retinendos in officio sibi subjectos ex Canisii* sententia dicamus? Nec *Febronii* vicem doleam, mirerque eum, quum *Pogiani* a *Lagomarsinio* illustrati scripta legi ab aliis posse non ignoraret, illorum, qui prosterni *Canisii* testimonio, evertique ejus caussam viderent, judicium non formidasse? Dicat nunc porro, quid *Canisius* adflictæ Monasteriorum disciplinæ remedii excogitarit? Non certe *Febronianum* illud, quo Monachi Episcopis subijcerentur. Audiatur *Canisius* in illa ipsa quam *Febronius* appellare audet, epistola differens. " Cogitabam igi„ tur [ita ille] hanc posse dari curam a „ Pontifice Maximo Generalibus Ordinum, „ sicuti vocamus, ut intra certum tempus „ illi visitarent, ac reformarent quæ sunt „ sui ordinis Monasteria, cum plena qui„ dem potestate reijciendi eos, qui obedien-

„ tiam suis superioribus debitam negarent, „ nullamque spem emendationis vitæ reliquam facerent . . . Sæpe cogitabam etiam „ non esse permittendum, ut duo tantum, „ vel tres Fratres in amplis Monasteriis „ prorsus ociarentur, & horas bonas in luxu plerumque perderent: sed PAUCOS ILLOS, qui neque regulam, neque ceremonias ordinis sui nunc servare volunt & „ possunt, in amplo aliquo ejusdem ordinis „ monasterio, quod bene constitutum esset, „ cum multis aliis Fratribus conjungendos „ esse ut ibi saltem, quæ sunt suæ religionis *essentialia*, ut vocant, pro suæ professionis instituto servarent". Utinam nostris quoque temporibus *Canisiana* isthæc remedia usurparentur! Rem monasticam dubio procul nitori pristino redditam gratularemur, quin ad id Episcopos emendandis non ipsos semper multo emendatiores adhiberemus. Verum ad tertiam *Febronii* thesim festinemus.

XI. Ea hæc erat tota quanta ad calumniam, odiumque conficta: (55) *Exemptiones Monachorum sæcularibus Potestatibus graves esse*. Ut quo ista spectent, intelligas, heic dabo, quæ *Febronius* in priore volumine docuit. „ Duriora equidem sunt, inquit (56), attamen non *a politica* ratione vacua, licet a viro

(55) T. *II. pag.* 501.
(56) T. *I. cap. VII.* §. 8. *n.* 7. *pag.* 610.

„ viro Proteſtantium Sacris addicto prolata,
„ & certe ſcandalum generantia, proinde-
„ que Sanctæ Religionis noſtræ extenſionem
„ & incrementum, pro quo quotidie Deum
„ deprecamur, impedientia, quæ ſcribit *Tu-*
„ *bigenſis* Univerſitatis Cancellarius *Pfaffius*
„ libro *Gallice* edito ſub Rubrica, *Demon-*
„ *ſtration ſolide de la verité de la Religion*
„ *proteſtante chap. V.* §. 5. *pag.* 181. ubi.
„ *Je m' étonne, qu' un grand Seigneur puiſſe*
„ *ſouffrir ces gens-la, qui relevent immediate-*
„ *ment du Pape; ce Pontife ayant de cette*
„ *maniere une armée dans tous les pais catho-*
„ *liques, toujours prête a ſuivre ſes ordres,*
„ *& qui même ont deja aſſaſſiné tant de Prin-*
„ *ces, a cauſe qu' ils étoit contraires a leur*
„ *interêt, croyant faire en cela une action ſain-*
„ *te & meritoire.* Supponamus tamen tantos
„ horrores extra omnem deinceps memoriam &
„ prudentum hominum metum procul aman-
„ dandos, & actu amandatos eſſe: rarius
„ enim ad extremos hos exceſſus devenitur,
„ utinam numquam! Interim per hoc non-
„ dum tollitur juſtus timor ſecretarum re-
„ lationum, occultarum machinationum con-
„ tra Principem, contra Statum, contra
„ Miniſtros, etiam contra unum alterumve
„ privatum, ubi agitur de intereſſe Curiæ
„ *Romanæ*". Pergit paullo poſt (57): Non
„ ex vano ſcripſit *Eraſmus* Roterodamus I.

(57) *ibid. n.* 9. *pag.* 611.

„ vembris an. 1519. ad *Albertum Brandenburgicum* Cardinalem Archiep. *Moguntinum lib. XII. epist.* 10. *edit.* Basileen. an. „ 1540. atque ad communes tam *sacras* „ quam *civiles* noxas pertinet: *Mundus oneratus est tyrannide Fratrum mendicantium*, „ *qui quum sint satellites Sedis* Romanæ, *tamen eo potentiæ ac multitudinis evadunt*, *ut* „ *ipsi* Romano *Pontifici*, *atque ipsis adeo Regibus sint formidabiles*. *His*, *quum pro ipsis* „ *facit Pontifex*, *plus quam Deus est*. *In his* „ *quæ facit adversus illorum commodum*, *non* „ *plus valet quam somnium*. Exemptio Regularium, omnibus fere Ordinibus communis, habet pro fundamento *Romani* „ Pontificis Monarchiam, & absolutam potestatem in omnes diœceses, ac jura Episcoporum, tamquam suorum in sacro & „ universali regimine prætensorum Vicariorum; quin & indirectam saltem Papæ potestatem in Principum jura, ad quæ haud „ dubie pertinet conservatio Ecclesiasticæ „ Hierarchiæ a Deo, & Apostolis institutæ, per generalem vero exemptionem Regularium, quam hi contra quoscumque „ tuentur, impugnatæ, ac eversæ . . . Jurant omnes Monachi in statuta, privilegia & jura suorum respective Ordinum - „ & vovent obedientiam his juribus ac statutis conformem. Horum, ut dixi, anima est immediata ad Papam submissio

& huic

„ & huic respondens exemptio a jurisdictio-
„ ne Ordinarii. Sed nec habet quidem per
„ se loquendo sæcularis potestas in illegali
„ hoc rerum situ & jurium confusione me-
„ dia ad limitandam hanc obedientiam at-
„ que dependentiam, ad quam Monachus
„ solemni se voto adstrinxit, idonea. Vin-
„ cula per Religionem contracta eis, qui
„ se illis submiserunt, numquam videntur
„ capacia temperamenti, ab aliena potesta-
„ te dependentis; sanctitas sui principii sa-
„ crosanctos semper reddet effectus in oculis
„ & corde eorum, qui hæc vota emiserunt."
Exemplis porro isthæc in utroque opere con-
firmat (58). Tum in altero suam omnem
hac de re disputationem concludit his ver-
bis (59): "Ex his tamquam a fortiori con-
„ cludetur, imprudentiæ esse, iis Religiosis
„ instructionem juventutis in scholis, & po-
„ pularium conscientiarum directionem in
„ tribunali Confessionis committere, qui i-
„ psi diriguntur ab extero Superiore, imbu-
„ to *Ultramontanorum* principiis absolutæ Mo-
„ narchiæ Papalis, atque ab hac, tam in
„ caussa, quam in effectu dependentis om-
„ nis juris Episcopalis, indirectæ potestatis
„ Pontificiæ in temporalia Regum &c. Hæc,
„ inquam, principio, bono regimini æque
„ adversa, ac in se ipsis falsa, Princeps sa-
piens

(58) T. I. *pag.* 623. & T. II. *pag.* 502.
(59) T. II. *pag.* 504.

„ piens haud patietur animis suorum sub„ ditorum instillari, & in eis radicari." [60]

XII. Equidem vix oculis meis credo, tot ac tam nefarias in Religiosos Ordines, aulamque *Romanam* criminationes, potuisse a Catholico homine litteris tradi. Quidquamne horribilius ab *Hospiniano* quopiam (61) exspectandum erat? Hac certe omnia paucis sed modestioribus verbis complexus est *Lutheranus Jahannes Georgius Walchius in Bibliotheca Theologica Selecta Senæ* edita a. 1762. (62): „ inter illa, quæ callide ad id exco„ gitata atque inventa sunt, ut imperium „ Sacrum Pontificis *Romani* firmamentum „ haberet, locum suum tuetur *vita monasti*„ *ca* cum Monasteriis, illius agendæ caussa „ conditis. Instituti enim hujus eam esse „ rationem, exploratum habemus, ut illud „ multa adjumenta præbeat ad dignitatem „ Præsulis *Romani* conservandam, ejusdem„ que opes ac divitias augendas." Sed calumi-

(60) Hinc in Appendice IV. primi voluminis pag. 149. optimus noster Jureconsultus ajebat: „ Faxit Deus aperiri „ oculos Principum, & Episcoporum, maxime per *Ger*„ *maniam*, ne *Jesuitis*, saltem solis, diutius confidant „ scholas; est soloecismus politicus multarum consequen„ tiarum: vel unum hoc considerandum relinquo. *An sit* „ *e re patriæ nostræ tales Religiosos præficere cathedris, qui* „ *numquam defendent patriam, & Episcopos patriæ contra* „ *Aulam* Romanam, *semper hanc contra illos*, & *totam* „ *patriam &c.* „

(61) Exstanr *Rudolphi Hospiniani Lutherani* Scriptoris impudentissimi de *Monachis* libri VI. *Tiguri* impressi a. 1588., tum locupletiores *Genevæ* a. 1609. & 1669.

(62) T. III. pag. 561.

lumniatorem repellamus. Duo igitur sunt; unde Regulares Ordines, si *Febronio* credimus, rei publicæ & principibus metuendi maxime sint, peculiaris eorum cum *Romana* Curia nexus, aut potius conglutinatio, qua fit ut ad ejus nutum parati sint omnia moliri, perturbare omnia ... ac dogmata, quibus quum ipsi imbuti sunt, alios quoque imbuere satagunt in summam quemadmodum Pontificiæ dignitatis amplificationem ita & Populorum, Principumque perniciem. Numquam equidem existimassem futura tempora, ut arctior quidam cum *Romana* Sede nexus apud Catholicos Regum terriculum haberetur. Alia certe antiquis Patribus mens erat. *Quicumque*, inquit, *S. Hieronymus* in litteris ad *Damasum* (63), *extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in* Noè *arca non fuerit, peribit.... Non novi* Vitalem, Meletium *respuo, ignoro* Paullinum. *Quicumque tecum non colligit, spargit; hoc est, qui Christi non est, Antichristi est.* Ac recte sane, neque enim, ut ad *Cornelium* scribebat *S. Cyprianus* (64), *aliunde hæreses obortæ sunt, aut nata sunt schismata, quam inde quod Sacerdoti* DEI *non obtemperatur. Nec unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tempus judex vice Christi cogitatur, cui si secundum divina magisteria obtemperaret fraternitas universa,*

(63) Ep. XV.
[64] Ep. 55.

versa, *nemo adversum Sacerdotum collegium quidquam moveret &c. nemo dissidio unitatis Christi Ecclesiam scinderet*, *nemo sibi placens & tumens seorsim foris novam hæresim conderet*. Quo igitur quis cum *Romana* Sede conjunctior viveret, an non eum ab Antichristi partibus, ab Ecclesiæ scindenda unitate, a nova condenda hæresi magis alienum *Hieronymus*, & *Cyprianus* prædicassent. Hunc tamen *Febronius* publicæ tranquillitatis eversorem scelerumque molitorem Regibus, populisque formidandum exhibet. O tempora! o mores! Quidni ergo in tantæ perversitatis partem etiam vocentur Episcopi, qui Sacramenti vinculo *Romanis* Pontificibus adligantur? Hosne etiam cum *Erasmo* (65) *satellites Sedis Romanæ*, aut cum *Pfaffio* (66) *milites ad summi Pontificis nutum semper paratos*, *immissosque Principum percussores* appellet? Ego vero cum *Hieronymo clamito*: *Siquis* seu Monachus, seu Episcopus *Cathedræ* Petri *jungitur*, MEUS EST (67), nec *Febronianas* criminationes metuo. Profecto nisi quis cum *Berengario Romanam* Ecclesiam esse velit *Ecclesiam malignantium*, *Concilium vanitatis*, *Sedem Satanæ* (68), quei umquam ex Monacho-

[65] *Lib. XII. Epist. X. apud* Febronium *cap. VII.* §. 8. *n.* 9.

(66) *Demostration solide de la verité de la Relig. Protest. Cap.* X. §. 5. *apud eumdem* Febronium *ibid. n.* 7. *pag.* 616.

(67) *Ep.* 16.

(68) *Apud* Lanfrancum *in lib. de Euchariſt.*

chorum, atque Episcoporum cum *Romanis* Pontificibus conjunctione tot in Rempublicam mala erumpere posse sibi persuadeat? Hoc tamen illæ in Monachorum immunitates *Febronii* querelæ potissimum spectant, ut *Romani* Pontifices, quibus illi arctissime conglutinantur, veluti tot iniquissimarum molitionum auctores, ac Reipublicæ pestes bonis omnibus odio sint atque detestationi, sed fortasse & illud *Febronius* vult, ut Religiosi cœtus penitus de medio tollantur. Ait ille (69): NON EX VANO *scripsit* Erasmus:
„ Mundus oneratus est tyrannide Fratrum
„ mendicantium, qui quum sint satellites
„ Sedis Romanæ, tamen eo potentiæ ac
„ multitudinis evadunt, ut ipsi *Romano* Pon-
„ tifici, atque ipsis adeo Regibus sint for-
„ midabiles. His quum pro ipsis facit Pon-
„ tifex, plus quam Deus est. In his quæ fa-
„ cit adversus illorum commodum, non plus valet quam somnium. „ Ridiculus quidem heic mihi atque impudens calumniator suus ille *Erasmus* est; præclaros scilicet habebit *Sedes Romana* SATELLITES, quibus *Romanus* Pontifex *non plus valeat quam somnium*. Verum si Regulares ordines *ipsi* Romano *Pontifici*, *atque* adeo *Regibus sint formidandi*, quid inde consequatur, nisi e re cum *Pontificum Romanorum* tum Regum esse ut abrogentur? At exempla sunt non tot quin plura,

[69] T. I. pag. 621.

ra, quibus aut *Pontifices coeca Regularium obedientia ad fines suos politicos usos fuisse*, aut etiam Religiosos ex præconceptis *Romanorum* opinionibus contra Reges stetisse doceamur. Sint, per me licet (70). Id tamen *Fe-*

[70] Ceterum in iis ipsis quæ *Febronius* indicat exemplis non nisi ejus aut inscitia, aut malevolentia factum, ut Monachos læsæ Regiæ Majestatis, & non tam cœcæ, quam nefariæ in *Romanos* Pontifices obedientiæ reos esse efficiat.

Primum exemplum adfert [*T. II. pag.* 502.] ex *Thomassino*, qui [*T. III. p. III. lib. II. cap.* 7. *n.* 3.] ait: „ A *Matthæo Paris* ad annum 1246. narratur, *tres Angliæ* „ Archidiaconos incredibilem quamdam pecuniæ vim coacervasse, præter immensam quamdam mobilium opulentiam, & ex iis duos intestatos obiisse, quo factum sit, ut opes illæ ad laicos devenirent. Hoc rescito voluisse Pontificem, ut successiones hujusmodi ad Sedem Apostolicam devolverentur, id ut expugnaret, *Dominicanorum*, & *Franciscanorum opera usus est*. Sed invictissime restitum a Rege est. „ Verum idem *Thomassinus* æquissimam fuisse Pontificis petitionem adsentitur; neque satis intelligo, cur licet *Dominicani* ac *Franciscani* Episcopis, non *Romano* Pontifici subjecti ἀμέσως fuissent, illis ad id uti apud Regem Oratoribus summus Pontifex non potuisset. An non quotidie videmus, Regum negocia apud Aulas etiam profanas ab Episcopis agi? an non sæpe a Monachis fuere magno Regnorum commodo pertractata? Quid igitur heic *Febronius* habet, quod ad inconsultam quamdam noxiamque *Dominicanorum* ac *Franciscanorum* in summum Pontificem observantiam referat?

Alterum exemplum ex *Hericourtii* libro *de Ecclesiasticis* rebus promit, ubi [*P. I. col.* 105.] cautum legitur, ne divulgarentur quoddam Breve, *que le Pape* (Innocentius XI.) *avoit mis entre les mains du General des Jesuites, avec Ordre de l'adresser au Provinciaux de son Ordre en France, pour le certifier veritable*. Sed tanta cautione opus non erat. Si vera ad eumdem *Innocentium* perscripsit *Johannes Cerle* (*apud Sfondratum in Gall. vindic. pag.* 389.): „ Hujus (Regaliæ) præcipui fautores, Pa-

„ ter

Febronius habeat, si ex ejusmodi factis argumentando quidquam colligitur, eodem ratiocinationis genere & Episcopos a *Romano* Pon-

„ ter Beatissime (horrens lugensque dico) RR. PP. Societatis Jesu censentur, & sunt. Non mentior *Petro*, quem scio coram se mentientes verbi sui mucrone aliquando interemisse. Hi enim privatis colloquiis, publicis professorum prælectionibus, libris quoque in lucem editis, Regnantium in Rebus Ecclesiasticis auctoritatem evehunt, & extollunt. Hi summos Pontifices, quorum constantia in vindicanda Ecclesiæ libertate omnium sæculorum venerationem promeruit, tamquam aut plus æquo credulos, aut nimium in consiliis præcipites, aut gerendæ rei parum idoneos spernunt, scommatis dicæriisque proscindunt. Non habent alios Regalistæ consiliarios, patronos, amicos; per hos fit illis in Aulam aditus. Horum consilio, suasuque, multi quos antea religio impediebat, fractis tandem conscientiæ repagulis, in beneficia Ragaliæ, ut mentiuntur, obnoxia impetu facto irruerunt. Ut non immerito quispiam dixerit, Regaliæ parentem esse Patrem *Ferrier*: nutritium, & educatorem Patrem de la *Chaise*: præconem Patrem *Maimburg.* defensores & advocatos, atque adeo m lites, ceteros omnes Jesuitas. „

Tertium ex vita *Stanislai* L. *Poloniæ* Regis profertur, in qua ea cyclicum *Clementis* XI. ad Regni illius Episcopos interdictum, ne illius Regis consecrationi interessent, ad *Varsoniensem* Fratrem e *Minorum* Familia quo ad singulos Antistites tutius deferretur, missum *Roma* fuisse perhibetur. Verum nihil heic quod improbent, invenient certe, qui pro Augusto Rege adversus *Stanislaum*, ejusque vindicem *Svecorum* Regem stabant plerique *Poloniæ* Episcopi, atque exteri Principes. Fortasse hinc colligent, e re sua esse, ut Monachi summo Pontifici obtemperent, ne legitimi Reges, cujusmodi tunc erat Augustus, e solio inimici Principis armis ac populorum inconstantia detrudantur. Nihil heic certe *pcliticorum finium Clementi* XI. adscribi potest, qui id tantum sibi statuerat, ut legitimi Regis jura, ac *Polonorum* libertatem vindicaret. Quare Augustus Rex, ut in *Clementis* vita legimus, eum *statorem suum, regnique sui conservatorem* appellare consueverat.

Pontifice disjungendos, & Monachos Regibus ac Principibus utiles esse conficiam. Quis enim *Ludovico* XIV. *Galliarum* Regi in ea, quæ ipsi de Regalia cum *Innocentio* XI. erat controversia, magis obstitit quam *Alectensis* & *Apiamensis* Episcopi? (71) Contra vero nemo interdum pro Regibus acrius adversus *Romanos* Pontifices dimicavit quam Monachi: exemplo sint *Johannes Parisiensis*, & *Ockamus*: quorum uterque pro *Philippo Pulcro Galliarum* Rege in *Bonifacium* VIII. hic præterea pro *Ludovico Bavaro* in *Johannem* XXII. decertavit. Quid autem adtinet famosos *Paulli Sarpii* in *Paullum* V. pro *Venetorum* Republica libros, aut *Natalis Alexandri*

(71) Vide quæso documenta quædam ex *Gallico* in idioma *latinum* translata ad argumentum *Regaliæ* spectantia, quæ Abbas S. *Galli* D. *Cœlestinus Sfondratus* in *Gallia vindicata* primæ de Regaliæ dissertationi subjunxit; cum primis autem (*docum. XXIII. pag.* 169.) *Actum appellationis ab Illustriss. & Reverendiss.* [Nicolao Pavillon] *Episcopo* Alectensi ad *Summum Pontificem, & Sacram Apostolicam Sedem interpositæ contra Eminentissimi Cardinalis* Petri de Bonzii *Archiepiscopi* Narbonensis *Constitutionem in favorem* Regalistarum *editam*, & (*docum XLIII. pag.* 341.) *Sententiam excommunicationis ab Illustriss. & Reverendiss.* Francisco Stephano *Episcopo* Apamiensi *contra* Guerin Palarin *Sacerdotem*; aliam item (pag. 343.) contra *Petrum Brau* [a 1680.] pronunciatam, quod Regaliæ titulo nescio quæ Beneficio admisissent; Actum quoque *in forma Epistolari* (*docum. XLV. p.* 351.) *expeditum*, quo idem *Apamiensis* Episcopus ostendit, *constitutiones suas circa punctum Regaliæ, & censuras in iis pronunciatas, præsertim vero excommunicationem contra* D. Palarinum *latam, non obstantibus sententiis, & contrariis Constitutionibus D. Archiepiscopi* Tholosani *validas firmasque esse.*

xandri prolixam pro *Regaliæ jure* differtationem commemorare? An non etiam a Regularium clauftris paucos ante annos libellus ille prodiit ignorantiæne an procacitatis plenior? mendaciorum certe, atque in *Romanam* Sedem blafphemiarum pleniffimus, cui titulus: *Riflessioni sopra la Bolla della Cena*? A factis igitur abftinere *Febronius* difcat, quæ & contrariis plerumque exemplis labefactari poffunt, & penitiores fæpe cauffas, ac circumftantias habent quam ut de illis tuto judicium feramus.

XIII. Urgebit tamen *Febronius*, quod unum illi revera cordi eft ubi Monachi ab arctiffimis illis cum *Romana* Sede vinculis tandem non folvantur, Principum falutem femper periclitaturam; ii enim ut *Romanæ* Curiæ deferviant populum cum in facris concionibus, tum in fcholis, atque adeo facræ pœnitentiæ tribunalibus populum dogmatibus imbuere pergent, quæ *bono regimini æque adversa sunt, ac in se ipsis falsa* (72) *tamquam pugnantia cum principiis Hierarchiæ Ecclesiasticæ juribus subditorum utriusque status, & tranquillitate Regnorum*. O frontem hominis! Hæccine agendi ratio a Jureconfulto qui fe Catholicum haberi velit, *Romanæ* Ecclefiæ tribuatur? ut & decreta *bono regimini adversa pugnantiaque cum principiis Hierarchiæ Ecclesiasticæ, juribus subditorum, & tranquillitate*

O Re-

(72) T. II. pag. 505.

Regnorum disseminari in vulgus curet, atque in id per summam Religiosæ professionis depravationem sacrorum cum primis cœtuum alumnos intendere jubeat? Sed quænam sunt scelerata isthæc dogmata, quæ *Princeps sapiens haud patietur animis suorum subditorum instillari, & in eis radicari?* Indicet nobis illa *Febronius*, suumque tandem virus evomat. *Principia sunt*, inquit (73) *circa despotismum* Romanum; *circa absolutam Monarchiam summi Pontificis, ejusque per universum orbem dominandi potestatem, in spiritualibus quidem directe & immediate, in temporalibus vero indirecte; circa ejusdem infallibilitatem, nec non præ generalibus Conciliis superioritatem.* Verum si ad Pontificis *infallibilitatem, nec non præ generalibus Conciliis superioritatem populis instillandam* Monachos darem, uti *Febronius* loquitur (74), esse *aures, oculos, & manus Romanæ Curiæ*, a qua *immediate* dependeat, quid Principibus, quid Regnorum tranquillitati metuendum? Nihil sane. Nam ut recte de *Marca* animadvertit, Ecclesiarum libertati (adde & Regnorum tranquillitati) tam parum obest Pontificis *Romani* ἀσφαλια, & supra Generalia Concilia præstantior potestas, quam parum noceat eorumdem Conciliorum generalium in definiendis fidei dogmatibus falli nescia sententia, ac suprema seu

(73) T. II. pag. 503.
(74) Ibid.

seu in edendis disciplinæ decretis, seu in Ecclesiasticis caussis dirimendis auctoritas. Ad *despotismum Romanum* quod adtinet, numquid *despotismus Romanus* est Canones & Ecclesiasticam libertatem vindicare? Alium ergo *despotismum Romanum* non novi, nec alius inter Catholicos præter *Febronium* noscet. At si *despotismus* hic est, *despota* erit *Febronii* sententia S. *Leo*, qui adversus *Anatolii* ambitionem, *Chalcedonensia* decreta, & Imperialis aulæ conatus Nicænos Canones strenue defendit; *despotæ Gelasius*, *Hormisdas*, ceterique Pontifices, qui *Acacianis* infracto animo restiterunt; despota S. *Gregorius* M. qui *Maximi Salonitani* audaciam fregit, reluctante nequidquam Imperatore. At *Febronius despotismi* nomine *absolutam* intellexit *Monarchiam summi Pontificis*, *ejusque per universum orbem dominandi potestatem*, *in spiritualibus quidem directe*, *&* *immediate*; *in temporalibus vero indirecte*. Heic tamen futilem & commentitiam *Febronii* calumniantis amplificationem video; *despotismum Romanum* non video. In hoc uno scilicet videtur ille spei ac fiduciæ suæ columen posuisse, ut ficte & fallaciter *Romanæ* Curiæ insidietur. De quo ego si vehementer indigner, quisnam iniquus rerum æstimator ut me reprehendendendum putet? *Absolutam* Pontificis *Monarchiam Pseudolus* hic noster *Plautino* mendacior vocat, quam divini ac naturalis juris

limitibus ita circumscriptam dicimus, ut nihil possit, quod in *ædificationem* Ecclesiæ non cedat, nihil quod in *destructionem* vergat, nec prærerea quum Canones in ædificationem Ecclesiæ sint constituti; ab horum quoque norma nisi si expediat, aut necesse sit, omnino solutam *Romanis* Pontificibus adserimus Potestatem per universum orbem DOMINANDI ingerit, quæ ut *Ballerinii* verba cooptem, (75) *coercita intra limites ejus, quod in ejusdem Ecclesiæ bonum & ædificationem refertur, quam aliena est a dominatu Monarchico potentiæ sæcularis, quæ pro arbitrio & libitu quælibet sibi vindicaret*. Quid fraudulentius? quid ad commune quoddam odium in Apostolicam Sedem concitandum adcommodatius?

XIV. At potestas est exercendæ per universam Ecclesiam jurisdictionis *in spiritualibus quidem directe, & immediate, in temporalibus vero indirecte*. Ita sane inquiunt *Romani* Theologi. Verum alteram illam *in spiritualibus* potestatem is solum neget, qui Primarum *Petri* nonnisi honoris titulum ex hæreticorum commentis adstruat; neque Episcoporum juribus quemadmodum a Christo constituta sunt, aliquid inde decerpitur. Altera autem potestas *in temporalibus* ejusmodi est, ut nisi ab ea, quam *Romani* Theologi & Canonistæ intelligunt, alia omnino per sum-

(75) *De Potest. Eccles. pag.* 180.

ſummam fraudem fingatur, Principibus inviſa eſſe jure non poſſit. Quid enim ea tandem eſt? quo ſpectat? Nihil ego diſſimulabo, non meam promens ſententiam, quam ferre præpoſitorum meorum interdicto prohibeor, ſed Romanorum Theologorum mentem adcuratiſſime exponens. „ Spiritualis „ poteſtas, inquit *Bellarminus* (76), non ſe „ miſcet temporalibus negociis, ſed ſinit „ omnia procedere, ſicut antequam eſſent „ conjunctæ, dummodo non obſint fini ſpi„ rituali, aut non ſint neceſſaria ad eum „ conſequendum. Si autem tale quid adci„ dat, ſpiritualis poteſtas poteſt & debet „ coercere temporalem omni ratione, ac via, „ quæ ad id neceſſaria eſſe videbitur. Ut „ autem magis in particulari explicemus hæc „ omnia: comparanda eſt poteſtas Papæ ſpi„ ritualis cum perſonis judicum, ſeu prin„ cipum ſæcularium, cum legibus eorum „ civilibus, & cum eorum foro & judiciis. „ Quantum ad perſonas, non poteſt Papa, „ ut Papa, ordinarie temporales Principes „ deponere, etiam juſta de cauſſa, eo mo„ do quo deponit Epiſcopos, ideſt, tamquam „ ordinarius judex: tamen poteſt mutare re„ gna, & uni auferre, atque alteri confer„ re, tamquam ſummus Princeps ſpiritualis, „ ſi id neceſſarium ſit ad animarum ſalutem, „ ut probabimus. Quantum ad leges non

[76] *De Rom. Pont. Lib. IV. Cap. VI.*

„ potest Papa, ut Papa, ordinarie condere „ legem civilem; vel confirmare, aut in„ firmare leges Principum, quia non est i„ pse Princeps Ecclesiæ politicus: tamen „ potest omnia illa facere, si aliqua lex „ civilis sit necessaria ad salutem animarum, „ & tamen Reges non velint eam condere; „ aut si alio sit noxia animarum saluti, & „ tamen Reges non velint eam abrogare .. „ . . . Quantum ad judicia, non potest Pa„ pa, ut Papa, ordinarie judicare de rebus „ temporalibus. Recte enim *Bernardus Eu„ genio* lib. I. de consider. dicit: *Habent hæc „ infima & terrena judices suos, Reges, & „ Principes terræ. Quid fines alienos invaditis? „ quid falcem vestram in alienam messem ex„ tenditis?* Item: *In criminibus, non in pos„ sessionibus potestas vestra.* At nihilominus „ in casu, quod id animarum saluti neces„ sarium est, potest Pontifex adsumere et„ iam temporalia judicia, quando nimirum „ non est ullus, qui possit judicare; ut qu„ um duo reges supremi contendunt, vel „ quando qui possunt, & debent judicare, „ non volunt sententiam ferre. Unde *Ber„ nardus* (77): *Sed aliud est*, inquit, *inci„ denter excurrere in ista, aliud vero incum„ bere istis tamquam dignis tali, & talium in„ tentione rebus.* Et *Innocentius* III. Cap. Per „ Venerabilem, qui filii sint legitimi, di-

cit,

(77) *ad* Eugen. *lib. I. De consid.*

„ cit, jurisdictionem temporalem solum ca-
„ sualiter Pontificem exercere“. Quid vero requiritur, ut hæc *animarum saluti necessaria habeantur*? Regum depositioni, quæ præcipuum Pontificiæ hujus Potestatis caput est, insistamus. Ad eam postulant Romani Theologi, ut exponatur Religio EVIDENTISSIMO PERICULO [78]. Ut autem hujusmodi periculo res Catholica objiciatur, non satis est, Principem, quod ad se spectat, hæreticum esse; deponi tantummodo potest, si *ille conetur pertrahere subditos ad suam hæresim, vel infidelitatem* (79). *Si enim tales Principes non conentur fideles a fide avertere, non existimo posse eos privari suo dominio*. Neque ad depositionem continuo deveniendum, si aliter corrigi possit. Quare *Suarez* in *defensione fidei* (80), hanc esse in Pontifice potestatem ait ad *coercendos temporales Principes iniquos* ET INCORRIGIBILES; tum addit [81]: *Quando solum vel principaliter agitur de emendatione Principis, qui peccavit, solent maxime Pontifices censura uti, quia illa est propria medicinalis pœna, de qua loquutus est Christus* Matth. XVIII. (82) . . . *Quando vero non ob-*

(78) *Bell. lib. cit. cap. VII.*, seu *extremis periculis*, ut loquitur *Gretserus in Resp. ad Edict. pag.* 109.

(79) *Bell. ibid. Suarez vero in defens. fidei lib. I. cap. I.*

(80) *lib. III. cap.* 23.

(81) *ibid. n.* 17.

(82) Cave credas, excommunicari a summis Pontificibus Principes posse ex *Romanorum* tantum Theologorum sen-

obstante censura Rex contumax est & incorrigibilis in delicto, tunc graviores pœnæ adhiberi de-

sententia. Idipsum certe consentit Auctor *defensionis declarationis Cleri* [*T- I. lib. I. sect. II. cap. XXI.*]; neque hic de excommunicatione loquitur ad *Febronii* seu potius *Quesnelli* mentem intellecta, quæ scilicet vim non habeat, nisi justa ab Ecclesia habeatur. Minime vero. Sane, inquit *Pseudo-Bossuetius*, *quum excommunicant Romani Pontifices*, *stat*, *valetque* STATIM IPSA VI SUA *adversus contumaces ac rebelles* QUOCUMQUE LOCO POSITOS, *Excommunicatio*, *Deo ligante in Cœlis*, *quæ divinitus tradita potestate in terris ligata sunt*.

Jam vero ex S. *Thomæ* sententia (2. 2. q. XII. art.2. c.) *quam cito aliquis denunciatur excommunicatus per apostasiam a fide, ipso facto ejus subditi sunt absoluti a dominio ejus, & juramento fidelitatis, quo ei tenebantur*. Nec ut *Alphonsum* de *Castro de justa hæreticorum punitione* [*lib. II. cap. 6. 7. & 8.*] aliosque omittam, dissentit P. *Bianchi* (*T. I. pag.* 225,) Hi nempe excommunicationem, qua Principes ob hæresim percellantur, ab excommunicatione, qua illi ob alia crimina feriantur, distinguendam ajunt; & quamquam hanc concedant non esse ejus vis, ut statim subditi ab eorum dominio absolvantur, illi tamen tantam inesse vim volunt, ut quibus infertur, ii Regno confestim, & *ipso facto* decidant. Graves tamen Auctores non desunt, qui excommunicatos, nisi quid amplius in sententia addatur, ex ipsa excommunicationis natura Regno statim haud privari doceant. In his *Suarez* (*in defens. Fidei lib. VI. cap. 6. n°* 16.) diserte ait: *Alter vero modus privationis per modum depositionis a Regno, vel ab alia temporali potestate, & consequenter cum perpetua absolutione subditorum a fidelitate, & obedientia civili, non est quidem effectus proprius, & intrinsecus excommunicationis majoris, si nihil amplius addatur*: & paullo post (*n.* 24.): *Excommunicatio sola, & nuda non dat potestatem occidendi excommunicatum, nec privandi illum dominio rerum suarum, sed sola communicatione*. Hinc *Bellarminus* adversus *Barclaium* (*cap.* 19.) *& si censuris*, inquit, *non movebitur* (Princeps), *& Ecclesiæ necessitas id requirat, liberabit* (Pontifex) *subditos ejus ab obedientia, eique imperium abrogabit*.

debent. Judicare autem, an Rex pertrahat ad hæresim, atque adeo an corrigi possit, nec ne, non ad populos illi subjectos pertinet, sed ad Pontificem, *cui*, inquit Bellarminus, *commissa est cura Religionis*. En quorsum tandem magnum hocce Regum terriculum tam frequenter a *Febronio* ostentatum recidat. Ubi hæc duo concurrant, summa Principum auctoritas, & inevitabile Catholicæ fidei apud aliquam gentem excidium censent *Romani* Theologi, supremum Ecclesiæ Pontificem tamquam universalem Pastorem extraordinaria quadam potestate præditum esse, qua Religionem Principis eam conantis evertere damno (83) incolumem servet. O infestam Principibus sententiam! Quam multos invenire erit, qui ab ea cavere sibi necessarium ducant! Equidem quod præteritis sæculis interdum contigit fieri rursus posse, non nego. Hoc tamen confidenter dico incredibilis cujusdam perversitatis esse sententiam, quæ tot intra limites coercita sit, ut nonnisi longissimo annorum, fortassis etiam sæculorum intervallo locum vel semel habeat, veluti Reipublicæ pestem, Principum perniciem, Regnorum calamitatem aversari, per ora hominum traducere, in maximum odium vocare. Fac tamen, eam ex om-

[83] Damnum Principis quum dico, cave cœdem intelligas. Vide quæ *Bellarminus* adversus *Barclaium* hac de re disputat.

omnibus deinceps Academiis exulare; fac doctores omnes in alteram abire opinionem. Quid hinc demum *Febronius* obtinebit? Nihil plane, quod ad Principum securitatem faciat. Nam minusne verum erit, hanc omnium Theologorum fuisse ad XVII. sæculum sententiam? (84) & Clerum *Gallicanum* in sua illa a. 1682. declaratione non decretum quod *spectaret ad fidem* quemadmodum *Bossuetius* ipse adfirmavit, sed unam *opinionem* proposuisse? Vt ergo occasio se feret, putasne populos, quos ferventiore Religionis studio abreptos non humana solum, sed sæpe etiam divina jura perfregisse comperimus, antiquam sententiam diffractis veluti quibus tenebatur compedibus non esse revocaturos? Atque utinam hujus limites non prætergrediantur! Verum in tanta juris Publici a Protestantibus mirum quantum corrupti apud nos (proh! dolor) celebritate quid non timendum? Nihil certe in istorum libris divulgatius, quam jus esse populis suæ adversus Principem Religionis armis quoque ubi opus sit, vindicandæ? (85) Nec vero facile ullus popu-

(84) In libro cui titulus: *Responce des vrays Catholiques* François *a l' avertissement des Catholiques* Anglois 1588. *p.* 328. " C' est une doctrine tres-salutaire, & pre-„ servative de la Chrestientè, & une COMMUNE opi-„ nion de TOUS les Theologiens, & interpretes de l' E-„ criture Sainte, comme aussi des Canonistes ". Confer P. *Bianchi* T. I. *lib.* I. §. IX. *seqq.*

(85) Audi, ut omittam *Van der Mullen* diss. *de sancti*ta-

populis persuadebit, Christum Religioni suæ non eo prospexisse, ut si quis Regum illam fartassis evertendam adgrediatur, neque in Ec-

stitate summi Imperii civilis pag. 70. seqq. Rechembergium diss. de Religione armis defensa. Noodtium diss. de Religione ab Imperio jure gentium libera, audi, inquam, Barbeyracium in Puffendorf. lib. VIII. cap. 8. §. 5. adnot. 7. " Comme on ne sçauroit prouver ni par les prin-
„ cipes du droit naturel, ni par l' Ecriture Sainte, que
„ les Souverains soient revetus du pouvoir d' empecher,
„ que chacun ne serve Dieu paisiblement selon les mou-
„ vemens de sa conscience; il s' ensuit, que les Peuples
„ ont un droit aussi naturel, & aussi incontestable de de-
„ fendre leurs Religions par les armes contre un Souve-
„ rain, qui veut les contraindre d' y renoncer, ou leurs
„ en interdire l' exercice, que de defendre leurs vies,
„ leurs biens, & leurs libertez, contre les entreprises
„ d' un Tyran. Ce droit est même plus favorable, qu'
„ aucun autre; puis qu' il regarde le plus grand de tous
„ les interets & la plus forte de toutes les obligations,
„ ou plu-tot celle qui est le fondement, & la source de
„ toutes les autres, je veux dire, la necessitè indispensa-
„ ble, ou chacun est de suivre les lumieres de sa con-
„ science ". Liceat heic aliqua adscribere ex sceleratissimo illo operè prænotato: sisteme de la nature, quod peculiari quodam confixionis genere CLEMENS XIV. præstantissimus Ecclesiæ Catholicæ Pontifex pro singulari suo in Christianam Rempublicam studio nuper proscripsit. Audi, & exhorresce: " Les chefs qui nuisent à la Societè per-
„ dent le droit de lui commander (Tom. I. Cap. IX.
„ pag. 144.) Les Souverains se sont rendus les maitres
„ absolus des Societès. Meconnoissant la vraie source de
„ leur pouvoir, ils ont prètendu le tenir du Ciel, n' è-
„ tre comptables qu' à lui de leurs actions . . . En un
„ mot ètre des Dieux sur la terre (ibid. pag. 145.) La
„ crainte est le seul obstacle que la Societè puisse oppo-
„ ser aux passions de son Chef . . . . Elle doit limiter
„ son pouvoir . . . . parceque la fardeau de l' admini-
„ stration est trop grand pour ètre portè par un seul
„ homme . . . . . que l' ètendue de son pouvoir rendra
„ toujours mèchant [ibid. pag. 146.] "

Ecclesiæ, neque in subditarum illi gentium sit potestate ejus conatibus obviam ire: sed illud multo facilius, quam Ecclesiæ *Febronius* denegat, eam sibi populos facultatem per summum nefas adsciscere. Quanto igitur consultius Principum rebus vitæque est, si erepto populis de eorum fide judicio ab unius Ecclesiæ ac *Romani* Pontificis sententia salus eorum pendeat! (86) Monachis ergo, si sapimus

[86] Recte cl. P. *Bianchi* T. I. *pag.* 81. cum *Pseudo-Bossuetio* differens ait: Ma poichè Monsignor *Bossuet* [Febronium *si placet substitue*] vede tanti mostri orribili, „ dove non sono, e duopo d' invitarlo a vederli, dove „ veramente sono, ed a considerar bene donde nascono, „ cioè dalla sua stessa opinione. Suppongasi pertanto, che „ i Popoli, e i sudditi di alcun Re Apostata dalla Fede, „ e persecutore della Religione sieno in persuasione, ch' „ egli per tal cagione non sia sottoposto alla podestà del- „ la Chiesa nel suo temporal dominio: sarà esso perciò „ sicuro? l' opinione de' Protestanti, e de' Cattolici, che „ lo fanno in ogni caso indipendente nella sua podestà „ dal poter della Chiesa basterà ella a reprimere l' ardore „ e il zelo de' suoi soggetti, sicchè non si credano obbli- „ gati a prender l' armi contro di lui per difesa della „ coscienza? Gli esempj funesti di tante guerre civili, „ di tante rivolte pericolose fatte contro i legittimi prin- „ cipi per causa di Religione, e in tempo che si predi- „ cava piu che mai l' indipendenza della podestà Regale, „ non ci fanno avvertiti, esser così altamente impresso „ nella mente degli uomini il sentimento della Religio- „ ne, che non v' ha chi non reputi cosa giusta armarsi „ per difenderla contro il Sovrano, che vuol distrugger- „ la, e dove la debolezza delle forze non freni l' ardore „ de' popoli, nessuna cosa è valevole a raffrenarla? Onde „ è, che questa nuova opinione di Monsignor *Bossuet* fa „ strada a' sudditi ad arrogarsi sopra i Principi quell' au- „ torità, ch' egli nega alla Chiesa, e ministra occasione „ ai mal contenti di rivoltarsi contro i loro Signori per ogni

pimus Monachos dico, ut cum *Febronio* loquar, etsi non tam Monachorum, quam omnium ex omni cœtu doctorum sententiam hanc esse scio) non vitio vertendum, sed gratiæ agendæ, quod eam maxime opinionem tueantur, quæ in iis ipsis longe rarissimis casibus, ad quos solummodo pertinet, populorum arbitrio, gravissimo scilicet discrimini Principum fortunas, vitamque subducat.

„ ogni pretesto di Religione. Ma facciasi per lo contrario, che rimangano i Popoli persuasi, appartenere unicamente all'. autorità della Chiesa il dichiarare, in quali casi per motivo di Religione i Principi sieno caduti dalle ragioni del Regno, e restino disciolti i sudditi dal debito, o dal giuramento di fedeltà verso loro, e senza questa precedente dichiarazione non esser lecito a i sudditi sottrarsi dall' ubbidienza de' loro Signori; certamente viene a frenarsi l' ardor de' zelanti, ed a togliersi il pretesto a i mal contenti di giustificare le loro ribellioni col manto della Religione. Per la qual cosa se si considera bene questa sentenza, si conoscerà esser tanto lontana dal recare alcun pregiudizio alla salute de' Principi, che piuttosto mira alla lor sicurezza."

CAPUT V.

Alia a Febronio Romanæ *Curiæ objecta vitia percensentur, de illisque judicium fertur. Ubique sui similis Auctor deprehenditur, malevolus scilicet, ac fallax summorum Pontificum obtrectator.*

I. NUnc spicilegii instar alia vitia colligam, quæ a *Febronio Romanæ* Curiæ exprobrantur. Is autem erit mihi eorum refellendorum ordo, qui auctori fuit objiciendorum. Hoc igitur primum *Febronius* dolet [1], quod Papa malit audire Cardinales, & cum eis communicare consilia, quam cum Episcopis, ac secundum primi voluminis appendicem adire nos jubet, ubi adscito *Justiniani* nomine Curiæ *Romanæ* arcanum visus est sibi detegere (2). *Scis cur lubentius communicetur cum* Cardinalibus, *quam cum* Episcopis? *De stylo Curiæ illi sunt* meri Consiliarii, *quos sequi non obest monarchiæ: ut Episcopi sunt Conjudices: vota horum sunt* decisiva *non* consultativa tantum: *hoc temperat sane monarchiam, qua pura non erit consultum Ecclesiæ* Magnum certe crimen! Scilicet ex Episcoporum sententia judicandum erit *Romano* Pontifici, non ex sua. Quod si falsum

(1) T. *II. pag. 9.*
(2) T. *I. App. II. pag. 6.*

ſum omnino eſt, quid quæſo hoſce judices ſummus Pontifex in conſilium adhibere vereatur? Quamquam nihil *Febronius* nobis ingerere poterat a veritate alienius, quam quod de Epiſcopis a *Romana* Sede inconſultis garrit. Exemplo ſit *Benedictus* XIV. qui vere de ſe ſcripſit (3): noverit quisque, num„ quam nos ii ulla diœceſi ſtatuiſſe, aut in„ dulſiſſe feſtorum dierum imminutionem, „ ſeu reductionem, nimirum, ut integro ma„ nente præcepto quoad Dominicos, reliquo„ ſque ſolemniores dies, audiendi Miſſam, „ & abſtinendi ab operibus ſervilibus, ceſ„ ſet, quoad reliquos minus ſolemnes, ob„ ligatio vacandi a ſervilibus operibus, per„ ſtante tamen onere audiendi Miſſam, niſi „ petentibus, & inſtantibus Epiſcopis, de „ quibus ea ſemper nobis fuit, eritque fir„ miſſima opinio, non ſolum eos divini cul„ tus ſtudioſiſſimos, ſed etiam optime con„ ſcios tum indigentiæ ſuorum diœceſanorum „ tum inobſervantiæ dierum feſtorum per „ ſuas reſpective diœceſes invectæ.„ Neque id ex *Benedicti* indulgentia factum. Generatim adſerere poſſum, aut in ordinariis, aut in extraordinariis Congregationibus de nullo agi negocio, quin Epiſcoporum, apud quos exorta ſit controverſia, inquiſitio, & ſuffragium ad Sacrum Senatum deferatur.

II. Aliud carpit in *Romana* Curia *Febronius*

(3) *De Syn. Diœceſ. lib.* XIII, *cap.* 18, *n.* 12.

nius (4), eam nempe Concilii generalis celebrationi *semper restitisse*, *semperque restituram*. Quam futiles fuerint hac de re querelæ, in mea ad *Antifebronium* introductione palam feci. *Confidebat* Tridentina *Synodus* (5) Romanum *Pontificem curaturum*, ut *vel evocatis ex illis præsertim Provinciis*, *unde difficultas orta fuerit*, *iis*, *quos eidem negocio tractando viderit expedire*, *vel etiam Concilii generalis celebratione* SI NECESSARIUM JUDICAVERIT, *vel commodiore quacunque ratione ei visum fuerit*, *Provinciarum necessitatibus pro Dei gloria & Ecclesiæ tranquillitate consulatur*. Antequam ergo *Febronius Romanam* Curiam hujusmodi Concilii celebrationi *resistentem*, immo & *semper restituram* exhiberet, nobis indicare debuerat, quinam Pontifices novi generalis Concilii celebrationem a *Tridentinæ* Synodi temporibus *necessariam* judicarint, sed obsistentis suæ Curiæ conatibus ab ea urgenda deterriti fuerint. Saltem edicat nobis, quæ Natio, aliis sive Regibus sive Nationibus minime adversantibus, generale Concilium petierit; repulsam autem a *Romana* Curia retulerit. Neque enim *Romanam* Curiam *Febronio* judice debuisse putaverim seditiosis, impiisque *Quesnelliorum* clamoribus, qui generale Concilium adversus Constitutionem *Unigenitus* appellarunt obaudire, tantumque scelus fovere. Sed fortasse

(4) *T. II. pag.* 15.
(5) *Sess. XXV. in Decr. de recip. & observ. decretis Conc.*

se sibi a *Romama* Curia obtemperari *Febronius* vellet, qui Concilium generale habendum censet. Bono sit animo; efficiat ille, ut omnes nationes, ac Christiani Principes idem sentiant, petantque; polliceor, in meque recipio *Romanam* Curiam non obstituram. At hoc ἀδυνατον est. Vereor & ego, ne sit; at num culpa *Romanæ* Curiæ? Nego iterum, pernegoque. Obsistet illa, ac jure obsistet, ubi Principes inter se dissidentes viderit; dum enim hi de celebrando generali Concilio non conveniant, de illo cogitare res erit periculi plena. Principum igitur discordes sententias componat; nihil habebit, quod non sibi a Curia polliceatur. Ceterum mirandum non esset, ab ipsis *Basileensibus* Concilii initiis edoctos Pontifices Conciliorum convocationi non tam faciles se præbuisse, aut etiam præbere. " Non „ frustra, inquit *Benedictinus Gerbertus* (6), „ tunc timebant suæ auctoritati Pontifices „ ex Conciliis, quando ea jam in commu„ ne ordinariumque tribunal singulis decen„ niis statui videbantur, contra suum tri„ bunal ac cathedram *novo quidem exemplo* „ communionique potestatis Ecclesiasticæ tunc „ adverso. Unde *Clementem* VII. dicere so„ litum ferunt, *Quemadmodum primis Eccle„ siæ sæculis conciliorum frequens celebratio „ Pontificiæ auctoritatis certissimum erat incre-* men-

[6] *de Commun. Potest. Eccles. cap.* XII. *pag.* 488. *seqq.*

„ *mentum ; ita his postremis temporibus pon-*
„ *tificiam majestatem nullo modo posse retineri,*
„ *aut vindicari in Conciliis : eamque ob rem*
„ *Pontifices hodiernos tantum operæ in decli-*
„ *nandis, quantum veteres in procurandis, &*
„ *habendis Synodis generalibus debere colloca-*
„ *re ?* Volvebat hæc animo tunc temporis
„ Pontifex, quando universus Christianus
„ Orbis ad Concilii celebrationem suspira-
„ bat, ac conglomerabat vota ; quod rapi-
„ do *Lutheranæ* sectæ torrenti omnibus mo-
„ dis obsistendum esset, nihilque in medio
„ relinquendum, præsertim autem tam po-
„ tens ac præsens remedium, quod tam si-
„ nistra præsumptione, pravisque præjudiciis
„ præpediri summopere dolendum fuerat : &
„ tamen timeri poterat, adhuc recenti in
„ memoria hærente dissidio illo, ipsa Ec-
„ clesiæ viscera, ac primaria membra divi-
„ dente, atque communionem legitimæ po-
„ testatis inter summos ecclesiæ præsules
„ scindente a tempore schismatis magni us-
„ que ad ea fere tempora. Actum fuisset,
„ nisi inspirasset Deus cogitationes pacis,
„ indidissetque consilia meliora : quo factum
„ est, ut omni ævo celebratissima coalesce-
„ ret *Tridentina* Synodus . . . . Recte igi-
„ tur ad veterem mentem antiqua consilia
„ redierunt, quando avita studia unitatis,
„ communionisque sunt capta. Tuncque i-
„ terum utilitati, necessitatique proficua fuit

Con-

„ Concilii celebratio , quando vel induciæ „ ad tempus fuerunt , ac cessatio intestini „ illius belli inter summas Ecclesiæ pote- „ states justitiumque litigiosi illius fori , „ quod judicia, judicesque ipsos Ecclesiasti- „ cos inter se committebat . Attamen non „ penitus ea simplicitas & felicitas hujus „ supremi universalisque tribunalis restitui „ potest , qua olim tam cito conveniebant „ Patres, brevique componebant , ac finie- „ bant caussas, & negocia Religionis. Nul- „ læ tunc de conciliis leges , & stata tem- „ pora præterquam particularibus, generalia „ extraordinaria erant remedia . At postea „ lege cautum, ut singulis decenniis ageren- „ tur, sine omni fructu , effectu , & utili- „ tate, quod in communione legitima po- „ testatis ecclesiasticæ nec fuerit lata , nec „ ad eam intenta . Consilium illius legis , „ ut alia, suggessit *Johannes Gerson* , sic e- „ nim is *in viagio Regis Romanorum* direct. „ IV. lege ult. *concilium generale potest , &* „ *debet constituere crebriorem generalium Con-* „ *ciliorum celebrationem , quam retroactis tem-* „ *poribus fuerint celebrata : ut de decennio in* „ *decennium , præfixa futuris summis Pontificibus* „ *ista lege , quam transgredi non liceat* . At „ occulte spiritus divisionis contra pacem „ sese insinuabat. Spiritus autem S. est Spi- „ ritus pacis, non divisionis. “

III. Pergit *Febronius* exscriptum *Tridenti-*

ni locum expendere (7) : " Secundum (*re-*
„ *medium*) numquam praticavit (*Curia* Ro-
„ mana) , quamvis id convenientissimum
„ foret ; ex quo per evocatos ex illa pro-
„ vincia, unde difficultas orta est , intelli-
„ gentes & prudentes viros facilius & se-
„ curius intelligi & statui posset , qua ra-
„ tione , & interdum qua moderatione vel
„ modificatione decreti interpretatio facien-
„ da , & exequutio procuranda foret, ad-
„ tentis provinciæ illius moribus , populi-
„ que ingenio, quam ex solis iis Cardinali-
„ bus, aliisque Prælatis, qui Curiæ *Romanæ*
„ opinionibus imbuti , & suæ nationis mo-
„ ribus dumtaxat adsueti sunt ". Sic nem-
pe somniis suis optimus vir delectatur , & ex Jureconsulto factus repente dictator, *Romanæ* Curiæ Præsulibus , Cardinalibus, Pontificibus leges in judiciis servandas præscribit . Sed ubi tandem evigilaverit, se Magistro , aut legum latore haud egere *Romanos* intelliget . Ecquod enim alicujus momenti negocium ex dissitis Provinciis ad Curiam *Romanam* defertur, cujus procurandi gratia non statim *Romam* inde patriarum rerum peritissimi viri mittantur ? Nec tamen si deessent isti, *Febronius* jure conqueri posset . An non enim inter Eminentissimos Patres sunt, qui quum ad exteras gentes Apostolici Nuncii munere fungerentur , earum

(7) *l. c.*

earum mores ac consuetudines internoscere potuerunt? Præsules heic quoque degunt, aliique ex omni fere natione selecti viri, ex quibus quid facto opus sit, cognoscere liceat. Litteræ præterea commeant, nihilque ante decernitur, quam ex earum frequentato commercio quid in provinciis moliantur, exspectent, renuant, plane sit exploratum. Et *Romanis* succensebit *Febronius*, quasi ex suis tantum opinionibus, ac moribus vel difficillima exterarum gentium negocia expediant?

IV. Graviora sunt, quæ sequuntur. Primum ad *Coadjutorias*, quas dicimus, pertinet, *cum futura successione in beneficiis, nullam Curam animarum adnexam habentibus, & ubi nullus Coadjutus a Coadjutore exspectat aut exspectare potest adjutorium*. " Hanc, inquit " *Febronius* (8) Coadjutoriarum speciem Ju- " ri Canonico in Titulo *de concessione præ-* " *bendæ & Ecclesiæ non vacantis* adversari, " nemo negabit. Igitur ad dispensationis re- " medium recurrendum est, quæ *Romæ le-* " *vissime* conceditur ". (9) Verum hæc *Febronius* non *Romanis*, sed *Westphalis*, & *Leodiensibus* inculcare debuerat. *Roma* enim in ejusmodi *Coadjutoriarum* Bullis adjutorii, quod Coadjutor Coadjuto adferre debeat, diserte meminit. Quod vero in *Germania*

(8) T. II. pag. 61.
(9) idem repetit pag. 406.

Capitulationes, ut ajunt, *Imperiales* obstent, quominus Coadjutor Coadjuti muneribus fungatur, quid hoc ad Curiam *Romanam*? *Westphali*, & *Leodienses*, a quibus tantummodo Coadjutoriæ peti solent, cur non ceterorum *Germaniæ* accolarum moribus vivunt? cur *Romanos* hisce petitionibus fatigant? Cur illorum Episcopi honorificentissimas petitoribus testificationes litteris consignant, *Romamque* mittunt? Ut has Pontifex adcipit, etsi vigente, quod indicabam, *Capitulationum Imperialium* interdicto petita Coadjutoria ad *exspectivas* gratias a Tridentino Concilio proscriptas ferme revocari videtur, illos tamen, qui petunt, ex Episcoporum testimonio tales sumere potest, qui hac remuneratione virtutis digni sint, atque ab illis diœcesibus sine Ecclesiarum detrimento divelli nequeant. Quid ergo mirum, Pontifices hujusmodi precibus adnuere? Num id *levissime* concedi dicendum est, quod tanta Episcoporum testificatione comprobatur? Hoc *Febronius* videat, ne Coadjutoriæ *levissime* petantur: at *levissime Romæ* concedi a veritate abhorret.

V. Alterum *Febronianarum* querelarum gravissimum caput hujusmodi est (10): " Non „ decipitur summus Pontifex, sed se ipsum „ & alios decipit, quando eum iis, qui „ singulari erga Ecclesiam merito prædici non sunt,

(10) T. II. pag. 62.

„ non ſunt, abſque informatione, bullarum „ expeditionem aut earum ſaltem exequu„ tionem præcedente, diſpenſat *ſuper plura„ litate beneficiorum*. Neque hanc gratiam „ ſalvat clauſula litteris his diſpenſatoriis „ inſeri ſolita: *dummodo nulla harum Eccle„ ſiarum debito per hoc fruſtretur obsequio*. „ Qualis circa hæc ſit practica, omnium „ optime noverunt *Ubio-Colonienſes*. In ea „ urbe, in qua ſunt decem & ultra Cano„ nicorum Collegia, ſic diſpenſati eunt in „ una Eccleſia ad Matutinum, in altera ad „ ſummum Sacrum, in tertia frequentant „ veſperas; Miſſarum & reliqua Chori offi„ cia per ſubſtitutos erga levem retributio„ nem perſolvi faciunt. Hoc ſcit Pontifex, „ vel ſaltem per ſuum eadem in Urbe re„ ſidentem Nuntium facile ſcire poteſt: At„ que ita *ambitioni & improbæ redituum Ec„ cleſiaſticorum congerendorum cupiditati* pandi„ tur via". Monſtra hæc ſunt, fateor; ſed illa unde nobis, niſi ex *Germania*? Ac majora quidem ea ferret, ſi *Febronianum* ſyſtema obtineret. Fac enim, *Germaniæ* Epiſcopis in propria cuique diœceſi liceat Eccleſiaſticas leges laxare; quiſnam erit, qui pluribus Beneficiis iis etiam diſſociabilibus non perfruatur? Nam nullus apud *Germanos* eſt, qui ſi ad altiorem Eccleſiaſticam dignitatem, ampliuſque beneficium provehatur, & illa quibus præditus eſt, quæcumque demum ſint

 ſibi

ſibi ſervare non ſatagat. Obſiſtit, credat *Febronius*, obſiſtit quoad poteſt *Roma*: ſed quid tum? ſtatim *Germaniæ* conſuetudines, ac libertates ſibi obiici videt, atque utcumque nitatur contra, indulgendum eſt tandem, ne pax interturbetur. Ceterum quam ægro animo id ferat *Roma*, ignorare *Febronius* non poterat, cui ad manus fuit egregium *Benedicti* XIV. opus *de Synodo diœceſana*; ibi enim hæc legere eſt nullis umquam laudibus ſatis concelebranda (11) *Fel.* Record. *Prædeceſſor noſter* Clemens *Papa XII. quum ſapienter animadvertiſſet, ex eo quod uni eidemque perſonæ tot Epiſcopales Eccleſiæ permitterentur, eam ab Eccleſia Catholica utilitatem, quæ ſperabatur minime percipi, ex Paſtoralis officii ſui munere huic rei remedium aliquod cenſuit adhibendum. Itaque quum vidiſſet, plurium Epiſcopatuum conſequutionem ex earum litterarum conceſſione pendere, quibus* eligibilitas *indulgetur; quum ſcilicet hujusmodi Indultorum vigore, qui unicum habeat Epiſcopatum, & ad alium tranſire non poterat, niſi per ordinariam poſtulationis viam, faciliorem exinde ſemitam ſibi aperiret ad aliam Eccleſiam adſequendam: duo ſaluberrima decreta edidit; quorum altero, tamquam regula, uteretur in poſterum Congregatio Conſiſtorialis; altero autem Brevium Secretaria. Hæc typis impreſſa, quantum ſcire potuimus, quum nondum fuerint, optimum eſſe ducimus heic ea inſerere,* ut

[11] *lib.* XIII. *cap. VIII. n.* 7.

ut perpetua eorum memoria servetur, & ut exequutioni opportunæ mandentur; quum ea plurimum conferre posse putemus, nisi ad tollendam penitus, at saltem ad cohibendam in Germania *immoderatum in una eademque persona Episcopatuum pluralitatem. Primum pro Congregatione Consistoriali sic habet:* " Sanctissimus Domi-
„ nus Noster *Clemens* Papa XII. animadver-
„ tens, minime expedire, quod in *Germa-*
„ *nia*, etiamsi sublimibus Familiis orti sint
„ tam facile concedatur dispensatio ad effe-
„ ctum retinendi simul tres, vel quatuor,
„ ac etiam quinque Cathedrales Ecclesias,
„ quarum Præsules temporali quoque domi-
„ natu potiuntur, præsertim quum experien-
„ tia compertum sit, eas diœceses ab hæreti-
„ corum erroribus magis esse immunes, qua-
„ rum singulæ ab uno gubernantur Episco-
„ po; hinc majorem deinceps circumspectio-
„ nem in hoc adhiberi mandat, nec solum
„ adtendi exempla, sed peculiares perpendi sin-
„ gulorum casuum circumstantias, habita ni-
„ mirum ratione temporum personarum, &
„ Ecclesiarum: ita quidem, ut dispensatio-
„ num impertiendarum norma sumatur po-
„ tissimum a majori Ecclesiarum ipsarum
„ bono, ac utilitate. Quod si iis, qui ali-
„ cui jam præsint Ecclesiæ, justis de caussis
„ a Sede Apostolica aut jam fuerit conces-
„ sum, aut deinceps concedi contigerit In-
„ dultum eligibilitatis ad aliam, declarat

San-

„ Sanctitas Sua, non per hoc censeri debe-
„ re concessam dispensationem ad effectum
„ simul retinendi prædictam quoque aliam
„ Ecclesiam, postquam electio peracta fue-
„ rit; sed antequam electio ipsa a Sede Apo-
„ stolica confirmetur, summa maturitate
„ esse examinandum, an utilitas, vel ne-
„ cessitas talium Ecclesiarum, & Catholi-
„ cæ Religionis tuendæ ratio postulet, im-
„ pertiri hujusmodi dispensationem pro om-
„ nium retentione, vel potius in ejusdem ele-
„ ctionis confirmationem poni oporteat de-
„ cretum de alia Ecclesia dimittenda. De-
„ clarat itidem Sanctitas Sua, non conve-
„ nire, ut indiscriminatim, nulloque dele-
„ ctu & sine caussæ cognitione, tribuatur Epi-
„ scopis facultas retinendi simul plures di-
„ gnitates, aut Canonicatus Cathedralium,
„ vel Collegiatarum Ecclesiarum, tam in
„ *Germania*, quam in *Poloniæ* Regno; per
„ hoc quippe divino cultui non mediocre
„ detrimentum adfertur, Ecclesiæ debitis
„ fraudantur obsequiis, & Ecclesiastica sti-
„ pendia, quæ congruæ plurium Ministro-
„ rum Dei sustentationi destinata sunt, in
„ unam collata personam, incitamentum
„ præbent ad luxum. Mandat itaque San-
„ ctitas Sua, cautius, quam hactenus for-
„ san factum fuerit, hac etiam in re in po-
„ sterum agi, & exemplis sepositis, specta-
„ ri in primis id, quod, juxta locorum,
„ Ecclesiarum, personarumque conditiones,

ad

„ ad ampliorem Dei gloriam expedire vi-
„ sum fuerit. Ne autem saluberrimi hujus
„ moniti memoria obsolescat, vult Sanctis-
„ simus Pater, præsens hoc decretum adser-
„ vari apud acta sacræ Congregationis re-
„ bus consistorialibus præpositæ, atque illud
„ ab ejusdem Congregationis Secretario pro
„ tempore, quotiescumque opportunum fue-
„ rit, in memoriam revocari eorum, qui
„ his de rebus consilium Pontifici Maximo
„ daturi sunt. Hac die *6.* Januarii anno
„ 1731." Hæc meditetur *Febronius*; tum *Romanis*, si potest, insultet.

VI. Similia sunt quæ de Matrimonialibus *dispensationibus* jactat (12). Ait *Febronius*, illas Sacris Canonibus adversari. "Conci-
„ lium, inquit, *Tridentinum* vult eas dari
„ *raro* & *gratis*; in secundo autem gradu
„ non dispensari *nisi inter magnos Principes*
„ *& ob publicam caussam*. Hæc omnia vili-
„ penduntur *Romæ*: dispensatur cum quoli-
„ bet petente, etiam nulla ei suffragante
„ canonica caussa, dummodo non petat dis-
„ pensari *gratis*; dispensatur eodem modo
„ quotidie in secundo gradu cum plebeiis,
„ etiam sine caussa *privata*, ne dicam *pu-*
„ *blica*". Viden? ut falsa falsis adglomeret. Rem toti Urbi testatissimam dico: dispensationes in secundo gradu tam raro concedi, ut si cum illis, quæ denegatæ sunt, in

(12) T. II. pag. 64.

in dieſque negantur, comparentur, vix aliqua earum habenda ſit ratio: quarum vero gratia facta eſt, eas non abſque adcurata cauſſæ cognitione, ac diligenti Eminentiſſimorum Fidei Quæſitorum, ſeu Sacræ Pœnitentiariæ diſquiſitione fuiſſe exoratas. Falſum & illud eſt (13): *ſimoniacus occupavit beneficium, nulla huic cum Simone facienda eſſet gratia; aſt fit ei: manet in beneficio ſimoniace obtento*. Falſum vero hoc dico, quod ſciam, conſtantem eſſe ſacræ, quam nuper appellavi, Pœnitentiariæ conſuetudinem, ut reſcribat: *prius dimittat*. En cujuſmodi abuſus ſint, quos *Romanæ* Curiæ *Febronius* obijcit, ſomnia, ſpectra, atque ægræ φαντασιας ludibria.

VII. Illud nunc in mentem venit, quod idem Auctor alio loco ait (14): *Si itaque Papa ſuæ hac in parte obligationi minime ſatiſfaciat, non erigendo novas cathedras, ubi eæ erigendæ eſſent . . . nihil magis naturale eſt, quam ut ii, quibus hæc jura originarie competunt, ad ea revertantur*. At quod heic non tam adfirmando, quam dubitando indicat, liberius in primo volumine edixerat (15) his verbis: *Forte ea de cauſſa Eccleſiæ utilius foret, priſtinam hac in parte diſciplinam reduci, quod non deſint, qui queruntur, a* Romana *Sede* tot

[13] T. II. pag. 118.
(14) T. II. pag. 410.
(15) T. I. Cap. IV. §. 9. n. 2. pag. 259.

tot non erigi novos Episcopatus, quot institu' postularent populorum ad veram fidem conversiones. Immo hanc in rem ex nescio cujus larvati scriptoris libello (16) satis prolixum locum adtulerat. Ego vero non a *Romanis* Pontificibus, neque a Missionariis caussas, cur in Indiis, atque id genus Regionibus Episcopatus numero non augeantur, repetendas esse scio, sed a Regiis admnistris, qui politicis rationibus duci malunt, quam Religionis studio. Enimvero Apostolicis apud Reges Nunciis non semel datum in mandatis fuit, ut de Episcopatibus hujusmodi multiplicandis serio ac sæpe agerent (17). Hæc satis esse possunt, ne quis ingenti illo abusuum numero, quem *Febronius* Curiæ *Romanæ* temere objectat, perterreri se sinat. Unum tamen non omittam. "Tanto autem „ major, inquit *Febronius* (18), convenit, „ ut circa hoc sit sollicitudo modernorum Pon-

(16) *Questions proposées a l'Auteur de l'appel a la raison.*

(17) Est mihi præ manibus mandatorum libellus, quem *Tarsensi* Archiepiscopo, atque Apostolico apud *Hispaniarum* Regem Nuncio *Rospiliosio* XXII. Augusti a. 1644. *Franciscus Antonius* Cardinalis S. *Onuphrii* nomine S. Congregationis *de propaganda fide* tradidit. Ejus autem libelli nonum caput istiusmodi est; 9. *spesso dovrà raccordar alli Ministri Regii la moltiplicazione de' Vescovi nell' Indie suddette, perchè sono tanto grandi le Diocesi, che non si possono da' Vescovi visitare, e per l' ordinazione de' Sacerdoti convien far viaggi longhissimi per presentarsi alli Vescovi.* Idem mox etiam inculcatur capite X.

(18) T. II. pag. 554.

„ Pontificum, quo probabilius eſt, exceſſum
„ poteſtatis ab eorum prædeceſſoribus exer-
„ citæ, atque prædictis corruptis fundamen-
„ tis innixæ, ſchiſmati tam *Orientali*, quam
„ *Occidentali* occaſionem dediſſe. Et de *Oc-*
„ *cidentali* quidem id probavit *Febronius Cap.*
„ *VI.* § 15. De *Orientali* vero tempore Con-
„ cilii *Conſtantienſis* hoc, & juſte, opinaba-
„ tur Cardinalis *Cameracenſis* apud *Von der*
„ *Hardt T. I. P.* 8. *pag.* 416. & alii cum
„ eo. Ita enim ille *ibid. Neceſſaria erit re-*
„ *formatio & proviſio circa gravamina*, *quæ*
„ Romana *Eccleſia infert aliis inferioribus*
„ *Eccleſiis & Prælatis*; *& maxime in tri-*
„ *bus*, *de quibus conqueritur præ-legatus frater*
„ Humbertus *de* Romana, *quondam Magiſter*
„ *quinctus Ordinis Prædicatorum in dicto Tra-*
„ *ctatu ſuo quem compoſuit tempore Concilii*
„ *generalis* Lugdunenſis, *ut in eo ſuper his*
„ *provideretur*, *ubi Parte II. Cap. II. dicit*
„ quod cauſſa diſpoſitiva ſchiſmatis *Græ-*
„ *corum* inter alias una fuit propter gra-
„ vamina *Romanæ* Eccleſiæ in exactionibus,
„ excommunicationibus, & ſtatutis“. Hac de re in *Antifebronio* (19) ſatis diſſerui, neque actum agere adgrediar. Quoniam tamen *Ultrajectinam* Eccleſiam *Febronio* maxime cordi eſſe intelligo, hoc illum moneo, ut videat, quei ſibi cum illa convenire poſſit. Nam in actis, & decretis *ſecundæ* Synodi, (quam cum *Clemente* XIII. *Pſeudo Synodum*

(19) *T. I. Introduc. cap. I. n.* 2.

nos

nos appellamus) *Provinciæ Ultrajectensis* Synodo delatum invenio libellum cui titulus: *Prècis d' un Acte de denonciation solemnelle faite a l' Eglise &c.* de eo autem Synodi Procurator apud illos, quos ipse *Patres* vocat, sic loquitur (20): " Intra hos crimi-
„ nationis fines non se continet Denuntiator.
„ Totam schismatis *Græcorum* culpam in sum-
„ mos Pontifices conijcit. Quem si audias,
„ *Ecclesia* Græca *semper amore pacis flagravit;*
„ *& ipsi sunt Præsules* Romani, *a quibus non*
„ *tantum inter utramque Ecclesiam* (Græcam
„ *scilicet*, & latinam) *exorta est discordia,*
„ *sed etiam interpositi obices, quibus perfecta,*
„ *quæ deberet inter eas esse, Communio sub-*
„ *movetur*. Qui vel levem historiæ notio-
„ nem habeat, haud difficile intelliget,
„ quam falsa & insana sit tam insolens cri-
„ minatio. Quo abripit denuntiatorem hic
„ erro " ? Atque *Ultrajectensis* Synodi Procuratori *Falsa*, *insana*, *insolens* criminatio visa est, ea tamen *Febronius* delectatur maxime. Dixi satis, ut Febronium pudore suffunderem.

DIS-

[20] pag. 49.

DISSERTATIO XI.

De Subsidiis ad vindicandam Ecclesiasticam libertatem Episcopali cœtui a Febronio *propositis.*

CAPUT I.

Episcopis Febronius *duo cum primis suadet. 1. ut nativa jura defendant. 2. ut dimissa jura recipiant. Verum utrumque aut nihil ad rem facit, aut viam* schismatis *latissimam pandit.*

I. QUæ hactenus disseruimus, eo spectant, ut *Romani* Pontificis Primatum qualis a nobis adstruitur, per se se Ecclesiasticæ libertati nequaquam adversari doceremus. Quamobrem necesse non esset, ut de subsidiis ad eam vindicandam a *Febronio* propositis disputaremus, atque hac ipsa de caussa in *Antifebronio* ab ejusmodi perpendendis subsidiis abstinueram. Verum istorum examen quum a pluribus desideretur, ac præterea utilissimarum hoc maxime tempore quæstionum tractationem complectatur, libenter suscipiam. Initium autem ab iis faciam, quæ ab Episcopali cœtu *Febronius* postulat. Ea porro quum multa sint, quatuor capitibus discutiemus. Heic duo illa occur-

occurrunt, quæ omnium ita fons sunt, ut etiam finis sint cujus caussa facienda sunt cetera. Id ergo primum *Febronius* Episcopos hortatur, ac monet, ut nativa jura strenue defendant. (1) Quam in rem aliqua ex Patribus, & Conciliis collegit. Inutilis labor? Quis enim hoc inficiatur? Nemo certe, qui sanæ mentis sit. Hoc autem primo quærendum est, quænam *nativa* jura sint, quorum defensio sit Episcopis suscipienda. *Febronius* heic S. *Franciscum Salesium* appellat, qui ait (2): *id erit Deo gloriosum maxime, ut Episcopalis Ordo* PRO EO QUOMODO INSTITITUS EST, AC VALET, *agnoscatur*. Non renuo; at statim peto, *quomodo institutus sit, ac valeat*? Id nisi certum, ratumque sit, frustra sunt omnia. Scio equidem *Febronium* nobis continuo iura illa ingesturum, quæ Papa Episcopis abstulisse queritur (3), *deputationem liberam Ministrorum Ecclesiæ; propriam jurisdictionem in multos suorum diœcesanorum; jus exclusivum habendi tribunal sacrum in suis respective districtibus; absolvendi quoscumque rite dispositos ab omnibus reatibus; dispensandi in quavis lege Ecclesiastica, ubi mens & anima legis relationem patitur & exigit; votum decisivum in Conciliis generalibus*, potestatem, qua *in Synodis Provincialibus suo jure & libere*

(1) T. II. *pag.* 546. *seqq.*
(2) *lib.* I. *ep.* 30.
(3) T. II. *pag.* 32.

statuta condant, *atque eadem citra summi Pontificis auctoritatem publicent*, & alia plura. At quid de hisce juribus sentiendum sit, ex hactenus disputatis nemo non videt. Sunt enim aliqua plane falsa absurdaque, ut *jus illud exclusivum habendi tribunal sacrum in suis respective diœcesibus* quo suprema, plena, immediata in singulas diœceses *Romani* Pontificis potestas immo & Metropolitarum jurisdictio arceatur. *Nec tamen* ut cum *Gersone* loquar (4), *plenitudo potestatis Papalis sic intelligenda est immediate super omnes Christianos, quod pro libitu possit immediate jurisdictionem in omnes per se vel alios extraordinarios passim exercere. Sic enim præjudicaret ordinariis, qui jus habent immediatius, immo immediatissimum super plebes sibi commissas actus hierarchicos exercendi.* Verum ubi aut necessitas adest Episcopis munus suum negligenter obeuntibus, aut certa Ecclesiæ utilitas id postulat, negari summo Pontifici nequit ejusmodi auctoritas, quæ cum *Febroniano* illo *jure exclusivo* stare omnino non potest. Cetera vero Episcoporum jura ea sunt, ut ex ipsa Christi Domini institutione *Romanis* Præsulibus subijci debeant, atque in horum sit potestate quemadmodum Christiana res poscit, ea amplificare, aut etiam arctare. Quare ut alibi vidimus idem *Gerso* ajebat (5): *status præ-*

(4) *Consid.* 2.
(5) *Consid.* 3.

prælationis Episcopalis habuit in Apostolis & successoribus usum vel exercitium suæ potestatis sub Petro, *& successoribus ejus, tamquam sub habente*, vel *habentibus plenitudinem fontalem Episcopalis auctoritatis. Unde & quoad talia minores Prælati subsunt Episcopis, a quibus usus suæ potestatis quandoque limitatur vel arcetur: & sic a Papa posse fieri circa Prælatos majores ex certis* & *rationabilibus caussis non est ambigendum.* Nam uti scite adversus *Græcos* scribebat *Ratramnus Corbejensis* Monachus (6), *ex antiquis monumentis cernimus, omnino Romani Pontificis auctoritatem super cunctas Ecclesias Christi præeminere, ut omnes Episcopi illum habeant caput, & ad ejus judicium pendeant; quidquid in ecclesiasticis negociis disponitur, ut ex ejus arbitrio vel maneat constitutum, vel corrigatur erratum, vel sanciatur quodcumque fuerit innovandum.* Quid igitur tandem Episcopalium jurium defensione *Febronius* obtinebit?

II. Cavere autem cum primis debet, ne qum Episcopis jura defendenda suadet, quæ a Christo Episcopatum instituente adceperunt, ea cum juribus inepte confundat, quæ illis Ecclesia, vel etiam Sedes Apostolica contulit. Hoc certe consilio admodum indigere ipsum video. Ait enim (7): " Ne „ quis vero sibi forte persuadeat *Privilegii*

[6] *Contr.* Græc. *T. II. Spicileg. Acher. pag.* 147.
(7) *T. II. pag.* 547.

„ nomine heic venire gratias, favores, seu „ indulta *Romanorum* Pontificum, observandum venit . . . . quod præcipue in rem „ præsentem laudatus *Leo* Magnus *epist. X.* „ *Cap. 6.* scripserit: *Privilegium sibi debitum* „ *in alium transferre posse, noverit Episcopus* „ *non licere.* “ In primo quoque volumine (8) dixerat: an non poterunt (Episcopi) „ etiam per se ipsos suarum Sedium, suique Ordinis jura, Canonicis nixa institutis, contra quoscumque tueri, & vindicare? Sic visum Episcopis in quadam Synodo *Anglicana* anno 787. congregatis, „ apud *Harduinum Tom. III. col.* 2075. ubi „ Canone VIII. statuunt: *Ut privilegia antiqua a Sancta* Romana *Ecclesiæ Sede delata* (idest, longo usu firmata, atque ita „ ab omnibus agnita & adceptata) *Ecclesiis* „ *omnibus conserventur. Siqua autem propter* „ *adsensum pravorum hominum contra canonica* „ *instituta conscripta sunt, avellantur*“. Numquid enim *privilegia a Sancta* Romanæ Ecclesiæ *Sede delata*, ut ut *longo usu firmata, atque ita ab omnibus agnita & adceptata* jura sunt, quæ ad Episcopatum *quomodo* a Christo *institutus est*, referantur? non autem Apostolicæ Sedis beneficia? Privilegium vero a *Leone* M. indicatum, quod *præcipue in rem præsentem* observari *Febronius* jubet, quid aliud erat, nisi Metropolitarum jus in Provin-

[8] *T. I. cap. VII. §. 10. n. 3. pag. 635.*

vinciæ ordinationes? *Ordinationem sibi*, inquit S. *Leo* (9), *ut ante jam diximus singuli Metropolitani suarum Provinciarum cum his, qui ceteros Sacerdotii antiquitate præveniunt, restituto sibi per nos jure defendant. Alienum jus alter sibi non audeat vindicare. Suis limitibus, suis terminis sit unusquisque contentus; & privilegium sibi debitum in alium transferre se posse, noverit non licere.* Metropolitica porro jura, multoque minus Provinciarum, in quæ exercenda erant, designatio divinis Episcopatus juribus a quoquam, nisi plane desipiat, adcenseri non possunt. Neque id eo dico, quod in his ipsis Sedium suarum *privilegiis* tuendis nolim Episcopos esse solertes; sed ne Patrum dicta, quæ ad juris humani privilegia pertinent ad ea, quæ sunt juris divini, deinceps *Febronius* perperam traducat.

III. Hoc interea certum sit, *Romanos* Pontifices eas, quæ juris divini sunt, facultates Episcopis intactas libenter relinquere, ut sacri Antistites *Febroniana* ad suscipiendam illarum defensionem hortatione non egeant. Verum hoc potius videndum, ne contra Christi Domini mentem Episcopi sua illa jura Pontificiæ potestati obnoxia nolint, atque injuria doleant, se in illorum usu ab æquitatis legibus, ubi aliquando discesserint, a *Romana* Sede reprehendi ac coerceri. Eo

(9) T. I. Ball. edit. ep. X. col. 639.

tamen potissimum *Febronius* spectat, qui incircumscripta nobis Episcoporum jura obtrudit, eorumdemque jurium *fines & terminos in Concilio* Tridentino *agnitos, & tacite saltem probatos* quum ex *Isidoriano* jure dimanarint, proterendos esse contendit. Id tamen quid est nisi schismati viam, eamque latissimam pandere? Quum enim Apostolica Sedes, atque adeo Ecclesia universa Jus *pseudo-Isidorianum* ex divina legum ferendarum sibi credita potestate cooptaverit, improbare illud nequeunt Episcopi, quin cathedram adversus cathedram erigant, atque a Cathedra *Petri* se se tandem divellant. Scilicet *Goffridus* Abbas *Vindocinensis* temperanter *Goffrido Carnotensi* scribebat (10): *Siquis igitur Apostolicæ Sedi, quæ leges Canonum dedit, in Canonum expositione contrarium sentit, non sapit quicumque ille est, sed desipit.* Hujusmodi homines *Carnotensis Ivo* atrioribus, nec minus veris coloribus pingit (11): *manifeste contra Sedem Apostolicam caput erigitis, dum quod illa ædificat, vos quantum in vobis est, destruitis, cujus judiciis & Constitutionibus obviare*, PLANE EST HÆRETICÆ PRAVITATIS NOTAM INCURRERE, *quum Scriptura dicat, hæreticum esse constat, qui* Romanæ *Ecclesiæ non concordat.*

IV.

[10] *ep.* *VXX.*
(11) *ep.* *VIII. ad Richer. Senon.*

IV. Nec minus fallax eſt, & ad ſchiſma propellens, quod altero loco Epiſcopis *Febronius* inculcat, ut nempe quæ Pontifici libere dimiſerunt, ea Papæ, ſi ille eis abutatur, eripiant, ad ſeque iterum pertrahant (12). *Fallax* id dico. Quid enim ſi nullum indicari jus poſſit, quod Epiſcopi *Romano* Pontifici dimiſerint ipſi, licet cur ille non antea adhibita poteſtate uteretur, occaſionem fortaſſe dederint? Num id tam facile demonſtrabitur, quam facile adſeritur? Fac tamen aliqua eos jura ſummis Pontificibus dimiſiſſe. Nam in Antiſtitum eſt poteſtate ea recipere, quæ dimiſerunt? Id ſumit *Febronius*, id *Pereira* confirmat, ſed *Thomaſſinus*, quem tamen in hac ſententia ducem ac præmonſtratorem habuit uterque, negat ac pernegat. " Devolutione, inquit doctiſ-
„ ſimus vir (13), ſemel partum jus perpe-
„ tuum eſt. Nullum eſt poſtliminii jus,
„ quo in priſtinam poteſtatem redintegre-
„ tur, qui ſemel inertia, & ſupinitate ſua
„ commiſit, ut ad ſuperiorem ea devol-
„ veretur ". Id infra repetit, ac diſertius explicat his verbis (14): " Ubi jus
„ ab inferiori ad ſuperiorem devolvi-
„ tur, verbi gratia, a Capitulo ad Epiſco-
„ pum, ab Epiſcopo ad Metropolitanum,

 a Me-

[12] T. II. pag. 324.
[13] in Reſp. ad not. Script. Anon. in 3. p. not. 9.
(14) ad not. 12.

„ a Metropolitano ad Primatem ; non adcipit ab inferiori , non usurpat in inferiorem superior, non facit injuriam inferiori superior, NON REPETERE POTEST A SUPERIORE INFERIOR". Exemplum dat in Episcoporum translatione ; tum pergit: " Si autem hæc jura a Conciliis Provincialibus ad *Romanum* Pontificem devolvuntur, quia summus omnium vertex est; perperam ergo infertur, quod ea ex se se non habeat, quod ea usurpet, quod contrario usu possit amittere. Quæ enim illi adcumulantur jura , quia spiritalium omnium *P*otestatum summus apex ipse est , an eo ipso nomine ea obscurari & evilescere existimabis ? Quin ex adverso ita argumentare: Si cessantibus toto orbe terrarum Conciliis Provincialibus, in quibus residebat potestas Provincialium Ecclesiarum tota in transferendis Episcopis ad Summum Pontificem devoluta est auctoritas, tamquam ad summum verticem Episcopalis collegii , ergo hujusmodi instruxit suæ Ecclesiæ Caput, ejusmodi sibi Vicarium suffecit Christus , in quo tota semper plenitudo potestatis resideat , etsi non totam semper exerceat, etsi eam plerumque non exerceat, nisi ubi cessantibus administris immediatis, vel Metropolitanis , vel Synodis , eam ipsammet ex recepto usu & vigore disciplinæ exercere

cogit

„ cogit primæ Sedis dignitas, devoluta po„ testas, Christi caritas, Ecclesiæ utilitas, „ necessitasque. Istiusmodi autem exercitium „ potestatis ubi præscriptum est, nisi con„ traria præscriptione non tollitur. Si ne„ gligerent enim Pontifices, sinerentque eam „ transferendi Episcopos potestatem rursus „ exerceri a Conciliis Provincialibus, & „ hunc usum præscribi; adsentirentur uti„ que ipsi huic mutationi disciplinæ, quæ „ eiusmodi non potestatem, sed potestatis „ exercitium ad Concilia Provincialia rur„ sus transferret. Sed apage has in futurum „ ociosas conjecturas". Nihil verius dici potuit. Hæc *Febronius* perpendat, videatque, quam absurda Episcopis proponat, dum ut quæ dimissa ab eis Pontifici sumit, jura recipiant, persuadere nititur. At enim, qu„ um Episcopi consentirent in varias reser„ vationes Pontificias [si tamen *effective* „ consenserunt, & *in omnes* quidem) ita ut „ per hoc se exuerent variis juribus & fa„ cultatibus, in quarum legitima possessio„ ne erant; non poterant alium sibi pro„ ponere finem, quam *majus bonum*, tum „ Ecclesiæ universæ, tum particularium sua„ rum diœcesium; sperantes se in *Romano* „ Pontifice habituros promptum ac pruden„ tem œconomum, & provisorem omnium „ suarum necessitatum. Cessante hoc fine, „ per se sequitur, quod etiam cessent fatæ reser-

„ reservationes. (15) Hoc tamen nugari est, non argumentari. Unde enim cessasse hunc finem *Febronius* colliget? Ex *Norimbergensibus* centum *Germanorum*, seu potius hæreticorum *gravaminibus*? Ex *Gersonis* de turbatissimi ad diuturnum schisma ævi sui vitiis querimonia? ex nonnullorum, quas in tanta cum ingeniorum diversitate, tum caussarum multitudine evitare vix possis, offensionibus? Ineptum id omnino est, ac ludicrum. Sed finem illum cessasse tantisper demus. Cessant ergo *fatæ reservationes*? Noxias eas futuras video ego; cessaturas non video, nisi ipse saltem Pontifex volens libensque adsentiatur. Non enim Episcopi dum se exuisse juribus & facultatibus dicuntur, eam, quam ex Primatus sui dignitate a Christo non haberet, auctoritatem summo Pontifici contulerunt, sed ut quam aut numquam aut perraro, Ecclesiæ rebus pro temporum varietate ita poscentibus exercuerat, potestate uteretur, compulerunt. An autem cessante ob aliquorum *Romanæ* Ecclesiæ Pontificum vitia Primatus fine, insita Primatus jura cessabunt? Hoc quis futurum intelligat, nisi eam ob caussam ipsum cessare Primatum velimus, quem tamen perpetuum Christus Ecclesiæ suæ dedit? Posset igitur Pontifex, si quæ a multis sæculis *reservationes* obtinuerunt, temporum vitio Ecclesiæ non in ædifica-

(15) *T. II. pag.* 324.

ficationem revera essent, sed in destructionem, posset inquam, illas pro suo in rem Christianam studio laxare. Nisi id faciat, frustra Episcopi de recipiendis auctore *Febronio* dimissis juribus cogitabunt. Quum enim ejusmodi *reservationes* nihil aliud sint, quam fines Episcopali potestati a suprema ac legitima Pontificis potestate positi, ejus tantummodo esse potest illos ampliare, cujus fuit eos constituere.

V. At inquit *Febronius* (16) " conveniunt
„ omnes Theologi & Canonistæ, quod re-
„ servationes, quæ sunt juris humani & va-
„ riabilis cessent urgente necessitate, &
„ quando recursus ad Romanum Pontificem
„ redditur impossibilis aut admodum diffici-
„ lis; *Cap. II. & 58. X. de sent. excommunic.*
„ Sic impossibilitas moralis recurrendi ad
„ Papam & necessitas providendi bono Ec-
„ clesiæ reddit Episcopis primordialia jura
„ eorum characteri propria ". Hoccine Theologi, & Canonistæ docent? Minime vero. Nec reservationes in eo casu *cessare*, nec *reddi Episcopis primordialia jura eorum characteri propria* somniarunt Theologi & Canonistæ. Commenta hæc sunt eorum similia, quæ *Pereira* tradit, ubi abrupto cum *Romana* Sede commercio dispensare Episcopos adserit posse *in tutti li casi riservati anche privativamente alla Sede Apostolica, e ciò non* per

(16) *Febr. T. II. pag. 599.*

per presunzione, o per Epicheja arbitraria, ne per giurisdizione delegata, ma per una giurisdizione ordinaria, sebbene temporaria, ed interina (17). Hoc Theologi, hoc Canonistæ cum *Suario* (18) adfirmant, *tunc ex* RATIONABILI INTERPRETATIONE VOLUNTATIS PONTIFICIS *censeri Episcopum habere potestatem dispensandi*. Non ergo quod aut reservationes *cessent*, *aut impossibilitas moralis recurrendi ad Papam & necessitas providendi bona Ecclesiæ reddat Episcopis primordialia jura eorum charatteri propria*, sed quod jure sumitur Pontificis voluntas, ut rebus eo redactis dispensent Episcopi, hac illi facultate donantur. Longe celeberrimum axioma est, inferiorem nihil de superioris lege per se se remittere posse. Quei ergo, nisi ad επιεικειαν, sumptamque Conciliorum summorumque Pontificum voluntatem confugiamus, in iis, quæ ab œcumenicis Synodis, ac *Romanis* Præsulibus constituta sunt, possent Episcopi dispensare? Ipsæ *Romanorum* Pontificum dispensationes ad επιεικειαν a *Basileensi* Concilio in Synodica a. 1435. epistola revocantur (19). An aliud de Episcoporum dispensationibus prudenter opinabimur?

VI.

(17) *della Podestà de' Vescovi pag.* 160.

[18] *de legib. lib. IV. cap. XIV. n.* 10. Confer Auctores ab eo indicatos, & Fragosum *Regimin. Christ. Reipubl. T. II. lib. VIII. disp.* 18. §. 9. *n.* 19. *& disp.* 19. §. 5. *n.* 11.

(19) *Per Concilium autem statuta*, inquiunt *Basileenses*, in

VI. Sed video, quid caussæ sit, cur *Febronius* falsum hocce de cessantibus reservationibus, redditisque Episcoporum primordialibus juribus decretum statuat, ac Theologorum, & Canonistarum, si liceret, auctoritate tueri nitatur. Ad *Romanam* Curiam in officio continendam, cogendamque, ut pseudo-*Isidorianum* Pontificii juris systema, cui *nulla* jam *natio se se potest conformare sine sua & suorum popularium ruina* (20), tandem abdicet, suadet, ille, Principibus in scelesta illa, quam de *subtractione obedientiæ Romano Pontifici debitæ* inscripsit, epistola, ut aliquam primo, omnem deinde si opus fuerit *Romano* Pontifici obedientiam subtrahant, nullumque populis sibi subiectis cum *Romana* Curia commercio locum relinqui patiantur (21). Verum magna heic statim difficultas oboritur, quomodo absque populorum turbis *administrentur reservata?* Profecto summi hoc casu Pontificis voluntas non potest; an enim Pontificem ad fovendam debitæ sibi obedientiæ subtractionem ea de caussa san-

in nullo derogant suæ (Pontificiæ) *potestati, quin pro tempore, loco, caussisque & personis utilitate vel necessitate suadente moderari, dispensareque possit, atque uti Summi Principis* epikeja, *quæ ab eo auferri nequit.*

(20) *pag.* 592.

(21) Hoc, inquit (T. II. *pag.* 595.), *operabitur talis obedientiæ subtractio, ut aut pro futuro neget, aut saltem suspendat usum & exercitium certorum jurium, in quorum possessione summi* Pontifices *nonnisi a paucis sæculis existunt, quæque* Religioni *& puriori disciplinæ, si non officiunt, saltem nihil prosunt.*

ſancitam, ut ſui ipſe Primatus juribus cedere compellatur, conſentire, atque ut illa firmetur magis magiſque ac conſtabiliatur, Epiſcopis eorum, quæ ſibi ſervaverat, poteſtatem facere exiſtimabimus? Quid vero ſi Pontifex diſerte interdicat, ne Epiſcopi quidquam harum ſibi adrogent facultatum? Certe quum a. 1709. *Philippus* V. *Hiſpaniarum* Rex ejecto Apoſtolico Nuncio, vetitoque quocumque cum *Romana Curia commercio* Epiſcopis agendi formam præſcripſiſſet, *Clemens* XI. in encyclica ad Archiepiſcopos, & Epiſcopos *Hiſpaniarum* epiſtola 24. Auguſti ejuſdem anni perſcripta mandavit (22), ne *illis beneficiorum collationibus, diſpenſationibus etiam Matrimonialibus, recurſibus, appellationibus, aliiſque ſimilibus, quæ ab Apoſtolico tantum Nuncio cognoſci, expediri, atque agi conſueverunt, manum ullo modo adponerent; nullam enim*, inquit Pontifex, *in hujuſmodi rebus facultatem Vobis utcumque Epiſcopis &c. competere, aut per hujuſmodi abſentiam Nuncii noſtri devolutam fuiſſe, aut adcreviſſe declaramus, & nihilominus, ne ullus ſuperſit dubitandi aut interpretandi locus, & ad uberiorem cautelam, omnem vobis circa præmiſſa poteſtatem* PRORSUS ADIMIMUS, *irritum ac inane declarantes quiquid ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter*

(22) T. II. *Epiſtolar. & Brevium ſelectior. Clem.* XI. p. 566.

ter adtentare contigerit &c. (23) Vidit hæc *Febronius*. Igitur ut se se ab hisce vinculis expediret, non ad ἐπιείκειαν, sumptamque *Romani* Pontificis voluntatem quidquid in hujus-

(23) *Antonius Pereira* in eo libro, quem de Episcoporum potestate scripsit (*p.* 157. *Venetæ editionis*) de hoc *Clementis* XI. interdicto ita loquitur. *In fatti si racconta di* Clemente XI. (quam loquendi rationem quis probet, exstantibus ea de re ipsius *Clementis* litteris?) *che nell' anno* 1709. *con un suo Breve indiritto a' Vescovi di* Spagna *dichiarò nulle, e di niun valore le dispense, e Provvedimenti da loro fatti nel tempo, che* Filippo V. *interdetto aveva a' suoi Vassalli ogni commercio con* Roma in temporalibus. Verum si *Pereira Clementis* vidisset epistolam, non actum tunc de *temporalibus* fuisse, sed *Hispanis* QUODCUMQUE (igitur & *in spiritualibus*) cum *Romana* Curia, hoc est *cum ipsa veræ Religionis arce* (immo igitur in *spiritualibus* cum primis; quid enim *veræ Religionis arx* ad *temporalia*?) interdictum a Rege *Commercium* intellexisset. Addit mox *Pereira*: *dal che però non si può trarne argomento, ed esempio anche con altri paesi, mentre trattandosi di cose puramente spettanti alla disciplina. e secondo lo stato delle cose, secondo li differenti genj, e le diverse intenzioni de' legislatori può valere ed approvarsi in un Regno ciò, che non vale, e non si disapprova per un altro* (id generatim vere dicitur; sunt enim casus, in quibus sumi potest Pontificis voluntas, ut ubi ad *Romanam* Curiam adcessus minime pateat, dispensent Episcopi; at numquid ea Pontificis voluntas æquo jure sumatur, ubi in Pontificiæ auctoritatis contemptum, atque a Deo temerariam coercitionem omne cum *Romana* Curia commercium ex *Febroniana* sententia interdiceretur?) *e... perche nel caso della* Spagna *si supponeva proibito il commercio non nelle cose spirituali, ma nelle temporali*. Id falsum esse jam vidimus. Sed quid quæso *Pereiræ* in mentem venit, ut vetito in *temporalibus* cum *Romana* Curia commercio Episcopis non liceat dispensare; liceat interdicto in *spiritualibus*? Hoc sane ex ejus sententia planissime sequitur. At si *Romanus* Pontifex Episcopis omnem ad ejusmodi dispensationes facultatem adimere potest, ubi omne

hujusmodi casibus Episcopi possunt, revocavit, sed ad reservationes, quæ *cessent urgente necessitate*, & *quando recursus ad* Rom. *Pontificem redditur impossibilis*, & *ad impossibilitatem moralem recurrrendi ad Papam*, & *necessitatem providendi bono Ecclesiæ*, *qua reddat Episcopis primordialia jura eorum charačteri propria*. Ut autem lectores falleret, in suam hanc sententiam *convenire* falso jactavit *omnes Theologos* & *Canonistas*, qui sentiunt quidem, posse in istiusmodi casibus Episcopos dispensare, sed nonnisi ex επιεικεια, sumptaque *Romani* Pontificis voluntate. Jamvero non intelligit, quo *Febronius* spectet. De ingerendo schismate, callide tamen, si fieri posset, velando cogitat. *Hæc sunt*, cum *Cypriano* (24) ingemiscam, *initia hæreticorum* & *ortus atque conatus schismaticorum male cogitantium*, *ut sibi placeant*, & *præpositum superbo tumore contemnant*. *Sic de Ecclesia receditur*; *sic altare profanum foris collocatur*, *sic contra pacem Christi*, & *ordinationem atque unitatem Dei*

omne cum *Romana* Curia in *temporalibus* commercium vetetur, non poterit, hoc in *spiritualibus* interdicto! Immo majore poterit jure, gravioris enim criminis rei sunt, qui ne in *spiritualibus* cum *Romano* Pontifice Christianis communicent, cavent, quam qui in temporalibus commercium vetant; Spiritualia enim sunt, in quibus *Petrus* habuit a Christo ligandi solvendique potestatem. Christi igitur Consiliis, *Petrique* Primatui manifestius adversatur, qui commercium in *spiritualibus*, quam qui in *temporalibus* cum *Romana* Curia abrumpat.

[24] *ep. IV. al.* 3. *ad* Rogatian.

Dei rebellatur. Immo etiam rebellio obfirmatur omni abiecto ſchiſmaticæ ſegregationis metu, & Epiſcoporum juribus, quæ bono unitatis conſtituta fuerant, ad eam liberius diſſociandam inſigni abuſu collatis. Sed hac de re uberius ſequentis diſſertationis capite extremo dicturi ſumus.

CAPUT II.

Jusne Episcopis sit in Romanorum *Pontificum Constitutiones inquirendi, earumque, si libeat, retinendarum?*

I. Diversæ gentes, inquit *Febronius* (1) *diversis moribus reguntur.* " Papæ, inquit „ cl. *Barthel.* in *Adnot. ad* Jus *Can. lib. I. Tit.* „ 33. *pag.* 138. strictius subjacent Episcopi *Italiæ*, qui omnes bullas indistincte recipere „ & exequutioni cum summa reverentia mandare debent. In *Germania* autem, quia „ ipsis in multis restituta, & jure postliminii reddita est primæva jurisdictio, non „ cœcam obedientiam, sed rationabile præstant obsequium; & si non sint Bullæ in „ materia fidei vel morum, sed in aliis materiis, & præcipue si tendant ad restringendam auctoritatem in Concilio *Tridentino*, & per Concordata sub *Friderico* III. „ & *Nicolao* V. concessam, illas non ita passim recipiunt & publicant; unde multæ „ ex hac caussa non obligant. Magna tamen cum reverentia, & cautela in his casibus agendum cum Pontifice, *Gallos* imitari oportet, apud quos, licet liberior existat Episcopalis auctoritatis usus, & eorum „ potestas fere revocata sit ad primaevos

Ca-

[1] *T.* I. *Cap. IX.* §. 8. *n.* 5. *pag.* 745.

„ Canones, in quo eorum libertates consistunt, „ summa tamen cum reverentia agunt cum „ Pontifice ec. " *Ex his insimul colliges* Germanos *non magis quam* Gallos *ignorare* sua *& universalis Ecclesiæ genuina jura, ac libertates*. Doceat ergo tandem magnus Jureconsultus *Febronius Germanos*, doceat *Gallos sua & universalis Ecclesiæ genuina jura, ac libertates*. Docet enimvero. Audiamus qua par est reverentia *Germanorum, Gallorumque* doctorem. " Sancta Sedes, *inquit* (2), & sacra dignitas primi Pastoris omnem cultum nostrum meretur; convenit, ut „ ad servanda vera ejus jura & prærogativas si„ mus ardentes & Zelosi; attamen caveamus, „ ne in sequelam, illius reverentiæ, quam le„ gitimæ auctoritati debemus, & profitemur, „ simus ministri, & exequutores excessuum, ac „ subreptionum; probemus ac revereamur cor„ ruptelas, quæ ex humana infirmitate in sum„ mis Pontificibus æque ac aliis, invenire „ locum possunt.... His de caussis compe„ tit Episcopis jus examinandi & retinendi „ bullas Apostolicas. Hoc eis recte adserue„ runt Patres Concilii provincialis *Colonien*„ *sis* anni 1536. apud Hatzhemium *Concil.* „ *German.* T. VI. pag. 251. ubi, *quam im*„ *prudenter*, ajunt, PLERIQUE *diplomatis ac* „ *dispensationibus per Sedem Apostolicam extor*„ *tis præter summi Pontificis mentem* (*qui* „ *vult* ET DEBET *potestate sibi concessa non* „ *ad destructionem, sed ad ædificationem uti*] *abu*-

[2] *T. II, pag.* 584.

„ *tantur, nullus est qui ignoret ... sed quia pauci* „ *sunt, in quorum conspectu est Deus, plerique ve-* „ *ro qui* SACRA AUCTORITATE PRO SUA „ LIBIDINE PASSIM ABUTUNTUR, *fit, ut* „ *Lugdunensis Concilii, sub* Gregorio *X. cele-* „ *brati non insalubre decretum adversus insolen-* „ *tiam ejusmodi hominum in usum revocare co-* „ *gamur. Quo subnixi, cunctis, qui talibus di-* „ *plomatis sibi blandiuntur, necessitatem imponi-* „ *mus litteras suas nobis exhibendi, visuris, num* „ RITE IMPETRAVERINT, *ac* RECTE IMPE- „ TRATIS UTENTUR. *Et ut quam maxime* „ *robustæ sint dispensationes istæ, curabimus ta-* „ *men, ut* MENTI CANONIS, *ac summi Pon-* „ *tificis satisfiat.* „

II. Equidem nisi præter *Coloniensis*, aut etiam *Lugdunensis* auctoritatem habet *Febronius*, quo jus Episcopis adserat *examinandi & retinendi Bullas Apostolicas*, *Germani*, *Gallique* ignorare pergent, seu potius negligere *sua & universalis Ecclesiæ* non *genuina*, sed *Febroniana jura* ac *libertates*, atque in his *jus examinandi* & *retinendi Bullas Apostolicas*. Non sunt illi tam pingui judicio, ut non intelligant, sibi ab eo turpiter imponi, qui quod *Coloniensis* Provinciæ Patres *Lugdunensis* Synodi decreto innixi de peculiaribus rescriptis, aut mandatis sanxerunt, id ad omnes indiscrete Apostolicas Constitutiones temere transferat. Ac de ejusmodi rescriptis, aut mandatis si loquamur, non erat, cur *Febronius*

jus

ſus Epiſcoporum *Romanæ* Curiæ obijceret. Recolat tantiſper, quid de illis *Benedictus* XIV. tradiderit (3): „ in horum conceſſio-
„ ne, inquit doctiſſimus Pontifex, ſive ex-
„ peditione, nihil facilius eſt, quam ut ali-
„ quando Pontifices decipiantur vel falſa re-
„ rum enarratione, vel occultatione alicujus
„ veritatis, quam ſi notam habuiſſent, num-
„ quam ea conceſſiſſent, aut mandaſſent, quæ
„ alicujus vitii arguuntur. Verum in hiſce
„ caſibus, quidquid ab eis per ſubreptionem,
„ aut obreptionem impetratum eſt, ipſi
„ haud inviti abrogant; uti apparet *ex Cap.*
„ *ſuper litteris*, *de reſcriptis*: nec ullo modo
„ ægre ferunt, ſi exequutores, quibus manda-
„ tum commiſſum eſt, exequutionem ſuſpen-
„ dant, atque interim adcuratas rei mittant
„ notitias, quibus certiorem reddant Pon-
„ tificem, cur illius mandatum non duxerint
„ exequendum. Celebris eſt decretalis *Ale-*
„ *xandri* III. *in Cap. Si quando*, *de reſcri-*
„ *ptis*, cujus hæc ſunt verba: *Sicut vir pro-*
„ *vidus*, *&* *prudens*, *&* *diſcretus*, *qualitatem*
„ *negocii*, *pro quo tibi ſcribitur*, *diligenter*
„ *conſiderans*, *aut mandatum noſtrum diligen-*
„ *ter adimpleas*, *aut per litteras tuas*, *quare*
„ *adimplere non poſſis*, *ſufficientem*, *&* *ratio-*
„ *nabilem cauſſam prætendas*; *quia patienter*
„ *ſuſtinebimus*, *ſi non feceris*, *quod prava no-*

(3) *De Syn. Diœceſ. lib.* IX. *cap.* 8. *n.* 2.

„ *bis fuerit insinuatione suggestum*. Congruit
„ sententia alterius Decretalis, nimirum *Cap.*
„ *Cum teneamur, de præbendis*, ubi sequen-
„ tia leguntur verba : *Si non potest ei sine*
„ *scandalo provideri, æquanimiter sustinemus*,
„ *si pro eo mandatum nostrum non duxeris exe-*
„ *quendum.*" Addere & illud *Benedictus* poterat ex *Innocentio* III. (4) ad *Vercellensem* Episcopum: *mandamus, quatenus siquando laicis* Vercellensibus *litteras super rebus præcipue, quæ forum sæculare contingunt, a Sede Apostolica contigerit impetrari, sublatoque appellationis obstaculo, decernas auctoritate nostra irritas, & inanes*. Ad hoc mandatorum genus spectat, quod *Ivo* in epistola ad *Willelmum Philippi* Regis dapiferum scribit: *Vidi enim litteras, quas misit dominus* Urbanus *Apostolicus ad omnes Archiepiscopos & Episcopos Regni sui, ut eum ad rationem mittant, & nisi resipuerit, Ecclesiastica eum disciplina ad emendationem venire constringant. Hæ quidem litteræ jam publicatæ essent, sed pro amore ejus* FECI EAS ADHUC RETINERI, *quia nolo Regnum ejus, quantum ex me est, adversus eum aliqua ratione commoveri. Hæc omnia volo, ut dicas Domino nostro Regi &c.* Quum tamen nihil omnino proficerent, divulgatæ tandem litteræ fuerunt.

III. Verum præter hæc Pontificum rescripta, & mandata Constitutiones sunt, quarum aliæ

(4) *Cap. Licet de For. compet.*

aliæ ad Fidei dogmata, aliæ ad disciplinam pertinent. Quid Juris Episcopi habeant in dogmaticas Apostolicas Sedis Constitutiones, & qua de illis ratione judicare possint, licet absque dissentiendi facultate, alio loco explicuimus. Quod autem ad disciplinæ constitutiones spectat, duplex examinis genus institui super his posset, alterum de illarum æquitate, ac sanctitate, alterum de earum utilitate. Primum illud maxime urgere *Febronius* debet. Nam Principes quoque ad retinendas *Romanorum* Pontificum Bullas hortatus id illis jus esse monet (5) defendendorum *ad status Ecclesiæ conservationem, & bonum ordinem spectantium Canonum*, *inquam*, verorum, *non* spuriorum, *quos ingenti, ad nos usque propagato, Ecclesiastici Ordinis, & disciplinæ detrimento confinxit* Isidorus; jacere queritur (6) *post infelices decretales* Isidorianas *tot Sanctos Canones primorum Conciliorum* plagam memorat (7), *quam Ecclesiasticæ disciplinæ inflixere* Reservationes caussarum Episcopalium, *factæ* Romano *Pontifici in vim spuriarum Decretalium*. Hoc igitur ab Episcopis maxime, quo sibi constet, postulabit, ut in Apostolicas disciplinæ constitutiones inquirant, num aliquid *Isidorianæ* fæcis admixtum habeant. Fallitur tamen, neque a-

(5) T. I. cap. IX. §. 8, n. 2. pag. 743.
[6] *ibid. n.* 3. *pap.* 744.
[7] *ibid. n.* 6. *pag.* 746.

pud Episcopos propterea gratiam initurum se speret. Norunt enim ipsi, non majus sibi jus in ejusmodi constitutiones nunc esse, quam ante *Isidorianas* decretales suis antecessoribus fuerit. Illi nempe, quod dissertatione VI. vidimus (8), nullam in Pontificum epistolas auctoritatem sibi adsciscebant, sed ut eas adcipiebant, servandas statim proponebant, quemadmodum ab ipsis Pontificibus jubebantur. Immo id multo minus licere *Febronius* ipse, modo sibi constet, fateatur necesse est; quum amplior quædam in Episcopos potestas post *Isidorianas* illas epistolas *Romanis* Pontificibus ex ejus sententia adcreverit. Certe id Episcopi numquam sibi adrogarunt. Nam & *Hincmarus*, ille, inquam in *Isidorianis* decretalibus respuendis *Febronianorum* omnium antesignanus in epistola quam ad *Nicolaum* I. super Clericorum ab *Ebbone* ordinatorum caussa conscripsit, (9), *simpliciter*, inquit, *& absque ullo dolo in restitutione prædictorum* Fratrum, *postquam vestram dispositionem inde rescivi, ex benevola mente consensi... ne contra vestram jussionem*, ac *dispositionem agam modis omnibus devitare cupio, quod Apostolicæ Sedis decretis in omnibus parere desidero*. Neque sane aliter a quoquam Catholico Antistite fieri potest. Multæ enim Pontificum Constitutiones sunt, quæ ad sacros ritus,

Sa-

(8) *Cap.* 3.

[9] *ep. XXVI. T. II, oper. edit. Sirmond.*

Sacramentorum administrationem, Clericorum vitam, ceteraque id genus quum pertineant, nihil, quod *Isidorianas* fraudes oleat, ne apud ipsos quidem Pontificiæ majestatis censores præseferre possunt, sed unam Primatus potestatem, & veterem illam disciplinam, quam ex *Romana* Ecclesia ad alias omnes, præsertim vero *occidentales*, Ecclesias æquabilem derivari S. *Innocentius* I. optabat. Ceteræ vero, quæ ad caussas, judicia, atque Hierarchicum regimen spectant, a disciplina, quæ a legitima potestate post *Isidorianas* decretales convaluit, originem ducunt, nec tam *Isidoro* tribuendæ ab æquo homine sunt, ut alibi docuimus, quam *Romanis* Pontificibus in illis legum capitibus aut cooptandis aut innovandis *Petri* atque adeo Christi auctoritate utentibus, Ecclesiæque illorum vocem sequutæ. Quamobrem illis reluctari quid esset, nisi incircumscriptam Pontificum *Romanorum*, atque universæ Ecclesiæ in ferendis legibus potestatem suo judicio vana quadam, ac temeraria animi elatione subiicere?

IV. Fateor tamen, sub quartidecimi sæculi finem moribus apud aliquas gentes inductum fuisse, ut non ante Pontificum Constitutiones vim haberent, quam de illis Episcopi cognovissent. Verum hoc schismatis necessitas extorsit, nec sine ipsorum Pontificum facultate id ausi Episcopi fuere. Docet

id *Martini* V. in *Constantiensis* Concilio edita Constitutio (10) his verbis: " Sane du-
" dum in exordiis pestiferi, & antiquati
" schismatis jam per Dei gratiam exstincti ad
" tollendum scandala, quæ propter exequu-
" tionem diversarum litterarum, quæ ab
" iis, qui pro *Romanis* Pontificibus in di-
" versis obedientiis se gerebant, in nonnul-
" lis partibus oriebantur, *Urbanus* VI. in
" sua Obedientia nuncupatus concesserit qui-
" busdam Prælatis, quod in eorum Civita-
" tibus, & Diœcesibus non posset fieri exe-
" quutio aliquarum litterarum Apostolica-
" rum, nisi prius hujusmodi litteræ Præla-
" tis ipsis, vel eorum Officialibus ad hoc
" deputatis exhiberentur, & per ipsos ad-
" probatæ forent". Ad hoc deinde exemplum a. 1493. *Alexander* VI. *Ferdinando* V. Catholico *Hispaniarum* Regi, & *Isabellæ* Reginæ concessit, ut quum falsas quasdam Indulgentias apud *Hispanos* turpis quæstus gratia evulgari contigisset, nulla deinceps ejusmodi Indulgentiarum largitio Apostolica promulgaretur; quæ non antea a Locorum ordinariis, Apostolico Nuncio, ac majore Regis Cappellano visa, & ab omni suspicione immunis comprobata fuisset (11). Ceterum

[10] quæ inter *Martini* Constitutiones secunda est in Bullario novæ editionis T. I.

(11) Breve *Alexandri* VI. exstat apud *Alphonsum Azevedo in Comment. ad leg. novæ Recompilat.* T. I. lib. 3. Tit. 6. leg. 37.

terum quum *Toletanus* Archiepiscopus, *Novæque Carthaginis* Episcopus fraudum occupandarum obtentu, ne Apostolicas litteras non antea ab ipsis, eorumque successoribus probatas Notarii adciperent, in Synodalibus Constitutionibus cavissent, *Leo* X. a. MD. XVIII. Bulla *In supremo*, quam *Rebuffus* in Commentariis ad Bullam *Cœnæ* integram recitat, illas Constitutiones damnavit, præcepitque, ut *Judices*, *&* *Exequutores in litteris Apostolicis pro tempore deputati, ac Notarii & Tabelliones super his requisiti litteras ipsas Apostolicas sine alicujus personæ cujuscumque Ecclesiasticæ, vel mundanæ dignitatis fuerint licentia vel consensu exequi possint, & debeant.*

V. Alterum quod proposui, examinis genus id unum spectat, an in singulari aliqua Ecclesia Constitutionem quampiam Apostolicam divulgare expediat. Hoc enimvero Episcopis nemo negaverit. In tanta enim populorum, morumque diversitate, quis fieri posse inficietur, ut quæ ceteris gentibus saluberrima omnino lex esset, eadem alicui nationi in scandalum aut exitium cederet? A nullo autem hac de re judicium propius, quam ad locorum Episcopos pertinet. Aliqua de hoc argumento in indicata dissertatione VI. dedimus. Libet tamen ut id confirmem, partem epistolæ reddere, quam ad Archiepiscopum *Vercellensem* Apostolicum in *Germania* Nuncium *Moguntinus* Elector de

Bul-

Bullæ in Cœna Domini promulgatione a. 1584. perscripsit. Dixit Febronius, & vere dixit (12), *Archiepiscopum* Moguntinum *noluisse publicare sæpedictam Bullam, eo quod prævideret, hac publicatione plus detrimenti, quam utilitatis, suæ Ecclesiæ obventurum*. Sed operæ pretium erit ex ipsius Archiepiscopi litteris caussas audire, ne quis fortasse credat id Archiepiscopo visum fuisse, quod in ea Constitutione *Jura Imperii, & Vassallorum ejus*, ut idem *Febronius* garrit (13); *non tam in controversiam, quam in damnationem vocarentur*. En Archiepiscopi litteras. " Quod porro ,, Apostolicas litteras hoc ipso anno in die ,, Cœnæ Domini lectas, earumque in hisce ,, partibus publicationem adtinet; quamvis Sanctissimi Domini Nostri tum mandatis, ,, tum consiliis (quæ sane ex optimo zelo, ,, & nonnisi in totius Reipublicæ Christia- ,, næ manifestam utilitatem profecta evulga- ,, taque omnino nobis persuasum habemus) ,, lubenter pareamus, & obsequamur, & a- ,, lias Suæ Sanctitati prout fidelem in Chri- ,, sto filium decet, promissam omnem ac ,, debitam obedientiam observantiamque præ- ,, stare paratissimi simus. Verum enimvero ,, quum multa in rei veritate & per se bo- ,, na, adeoque summa cum ratione consti- ,, tuta, non tamen ubique & quovis tem- pore

(12) *T. I. cap. V.* §. 3. *n.* 5. *pag.* 294.
(13) *T. II. pag.* 437.

„ pore expediant; immo ſubinde quæ apud
„ quoſdam conſervationem, vel etiam re-
„ ſtaurationem rerum publicarum & Reli-
„ gionis, apud alios earumdem everſionem
„ cum ſummo miſerarum animarum detri-
„ mento cauſentur; ita ut ſi non in totum
„ iis ſuperſedendum, certe in commodiorem
„ opportunitatem merito differri deberent.
„ Ad eum modum in præſenti negocio,
„ hoc eſt mandata nobis publicatione litte-
„ rarum Apoſtolicarum, ſi Dominatio Ve-
„ ſtra diligentius ſecum perpendat, anne
„ prout res nunc (proh! dolor!) heic con-
„ ſtitutæ ſunt, evulgari commode poſſit,
„ & ex eadem evulgatione optatum fructum
„ ſperare, num potius aliud metuere debea-
„ mus: Inveniet profecto Dominatio ve-
„ ſtra, præterquam quod acerrimo ſtudio,
„ laboribus, & incredibilibus difficultatibus
„ ſubditi hoc loci in officio, & exercitio
„ Catholicæ Religionis propter vicina ma-
„ la contineantur, etiam cum Nobilibus,
„ Comitibus, Principibus, & Electoribus,
„ quibus undique circumſepti ſumus, con-
„ tra tenorem dicti præcepti Apoſtolici tam
„ Domini noſtri quam ſubditorum quotidie
„ ſuborientium diſceptationum cauſſa collu-
„ ctandum, & vel amicabili via, vel juris
„ res neceſſario tractandas & ſopiendas: im-
„ mo quum diœceſis noſtra ſat late in par-
„ tes quaſdam longinquas diffuſa ſit, ita ut

non-

„ nonnisi commeatu a Principibus & Ma„ gistratibus, per quorum territorium ne„ cessario transmeandum est, eo pervenire, „ vel nostras mittere possimus, si juxta Bul„ læ, quod in ea legitur, præceptum, cum „ illis tamquam hæreticis communicare, & „ commeatum petere interdictum esset: Sub„ ditos nostros, qui adhuc in Navicula sunt „ *Petri*, deserere plane, aut certe nonnisi „ cum evidentissimo vitæ discrimine exhor„ tari, & juvare liceret; ut taceamus quod „ post multas fatigationes vix auxilium im„ partitos nos, sed magis oleum & ope„ ram perdidisse, dici tandem non iniuria „ posset. Præterea notum est passim, quam „ hisce in partibus apud adversarios nomen „ *hæretici* exosum sit, habita nimirum (rati„ one) per status Imperii a. 1555. in Co„ mitiis *Augustanis* promulgatæ Constitutio„ nis Religionis, quam non modo dicti sta„ tus, tum temporis sed post etiam Princi„ pes Electores omnes adhunc usque diem „ non minus quam inter dictos Electores, ut „ Electores fraternitatis ea Confederationum „ vincula; Item pacta & conventiones tam „ generalia quoad omnes, quam particularia „ quoad quasdam ad *Rhenum* juramento so„ lemni confirmarunt, & stabilierunt, non „ quod in Principatibus ac dominiis cujusvis „ tam *Lutheranismus*, quam Religio Catholi„ ca sine discrimine exerceri debeat, sed ob

hoc

„ hoc maxime, ut relictis conviciis & in„ vasionibus pax publica in hisce fluctibus „ diversarum opinionum servari, & hoc pau„ xillum quod superest contra externos simul „ & internos invasores ab imminenti labe, „ & contagione porro ulterius defendi pos„ set. Quod si nunc iis omnibus non adten„ tis, prout adversarii nostri dubio procul „ interpretabuntur Constitutionem dictam, „ & pacta Electorum infringere, labefacta„ re, denique promulgando ex diametro con„ traria mandata (hæc enim eorum est vox) „ violare tentaremus, quam insanabili cla„ de, & incurabili plaga non modo diœce„ sim nostram una cum subditis adligeremus, „ sed & diras flammas ac periculosas inva„ siones, impressionesque vicinis Principibus „ & Nobilibus (quamtumvis numero exi„ guo) & vero reliquis Catholicis excita„ remus. Exemplo nobis sunt alia leviora, „ quæ in rei veritate mera somnia, & vix „ vento ad eos, qui occasionem sibi dari „ adcipiendi aliquid gestiebant, perlata e„ runt. Durum est refricare vulnus, ac pro„ inde in specie declarationi supersedemus, „ & norunt utcumque illi, qui vel heic a„ liquando degerunt, vel etiamnum degunt. „ Res quidem prima fronte parvi momenti „ quibusdam fortasse videtur, nec sane quo„ ad personam nostram difficultatem ullam „ habet, non enim ignoramus etiam citra

hoc

„ hoc præceptum Apoſtolicum, quid nos,
„ & Chriſtianum quemlibet deceat, quin
„ vero multo magis meminimus, quid San-
„ ctitati Suæ debitæ obedientiæ ratione ju-
„ ravimus: ita ut quæ ad propagationem,
„ & conſervationem Religionis Catholicæ
„ *Romanæ* ſpectant (teſtis eſt Deus) non
„ minus curæ Nobis ſint, quam animæ pro-
„ priæ ab ea dependentis ſalus; ſed nego-
„ cium in receſſu & rei veritate gravius
„ eſt quam brevi epiſtolio explicare liceat,
„ & in ſumma ut verbo unico rem per-
„ ſtringamus, cur minus ad hujuſmodi a
„ Dominatione Veſtra nobis injunctam pu-
„ blicationem inclinemur, eamque debitæ
„ exequutioni mandandam in diœceſi noſtra
„ arbitremur, faciunt ſuprad. præcipue vero
„ partim ruentis alioquin & pereuntis *Ger-*
„ *maniæ* totius commiſeratio, partim offi-
„ cium ac pietas erga ſuam Sanctitatem,
„ & miſeros ſubditos, ut hac ratione haſce
„ ditiones cum ſubditis noſtris tot cladium
„ & procellarum impendentium fluctibus
„ nutantes in fide, atque obſequio retinere
„ queamus. Vehementer itaque rogamus
„ Dilectionem veſtram, ut haſce tam pro-
„ babiles, aliaſque complures rationes, quas
„ brevitatis cauſſa omittimus, paullo altius
„ animo revolvat, & quod præfatas litteras
„ Apoſtolicas evulgari propter tot tantaſque
„ difficultates mandare non potuimus, gra-
vius

„ vius non ferat, neque inobedientiæ, vel
„ animo alieniori, verum temporum inju-
„ riæ, & necessitati adscribat, Nosque apud
„ Suam Sanctitatem pro sua prudentia &
„ candore animi, quando dabitur opportu-
„ nitas, excuset, quippe de cujus mente
„ non esse sat scimus vel ansam majoribus
„ exacerbationibus inter Catholicos & alios
„ (alioquin invicem s.t infestos) Principes
„ dare: vel parvulum suum Gregem, quem
„ adhuc superstitem heic habet, plane abij-
„ cere, & deglutiendum tradere.„

CAPUT III.

Maximum adverſus abuſum Eccleſiaſticæ poteſtatis remedium Febronius *collocat* in apta inſtructione populi. *Adverſarii calliditas retegitur*; *tum ex nuperrima* Tricaſtini *Epiſcopi Paſtorali inſtitutione*, *quæ ex* Gallico *idiomate latine redditur*, *oſtenditur*, *quantum ille* in apta inſtructione populi *ſuggerenda aberret a vero*.

„ I. PRimum, inquit *Febronius* (1), & „ efficaciſſimum medium adverſus hos „ abuſus conſiſtit in inſtructione populi circa veros fines ſuorum officiorum; circa „ genuinam originem & legitimas prærogativas *Romani* Primatus; circa reverentiam, „ quam ipſa ſumma Sedes debet antiquis „ Canonibus. Sed, quod maximum eſt, „ Paſtores ipſos, & cujuſcumque Reipublicæ ſeu Status Primores, præprimis inſtructos eſſe oportet circa antiquam Eccleſiæ „ diſciplinam, ejuſque Hierarchiam; circa „ jura Epiſcoporum. Horum maxime intereſt, ea noſſe ex fundo, & intime perſuaderi, quod in omnia jura Apoſtolorum „ ſucceſſerint". Verum uti ſapienter *Petrus* *Bal-*

(1) T. II. *cap.* IX. §. 2. *pag.* 700.

Ballerinius animadvertit (2), " instructio
" populi, qua omnibus explicentur cujus-
" que potestatis fines, quum in *Febroniano*
" systemate debeat ostendere, quantum *Ro-*
" *mani* Pontifices sibi usurpaverint falso ju-
" re invasis Episcoporum & Metropolita-
" rum facultatibus; quis non videat quanto
" contemptui exponat Apostolicam auctori-
" tatem, si præsertim nigris coloribus &
" sine justis vindiciis quædam facta, &

(2) *de potest. Eccles. pag.* 215. *Ballerinii* animadversionem gravissimo *Gallici* Præsulis testimonio confirmo. *Suessionensis* Episcopus *Fitzjames* edita a. 1762. nescio qua Pastorali institutione Collegas *Galliarum* Episcopos monuerat, ut de quatuor celeberrimæ Declarationis a. 1682. articulis Fideles segniter instruendos curarent, Quid ad hæc S. *Pontii* Episcopus? In eo libro, quem prænotavit *Memoire sur un ouvrage ayant pour titre:* " Ordonnance & Instruction Pastorale de M. l' Eveque de *Soissons* ec, " ait (*pag.* 71.) J' aurais la dessus bien de choses a dire mais je me con-
" tente de faire remarquer dans le moment, qu' un Cate-
" chisme, un Prône, un Sermon sur les IV. Articles de
" 1682. sur les lettres du Roi en forme d' edit dùement
" enregistrees, ainsi que la dèclaration du Clergè, ne lais-
" seroient pas de partitre singuliers: & une matiere bien
" nouvelle. Mais ne doit-il pas aussi paroitre bien singu-
" lier, qu' un Theologien, un Eveque ordonne aux Cures
" de son diocèse, de faire a leur Peuple des instructions
" sur ces matieres, sans les avertir au moins de prendre
" garde, a ne pas s' ècarter du respect & dela soumission
" dùe au Saint Siège: & ne pas refuser au Vicaire de Jesus-
" Christ sur la terre, les droits sacrès que lui a confies le
" Sauveur du Monde, sous pretexte de rendre a Cèsar cequi
" est du a Cèsar. De jeunes Vicaires, & peut-ètre bien des
" Curès pourroient s' y me prendre, & mettre dans leurs in-
" structions de l' humeur en voyant que chez leur Eveque
" il y en a beaucoup. Tout cela n' annonce pas une gran-
" de cordialitè une grande soummission, un grand respect
" pour le Siege Apostolique. "

„ principia quædam exorbitantia a nonnul-
„ lis incautis Scriptoribus, seu aulicis adu-
„ latoribus adserta populo proponantur „ ? Id tamen *Febronio* placeret maxime, ut tandem in omnium contemptionem Apostolica Sedes incurreret. Vah! fraudulentum, perniciosumque Scriptorem!

11. Populus igitur, inquiet *Febronius*, ab Episcopis apte instituendus non est? Apage; sed quænam *apta* institutio sit, id enimvero est, quo nos inter non convenit. Qua ille in re *aptam populi instructionem* collocet, audivimus. Vidimus etiam multum abesse, ut ea *apta* haberi possit. Aliam igitur ut *apta* sit, dabunt Episcopi populis suis institutionem. Quamnam, quæris? Non ab *Italo* Antistite adcipe, sed a *Gallo*. Non illibenter feram, ceterarum quoque gentium Episcopos, eamdem in erudiendis suarum diœcesium populis viam inire. Is est *Tricastinus* Episcopus, cujus Pastoralis institutio Jubilæi promulgandi caussa superiore anno 1770. edita ad meas manus devenit. Eam heic ex *Gallico* in latinum idioma a me versam exhibeo, extrema tamen parte omissa, quæ Jubilæum ipsum propius adtingit.

Man-

Mandatum Illustrissimi Episcopi S. Paulli Tricastinensis *pro Jubilæi publicatione, cum Pastorali de institutione Fidelium erga* Romanum *Pontificem officiis.*

„ *Petrus Franciscus Xaverius* divina Pro„ videntia, & Sanctæ Apostolicæ Sedis au„ ctoritate Episcopus, & Comes S. *Paulli* „ *Tricastinensis*, Consiliarius Regis in suis „ Consiliis &c. Clero sæculari & Regulari, „ omnibusque nostræ diœcesis Fidelibus sa„ lutem & Benedictionem in Domino No„ stro Jesu Christo.

„ Adnunciamus vobis, Fratres carissimi, „ dies Gratiæ & salutis, per quos Ecclesia „ omnem quam a Jesu Christo adcepit, po„ testatem ad viam peccatoribus, qua ad „ Deum perfecte revertantur, aperiendam „ adhibebit.

„ Summus Pontifex CLEMENS XIV. „ gratias, quibus ad Ecclesiam regendam „ indiget, sibi comparare percupiens om„ nium Fidelium auxilium petit, ut nostris „ votis ac precibus, jejuniis, eleemosynis, „ ceterisque pietatis operibus veluti in u„ num coalescentibus a Dei misericordia „ quidquid ad hoc opus est, exoremus. „ Propterea ut majore ad id nos efficacita„ te impellat, suorum decessorum exemplo „ thesauros Ecclesiæ, quorum sibi credita

 est

„ eſt diſpenſatio, pandit, illiſque, qui ab
„ ipſo præſcripta impleverint, Jubilæum im-
„ pertitur.

„ Scitis enimvero, Fratres cariſſimi, Ju-
„ bilæum extraordinariam eſſe Indulgen-
„ tiam, qua peccator temporariæ pœnæ poſt
„ obtentam actualium criminum veniam ſi-
„ bi ſubeundæ remiſſionem conſequitur, ea-
„ que de cauſſa ſolemnioribus quibuſdam ce-
„ rimoniis, atque inſignioribus ſupra ceteras
„ Iudulgentias plenarias privilegiis diſtin-
„ ctam.

„ Verumtamen Jubilæi fructum percipere
„ haud poſſumus, niſi noſmet ſincera pœni-
„ tentia Deo conciliemus. Fierine poterit,
„ ut veſtrum aliquis corde contrito & hu-
„ miliato in gratiam cum Domino redire ne-
„ gligat, quum ab illo non ſolum (quod
„ ſæpe merueramus) non puniri, ſed etiam
„ tanta miſericordia vocari ad ſe & invita-
„ ri nos videat?

„ Spero equidem fore ut maxima ſollici-
„ tudine, gratoque animo tantam vobis ob-
„ latam a ſummo Pontifice gratiam ſuſcipia-
„ tis. Meum vero eſſe exiſtimo adrepta hinc
„ occaſione in iis, quos illi debetis, obſer-
„ vantiæ, obedientiæ, & amoris ſenſibus,
„ vos confirmare. Atque id eſſe officii no-
„ ſtri eo magis credimus, quo vehementio-
„ re ſtudio innumeros in vulgus diſſeminari
„ libros videmus, ut comptentus, rebelii,

atque

„ atque adeo indignationis in eos, qui Apo„ stolicam Cathedram tenent, inspersis se„ minibus, vincula, quibus Sanctæ ipsi Sedi „ colligamur, plane abrumpantur (3).

„ Quid enim aliud spectare possunt, qui „ num Pontifex Jesu Christi Vicarius sit, in „ controversiam vocant? qui non alio illum „ nomine designandum putant, quam *Episco„ pi primæ Sedis, primique inter pares Episco„ pi*: qui ei nonnisi honoris primatum ad„ scribunt; qui jurisdictionis quidem Prima„ tum in eo agnoscunt, non tamen ex Chri„ sti instutione sed ex una Ecclesiæ conces„ sione profectum?

„ Quid aliud spectare possunt, qui illud „ quum semper ingerant, Papam errori ob„ noxium esse, de obedientia tamen ei de„ bita numquam loquuntur? qui adfirmare „ non dubitant *Gallicanam* Ecclesiam ab e„ jus auctoritate immunem esse? qui hanc „ auctoritatem vocant *exteram quamdam pote„ statem*, hanc autem potestatem Ecclesiæ „ paci, Regnorumque tranquillitati inimi„ cam?

„ Quid aliud tandem spectare possunt, „ qui numquam a commemorandis quorum„ dam superioris ætatis Pontificum scanda„ lis, consiliis, ac molitionibus absistunt

(3) *Febronii* opus heic designari siquis diceret, aberraretne coniectura?

„ (4); ceterorum vero, qui eos antecessere, „ vel cosequuti sunt moderationem, pieta- „ tem, sanctimoniam silentio obvolvunt, „ quum tamen animos nostros ab earum re- „ rum, quas nonnisi ad punienda populorum „ vitia Deus olim permisit, recordatione „ avocatos in horum exempla defigi maxi- „ me deceret?

„ Si terreni Principes iniurias suis lega- „ tis illatas veluti sibi factas habent, gra- „ viterque ulciscuntur; ne dubitetis, quin „ Christus, quæ in suum Vicarium com- „ mittuntur in sui ipsius contumeliam adci- „ piat, magnaque severitate serius ocius ani- „ madvertat.

„ Quod ad nos adtinet, veritates a ma- „ joribus adceptas tamquam ad Catholicam „ fidem maxime pertinentes diligenter ser- „ vemus, *Christum scilicet in Ecclesia sua* „ *formam constituisse visibilis Monarchiæ* (5), cujus

(4) Confer cum his Febronii *Flores sparsos* Cap. 1. §. 3. pag. 347. 369.

(5) Animum in hæc verba intendat *Febronius*; intendat etiam D. *Poullin* de *Lumina*, qui in libro inscripto: *Usages & Moeurs des Francois* pag. 124. de *Clodovæi* temporibus scripsit: „ Ce n' est pas qu' on n'eut aucun rapport „ avec les Papes; la dignitè de leur Siege, la qualitè de „ Vicaire de Jesus-Christ & de Chef de l' Eglise ne leur „ ètoit point contestee: on avoit recours a l'Eglise de *Ro-* „ *me* dans les occasions extraordinaires, ou la Foi etoit „ interessèe, comme a celles de toutes les Eglises, qui „ en conservoit plus prècieusement de dèpot. Les Eve- „ ques des grands Sieges instruisoient les Papes de leur è- lection

„ *cujus caput est* Petrus ; *voluisse Christum* ,
„ *ut* S. Petrus *ejusque successores sui essent in*
„ *terris Vicarii* , *ipsumque qua caput est* , *exhi-*
„ *berent* ; *divino denique jure Papæ honoris ac*
„ *jurisdictionis Primatum congruere* (6) . Sunt
„ hæ veritates ex sacris Scripturis haustæ ,
„ Generalium Conciliorum decretis consi-
„ gnatæ, unanimi perpetuaque traditione ad
„ nos derivatæ, a Catholicis omnibus Ec-
clè-

„ lection, leur demandoient leur Cammunion & leur en-
„ voyoient leur Profession de Foi, comme au centre de l'
„ Unitè Catholique; mais ces rapports etoient *de charitè*
„ *seulement*: les Papes n' ignoroient pas, que leur Mission
„ n'etoit point differente de celle des autres Eveques;
„ que lorsque Jesus- Christ avoit donnè a *Pierre* les clefs
„ du royaume des Cieux, ainsi que le pouvoir de lier &
„ de dèlier, il s'ètoit adressè *ègalement a tous* les Apotres
„ en sa personne de sorte que ces clefs & ce pouvoir regar-
„ doient tout le corps èpiscopal, & chaque Eveque en
„ particulier, qui etoit le successeur des Apotres dans la
„ portion du troupeau de Jesus- Christ qui lui avoit ètè
„ confiè . Ils ètoient donc alors encore bien èloignès
„ *dasfpirer a l' autoritè supreme*, *qu' ils s' attribuerent de*
„ *puis* „ (nempe sub Carolo Magno . „) le fut pendant
„ le Regne de ce Prince, *inquit ille pag*- 223. qu' a for-
„ ce d' intrigues, de subtilites, & d' entreprises; ils vin-
„ rent a bout de se faire regarder *comme les Monarques de*
„ *la Hièrarchie Ecclesiastique* & de s' elever ainsi au-des-
„ sus des autres Evèques , leurs Confreres & leurs coopè-
„ rateurs dans l' Apostolat, qui ne furent plus alors, que
„ des Ministres subalternes, qui se virent obligès de rece-
„ voir leur Mission, & d' exècuter les ordres de celui, *qui*
s' etoit constituè leur Maitre . „ Vide quo abducat insanum
illud, quod hodie obtinet, insectandorum *Romanorum* Pon-
tificum Cacoethes :

(6) in epistola ad Regem a 31. Præsulibus anno 1731.
scripta super I. Advocatorum consultatione in *Ebredunense*
Concilium .

„ clesiis, præcipue vero a *Gallicana* con-
„ stanter defensæ (7).

„ Agnoscamus igitur semper *Romanum* E-
„ piscopum veluti S. *Petri* successorem, Je-
„ su Christi Vicarium, communem Fide-
„ lium Patrem, visibile caput hujus Eccle-
„ siæ, extra quam salus non est, eumque
„ religiosa reverentia, vera obedientia, sin-
„ cero & filiali amore prosequemur.

„ Religiosa quidem reverentia, superna
„ quippe est sive rationem spectes quæ ad
„ illam movet, sive rem, in qua versatur.
Ne-

(7) Hæc eruditissima scripturarum, Conciliorum, Patrumque indicatione Cl. Præsul confirmat. Nos quum ea ipsa testimonia alibi adtulerimus, heic omittemus, quæ ad Ecclesiam *Gallicanam* spectant, designare contenti. Sunt „ autem: Procès verbal de 1682. pag. 202. Lettre circu„ laire del' Assemblèe de 1657. du 17. Mars. Procès Ver„ bal de l' Assemblèe de 1660. pag. 588. Proces Verbal de „ 1682. pag. 312. & 313. Sermon prechè par M. *Bossuet* „ a l' Assemblèe de 1682. Assemblèe de 1700. dont l' ex„ trait est rapportè au I. tom des mèmoires du Clergè „ pag. 415. Censure de Courayer par les Cardinaux Ar„ cheveq. ec. en 1727. pag. 35. defensio declarationis Cle„ ri Gallicani part. I. lib. I. cap. I.

„ *Nec minus certum est unum esse jure divino summum* „ in *Ecclesia* Christi *militante Pontificem cui omnes Chri*„ *stiani parere tenentur.* Sacra Facultas Paris. in censura „ contra *Lutherum* 18. Januari 1542. & in cens. 19. Maii „ 1683. & in declar. anni 1617. contra *Marcum Anto*„ *nium de Dominis*. *Il n' ya* point *de Cattolique, qui ne reco*„ *nnoisse & qui ne rèvère dans le Pape une Primautè rè*„ *elle dedroit divin non-seulement d' honneur & de de*„ *prèsèance, mais encore d' autoritè & de Jurisdiction ca*„ *nonique sur tous les Eveques, & sur les Conciles parti*„ *culiers.* Rousseau de Lacombe Jurisprudence canonique „ Verbo *Pape Sect. 2. n. 9.* d'Hericurt *loix canoniques part.* „ *I. cap. 4.* „

„ Neque enim nobis summi Pontifices co„ lendi sunt ob peculiaria cujusque orna„ menta, aut civilem eorum Principatum; „ sed tamquam Jesu Christi Vicarii. „ Quaproter quemadmodum nulla hac in „ terris eminentior dignitas est, si ad eam „ fidei oculos adiiciamus, ita nemo est cui „ major adhibenda sit reverentia, quam *Ro-* „ *manus* Pontifex. Maximi ejus præstan„ tiam faciamus; nullam prætermittamus „ occasionem, qua nostram erga eum obser„ vantiam testemur; nihil nobis aut opere „ aut verbo elabatur, quo everti illa, aut „ infirmari possit.

„ Obedientiam deinde illi debemus in „ omnibus, quæ ad Religionem pertinent, „ cujusmodi dogmata sunt, cultus, Sacra„ menta, Ministri altaris, Religiosarum So„ cietatum vincula, ac Constitutiones &c. „ Ecclesia in gremium suum non nisi eos „ suscipit, qui summo Pontifici *veram obe-* „ *dientiam* ex præscripta a *Pio* IV. formula „ jurati promittant; ut hanc *Bossuetius* me„ rito *fidei tesseram* appellarit (8). Enim„ vero si Episcopi dum consecrantur Pon„ tifici obedientiam jure jurando singuli „ pollicentur (9); nec licet Fidei judices sint,

(8) *defens. declarat. Cleri* Gallic P. *I. lib. I. cap. I.*
(9) *quod quidem sacramentum est non quo subiectus fidem* Prin-

„ sint, jus tamen sibi adrogant Pontificia„ rum decisionum eatenus examinandarum, „ ut suo eas judicio subijcere audeant (10), „ sed dum Apostolicam Constitutionem ad„ cipiunt, obedientiam Pontifici exhibent, „ unaque simul judicis auctoritate fungun„ tur (11); an non æquum maxime sit ut „ omnes utriusque sexus Fideles illi pa„ reant, ejusque decreta singulari animi de„ missione suscipiant?

„ Sincerum denique ac filialem summo „ Pontifici amorem debemus. *Paullus* Apo„ stolus postquam nulli in eos, qui nobis „ pares sint, deesse nos officio, jusserat, „ nos monitos voluit, ut illos qui Christi „ nomine, & auctoritate præsunt, non re„ verentiæ solum, & obedientiæ testifica„ tione prosequamur, sed etiam *habeamus* „ *abundantius in caritate propter opus illorum* „ (12) ac sollicitudinem, qua nostram de„ bent salutem curare. Quodnam ergo amo„ ris officium summo Pontifici non exhi„ beamus? Est is communis omnium Fide„ lium pater. Quamobrem cura, quam ex „ Christi institutione, omnibus præstat Ec„ clesiis, in adsiduas illum sollicitudines, ac

Principi obbligat, sed quo Filius spirituali Patri obedientiam profitetur. Collect. des Procès Verb. du Clergè *T. III. pag.* 665.

(10) *Lettre de M. le Card. de* Noailles *au Pape du* 29. *Juin* 1711.

(11) *Memoires du Clergè T. VI. pag.* 1022.

(12) 1. *Tess. V.* 13.

„ ac multiplicia negocia, eaque molesta maxime & operosa conijcit; omnia Christianorum scandala, lapsus, vitia ejus animum dolore adficiunt; in scandali auctores vehementi studio incenditur; simul tamen ad erigendos lapsos, salvosque, qui periclitantur, præstandos advolat.

„ Magno equidem solatio nobis est, quod vos his ipsis permotos sensibus noverim. Me tamen fallaciæ, conatusque, quos undique adhiberi video, sollicitant, anguntque. Vos ergo etiam atque etiam obtestamur, ut omnes sermones, libros, opera, unde in *Romanum* Pontificem reverentia, obedientia, atque amor infirmari possit refugiatis. Si summum Pontificem veluti Patrem habebitis, non modice vos tangent, quæ illi inferuntur injuriæ multoque minus audebitis ipsi eum damnare, in eum licenter loqui, de eo judicare. Ab his certe omnibus eo majore cura abstinebitis, quo magis Dei hominumque judicia inter se differunt, atque in horum reprehensionem facile cadit, quod illi probatur maxime. Verum hanc in rem exemplum proferam, sed adeo illustre ac luculentum, ut eo res plane conficiatur; exemplum, inquam S. *Thomæ Cantuariensis*, qui non Fidei, sed Ecclesiæ juribus se victimam præbuit. Audite quid de eo

Bos-

Bossuetius habeat (13): *Quo magis caussa, quam Sanctus hic Martyr tuebatur, dubia & ambigua politicis profanisque hominibus visa est eo manifestius supremi Numinis providentia pro illo stetit cum suppliciorum, quibus in* Henricum II. *Sancti Præsulis persequutorem animadvertit, acerbitate, ac singulari ejusdem Principis pœnitentia, quæ una divinam potuit iram placare; tum miraculis adeo illustribus, ut non modo* Angliæ, *sed &* Galliarum *Reges ad Sancti Sepulcrum adduxerint &c.*

Hactenus præstantissimus *Tricastinus* Episcopus. Felices enimvero populos, qui ejusmodi institutionem a suis Antistitibus habent! Id satis erit, ut explosa *Febroniana* commenta, atque Apostolicam Sedem pristino apud omnes gentes honori quam citissime restitutam videamus.

C A.

[13] *hist. des Variat. T. I. lib. VII.*

CAPUT IV.

Quid de generali Concilio ad Febronii *mentem* LIBERO *sentiendum sit? Num saltem vindicari Ecclesiastica libertas possit a Nationalibus Conciliis, quæ ad imminuendam* Romani *Pontificis auctoritatem cogantur?*

I. QUam horrenda sint *Febronii* dogmata, ut eum vel quid agat nescientem, vel pudoris expertem oporteat esse, qui ista serio tueri, ac propugnare non timeat, multa quæ in hisce nostris dissertationibus hactenus protulimus, docere potuerunt. Sed quæ discutienda etiamnum sunt, id apertius commonstrabunt. Schismaticum nempe larvati hujus Jureconsulti virus ut tandem suis e latebris evolutum magis adpareat, atque exstet, me effecturum confido. An non enim Schismaticum habeatur *Fobronianum* illud de generalis Concilii necessitate decretum: *desideramus* (1) *tale Concilium, cujus partes & dotes descripsimus* Cap. VI. *scilicet, ut Papa illud congregare recusante, possit nihilominus & debeat convocari, & adunari ab aliis .... Deinde, ut sit liberum, & Pontifex se ejusdem decisionibus agnoscat subiectum*. En quo demum spectaret *Febronius*, dum & Concilio potiorem Pontificia pote-

(1) *T. I. Cap. IX. §. 3. pag. 709.*

potestatem inesse, & ab aliis, quam a summis Pontificibus, cogi generalia Concilia posse, nec ista eorum aut (quod ipse ait) *præsidio*, aut confirmatione indigere statuebat. Paullatim animos ad ακεφαλον Concilium comparare homo veteris disciplinæ retinentissimus nitebatur. Numquid a *Nilo* quopiam *Thessalonicensi*, aut *Marco Ephesio* pejora exspectaremus? *Romanam* Curiam Conciliorum generalium celebrationi sæpe obstitisse *Febronius* queritur, atque adeo obstituram deinceps ominatur. Querimoniam supra retulimus (2); omen dolentes adcipimus. *Julianus* Cardinalis *Cæsarinius* in ea epistola, quam ad *Eugenium* IV. ut a dissolvendo *Basileensi* Concilio dimoveretur, perscripsit, nihil eorum omittens, quibus a Pontificis animo omnem conculcandæ a Patribus Pontificiæ auctoritatis timorem discuteret, *tamen*, uti *Gerbertus* animadvertit (3), *imprudens ipse Cardinalis veritati litare debuit, fassus, ejusmodi formidine infestante, nullum olim futurum fuisse ut cogeretur Concilium*. „ Forsitan, *inquit* (4), quod præjudicetur auctoritati summi Pontificis in aliquibus, non „ puto aliquem debere consentire contra canonicas sanctiones, decretaque Sanctorum „ Patrum, nec Spiritus S. illud permittet. „ Numquam fuisset celebratum aliquod Concilium,

(2) *diss. X. cap. V. num.* 2.
[3] *de Commun. potest. Eccles. cap. XII. pag.* 492.
(4) *Jul. epist. ad Eug. IV.*

„ cilium, si hujusmodi timor invasisset cor„ da Patrum nostrorum, sicut invadit no„ stra ". Quid ergo *Julianus* dixisset, si Concilio celebrando hanc poni conditionem vidisset, ut *Pontifex se ejusdem decisionibus agnoscat subiectum*? Cogendumne umquam existimasset hujusmodi Concilium? At inquit *Febronius* (5): *his obiectionibus, seu verius declamationibus, jam ex jure obviatum est. Qui cum Ecclesia* Gallicana (*quæ Catholicæ Ecclesiæ columen est & munimen*) *conformiter ad decreta sacri Concilii* Constantiensis, *universale Concilium ponunt supra Papam, desinent omnia illa mirari* [ponebat tunc *Julianus* Cardinalis, nec tamen celebratum iri Concilium sperabat). *Et Pontifex sic bono Ecclesiæ serviens, illudque suis, non juribus* divinis, *sed meris prætensionibus præponens, eorum quidem, qui ejus throno circumstant, id est adulatorum, nec non Monachorum, lucrum ex hac confusione captantium, crisim patietur, bonorum econtra & doctiorum laudem merebitur*. Sed hoc opus, hic labor erit: Pontifexne sibi persuadeat, non *de juribus divinis, sed de meris prætensionibus* agi? Quid si contra infringi jura divina certus sit, *merasque* esse *prætensiones*, quas qui Concilium supra Pontificem extollunt, in medium adferunt? nec Concilium cogi velit, nisi antea se

(5) T. II. pag. 744.

Pontificis poteſtati obnoxios fore Epiſcopi polliceantur ?

II. Celebretur tamen Concilium, inquiet *Febronius*. Nimirum eam Concilio conditionem ſtatuit, cui numquam conſenſuros eſſe Pontifices intelligit, ut minus inviſum ſit Concilii ακεφαλȣ nomen, omni interturbati Concilii in reluctantibus Pontificibus hærente culpa. Tum vero cetera, quæ indicavimus, dogmata incautis inſtillantur, poſſe Imperatores aut etiam Cardinales & Epiſcopos Concilium vel repugnante Pontifice indicere, poſſe alios a Papa Synodo præeſſe, poſſe abſque Sedis *Romanæ* confirmatione hujuſmodi Concilii decretis robur adſeri. Atque hæc quam falſa ſint, ac cum perpetuo Eccleſiæ ſenſu pugnantia, alibi oſtendimus. Nunc illud unum videamus, ſchiſmati hinc viam parari longe latiſſimam. *Galli* quo ipſo tempore acerbæ inter *Bonifacium* VIII. & *Philippum Pulcrum* ſimultates fervebant, ita Pontificem adloquebantur (6). *Non habet congregari Concilium generale. Eſtis enim vos, Pater Sanctiſſime, Jeſu Chriſti Vicarius, totum corpus Eccleſiæ repræſentans, qui claves regni cœlorum habetis. Nec congregatum totum generale Concilium ſine vobis, & niſi per vos poſſet cognoſcere.* „ Hactenus ſcilicet, ut *Gerberti* „ verba uſurpem (7), communis mens, com.

[6] *Hiſt. du differ. de Bonif. & Phil. n.* 75.
[7] *de comm. pot. Eccleſ. cap. XIII. pag.* 512.

„ communiſque obſervantia , nemine repu-
„ gnante , iſta fuerat , ut jure *acephalum* , di-
„ ceretur corpus , nec ſatis Eccleſiam re-
„ preſentans in Concilio œcumenico orba-
„ tum capite ſuo : quin nec univerſalis , œ-
„ cumenicaque communio Sanctorum , ac le-
„ gitimæ poteſtatis Eccleſiaſticæ haberi ac
„ concludi poſſet , niſi cum reliquo corpo-
„ re caput eſſet compaginatum conſociatum-
„ que in concilio generali . Quum ecce ti-
„ bi , poſtquam forum contentioſum inter
„ judicia judiceſque ſummos eccleſiaſticos
„ eſt inſtitutum , atque ex metaphyſica po-
„ tius , quam ſupernaturalibus principiis , le-
„ gibus evangelicis , ac traditione , theolo-
„ gia , juſque canonicum informari cœpit ,
„ excogitari cœperunt varii caſus metaphy-
„ ſici , quibus Concilium abſque Papa con-
„ gregari poſſit , non modo in ſchiſmatis
„ caſu , ſi Papa ſit dubius , ſed etiam extra
„ ſchiſma , ſi ſit hæreticus , ſi detentus , ſi
„ mente captus , ſi aperte ſimoniacus , ſi ea
„ moliatur , quibus univerſam peſſumdet Ec-
„ cleſiam &c. univerſimque ſi Papa nolit ,
„ aut nequeat præeſſe Synodo , aut etiam ſi
„ juxta Patrum ſuffragia nolit concludere
„ Synodum : tunc Patres in Synodo ſeden-
„ tes ex Communione Sanctorum legitime
„ inita definire , & ſtatuere valeant : Ut
„ habet *Johannes Gerſon* . At qualis eſt hæc ,
„ in principiis *Gerſonii* communio Sancto-

 rum ?

„ rum? certe non in legitima poteſtate Ec-
„ cleſiaſtica in ſummis Eccleſiæ paſtoribus
„ judicibuſque a Chriſto immediate inſtitu-
„ tis, ſed in ipſa Eccleſia immediate au-
„ ctoritatem a Chriſto habente, quam Con-
„ cilium generale congregatum repræſentet,
„ continuoque auctoritatem Papæ virtuali-
„ ter, ſuppletive, eminenter, & architecto-
„ nice complectente: ut adeo ad ſuam uni-
„ tatem conſervandam rite valeat ſe ipſam
„ ad generale Concilium congregare. Hæc
„ eſt illa unionis, communioniſque ratio a
„ *Gerſone* potiſſimum excogitata, & exco-
„ cta: qui tamen tres tantum caſus, ſed
„ infinite ſe ſe protendentes, ſtatuit: pri-
„ mus ſi ſede vacante occurreret hæreſis,
„ vel alia Eccleſiæ perſequutio: ſecundus ſi
„ in caſu neceſſitatis, aut manifeſtæ utili-
„ tatis Papa eſſet furioſus, hæreticus, aut
„ alias ad hoc inutilis, aut inſufficiens, vel
„ ſi ſuper hoc requiſitus concilium convo-
„ care recuſaret, aut damnabiliter neglige-
„ ret: tertius ſi plures eſſent contendentes.
„ Addit in his, & ſimilibus caſibus abſque
„ auctoritate Papæ non ſolum poſſe, ſed &
„ debere Eccleſiam generale Concilium ce-
„ lebrare. Quum in Concilio *Conſtantienſi*
„ lex lata ſit, ut ſingulis decenniis Conci-
„ lium cogeretur generale, Seſs. XI. Con-
„ cilii *Baſil.* ſuperadditum, ſi forſan Pon-
„ tifex ſingulis decenniis cum effectu con-
voca-

„ vocare detrectet, aut negligat, jus convocandæ Synodi ad Ecclesiasticos devolvi, „ qui de jure vel de consuetudine generalibus conciliis interesse consueverint, idque „ absque ulla publicatione, aut indictione „ necessaria ex parte *Romani* Pontificis. Integram hanc sessionem postea suam fecerunt, atque exscripserunt, qui secundo „ sub *Julio Pisis* concilium indixerant præter *Romanum* Pontificem hac usi licentia „ . . . . Novo hoc exemplo (8) constitit, „ quam sit perversus amaritudinis zelus, „ quamque non solum numquam prosit, sed „ etiam plurimum obsit, quovis prætextu „ cathedram contra cathedram erigere, unitatem, & communionem ecclesiasticam „ solvere, centrum unionis deserere, in caput censuram stringere, ac rebellare, regnum ecclesiæ in se dividere, ecclesiam „ contra ecclesiam statuere, unam catholicam, & apostolicam dirimere, & ad conciliabulum redigere. Hæc vehementi oratione Sess. II. Conc. Lateran. prosequutus est *Thomas Cajetanus*, tunc generalis „ *Dominicanorum*, postea celeberrimus Cardinalis posito themate illo apocalipseos loco: *Vidi civitatem sanctam* Hierusalem *novam descendentem de cælo*. Ubi ostendit, „ verba hæc nullo modo *Pisanæ* Synodo „ quadrare posse: *Quum unius*, inquit, *tan-*

 tum

(8) *ibid. pag.* 524.

„ *tum sit gentis, & nationis, vel potius di-*
„ *midiatæ nationis, immo nullius gentis: non*
„ *enim sancta aut legitima est, quando a san-*
„ *ctitatis candore recessit, ut ad sordes eorum*
„ *adcederet: eoque tanto plus adcedit, quanto*
„ *magis & Petrum Ecclesiæ & Papam Concilio,*
„ *& summum, verum, ac certum Domini no-*
„ *stri Vicarium suo conciliabulo subiicere, &*
„ *ita naturam ipsius, ac rationis ordinem per-*
„ *vertere, & filios patri, & membra capiti,*
„ *& servum domino, & militem duci, &*
„ *pastori gregem præficere conatur. Nec nova*
„ Hierusalem *illi Ecclesiæ convenit, quod nec*
„ *pacem habeat, nec ordinis tranquillitatem:*
„ *quem ordinem confundere, & subvertere ni-*
„ *titur: utpote quæ contra* Romanam *Eccle-*
„ *siam togata, armataque bella commovit. Hæc*
„ *itaque nunc* Pisana *novitas* Constantiæ *tunc*
„ *ortum habuit, & evanuit:* Basileæ *repullu-*
„ *lavit, & explosa est, atque his etiam tem-*
„ *poribus, si vos viri eritis, interibit: que-*
„ *madmodum sub* Eugenio *IV. summo maxime*
„ *hujus Sedis Pontifice repressa est: neque enim*
„ *de cœlo descendit, atque ob id diuturna non*
„ *est.* „

III. Viden? quid demum sit Concilium, quod adversus *Romani* Pontificis sententiam cogatur. Multo autem magis hæc locum habent, si Concilium de Pontifice quidquam statuere, ejusque dignitatem imminuere velit. „ Non heic pugnaciter urgeo, inquit idem

„ *Ger-*

„ *Gerbertus* (9), qui fuit diu pervagatiſſimus „ canon Synodo etiam, ac tot doctorum ſti„ patus ſuffragio, primam ſedem non judi„ cari a quoquam, aliorum hominum cauſ„ ſas Deum voluiſſe per homines terminare, „ ſed ſedis iſtius præſulem ſuo ſine quæſtio„ ne reſervaſſe judicio. Una *Symmachi* cauſ„ ſa ſuppeditat integros nobis tractatus in „ hanc rem, eoſque ſcriptos integræ natio„ nis, atque Eccleſiæ *Gallicæ* quidem nomi„ ne. Verum eſt, tunc de oecumenico Con„ cilio actum haud eſſe: at quæ in medium „ adducunt momenta, bene ponderanda ſunt, „ ne quid incautius agatur, quod Eccleſiæ „ unitatem in centro unitatis laceſſat, con„ tra prærogativas *Petri*, quæ ſunt inviola„ biles, & perennes: atque pro talibus ſem„ per agnitæ, & prolatæ, quotieſcumque „ cauſſæ aliquid ſubeſſe viſum fuit, aut oc„ caſio judicii ejuſmodi, ſub *Damaſo*, *Sixto* „ III. ante *Symmachum*, poſtea vero ſub „ *Pelagio* I. *Leone* III. *Paſchali* II. &c. In „ cauſſa poſtremi, quem nominavimus, ni„ mirum *Paſchalis* II. quum ab Archiep. „ Lugd. provinciæ *Senonenſis* Epiſcopi ad „ Concilium vocati eſſent, etſi ipſe *Paſcha*„ *lis* id ageret, & Concilium vellet, per „ *Ivonem* (10) *Carnotenſem* celeberrimum tunc „ temporis canonum doctorem inter alia re„ ſcri-

(9) *Cap. XIV. pag.* 540.
(10) *Ep.* 238.

„ scripserunt Præsules: *Ad hæc non videtur* „ *nobis utile consilium, ad ea concilia conveni*„ *re, in quibus non possumus eas personas, con*„ *tra quas agitur, condemnare, vel judicare.* „ *Quia nec nostro, nec ullius hominum proban*„ *tur subesse judicio...* Excusamus *innocentiam* „ *nostram, qua & principales ecclesiæ claves* „ *nolumus sua potestate privare; quæcumque* „ *persona vices Christi habeat, nisi manifeste* „ *ab evangelica veritate discedat.* Congrega„ tum equidem est Concilium oecumenicum, „ & adnitente ipso, nihilque recusante *Pa*„ *schali*; nec quidquam contra reverentiam, „ dignitatem, & auctoritatem illius actum. „ Quomodo nimirum in Concilio oecume„ nico VIII. Canone ultimo in Synodis uni„ versalibus Sedis Apostolicæ caussæ tractan„ dæ sunt præceptæ. *Porro si Synodus uni*„ *versalis fuerit congregata, & facta fuerit* „ *etiam de Sancta* Romanorum *Ecclesia quæ*„ *vis ambiguitas & controversia: oportet ve*„ *nerabiliter, & cum convenienti reverentia de* „ *proposita quæstione sciscitari, & resolutionem* „ *adcipere, aut proficere, aut profectum facere,* „ *non tamen audacter sententiam dicere contra* „ *summos senioris* Romæ *Pontifices...* Quod si ergo „ caussa aliqua de Summis Pontificibus in „ conciliis agitanda sit, quum ipsius præci„ puæ sint in illis partes, nec sine eo agi „ possint, frustra conciliorum auctoritas cum „ Papæ potestate legitima contenditur, atque

„ illa

„ illa huic superior ſtatuitur, contra leges „ communionis in poteſtate eccleſiaſtica, „ præſertim in Conciliis oecumenicis exer„ cenda. Quæ ſi deſit, fructus omnis inter„ cidit, ac robur decretorum.„

IV. „ Non facimus (ut cum *Gerberto* „ differere pergam) non facimus (11) Pon„ tificem abſolutum Monarcham, ut Epi„ ſcopi conjuncti quamlibet in Synodum „ oecumenicam tantum ut conſiliarii non „ veri judices ſedeant, qui decreti ro„ bori ac firmitati ex communi conſenſione „ nihil addant. Hoc legibus communionis „ legitimæ in Synodis obtinentis, atque illi „ Chriſti ſententiæ ad concilia relatæ adver„ ſatur: *Ubicumque fuerint duo vel tres con„ gregati in nomine meo, ibi ſum in medio eo„ rum*. In nomine Chriſti congregantur, „ qui in caritate & unitate aſſociantur; cen„ trum autem unitatis eſt Pontifex, ut adeo „ indicium præbeat, fuiſſe in nomine Chri„ ſti concilium celebratum, ſi centro huic „ unitatis Cathedræ *Petri* cohæreat: *Ut omnis „ quæſtio, quæ ſunt Hincmari verba* (12), *ad „ eam relata judicio, & ſuæ confirmationis de„ ciſione finem adcipiat*: atque irretractabi„ lem decreta Synodi vim nanciſcantur, ſe„ cundæ auctoritatis locum poſt canonicos „ libe-

(11) *Ibid. Cap. XV. pag.* 558.
[12] *Epiſt. ad Carol. Regem operi de Prædeſt. præfixa*.

„ libros tenentes, ut habet *Ferrandus* (13).
„ Hoc ergo est secundnm leges communio-
„ nis ecclesiasticæ, ultimatum Synodi veræ
„ oecumenicæ criterium, supremorum judi-
„ cum consensus, cum Sedis Apostolicæ con-
„ firmatione conjunctus. *Male gestam Syno-*
„ *dum*, inquit, *Gelasius* (14), *a bene gesta*
„ *Synodo tota merito Ecclesia non recipit*, *&*
„ *præcipue Sedes Apostolica non probavit*. *At*
„ *bene gestam Synodum cuncta recepit Ecclesia*,
„ *ac maxime Sedes Apostolica probavit*. *Et Nico-*
„ *laus* Pontifex quadam ad Imperatorem epi-
„ stola, cui applaudit lectæ Synodus VIII.
„ *Ad ejus etenim* (traditionis Apostolicæ)
„ ait, *integritatem observationis multoties con-*
„ *ventus fuit SS. Patrum*, *a quibus & de-*
„ *liberatum*, *ac observatum exstitit*, *qualiter ab-*
„ *sque* Romanæ *Sedis*, Romanique *Pontificis*
„ *consensu nullius insurgentis deliberationis ter-*
„ *minus daretur*. „ Qui ergo Concilium pe-
tit, a quo vel invitus leges adcipiat Ponti-
fex, suisque juribus exspolietur, legitimam
communionem dissociat, vinculum præscri-
ptæ caritatis dissolvit, centrum unitatis di-
movet, membra a capite disiungit, ac schis-
ma in Ecclesiam infert. *Basileense* in *Euge-*
nium IV. & quod antea indicavi, in *Julium*
II. *Pisanum* Conciliabulum luculento hanc
in rem exemplo esse possunt.

V. Nec

(13) *Epist. ad Pelag.*
(14) *Epist. ad Episc. Dard.*

V. Nec minus exitiosum esset, quod ex Conciliis Nationalibus, adcersit *Febronius* recuperandæ Ecclesiasticæ libertatis adminiculum. Vel ipsi *Galli*, quorum tamen exemplis *Febronius* maxime utitur, ultro fatentur, ut recte *Ballerinius* animadvertit (15), „ alia „ quævis Concilia, quæ non sit oecumeni„ ca, jurisdictionem non habere in summum „ Hierarcham, quem cuique personæ, seu „ concilio particulari, etiam amplioris re„ gionis, & ex pluribus provinciis coacto, „ quod universalem Ecclesiam non repræ„ præsentat, nec totius Ecclesiæ jurisdictio„ nem continet, jure universalis primatus „ superiorem agnoscunt; nullus siquidem „ inferior in superiorem suum jus habet, „ aut habere potest. Neque aliter sentire „ queunt, qui in hac materia *Constantiensis* „ Synodi Patres duces suos præferunt, atque „ sequuntur. Hi enim cum ex una parte so„ lis Conciliis generalibus, quæ universam „ Ecclesiam repræsentant, jus in summos „ Pontifices adserunt celebribus ejusdem Sy„ nodi decretis actionum IV. & V., tum „ ex parte altera Act. VIII. propositionem „ 41. *Johannis Wicleffi*, *Non est de necessita*„ *te salutis credere* Romanam *Ecclesiam supre*„ *mam inter alias*, censura *erroris* notarunt; „ *pro quanto negarit primatum summi Pontifi*„ *cis super alias Ecclesias particulares*. Pri„ ma-

(15) *In proem. libri de potest Eccles. pag.* XXII.

„ matum qui ex catholica doctrina tribuendus est *Romanæ* Ecclesiæ; eique præsidenti *Romano* Pontifici, non esse meri ordinis & honoris, sed præcipue jurisdictionis, propriæ & personalis solius *Petri* & successorum ejus supra, catholicis quoque adversariis concedentibus, probatum fuit. De primatus ergo jurisdictione adcipienda sunt *Constantiensium* Patrum verba in memorata censura, ita ut *erroris* notam adfixerint *Wicleffianæ* propositioni 41. quatenus negaret summis Pontificibus primatum jurisdictionis, seu jurisdictionem propriam *super alias Ecclesias particulares*. Hinc in eamdem *Constantiensium* censuram *Bossuetus* (16) animadvertit: *En ut Ecclesias particulares* . . . . . *Pontifici submiserint*; addique exinde *Gallicanos* cum *Gersone* illa sumpsisse, *dandam esse supremam & plenam Pontifici potestatem. sed in comparatione ad fideles singulos, &* (17) *ad particulares Ecclesias*: quod idem est ac profiteri, Ecclesias particulares, seu particularium Ecclesiarum Concilia, quæ non ita repræsentant universam Ecclesiam, uti repræsentatur a Conciliis oecumenicis, subjici *supremæ & plenæ* potestati Pontificum, nullumque in eo

„ jus

[16] *Lib.* 5. *al* 9. *defens. declarat. Cler. Gallic. c.* 15. *t.* 1. *p.* 416. *novis edit.*

[17] Vide, si placet, eumdem *Bossuetum Lib.* 1. *de. fensionis*, nunc in Appendicem novæ editionis traducto *c.* 3. *pag.* 9.

„ jus ac potestatem habere. Hac de caussa „ (18) *Lib.* 10. *defensionis* al 15. c. 20. ex„ presse docuit: *Sit ergo profecto* NOBIS E„ TIAM AUCTORIBUS Romani *Pontificis sa„ crosancta majestas. Nulla eam Synodus par„ ticularis judicare audeat*. Hoc pariter sensu „ malos quoque Pontifices (19) *non subesse* „ *particulari* concilio adfirmavit *Lib. II. Cap. V.* „ illudque vulgatissimum axioma, *Prima Se„ des non judicatur a quoquam*, ne suæ & „ adversariorum nostrorum sententiæ obsit, „ ita (20) interpretatur, ut valeat *de Ro„ mana & particularibus Synodis* tantum, non „ autem de generali, cui soli memorata „ *Constantiensia* decreta ceterique adversarii „ catholici potestatem in Summos Pontifices tribuunt (21). „ Quamobrem quum *Pius* IV. a Nationali Concilio, quod ex conventus *Fontebellaquei* sententia celebrandum fuisse inaudierat, Regem *Galliarum* dimovere conaretur, respondisse Regem *Spondanus* narrat (22), *sibi decretum esse*,

se-

(18) *Tom.* 2. *pag.* 224. Confer infra notam subijciendam n. 21.

[19] *Ibid. pag.* 260.

(20) *Laudat. Lib.* 10- *al* 15. *c.* 20.

[21] Hac de caussa idem *Bossuetus* Lib. 10. defensionis c. 12. pag. 240. adfirmare non dubitavit: *Sedes Apostolica tametsi subjecta est universali Ecclesiæ, eamque repræsentanti concilio generali; tamen suprema est respectu singularum Ecclesiarum, quemadmodum tradit, non modo schola* Parisiensis, *verum etiam ipsum* Constantiense *Concilium, ut sæpe diximus,*

[22] *Ad an.* 1560. *n.* 17.

seque, regnumque suum in Ecclesiæ Catholicæ unione conservare; neque de Concilio Nationali cogitasse, nisi ad devios in viam reducendos, promptiori remedio quam ex longissima Generalis expectatione: neque vero Nationale aliquam vim aliunde habiturum, quam a Sede Apostolica & Pontifice: illudque, ubi primum Generale convocatum foret, mox desiturum, & in unum cum Generali corpus coaliturum: ac propterea rogare Pontificem, ut Legatum mitteret in Galliam, *cum auctoritate congregandi omnes Episcopos ad turbas Religionis componendas* (23). Age jam, edicat nobis *Febronius*, Concilia Nationalia quorum celebrationem urget, poteruntne decreta condere, quibus contra Pontificium jus, & diuturnam possessionem antiquum jus, seu Epi-

[23] Ait *Febronius* (*T. I. cap. IX. §. IV. n. 1. pag.* 713.): „ in sæculis ignorantiæ, quum non esset, qui re„ sisteret prætensionibus & moliminibus *Romanorum* Pon„ tificum, hi legatos ex *Italia* in *Galliam*, *Germaniam*, „ aliaque Regna mittebant, qui Nationalibus Synodis „ præsiderent. Cessavit hæc disciplina, ex quo compertum „ fuit, *Ultramontanorum* molitionibus modum ponendum, „ & ad hoc obtinendum Nationalium Præsulum Conven„ tum esse medium ceteris opportunius. Tales Nationales „ conventus a Regibus *Galliæ*, quoties id e re visum, „ coactos fuisse adversus Censores suos egregie probavit Na„ talis Alexander *hist. Eccles. T. V. pag.* 198. *seq. edit. Paris.* „ In his res ad priorem statum restituta est, quum unus „ ex Episcopis Regni Synodo præsideret „. - Cur ergo Rex ipse a Pontifice Legatum petiit, qui Episcopos in Concilium cogeret? Sed fortassis sæculum *ignorantiæ* sextum quoque & decimum *Febronius* appellabit, ut minoris *Tridentinæ* ipsius Synodi decreta eo sæculo edita habeantur.

At

Episcopalium facultatum usus instauretur? Si neget, cui bono congregentur? si adfirmet, uti adfirmare omnino debet, insto: Edentur ne ista decreta adsentiente, & confirmante, an dissentiente & improbante Pontifice? Adsensurum istiusmodi decretis Pontificem haud sibi *Febronius* persuadeat. Dissentiet ergo. Quid tum? Si Nationalium Synodorum Episcopi edita a se decreta non urgeant, quid facta ea fuisse Ecclesiæ libertati proderit? si urgeant, atque ad illorum normam Pontificis jura exigi velint, en communio Episcopos inter & Papam abrupta, en schisma, atque eo pejoris exempli, quod particularium Ecclesiarum sit, jus sibi in supremum Ecclesiæ caput contra omne fas adrogantium.

At sequente sæculo in *Gallicani* Cleri Conventu a. 1681. quum Regaliæ juri *Roma* adversaretur, de Nationali celebrando Concilio cogitatum fuit, cui certe Pontificis Legatus minime interfuisset. Non nego; sed grates Deo sint, quod *Gallicani* Episcopi in ipso illius controversiæ æstu reverentiam erga Apostolicam Sedem non penitus abiecerint; immo ne postea quidem quam ad celebrem illam a. 1682. declarationem devenerant, eam *Febroniana* audacia presserint. Sin aliter factum, rem plane ad schisma deductam doleremus.

CAPUT V.

Absona & schismatica de non metuendis Romanis censuris Febronii *decreta confutantur.*

I. INtelligit *Febronius*, suos ad Episcopalem ordinem in *Romanam* Curiam commovendam conatus irritos fore, si censurarum metu percellantur. Ut igitur tam infesto eos timore liberet, monet illos, *neque in his publicis, & justis caussis* Romanam *excommunicationem metuendam esse*. " Hæc in„ quit (1), ut liget, legitima esse debet. „ Scimus, omnem excommunicationem, „ nisi grave præcedat peccatum, nullam es„ se; hoc autem supponi nec potest, nec „ debet in iis, qui de reducenda sana disci„ plina, & moribus instituto Christi con„ formibus, *Serio* cogitant, huncque in fi„ nem apta remedia in medium proponunt, „ & in usum redigunt ". Idipsum sæpe iterat in sua defensione (2). Unum tantum ex hac locum profero. " *Roma*, inquit (3) „ parum tolerans, etiam cum justissimis „ mediis atque modis impetitur, censura„ rum & excommunicationum fulminibus „ se suaque prætensa jura, seu possessiones tueri

[1] T. I. *cap. IX.* §. 7. *n.* 8. *pag.* 734.
[2] *T. II. pag.* 34. 36. 573. *seqq.*
(3) *T. II. pag.* 610.

tueri amavit. Verum non antiqua solum „ Ecclesiæ Patrum doctrina, sed neoterica „ etiam Canonum *Romæ* probatorum Col„ lectio nos admonet: *quod si quisquam fide„ lium fuerit anathematizatus injuste, potius „ ei oberit, qui facit, quam qui hanc patitur „ injuriam*, apud Gratianum *Caus.* XI. *Quæst.* „ 3. *Can.* 87. scilicet judicjo eorum, qui „ præsunt Ecclesiæ, ab hac non potest de„ pelli & foras mitti, *nisi* (ut constanter „ adserit S. *Augustinus* contra Parmenian. „ *lib. III. Cap.* 2. *n.* 14.) *sit talis ut etiam* „ NOMINETUR, *idest famosus appareat: ut possit* OMNIBUS *dignissima videri, quæ in eum* „ *fuerit anathematis prolata sententia.* „

II. Heic autem primo notari velim, Canonem hunc ad anathema quod injustum simul sit, atque invalidum, ut Canonistæ loquuntur, esse omnino referendum. Injusta enim esse excommunicatio potest, quæ valida tamen sit, cujusmodi ea esset, quam quis legitima quidem de caussa servatoque Canonum ordine, sed ex odio ac malevolentia inferret. Ceterum super injustis excommunicationibus aliam Patribus, quam *Febronio*, fuisse mentem invenio. *Is autem*, inquit S. *Gregorius* M. (4), *qui sub manu Pastoris est, ligari timeat vel juste*, VEL INJUSTE; *nec Pastoris sui judicium temere reprehendat ne etsi* INJUSTE *ligatus est, ex ipsius*

(4) *hom. XXVI. in* Joh.

tumidæ reprehensionis superbia, quæ non erat, fiat: Concinit *Gregorio* S. *Nicolaus* M. in epistola ad Episcopos, & Clericos Patriarchatus *Constantinopolitani* scripta de *Gregorio* *Asbesta Syracusarum* Archiepiscopo excommunicationem, qua a S. *Ignatio* Patriarcha perculsus fuerat, veluti injustam, nullamque negligente. Quare ait: *Prælati judicium semper inferioribus formidandum est, ne si ei non obedierint, licet ab eo fortassis* INJUSTE *ligentur, ipsam obligationis suæ sententiam ex alia culpa, id est ex inobedientia mereantur*. Idque adeo pervulgatum erat, ac firmum, ut a. MLXXXII. in Concilio *Quinctilinburgensi*, cui Rex quoque *Erimanaus* interfuit, sancitum fuerit (5), *ut quicumque ab Episcopo suo nec officio nec communione privato excommunicatus esset*, ETSI INJUSTE, *nullatenus tamen reciperetur ad Communionem, nisi absolutus Ecclasiastico more*. Adeo Patribus persuasum erat, Excommunicationis quoque *injustæ* rationem habendam.

III. Obgannientem videor mihi audire *Febronium*, agere se de *Romanæ* Curiæ (6) censuris, de his vero aliter quam de Episcoporum excommunicationibus sentiendum. Scilicet (7) *Ecclesia* Romana, *quæ propter Pri-*

(5) *Can. IV.*

(6) Nihil ineptius in re præsenti est distinctione Papam inter & Curiam *Romanam*, non enim a Curiæ, sed a *Romani* Pontificis auctoritate excomunicatio vim habet.

(7) Febr. *T. I. Cap.* III. §. I. *pag.* 169.

Primatum sui Antistitis est centrum unitatis, *cujusque Episcopus ceterorum omnium* Caput *constitutus est, ut schismatis tollatur occasio, alias Ecclesias sæpe excomunicabat : scilicet, ut quisquis alius Episcopus Episcopum, aut Ecclesiam, sive vicinam, sive longissime dissitam ; absque ulla jurisdictionis specie, vel umbra* ; non ut Episcopus sibi subditum. At hocce paradoxum, quo *Romani* Pontificis primatus plane evertitur, meminerit *Febronius*, fuisse a me in *Antifebronio* certissimis argumentis convulsum (8): dixi *Romani Pontificis primatum Febroniano* hoc paradoxo *everti*. Nempe ut *Ballerinius* animadvertit (9), „ sicuti olim concedebatur communio reci„ piendo alios etiam non subditos in com„ munionem ; ita excommunicatio, quæ „ communioni opponitur, reipsa nihil erat „ aliud nisi aliquem a sua communione ex„ cludere: quod quum fieri posset etiam in „ eos, qui subditi non sunt, & in quos „ nulla est proprie dicta jurisdictio ; hinc „ excommunicationem non esse effectum ju„ risdictionis *Febronius* scripsit. Tunc vide„ licet tantum ab Episcopis actum jurisdi„ ctionis proprie dictæ excommunicando „ exerceri præsumit, quum aliquem subdi„ tum a sua communione repellunt, non „ vero quum in alienos sententiam fe-

 runt.

[8] T. I. *diss.* III. *cap.* 2.
[9] *de potest. Eccles. pag.* 217.

„ runt. Ita porro *Febronius* ex falſo ſui ſy„ ſtematis principio *Romano* Pontifici ſub„ ditos negat, qui aliis Epiſcopis ſubijciun„ tur: quod evertit ipſam primatus natu„ ram, qua idem Pontifex jure divino & „ juriſdictione proprie dicta tamquam ſum„ mus paſtor præſidet ſingulis & omnibus „ tum Epiſcopis tum ovibus gregis domi„ nici „. Adde huic paradoxo aliud non minus exitiale ſuper exſtrui, illud ſcilicet, quod cum in *Antifebronio*, tum hoc in opere diſſertatione ſexta diſieci, nimirum Pontificis excommunicationes nullius roboris eſſe, niſi ab Eccleſia probentur. Quum enim *Febronius* jus *Romani* Pontificis in eos, qui aliis Epiſcopis ſubijciuntur deneget, fieri non poteſt, ut Pontificia excommunicatio vim habeat, niſi jus, quo per ſe caret, Epiſcoporum ſuffragiis adſenſuque obtineat. Hinc vero mirum non eſt, metuendas ipſi non eſſe ejuſmodi excommunicationes, quas ab Epiſcopis, ſi eum audiant, numquam probatum iri ſibi non inani fortaſſis conjectura perſuadet. Verum quum hæc omnia falſitatis, erroriſque convicta ſint, quis ſui officii tam immemor ſit, ut *Febronianis* hiſce præſtigiis illudi ſibi patiatur, ac Pontificiarum cenſurarum metum abijciat?

IV. Quid vero ſi in cauſſas, ob quas *injuſtæ* hæ *Febronio* videntur, adcuratius inquiramus? Hoc in argumento *Ballerinius*

tam

tam sapienter versatus est, ut omnem cujusque diligentiam præverterit. Pauca igitur addam iis, quæ doctus vir hac de re disseruit his verbis [10]. „ Injustam (*Febronius*)
„ censuram atque excommunicationem esse
„ existimat illam, qua Papa Episcopalium
„ (aut metropoliticarum) prærogativarum
„ debitam restitutionem impedire niteretur,
„ Hæc vero ratio ut vim haberet, vide,
„ quam multa probanda essent omnino cer-
„ ta, quæ tamen, nec probavit, nec pro-
„ bare potuit *Febronius*: ex præmissis autem
„ in hisce *Vindiciis* patere arbitror omnia
„ potius esse penitus falsa. Probandum sci-
„ licet esset „.

1. Supremam *Romanorum* Pontificum potestatem non esse veræ ac propriæ jurisdictionis, quæ omnes omnino Fideles sibi immediate subijciat.

2. „ Summis Pontificibus jus nullum es-
„ se in limitandis, sibive reservandis qui-
„ busdam Episcoporum facultatibus, quæ
„ licet in origine Episcopis competant jure
„ divino, quoad usum tamen & exercitium
„ in bonum Ecclesiæ subordinatæ sunt ju-
„ risdictioni Summorum Pontificum, & ea-
„ tenus pertinent ad disciplinam, quam
„ Christus Ecclesiasticæ auctoritati disponen-
„ dam reliquit „.

3. „ Eosdem Pontifices, quum eas facul-

(10) l. c. pag. 220.

„ tates limitarunt aut reſervarunt , quæ ex
„ antiqua diſciplina competebant Epiſcop is,
„ nulla ratione quantumvis juſta potuiſſe ei-
„ dem diſciplinæ derogare , & novam in-
„ ducere , quaſi diſciplina antiqua mutatis
„ licet circumſtantiis locorum vel temporum
„ immutabilis ſit; Pontificum autem ſupre-
„ ma poteſtas ita ſubſit auctoritati antiquo-
„ rum non tam generalium quam particu-
„ larium Synodorum, in quibus veteris di-
„ ſciplinæ Canones fuerunt conditi, ut nul-
„ la juſta de cauſſa potuerint aliter diſpo-
„ nere, & conſtituere. „

4. „ In materia ejuſmodi facultatum Epi-
„ ſcopalium , quæ quoad iſtarum uſum &
„ exercitium eſt materia mutabilis diſcipli-
„ næ, nullam vim habere potuiſſe Epiſco-
„ porum ceſſionem , aut conſuetudinem ,
„ nullam item vim deduci poſſe ex præ-
„ ſcriptione , nullam ex ipſis nedum parti-
„ cularibus, ſed neque ex generalibus Con-
„ ciliis, quæ a multis ſæculis hanc diſci-
„ plinam receperunt , ac ex ea canones e-
„ didere .

5. „ *Pſeudo-Iſidori* decretales , quæ ſuppo-
„ ſititiæ ſunt, totam vel potiorem cauſſam
„ dediſſe mutandæ, ac inducendæ novæ di-
„ ſciplinæ ; hanc autem , quæ a pluribus
„ ſæculis viget , etſi confirmatam non ſo-
„ lum conſuetudine diuturna , ſed etiam
„ Conciliorum adprobatione, & decretis ei-

dem

„ dem cohærentibus, non constituere legi„ timum jus, quod jure servari, defendi, „ & vindicari possit.„

6. „ Abusus, qui in hac disciplina ostensionem pariunt, ipsi novo juri, & non „ potius vitio abutentium esse tribuendos, „ nec posse illis remedium adponi, nisi re„ stituendo Episcopis, ac Metropolitis anti„ quum suarum facultatum exercitium & „ usum, quasi sub iisdem pares abusus abu„ tentium culpa nequeunt induci, vel etiam „ majores.„

7. „ Pontifices etiam Sanctos & doctos, „ qui hoc novum jus retinuerunt, sine ju„ sta caussa, & injuste retinuisse, nec an„ tiquum Episcopalium aut Metropolitica„ rum facultatum usum restituisse Episcopis, „ ac Metropolitis absque gravi injuria & „ culpa; etiamsi id non fecerint, vel eo „ quod jus suum tot rationibus munitum „ judicaverint legitimum, vel quod in eju„ smodi restitutionem majora scandala va„ riis ex capitibus oritura, & maxime ca„ venda metuerent.„

8. „ Hæc omnia & ejusdem generis alia „ nisi *Febronius* vel alius quispiam apte pro„ bet; quis injustitiæ damnare potest illas „ censuras, quibus Pontifices suam possessio„ nem, suumque jus vindicandum existi„ ment? Quis eas tuta conscientia posse „ negligi atque contemni jure suaserit? Ne-

„ mio negarit, posse quempiam contra abu-
„ sus præstare & urgere remedia licita : at
„ num remedium licitum erit censurarum
„ contemptus, qui Apostolicæ auctoritatis
„ contemptum bono publico exitialem in-
„ volvit atque inducit? Si in conflictu po-
„ testatum ac jurium ubi res esset maxime
„ dubia, superioris jus prævalere deberet
„ juri inferioris, qui in usu & exercitio
„ suarum facultatum superioris potestati na-
„ turali ac divina lege debet esse subordi-
„ natus; quanto magis id dicendum, ubi
„ agitur de jure summi Pontificis, cujus
„ potestas inferendis censuris, & in limi-
„ tandis Episcoporum facultatibus certa est;
„ nec ipsarum censurarum justitia pro vin-
„ dicando eodem Pontificio jure, ejusque
„ possessio diuturna revocari potest in du-
„ bium, quin & pertinaci resistentia & con-
„ temptu impetatur summa ejus potestas in
„ conservationem unitatis, ac in totius Ec-
„ clesiæ bonum maxime necessaria? „

DISSERTATIO XII.

De aliis ad Ecclesiasticam restituendam libertatem Febronianis *adminiculis*.

CAPUT I.

Nihil in Ecclesiasticis caussis Principes possunt, quod tuitionis, ac protectionis Ecclesiasticæ fines prætergrediatur: id autem potestatis perperam a Febronio *ad disciplinam pseudo-* Isidorianam *reformandam pertrahitur*.

I. FEbronio quum nihil eorum, quibus Pontificia potestas penitus labefactetur, omittendum sibi duxerit, parum fuit illam Episcopis gravem ac violentam exhibere, nisi in eam Principum quoque auctoritatem seditiose concitaret. Quamobrem postquam nescio quæ ex *Æneæ Sylvii* epistola ad *Casparem Schlickium* (1) recitaverat, addidit continenter (2): *quod Principibus Ecclesiæ amantissimis* (*quibus a Conciliis & ab Ecclesia custodia & exequutio Canonum verorum utique, non falsorum, demandata est*) *&* Æneæ Sylvio *viro* . . . tiara *Pontificia digno, aptum visum fuit extinguendo schismati, quare non sit idoneum extirpandæ male radici*,

(1) *ep. LIV.*
(2) T. I. *Cap. IX*. §. *6. pag. 722.*

ei, quæ gravissimo omnium schismati hodieque perduranti, ortum dedit, juri scilicet Isidoriano, *cujus falsitas jam aperta est, & restituendo anteriori vero?* Auctorem suæ sententiæ, atque adeo vindicem mox adfert *Duarenum celeberrimum*, ut ait, *Jureconsultum*, (sed addere debuerat cum *Bostio Eppone* (3) *Calvinianum*) cujus hæc sunt (4): *Magistratus disciplinam Ecclesiasticam* CONSTITUIT, AC REFORMAT. Hæc quidem in priori operis volumine *Febronius* tradidit. In altero vero pœna audacior factus ait (5): „ Quot & „ quanti viri inde a sæculo XI. pro gloria „ Domus Dei contra mundanas & politicas „ *Romanæ* Curiæ artes, illi inimicas, de„ certarint, nemo eruditorum ignorat, & „ acta publica loquuntur . . . . . *Febronius* „ ad adsequendum salutarem hunc finem „ simplicissima methodo usus est, scilicet „ sola naturali & sana ratione (Gallis *Bon„ sens*) SS. Canonibus adplicata seu adcom„ modata. Ad hanc lancem examinata, & „ velut unum sub conspectum posita Curia„ listarum principia cum suis practicis se„ quelis, quæ & quas viri illi singulatim „ ac sparsim memorant & taxant, ea talia „ merito, & quasi necessario adparent, ut non

(3) Confer Antifebronium T. I. *Introduct. cap. V. n. 7. pag. CXVI.*

(4) *lib. I. cap.* 5.

[5] *T. II. pag.* 151,

„ non possint non omnium prudentum men-
„ tes percellere, *Romanos*, si ad se ipsos
„ serio reflectant, rubore perfundere, de-
„ mum sæculi Principes convincere pessima-
„ rum pro Religione, & pro Populo se-
„ quelarum inde nascentium. Equidem illi
„ semper duræ cervicis sunt; at, quum hi,
„ pro jure officio suo, uno quasi animo
„ cœperint manum rei efficaciter admove-
„ re, spes est magna, futurum ut, velint,
„ nolint illi, Ecclesia suæ dignitati resti-
„ tuatur. Quid seditiosius? Hinc alibi
„ istis, inquit (6), „ in casibus Episcopi
„ & Principes tamquam nati SS. Canonum
„ protectores non debent Ecclesiam & sa-
„ cratissima ejus jura indefensa relinquere.
„ Quis enim ferat, ut propter prætensiones,
„ & opiniones, quas sibi *Romani* proprias
„ facere amant, Ecclesia suam superiorita-
„ tem amittat? Hæc ille.

II. Nunc vero ut turbulentum hunc Scriptorem, qui Curiæ *Romanæ* adulatores acriter insequitur Principum ipse adsentator longe perditissimus, tandem compescamus, primum quæ Principum in Ecclesiasticis rebus potestas sit, ostendendum erit, neque enim ii sumus, quos *Febronius* exhibet, Regiæ Majestatis aut hostes aut contemptores, ut nihil in Ecclesiasticis caussis Principes posse præfracte contendamus: veremur il-

lam,

(6) *ibid. pag.* 222.

lam, colimus, obſervandam prædicamus; iis tantum finibus coercendam volumus, quos Principes ipſi, niſi *Febronianis* quorumdam conſiliis callidiſſime circumducerentur, ſibi pro ſua pietate ac Religione ſtatuerent. Deinde legitima hac quam Principibus adſeremus, poteſtate *Febronium* ad deſperatiſſimæ cauſſæ ſuæ defenſionem nequiſſime abuti demonſtrabimus. Ad primum igitur quod adtinet, explicari illud ſatis, ac definiri nequit, niſi antea conſtet, quid Principes juris in ſacra non habeant. Ego vero ne plus æquo *Romanæ* Curiæ in re tanti momenti addius videctar, *Petri* de Marca doctiſſimi viri, nec certe in *Romanas* partes proclivioris, quam par ſit, ſententiam propono, ac cum *Franciſco Antonio* de *Simeonibus* (7) tuendam adgredior. Ita igitur vir ille eruditus in libello, quem a. 1646. *Barcinone* edidit, recuditque *Baluzius* in *Prolegomenis* ad opus de *Concordia Sacerdotii* & *Imperii*. „ Inſpi„ ciendum ergo eſt, inquit de *Marca* (8), „ abſque ullo veteris legis præjudicio, an „ Principibus Chriſtianis poſt conſtitutam a „ Chriſto poteſtatum diviſionem aliquid li„ ceat circa res ſacras & eccleſiaſticas? An„ tiquitatis ſententiam abunde expreſſit Sy„ nodorum ille Præſes *Oſius Cordubenſis*, „ dum *Conſtantium* Principem, qui ſe di-

ſce-

(7) *de Rom. Pontif. judicaria poteſt.* T. *II. cap.* XXI.
(8) *pag.* LV. *Robert. edit.* 1724.

„ ſceptationibus eccleſiaſticis immiſcebat, „ officii ſui graviter admonet iis verbis, „ quæ retulit *Athanaſius*. *Tibi Deus*, inquit, „ *imperium commiſit; nobis, quæ ſunt Eccleſiæ, concredidit. Et quemadmodum, qui tuum imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinæ; ita & tu cave, ne, quæ ſunt Eccleſiæ, ad te trahens magno crimini obnoxius fias. Date, ſcriptum eſt, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ Dei, Deo*, „ Elegantiſſimo verſantur in hoc argumento *Gregorius Nazianzenus* orat. XVII. *Iſidorus Peluſiota lib. III. epiſt.* CCXLIX. „ Syneſius *epiſt. LIII.* Chryſoſtomus *homilia* „ XV. *ad* 2. *Cor.* Quare certiſſima eſt illa „ regula, quam *Felix* ſummus Pontifex, „ ex mente antiquorum Patrum Principibus ſequendam proponit, ſcilicet, illis „ nihil *in cauſſis Dei* relictum præter obſequii gloriam. In epiſtola ad *Zenonem* data; *Certum eſt*, inquit, *hoc rebus veſtris eſſe ſalutare, ut quum de cauſſis Dei agitur, juxta ipſius conſtitutum regiam voluntatem Sacerdotibus Chriſti ſtudeatis ſubdere, non præferre, & ſacroſancta per eorum præſules diſcere potius, quam docere, Eccleſiæ formam ſequi, non huic humanitus ſequenda jura præfigere, neque ejus ſanctionibus velle dominari, cui Deus voluit clementiam tuam piæ devotionis colla ſubmittere; ne, dum menſura cæleſtis diſpoſitionis exceditur, eatur in con-*

tume-

„ *tumeliam disponentis*. Quibus addi potest „ famosus ille *Gelasii* I. locus relatus in „ Capitularia *Caroli* & *Ludovici*, ut vicem „ legis publicæ in *Gallia* obtineret, quem „ *Gratianus* non omisit. „

„ III. Sed quum tractatio ista (pergit „ Illustrissimus Præsul) in duo summa ge„ nera dividatur, nempe in ea negocia, „ quæ regulam fidei, & in ea, quæ disci„ plinam respiciunt, per partes est discu„ tienda. Sane nullam penes Principes spi„ ritualem auctoritatem esse, in confesso „ est apud omnes, quum ligandi & solven„ di potestatem & pascendarum ovium cu„ ram *Petro* præcipue & Apostolis ceteris „ Christus tribuerit, & iis, quos ipsi hujus „ ministerii participes futuri essent. In quo „ nulla Regum mentio: quibus hæc pote„ stas adseri non potest, quæ omnem natu„ ræ ordinem exsuperat, nisi disertissime „ illis a Deo collata sit. Christus quidem, „ quum Ecclesiam suam instituerет, Regum „ dignitatem non læsit, sed eam quoque „ non auxit. Quare Principes christiani de „ rebus fidei controversis leges ferre non „ possunt; quum hæc potestas Ecclesiæ di„ stributa sit, cui, ut columnæ fidei chri„ stianæ prædicatio secundum Scripturarum „ & veteris traditionis tenorem innititur. „ Quod apertissime professi sunt ipsi Prin„ cipes, ut in re apertissima argumentis

con-

„ congerendis non sit opus. Unde quum *Valentinianus Senior* interpellatus esset ab *Hypatiano*, Episcoporum *Orientalium* legato, pro restauranda fide, quam *Constantius* pessumdederat, respondit, teste *Sozomeno* lib. VI. *sibi*, *qui unus e laicorum numero erat, non licere, se ejusmodi negociis interponere*. Ceterum quod verbo testatus fuerat, rescripto constituit, nempe fidei caussas a Sacerdotibus esse judicandas. Exceptione hujus legis usus est S. *Ambrosius*, quando recusabat de fide cum *Auxentio* disputare in consistorio Principis lib. V. epist. XXXV. *Nec quisquam*, inquit, *contumacem me judicare debet, hoc quum adseram, quod Augustæ memoriæ pater tuus non solum sermone respondit, sed etiam legibus suis sanxit, in caussis fidei vel Ecclesiastici alicujus ordinis eum judicare debere qui nec munere impar sit, nec jure dissimilis. Hæc enim verba rescripti sunt. Hoc est, Sacerdotes de Sacerdotibus voluit judicare*. Idem *Ambrosius* vehementi oratione sacrilegium istud a mente Principum dispellit. *At certe si vel scripturarum seriem divinarum, vel vetera tempora retractemus, quis est, qui abnuat in caussa fidei, in caussa, in quam fidei, Episcopos solere de Imperatoribus Christianis, non Imperatores de Episcopis judicare*? Mox: *Si conferendum de fide, sacerdotum debet esse ista collatio, sicut factum est*

„ *est sub* Constantino *Augustæ memoriæ Prin-*
„ *cipe, qui nullas leges ante præmisit, sed*
„ *liberum dedit judicium Sacerdotibus. Theo-*
„ *dosius Junior Candidianum* Comitem Syno-
„ do *Ephesinæ* interesse jussit *ea lege &*
„ *conditione, ut cum quæstionibus & controver-*
„ *siis, quæ circa fidei dogmata incidunt, ni-*
„ *hil quidquam commune habeat. Nefas enim*
„ *est, eum qui Sanctissimorum Episcoporum ca-*
„ *talogo adscriptus non est, ecclesiasticis nego-*
„ *ciis & consultationibus se se immiscere.* „

IV. " Si agatur de disciplina canonica,
„ ejus cognitio Synodis debetur, non autem
„ magistratibus, aut etiam ipsis Principi-
„ bus. Unde *Athanasius* Concilium *Tyrium*
„ graviter exagitat ex eo capite, quod uni-
„ versæ Ecclesiæ erat notissimum, scilicet
„ in judicia ecclesiastica nihil Imperatori
„ licere. *Si istud judicium Episcoporum*, in-
„ quit, *quid commune cum eo habet Imperator.*
„ Hæc est sententia ejus rescripti a *Valenti-*
„ *niano* editi, cujus verba superius ex *Am-*
„ *brosio* retulimus, *in caussa fidei vel eccle-*
„ *siastici ordinis*, judicium competere sacer-
„ dotibus, id est, in fidei & disciplinæ ne-
„ gociis. Caussæ enim *ecclesiastici ordinis* ad
„ eas quæstiones pertinent, quæ canonicæ
„ dicuntur, ut constat ex *Hincmaro*, qui lo-
„ cum *Leonis* I. ubi eadem verba usurpan-
„ tur, egregie interpretatus est in opusculo
„ *quinquaginta quinque capitum capite decimo.*

Hæ

„ Hæ ſunt eccleſiaſticæ conſultationes, a
„ quarum cognitione laicos ſubmovit *Theo-*
„ *doſius* II. in epiſtola ad Synodum *Epheſi-*
„ *nam* ſuperius laudata. Sententia iſta, quam
„ tuemur, in Concilio *Chalcedonenſi* expli-
„ cata eſt a *Cecropio*, uno e tribus Epiſco-
„ pis miſſis ad vocandum *Dioſcorum* Epiſco-
„ pum *Alexandrinum*, qui judicio Synodi
„ ſtare nolebat, niſi cognitioni intereſſent
„ judices a Principe delegati. Inanem vero
„ hominis ſpem his verbis repulit *Cecropius*:
„ *quando canonicæ quæſtiones examinantur, ne-*
„ *que judices neque alios laicos intereſſe oportet*.
„ Quod ipſe quoque *Juſtinianus* diſerte fate-
„ tur, Novella LXXXIII. Et *Baſilius* Im-
„ perator in adlocutione ad octavam Syno-
„ dum act. X. *laico cuicumque*, inquit, *nulla*
„ *ratione de Eccleſiaſticis cauſſis diſputandi*,
„ *fas eſſe dico*. Quibus præiverat *Marcianus*
„ Imperator, qui exemplo ſuo docuit quid
„ ſequi debeant in poſterum Principes,
„ quando clericorum & monachorum diſci-
„ plina conſtituenda eſt. Etenim quum Mo-
„ nachorum erga Epiſcopos cultum & obe-
„ dientiam, monaſteriorum cum conſenſu
„ Epiſcopi ædificationem, clericorum a ſæ-
„ cularibus negociis ſeceſſionem, & in ſibi
„ adſignatis Eccleſiis adſiduam & ſedulam
„ adminiſtrationem *Marcianus* conſtitui vel-
„ let, quia plane hæc capita eccleſiaſticos
„ ordines adtingunt, a quibus publicam au-

„ ctoritatem *Valentinianus Senior* submove„ rat, de his noluit legem ferre, sed sa„ tius esse putavit, ut Synodi decreto sta„ tuerentur. Protulit hæc capita *Marcianus*, „ quæ relecta publice a *Berociniano* in Ca„ nones Concilii iisdem verbis relata sunt, „ act. VI. *Divinissimus, & piissimus Dominus* „ *noster ad sanctam Synodum dixit: Quædam* „ *Capitula sunt, quæ ad honorem vestræ reve*„ *rentiæ vobis servavimus decorum esse judi*„ *cantes, a vobis hæc regulariter potius for*„ *mari per Synodum, quam nostra lege san*„ *ciri*. Hinc est quod de ritibus, ceremo„ niis, sacramentis, cleri functione, condi„ tionibus, censura & disciplina canones a „ Conciliis, & decreta a Pontificibus Ro„ manis tamquam de materia sibi subjecta „ frequentissime edantur, & vix ulla pro„ ferri possit constitutio veterum Princi„ pum, quæ hac de re lata fuerit, ex me„ ro potestatis sæcularis imperio ". Hacte„ nus de *Marca* (9).

V.

(9) Quod quum ita sit, non injuria ait appellatus de *Simeonibus pag.* 73. se magnopere mirari, " *Baluzium*, „ in editione operis de *Concordia Sacerdotii*, & *Imperii*. „ post Auctoris mortem adornata, novis argumentis erro„ res, a Magistro suo jam depositos, magis, magisque „ confirmare voluisse; quum potius illos corrigere debuis„ set secundum ea, quæ in libello *Barcinone* edito, fas„ sus fuerat: præsertim quum in eadem sententia ad obi„ tum usque *Marcam* perseverasse ex eo intelligamus, „ quod numquam tomum secundum ejusdem operis, quem ante

V. Hanc resipiscentis *Petri* de *Marca* sententiam ex iis, quæ in *Chalcedonensi* Concilio gesta sunt confirmat cl. *Franciscus Antonius* de *Simeonibus* (10). *Tyrius* Episcopus primis Ecclesiæ sæculis toti *Phœniciæ* tamquam Metropolitanus præerat. " Sed quum „ regionem hanc in duas Civiles Provincias *Theodosius* II. divisisset; *Eustathius* „ *Berytensis* Episcopus in præjudicium *Tyriæ* „ Ecclesiæ sibi unam ex illis subijcere studuit; adnitente potissimum Imperatore, „ qui rescriptum suum hac de re a quadam „ *Constantinopolitana* Synodo confirmandum „ curavit. Interea quum *Chalcedonensis* Synodus haberetur; *Photius Tyri* Episcopus „ Ecclesiæ suæ jura vindicandi occasionem „ prætermittere nolens, Concilio libellum „ obtulit. Quo lecto; quum Judices ex *Eustathio Berytensi* quæsivissent, *quid ad hæc* „ *adlegaret*, respondit: *Jubete* Photium *dicere*, *utrum secundum Canones moveat*, *an secundum leges?* His auditis, *Photius* dixit: „ *Quod vetustum morem studuerit evertere* Eustathius *religiosissimus Episcopus*, *interrogentur Domini*, & *Sanctissimi Episcopi*. *Ego* „ *enim a regulis non discedo*, *nec volo typos* „ *Patrum evertere*, *sed postulo*, *ne illa jura*

 ever-

„ ante libelli editionem fere absolverat, publici juris facere voluerit. Is tamen, prout a *Baluzio* vulgatus fuit, „ plura adversus Ecclesiasticam potestatem continet, quæ „ sicco vestigio pertransiri non possunt."

(10) *l. c. pag.* 99.

„ *evertantur*. Ad hæc & similia Judices in-
„ terloquuti sunt : *Sacratiſſimo Domino Orbis*
„ *placuit* NON JUXTA SACRAS LITTERAS
„ heic Imperialia reſcripta deſignantur) AUT
„ PRAGMATICOS TYPOS RES SANCTISSIMO-
„ RUM EPISCOPORUM PROCEDERE , *ſed*
„ *juxta regulas a S. Patribus latas* , OMNI
„ IGITUR CESSANTE E SACRIS PRAGMA-
„ TICIS DEFINITIONE, CANONES DE HOC
„ CAPITULO EDITI LEGANTUR . Quoties
„ igitur Judices interrogarunt Epiſcopos ,
„ *utrum eis placeret* , *ex Canonibus Patrum*
„ *hujus cauſſæ quæſtionem examinari*, *an e ſa-*
„ *cris Pragmaticis*, toties Synodus exclama-
„ vit : CONTRA REGULAS NIHIL PRAGMA-
„ TICUM VALEBIT CANONES PATRUM TE-
„ NEANT . Sed ſi in illa tantum cauſſa hoc
„ ſtatutum fuiſſe Novatores credentes , in
„ aliis ſecus judicandum eſſe contendunt ;
„ eos iidem Judices convincant : nam iis
„ rogantibus, an *Cecropio* Epiſcopo , peten-
„ ti, *ut ſine contradictione* CESSARENT, EA ,
„ QUÆ IN DETRIMENTUM CANONUM A
„ QUIBUSDAM FACTA SUNT *in omni Pro-*
„ *vincia* , *Canones autem per omnia tenerent*,
„ Concilium adſentiretur ; Epiſcopi omnes
„ exclamarunt : *omnes eadem dicimus* : UNI-
„ VERSA PRAGMATICA CESSABUNT CANO-
„ NES TENEANT , & *hoc a vobis fiat*. His
„ dictis Judices concluſerunt : *Ex ſententia*
San-

„ *Sanctæ Synodi in omnibus quoque aliis Pro-*
„ *vinciis* CANONES TENEANT. "

V. " A *Chalcedonensibus* Patribus, ut idem
„ de *Simeonibus* observat, minime dissense-
„ runt *Italiæ* Episcopi qui *Romam* sub *Sym-*
„ *macho* Papa anno 502. convenerunt. Nam
„ quum recitata in Concilio fuisset lex,
„ quam *Basilius* Præfectus Prætorio, & Pa-
„ tricius de rebus Ecclesiasticis *Odoacris* Re-
„ gis nomine post *Simplicii* obitum, vacan-
„ te Sede, promulgaverat; omnes, eam nul-
„ lius roboris esse adseverarunt; præcipue
„ *Laurentius Mediolanensis* Episcopus, cujus
„ hæc sunt verba: *Ista scriptura nullum Ro-*
„ manæ *Civitatis potuit obligare Pontificem;*
„ *quia non licuit* LAICO STATUENDI IN ECCLE-
„ SIA .... HABERE ALIQUAM POTESTATEM,
„ *cui obsequendi manet necessitas, non auctoritas*
„ *imperandi*. His similia *Petrus Ravennas*
„ Antistes decrevit in hæc verba: *Scriptura,*
„ *quæ in nostra Congregatione vulgata est,*
„ *nullius eam viribus subsistere manifestum est;*
„ QUIA NEC CANONIBUS CONVENIT, ET A LAICA
„ PERSONA CONCEPTA VIDETUR. In eamdem
„ sententiam loquitur *Eulalius Syracusanus*
„ Episcopus: *Scriptura quæ in Sacerdotali*
„ *Concilio recitata est, evidentissimis documentis*
„ *constat invalida. Primum quod contra Pa-*
„ *trum regulas a laicis, quamvis religiosis,*
„ QUIBUS NULLA DE ECCLESIASTICIS FACULTA-
„ TIBUS ALIQUID DISPONENDI LEGITUR UMQUAM

„ ADTRIBUTA FACULTAS, *facta videtur*. His
„ auditis; Synodus in hunc modum *Symmachum* summum Pontificem adloquuta fuit:
„ *Nec apud nos incertum habetur hanc ipsam scripturam nullius esse momenti, quam etiamsi aliqua posset subsistere ratione, modis omnibus in Synodali Conventu provida Beatitudinis Vestræ sententia enervari conveniebat, & in irritum deduci; ne in exemplum remaneret* PRÆSUMENDI QUIBUSLIBET LAICIS, QUAMVIS RELIGIOSIS, VEL POTENTIBUS, IN QUACUMQUE CIVITATE QUOLIBET MODO ALIQUID DECERNERE DE ECCLESIASTICIS FACULTATIBUS, *quarum solis Sacerdotibus disponendi indiscusse a Deo cura commissa docetur*. Clarissimis his verbis tenebras offundere nequeunt Novatores. Nam qua ratione demonstrabunt, licuisse Imperatoribus rescripta in caussis Ecclesiasticis concedere; quando iis in hujusmodi rebus *obsequendi manet necessitas non auctoritas imperandi*, vel aliquid *in Ecclesia statuendi*"? Neque sane id mirandum. Quum enim, ut ejusdem de *Simeonibus* dicta usurpem (11), " evidens sit Christum ea verba, quibus Ecclesiasticam potestatem instituit non ad Imperatorem, non ad Reges, sed ad *Petrum* principaliter, deinde ad Apostolos direxisse; ideo Catholici omnes in eo conveniunt, ut summo Pontifici primum, utpote Petri Suc-

(11) *l. c. pag.* 75.

„ Successori, deinde Episcopis, Presbyteris-
„ que *cum proportione, & proportionata distri-*
„ *butione*, ut Theologi ajunt, non vero Im-
„ peratori, Regibusque illa collata fuerit.
„ Restat igitur, ut ab Ecclesia privilegium,
„ de quo sermo est, Principes impetrasse
„ adseveretur. Id duobus modis poterat e-
„ venire, primo, si consuetudine commu-
„ niter recepta, & saltem tacito summi
„ Pontificis, Episcoporumque consensu com-
„ probata, Imperatores hujusmodi rescripta
„ concessissent; secundo si *Romanus* Ponti-
„ fex, vel alicujus Generalis Concilii Ca-
„ non, Sedis Apostolicæ consensu robora-
„ tus, ea concedendi illis facultatem tri-
„ buisset. Sed perspectum habemus, ut vi-
„ dimus, summum Pontificem, Præsulesque
„ potius reprehendisse, quam laudasse Im-
„ peratores, quando Ecclesiasticis negociis
„ se immiscere voluerunt: quis igitur ne-
„ get, consuetudine potestatem illam mini-
„ me niti "? Concludamus ergo cum *Petro de Marca* (12) sententiam istam in dubium adduci non posse, in quam Principum æque ac Synodorum vota conspirant, nempe soli Ecclesiasticæ jurisdictioni subditas esse tum fidei, tum disciplinæ Ecclesiasticæ contraversias.

VII. Objicit *Febronius*, (13) *Justinianum* plu-

(12) *l. c. pag. LVII.*
(13) *T. I. Cap. IX. §. 6. n. 3. seq.*

plures de Ecclesiasticis rebus leges edidisse; sugillatque *Baronium*, qui *Annales Ecclesiasticos gustui* Romanæ *Curiæ* (num *gustum* Curiæ *Magdeburgensis* captare debuerat?) *plene adcommodatos scribens* Justinianum *carpere tentarit*, *quasi non sine temeritate manum altaribus admovere*, *&* *sacra tangere ausus fuerit*. Sed hoc *Febronii* argumentum occupaverat de *Marca*. En ejus verba (14): Sequutus „ quidem hac in parte leges publicas vide„ mus, sed non antecessisse, juxta mentem „ *Justiniani*, qui Novella LXXXIII. ait, „ ipsas leges post canones, & ad illos fo„ vendos edi. Quod discrimen si adcurate „ expendissent neoterici quidam, non adeo „ se absurdis opinionibus implicuisent, qui„ bus auctoritatem Principum ultra limites „ a Deo præscriptos porrigunt. Sane etsi „ leges ecclesiasticis & spiritualibus rebus „ indicere, non contineatur intra fines re„ giæ potestatis, attamen canonicas consti„ tutiones suis etiam legibus tueri, ex offi„ cio Principes tenentur, ut docet *Augu„ stinus* ep. L. CLXIV. CLXVI. & alibi, „ unde *Sixtus* in epistola ad *Johannem An„ tiochenum* ait eleganter *cœlestem* Regem „ *fœderatos habere*, *Reges terrarum*. *Leo* I. „ epist. LXXX. ad *Leonem* Imperatorem in „ eam sententiam: *Debes incunctanter adver„ tere*, inquit, *regiam potestatem tibi non so-*

lum

(14) *l. c. pag. LVI.*

„ *lum ad mundi regimen, sed etiam maxime*
„ *ad Ecclesiæ præsidium esse collatum, ut au-*
„ *sus nefarios comprimendo, & quæ bene sunt*
„ *statuta defendas, & veram pacem iis, quæ*
„ *sunt turbata, restituas*. Alibi idem Ponti-
„ fex profitetur (nempe epist. XXXIII.)
„ *res humanas aliter tutas esse non posse, nisi*
„ *quæ ad divinam confessionem pertinent, &*
„ *regia & Sacerdotalis defendat auctoritas*. "
Sed & alia in eamdem rem præsto sunt testimonia. Primum appellabo *Isidorum Pelusiotam* (15): *Ex Sacerdotio*, inquit, *& Regno rerum administratio conflata est: quamvis enim permagna utriusque differentia sit (illud enim velut anima est, hoc velut corpus); ad unum tamen, & eumdem finem tendunt, hoc est ad hominum salutem. Quapropter quum Judaicæ res initium sumebant, Sacerdotium ut magis necessarium, institutum est, ac perdiu duravit. Postquam autem, quum carni addictiores, atque crassiores essent, Regnum poposcerunt; illud ipsis concessum fuit: quippe quod utilissimum esset, atque* EORUM, QUI SACERDOTIO MINIME PAREBANT, PECCATA COERCERET, *atque restringeret*. Reges igitur, ut S. *Isidorus Pelusiota* docet, judicare, vel statuere de rebus Ecclesiasticis nequeunt, sed tantum in exequutionem Ecclesiasticarum legum *coercere* sua auctoritate debeat eos, qui *Sacerdotio minime parent*. Similia aliter *Isidorus Hispalen-*

[15] *lib. III. ep. 249.*

lensis, inquam tradit (16): *Principes sæculi nonnumquam potestatis adeptæ culmina tenent, ut per eamdem potestatem disciplinam Ecclesiasticam muniant. Ceterum intra Ecclesiam potestates necessariæ non essent, nisi ut quod non prævalet Sacerdos efficere per doctrinæ Sermonem, potestas hoc imperet per disciplinæ terrorem. Sæpe per Regnum terrenum cœleste Regnum proficit, ut qui intra Ecclesiam positi contra fidem & disciplinam Ecclesiæ agunt, rigore Principum conterantur, ipsamque disciplinam, quam Ecclesiæ utilitas exercere non prævalet, cervicibus superborum potestas principalis imponat, & ut venerationem mereatur, virtute potestatis impartiat*. Luculenta quoque sunt, ac diserta de *Marciano* Imperatore *Facundi Hermianensis* verba (17): *Ecce* Marcianus *Princeps, verus Reipublicæ Pater, & verus Ecclesiæ filius*, SACERDOTALIUM NON PRÆVIUS, SED PEDISSEQUUS DECRETORUM. Et paullo infra: *Cognovit ille, quibus in caussis uteretur Principis potestate, & in quibus exhiberet obedientiam Christiani. Et ideo, ne impius, atque sacrilegus videretur, post tot Sacerdotum sententiam opinioni suæ nihil reliquit*. Et post pauca: *Ob hoc itaque vir temperans, & suo contentus officio*, ECCLESIASTICORUM CANONUM EXEQUUTOR ESSE VOLUIT, *non conditor, non exactor*, Et demum concludit: *His autem*,

[16] *de summ. bon. lib. III. cap. LIII.*
(17) *adversus tria Capit. lib. XII. cap. 3.*

tem, *atque hujusmodi rationibus*, *&* *exemplis Augustæ memoriæ* Marcianum *commonitum*, *atque edoctum fuisse credibile est*, *ne Imperii sibi commissi decorem alieni officii usurpatione fœdaret*. Quid aliud est dicere, Imperatorem *Reipublicæ Patrem*, *&* *Ecclesiæ Filium*, *Sacerdotalium decretorum non prævium sed pedissequum esse*; quam docere Principibus de rebus tantum publicis, non vero de Ecclesiasticis, decernere fas esse? *Qui nisi impii*, *&* *sacrilegi* videri velint, *Imperii decorem alieni officii usurpatione fœdare* non debent. Quod certe eveniret, si *Canonum conditores exactoresque*, non vero *exequutores*, esse vellent. Eodem spectabat S. *Gregorius* M. dum ait [18] *potestatem cœlitus datam esse*, *ut Cœlorum via largius pateat*, *ut* TERRESTRE REGNUM CŒLESTI REGNO FAMULETUR. Huc etiam pertinet *Gunthramni* Regis præceptio, post Synodum *Matisconensem* II. edita, in qua hæc habentur: *Convenit ergo*, *ut justitiæ*, *&* *æquitatis in omnibus vigore servato*, DISTRINGAT LEGALIS ULTIO JUDICUM, *quos non corrigit canonica prædicatio Sacerdotum*. Sed nemo clarius explicavit, quid Princeps in rebus Ecclesiasticis posset, quam *Constantinus* IV. Nam teste S. *Gregorio* II. in epistola ad *Leonem Isaurum*, Imperator ille, *interposito jurejurando*, ad *Romanum* Pontificem in hunc modum scripserat. *Neque cum illis tamquam Im-*

[18] *lib. III. ep. 65.*

Imperator sedebo, aut imperiose loquar; sed tamquam unus ex illis, & PROUT STATUERINT PONTIFICES, EGO EXEQUAR; & eos, qui recte loquuntur, admittemus; eosque, qui male loquuntur, expellemus, & exiliis relegabimus. In eamdem denique sententiam loquitur *Galliæ* Rex *Carolus Calvus* apud *Lupum Ferrariensem*; ait enim (19), *se fideliter tenere, quod Rex Regum, idemque Sacerdos Sacerdotum, qui solus potuit Ecclesiam regere, quam redemit, postquam humanitatem suam in Cœlum evexit, semper cum suis futurus divinitate, potestatem suam ad eamdem gubernandam Ecclesiam in Sacerdotes divisit, & Reges;* UT, QUOD SANCTI DOCERENT PONTIFICES, ET IPSI IMPLERENT, ET IMPLERI FACERENT DEVOTISSIMI REGES.

VIII. " Tuitio ergo illa, ut iterum de „ *Marca* loquitur (20), quam Principes Ca„nonibus impertiuntur, *ut tutores & vin„dices vetustatis*, quemadmodum loquitur „ *Justinianus* alicubi, canonum sententiam „ aliquo pacto egredi non debet. Alioqui „ irritum est & inane, quodcumque Prin„cipis edictum adversus canones in rebus „ ecclesiasticis latum. Hæc est libera illa „ vox Synodi *Chalcedonensis*, in quam Pa„tres a judicibus interpellati simul omnes „ eruperunt: *Contra regulas pragmaticum nihil*

(19) *ep. LXXXI.*
[20] *pag. LVII.*

„ *hil valebit. Regulæ patrum teneant*. Quod „ Synodi decretum *Marcianus* edicto suo firmavit anno CDLIV. in L. *Privilegia* C. „ de Sacrof. Ecclef. *Omnes pragmaticas fanctiones, quæ contra Canones ecclefiafticos interventu gratiæ & ambitionis elicitæ funt, robore fuo & firmitate vacuatas ceffare, præcipimus*". *Leo* quoque fapiens [21], *fi*, inquit, *facrorum decretorum fanctio ad res civiles tranfiens, in illis fæpe plus auctoritatis, quam ipfæ civiles, de iifdem rebus tractantes leges habet*; quanto magis SACRA DECRETA IN SUIS REBUS CIVILIBUS LEGIBUS PRÆVALEBUNT?

IX. Prodeat nunc *Febronius*, & a Principibus petat, ut Ecclefiafticam difciplinam *reforment*. An eorum, qui tueri difciplinam Ecclefiafticam debent, eft etiam eam *reformare*? Id enimvero, qui micam falis habeant, ejus efse tantummodo, cujus fit illam conftituere, confentient. Numquid vero qui Canonum exequutores & vindices funt, feque agnofcunt, difciplinam conftituere audebunt? Hoc, fi fapit *Febronius*, uni Ecclefiafticæ poteftati tribuet. Hanc igitur unam *reformandæ* quoque difciplinæ præficiat, opus eft. Nec minus fallitur, dum *cuftodiam Canonum* Principibus adjudicat. Defenfionem fi dixerit, nos fibi confentientes habebit; at *cuftodiam* a majoribus noftris iis folum, qui Canones condere pof- fint,

(21) *Conftit.* 74.

ſint, Eccleſiæ nimirum miniſtris (22) adſcribendam eſse didicimus. At enim Canones tueri dum Principes debent, utique *veros* defendant, oportet; *pſeudo-Iſidorianos* igitur omni, quo veros Eccleſiæ adſerent, ſtudio repellent. Itane? Verum cujus eſt veros a falſis Canones ſecernere? Principum ne? an Eccleſiæ? Eccleſiæ certe, cujus quum ſit Canones ſervandos proponere, eſt quoque de eorum veritate dijudicare. Exſpectent igitur Principes, dum Eccleſia a *pſeudo-Iſidorianis* Canonibus ſe deceptam fateatur; tum *veros* pro ſua tuitionis poteſtate defendant. At ſi Eccleſia a tot retro ſæculis illos ut ut origine falſos cooptavit, ſuaque legum condendarum poteſtate munivit, quo jure Principes antiquam diſciplinam revocabunt, *Iſidoriana* rejecta? Hoccine eſset ſequi Eccleſiam? hoccine canones exſequi? hoccine Sacerdotio parere an potius ſacerdotalibus præire decretis, recenti Eccleſiæ legum edendarum facultatem negare, diſciplinam imperio ſubiicere? (23) Quid ergo, inquiet *Febronius*, quid tot Principibus fiet, qui poſtremis hiſce temporibus leges edidere quamplurimas adverſus *Romanas* cenſuras Bullaſque? Nimia erga Principes noſtræ præſertim ætatis reverentia tangor, ut

(22) Confer. cl. P. Bianchi T. *IV*. *pag.* 410.

(23) Illud ſæpe miratus ſum, hujuſmodi conſilia ab iis ſuggeri, qui quum de *Romano* Pontifice agatur, nihil niſi Ca-

ut quæ ab illis acta sunt, & a *Febronio* ostentantur, improbare ipse apertius audeam. Habeo tamen, qui me in scopuloso plane loco ver-

Canones prædicant, illique laxandarum legum potestatem tribuunt innumeris pœne nominibus circumscriptam. Ad eumdem scopulum impegere *Gallicani* Præsules a. 1682. Declararunt illi *Apostolicæ potestatis usum moderandum per Canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos*; sed quo tempore id declararunt? Rem sane incredibilem dicam, verissimam tamen: illo tempore, quo *Innocentius XI.* adversus Regaliæ jus pro Canonibus invicto animo decertabat, ipsi vero Canones, magna licet Ecclesiæ suæ servitute, relaxandos contendebant. Digna est quæ ex *Sfondrati Gallia vindicata* heic reddatur epistolæ, quam ad Cleri *Gallicani* comitia idem *Innocentius* XI. dedit xi. Aprilis ejusdem anni, insignis particula. Ceterum, inquit Pontifex [*Gall. vindic. diss. I.* §. 8. *docum. LIX. pag. mihi* 452.] " ultro admittimus, & laudamus consilium relaxandi Canonum disciplinam, pro temporum necessita-
" te, ubi fieri id possit sine fidei, & morum dispendio. Immo addimus cum *Augustino: Toleranda aliquando pro
" bono æquitatis odio habenda sunt: neque eradicanda zi-
" zania, ubi periculum sit, ne simul etiam triticum era-
" dicetur*. Id ita tamen adcipi oportet, ut in aliquo
" tantum peculiari casu, & ad tempus, & ubi necessitas
" urget, licitum sit sicuti factum est ab Ecclesia; quum
" *Arianos* & *Donatistas* Episcopos, ejurato errore, suis
" Ecclesiis restituit, ut populos, qui sequuti eos fuerant,
" in officio contineret. Aliud est, ubi disciplina Ecclesiæ
" per universum amplissimi regni ambitum, sine tempo-
" ris termino, & cum manifesto periculo, ne exemplum
" latius manet, labefactatur, immo evertitur ipsius disci-
" plinæ & hierarchiæ Ecclesiasticæ fundamentum, sicut e-
" venire necesse est, si quæ a Rege Christianissimo in ne-
" gocio Regaliæ nuper acta sunt, conniventibus, immo
" etiam consentientibus vobis contra sacrorum Canonum,
" & præsertim generalis Concilii *Lugdunensis* auctoritatem,
" contra notam jam pridem vobis in ea re mentem no-
" stram, & contra ipsam juris jurandi religionem, qua
" vos Deo, *Romanæ*, vestrisque Ecclesiis obligastis, qu-

versantem sustentet. Is est *Podiensis* Episcopus in libro inscripto. *Defense des Actes du Clergè de* France *concernant la Religion*. Ait ergo (24) novum non esse Imperatores non a lai-

„ um Episcopali charactere imbueremini, hæc Sancta Se-
„ des exequutioni mandari, & malum invalescere, diu-
„ tius differendo permitteret, ac non ea Nos, pro tradi-
„ ta divinitus humilitati nostræ suprema in universam Ec-
„ clesiam potestate, solemni more, prædecessorum nostro-
„ rum vestigiis inhærentes, improbaremus; quum præser-
„ tim per abusum Regaliæ non solum everti disciplinam
„ Ecclesiæ res ipsa doceat, sed etiam fidei ipsius integri-
„ tatem in discrimen vocari facile intelligatur ex ipsis re-
„ giorum decretorum verbis, quæ jus conferendi beneficia
„ Regi vindicant, non tamquam profluens ex aliqua Ec-
„ clesiæ concessione, sed tamquam ingenitum, & coævum
„ regiæ coronæ. Illam vero partem litterarum vestrarum
„ non sine animi horrore legere potuimus, in qua dicitis,
„ vos jure vestro decedentes, illud in Regem contulisse:
„ quasi Ecclesiarum, quæ curæ vestræ creditæ fuere, esse-
„ tis arbitri, non custodes; & quasi Ecclesiæ ipsæ, & spi-
„ ritualia earum jura possent sub potestatis sæcularis ju-
„ gum mitti ab Episcopis qui se pro earum libertate in
„ servitutem dare deberent. Vos sane ipsi hanc veritatem
„ agnovistis, & confessi estis, dum alibi pronuntiastis:
„ *Jus Regaliæ servitutem quamdam esse, quæ in eo præ-*
„ *sertim, quod spectat beneficiorum collationem, imponi*
„ *non potest, nisi Ecclesia concedente, vel saltem consen-*
„ *tiente*. Quo jure vos ergo jus illud in Regem contuli-
„ stis? Quumqne sacri Canones distrahi vetent jura Ec-
„ clesiarum; quomodo ea vos distrahere in animum indu-
„ xistis, quasi eorumdem Canonum auctoritati derogare li-
„ ceat vobis? "

(24) *Part.* I. *pag.* 49. " L' antiquitè nous apprend, que
„ des Edits d' Empereurs, l' Ectèse d' *Heraclius*, & le
„ Type de *Constant*, n' ont pas evitè l' anathème. Il
„ faut croire, qu' une sagesse divine, qui discerne infail-
„ liblement les circonstances, & pese dans une balance
„ droite les inconvenients & les avantages, suggera ces
„ condamnations. Le motif, qui en est venu jusqu' a
„ nous,

a laicis solum consiliariis, sed etiam ab Episcopis sacræ dignitatis suæ temeratoribus in fraudem inductos legibus pragmaticisque sanctionibus subscribere, quarum virus ubi tandem agnoscant, execrentur ipsi, ac deletas omnino velint. Id enimvero in re præsenti eo facilius locum habet, quod de jurisdictione, atque auctoritate agitur, cujus nec terminos ita definire ut omnis dubitatio peni-

„ nous, est que les Empereurs n' avoient fait, que prèter leur nom a ces Edits, dont les dispositions avoient „ ètè dictèes par des Prelats *Orienraux* partisans declarès, „ ou fauteurs sectets de l' herèsie. C' est que *Heraclius* „ reconnut en ces termes rapportès par M. l' Abbè *Fleary* (Hist. Eccles. lib. 38. n. 54.) *l' Ecthese n' est pas de moi;* „ *je nc l' ai ni dictèe, ni cemmandèe. Mais le Patriar-* „ *che* Sergius, *l' ayani composèe cinq ans avant que je re-* „ *vinsse* d' Orient, *me pria, quand je fus a* Constantinople, *qu' elle fut publièe en mon nom avoc ma sousori-* „ *pti on, & je me rendis a sa priere. Maintenant voyant,* „ *que c' est un sujet de dispute, je dèclare a tout le Mon-* „ *de que je n' en suis pas l' auteur*. Le Concile de *Latran* „ prèsidè par le Pape Saint *Martin*, ou le Type de *Constant* fu anathematisè, n' en imputa tout le venin, qu' „ a *Paul* Patriarche *Monothèlite* de *Constantinople*. L' Eglise voyoit, que les Instigateurs, & les veritables Auteurs de ces loix Imperiales ne se contentoient pas de „ les souscrire eux-mèmes, pour y ajouter le phantome „ de l' autoritè ecclesiastique, mais qu' ils employoient „ les ruses, les menaces, les violences pour en multiplier „ les souscriptions dans le Clergè, & dans l' Etat Monastique, & qu' ils tendoient ainsi le piege le plus daugereux a la simplicitè des Fidèles. Il n' ètoit plus „ temps alors de consulter les regles d' une prudence ordinaire. Il falloit envelopper dans la mème condamnation & les ecrits, ou les defenseurs de l' Hèrèsie l' enseignoient sous leur propre nom, & ceux ou pour mieux l' ètablir, ils avoient abusè du nom & de la confiance des Empereurs.

tus auferatur, pronum est, nec amplitudini quidquam decedere consultum, nihil præterea a Jureconsultis, a Theologis ipsis qui sua quærunt, non quæ Jesu Christi, ingeri sibi frequentius Principes audiunt, quam *Romanæ* Curiæ usurpationes.

CA.

CAPUT II.

De Pontificiis Bullis non ante divulgandis, quam Principibus placuerit, Febronii *dogmata cum iis conferuntur, quæ hoc de argumento* Benedictinus Zallwein *ab eodem* Febronio *sæpe non sine laude appellatus differit; aliqua ad hæc confirmanda adduntur.*

I. POstquam *Febronius* Principum esse Pontificiæ auctoritatis coercitionem generatim docuerat, aliqua singulatim percenset, quibus hæc ipsa Principum potestas exe-
„ ratur. „ Tutum *igitur*, & commodum,
„ immo promptius remedium, ad recuperan-
„ da jura sacra per ignorantiam, & super-
„ stitionem (*& mirabimur*, Romam a Luthe-
„ ranis *superstitionis insimulari?*) deperdita
„ deprehendit *ille*[1] in PLACITO REGIO, cu-
„ jus legitimus usus in plerisque Regnis ac
„ provinciis viget, ita ut sine eo nullum
„ Rescriptum, decretum, Mandatum Con-
„ stitutio, Bulla, Breve, aut quæcumque lit-
„ teræ *Romanæ* exequutioni tradi valeant.
„ Receptus est ejus usus in *Gallia*, *Hispania*
„ *Lusitania*, *Sabaudia*, regnis *Neapolis*, &
„ *Siciliæ*, *Belgio*, & certo modo in *Germa-*

(1) T. I. *Cap.* IX. §. *pag.* 740.

„ *nia* (2); immo olim in *Anglia*, dum ef„ fet Catholica, vigore famofæ legis *Præ*„ *munire*. Eft hoc jus Placiti pars juris Ma„ jeftatici, cui effentialiter inhæret. Quum „ enim Principibus vigore fupremi fui mu„ neris cura & confervatio publicæ tranquil„ litatis, fine perfonarum & cauffarum dif„ crimine, incumbat, iique proinde auctori„ tatem habeant fuper actiones externas, „ etiam Ecclefiafticas, quatenus exinde Rei„ publicæ incommoda aut perturbationes e„ venire poffunt; hinc ad eorum officium „ pertinet, inquirere in omnia, quæ aliun„ de in eorum terras inferuntur & per fe „ vel conftitutos ad hoc Magiftratus difpi„ cere, ne quid invehatur, aut exequutioni „ mandetur, quod in publica commoda va„ leat impingere". Id ipfum in fua defenfione inculcat his verbis (3): " Non folum „ autem *Epifcopis*, fed & fæcularibus *Prin*„ *cipibus* competit jus Bullas Pontificias an„ te earum publicationem infpiciendi, & „ pro re nata aut fuo *Placito* muniendi, aut „ eas, fi ftatui publico minus convenientes „ vifæ fuerint, retinendi: de hoc tempora„ lium Poteftatum jure ita fatur *Stokmans* Tract.

(2) Quæ de univerfali apud has gentes Placiti Regii jure heic a *Febronio* dicuntur, vel falfa funt, vel plus æquo amplificata. Confer opus infcriptum: *Ragioni della Sede Apoftolica nelle prefenti controverfie colla Corte di* Torino *T. I. P. II. pag.* CX. *feqq.*

(3) *T. II. pag.* 586.

„ Tract. de Jure Belgarum circa Bull. Pontif. recept. pag. 167. *Populo his moribus ab omni memoria adsueto, exemplis tam illustribus domi instructo, tot rationibus & nationum consensu suffulto, atque adeo adstipulatione ipsius Pontificis munito; qui nunc Bullas quasvis in acie Campi Floræ promulgatas pro legibus obtrudi posse volunt sine Placito Principis, sine examine Consiliorum Regiorum; idque proceribus* Romanæ *Curiæ blandiloquentia sua confidenter inculcant: eos ego neque probos cives esse ajo, quod præsentem Reipublicæ statum, & res bene compositas conturbent; neque bonos* Romanis *consiliarios; suggerentes consilia, in præsens speciosa, eventu turbida, & effectu cassa futura* (4). Paucis his lineis plus boni sensus inest, quam centum paginis Zaccariani multiloquii (5).

 II.

(4) Supra *pag.* 543. eadem de re loquens *Van-Espenii* Tractatum de *Promulgatione legum Ecclesiasticarum* appellat.

(5) Gaudeo enimvero, mihi non inesse *bonum sensum*, quem in *Stockmansius Febronius* laudat. Nimirum *Innocentii* X. decreto XXIII. Aprilis 1654. proscriptus est *Stockmansii* liber; immo jam 14. Januarii ejusdem anni *Matritensium* Quæsitorum Fidei censuram subierat, quæ hujusmodi est.

„ *Josephus de Rivera* Secretarius Concilii Sacræ generalis Inquisitionis: Notum facio Illustrissimum D. *Jacobum* de *Arce Reynoso* Episcopum, Inquisitorem generalem in regnis & dominiis suæ Majestatis, tum illius Concilium, & dominos sanctæ generalis Inquisitionis, quum præcessisset censura qualificatorum per decretum datum

„ 7.

II. Quoniam igitur *Febronius* a meo *multiloquio* abhorret, *Zallweinium* inducam hoc de argumento disceptantem. Num hunc quoque eruditissimum *Benedictinum*, quem sæpe sæpius nobis obijcit, insani cujusdam *multiloquii* adcusabit? Licebit tamen mihi pro re nata aliqua adijcere, in quibus etsi *breviloquus* esse conabor, vix tamen *multiloquii* reprehensionem evitaturum me spero; *Febronio* enim quantum experientia comperi, *multiloqui* sunt, qui ejus caussæ incommodant. Primum igitur quid *Zallweinius* de *Van-Espenio* senserit audiamus. " Hortamur, „ inquit (6), Catholicos, ut hunc Aucto- „ rem caute legant, qui sane excessivus est „ in extensionis hujus *Placiti Regii*, & jure „ optimo illis Scriptoribus adnumerari meretur,

„ 7. hujus mensis & anni, jussisse sisti sibi, & prohiberi „ ex toto per edicta in forma ordinaria duos tractatus, „ quorum alteri titulus: *Jus* Belgarum *circa Bullarum Pontificiarum* receptionem, alteri vero: *Defensio* Belgarum *contra* „ *evocationes ad peregrina judicia*; utrumque sine nomine „ auctoris, impressoris, loci aut anni impressionis, eo „ quod continent *propositiones erroneas*, *quæ sapiunt hæresim*, *& modum loquendi hæreticorum*, *temerarias in materia gravissima*, *scandalosas*, *& injuriosas auctoritati* „ *spirituali Ecclesiæ respective*: & in observantiam dicti „ decreti missæ sunt litteræ ad Inquisitores horum Regno- „ rum, ut eas mandent exequutioni. In cujus fidem, ex „ mandato Illustrissimæ suæ D. huic præsenti subscripsi, „ & signavi sigillo generalis Inquisitionis *Madriti* 14. Ja- „ nuarii 1654. "

Apage jam *Stockmansii bonum sensum*; eum abnuo, ejero, execror.

[6] *T. I. pag.* 105.

„ retur, qui, ficut diximus, mufcas cap„ tant, de umbra difputant, intereffe poli„ ticum etiam imaginarium ante oculos „ habent, atque hac ratione poteftatem Ec„ clefiafticam ferme ad incitas redigunt; „ e contra politicam ultra fuos fines quam „ longiffime extendunt". Quam diftat a *Febroniano Zallweinianum* de *Van-Efpenio* judicium! Vereor equidem, ne *multiloquus Febronio* videri nofter quoque *Benedictinus* incipiat. Sed quoniam eum hoc in argumento ducem nobis præftituimus, illum *Febronius* loquentem patienter ferat. "Quantum „ ad illud *Placitum Regium* (7), fi rem be„ ne examinemus, comperiemus, quod om„ nes difcordiæ circa receptionem Bullarum „ & Decretorum exortæ inde fuam trahant „ originem: quod fciant & Doctores & Ma„ gnates, hoc *Placitum Regium* ex fugge„ ftione Politicorum effe fufceptum. Ex „ hoc ipfo enim audaciores fiunt, ut om„ nia decreta, quæ fuo palatui non fapiunt, „ fugillare, carpere, & vilipendere non cu„ rent. Certe in illis provinciis, in qui„ bus *Placiti Regii* ufus non viget, nihil „ tale umquam aut raro fuit auditum. Fœ„ tus politicorum eft iftud *Placitum Regium*, „ qui adulandi, placendi, atque jurifdictio„ nis & propriæ & fuorum Principalium „ ampliandæ ftudio, & fortaffis occulto li-

(7) *ibid. pag.* 379.

„ vore, invidia, & odio, quo in auctori-
„ tatem Ecclesiasticam feruntur, nescio, quæ
„ pericula, præjudicia, & damna bono pu-
„ blico metuenda fingunt, & suis Principibus
„ sub speciosissimis rationibus ante oculos
„ ponunt."

III. Hæc ne perperam dicta videantur, sunt a nobis uberius explicanda, ac confirmanda. *Fœtum Politicorum* Auctor *Placitum Regium* dixit; sed addere omnino debuit extremis tantum sæculis editum. *Stockmansius* eo locis, in quo tantum *boni sensus Febronius* deprehendit, egregie fallitur, dum *Populum* Placiti Regii *moribus ab omni memoria adsuetum* vocat. Feralis ejus schismatis, quod ab *Urbano* VI. ad *Constantiense* Concilium Ecclesiam crudelissime dilaceravit, tempore vetustior non est isthæc *memoria*. Indicent *Febronius*, *Stockmansius*, *Van-Espenius* & si qui sunt id genus alii Regiæ dignitatis adsentatores, vel unum ex tot Imperatoribus, Principibusque rerum ante illud schisma potitis, indicent, qui Apostolicas litteras suo, ut evulgarentur, consensu indigere contenderit. Quæ lex, aut rei, de qua agebatur, natura, aut tumultuum, qui inde timeri poterant, caussa cum Reipublicæ statu conjunctior, quam *Siriciana* illa, qua Majores Clerici ab uxoribus abstinere jubebantur. *ab omni Ecclesiastico honore*, ni parerent, *Apostolicæ Sedis auctoritate deje-*

dejecti, atque a *venerandis adtrectandis mysteriis* perpetuo prohibiti (8)? Neque tamen cuiquam in mentem venit, Principis, ut ea promulgaretur, exspectandum adsensum? Idem de ceteris Pontificum, ac Conciliorum legibus dicas, quæ ad *Urbanum* VI. prodierunt. Sed quod gravius est, in magnis illis, quæ a nono sæculo ad quartidecimi initia *Romanis* Pontificibus cum Imperatoribus Regibusque fuere, dissidiis Apostolicas in hos Constitutiones in ipso eorum imperio regnisque promulgatas novimus, quin de Regio placito ad illas infirmandas cogitaretur (9). *Philippus* quidem *Pulcher* in maxima illa cum *Bonifacio* VIII. controversia cavit, ne ullæ ejus Pontificis litteræ in Regnum deveherentur, *custodibus ubique adpositis*, ut in *Spondani* Annalibus legimus (10); non autem promulgari illas in *Galliis* absque suo adsensu non posse edixit. Idem a. 1164. cum *Alexandro* III. gesserat *Henricus Angliæ* Rex, non enim ejus litteras nullius futuras roboris, nisi sibi, aut Proceribus suis probarentur, arbitratus est, sed *sævissima*, ut idem *Spondanus* ait (11) *edicta per omnes sibi subjectas Provincias promulgavit, nempe ut omnes portus diligentissime custodiren-*

(8) *ep.* I. *ad Himer. Tarrac.*

[9] Confer opus supra indicatum, cui titulus: *Ragioni della Sede Apostolica &c.* T. I. P. II. *pag.* XCI. *seqq.*

(10) *ad ann.* 1301. *n.* 7.

[11] *ad ann.* 2164. *n.* 10.

rentur, *ne litteræ interdictionis summi Pontificis....in* Angliam *deferrentur*. Quanto facilius Regio negato adsensu Pontificias Constitutiones eludere Reges ii potuissent! Sed nondum res politica ad eam absolutionem perducta erat, quam posterioribus tandem sæculis obtinuit. Nempe suborto *Clementis* VII. adversus *Urbanum* VI. schismate, quod deinde ad *Martinum* V. in *Constantiensi* Synodo electum perduravit, ne ab Antipapis eorumque adseclis fraudes impune admitterentur, ipsi *Urbano*, quemadmodum in superiore dissertatione adnotabam, visum fuit pernecessarium, ut de Constitutionibus Apostolicis, an legitimæ forent, atque a vero Pontifice proficiscerentur, Episcopi ante judicarent, quam exequutioni demandarentur. Principes quoque, ne populi a pseudo-Pontifice deciperentur, cavendum sibi duxerunt Bullarum examine. Quamobrem, ut in vita *Caroli* VI. *Galliarum* Regis narrat *Johannes Juvenalis Ursinius*, quam a. 1381. Rector *Parisiensis* Academiæ ad Professorum, ceterorumque conventum quasdam *Urbani* VI. litteras legendas detulisset, Dux *Andegavensis* ob pupillarem *Caroli* ætatem Procurator Regni qui *Clementis* VII. partes sequebatur, graviter Rectori indignatus eum comprehendi jussit, non fuisse prætexens ab illo *Urbani* litteras Regi antea exhibitas: quod ipsum tamen historicus *Ducis in Academiæ Recto-*

rem

rem *violentiæ* adſignat. Adeo explorata res erat, non potuiſſe ob hanc cauſſam in Rectorem veluti ſontem jure animadverti. Eadem de cauſſa apud *Luſitanos*, teſte *Garzia* de *Reſende* in Chronico *Johannis* Regis (12), moribus inductum tunc fuit, ut de Brevibus ceteriſque *Romanis* litteris ab Archicancellario cognoſceretur. Exſtincto tamen ſchiſmate ubique ad antiquam conſuetudinem paullatim reditum fuit. Nam non ſolum Epiſcopis *Martinus* V. quam *Urbanus* VI. ipſis indulſerat, de Conſtitutionibus Apoſtolicis cognoſcendi facultatem eripuit, ſed etiam *Carolus* VII. *Galliarum* Rex apud *Fevretum* (13) a. 1424. edicto ſanxit, ut *Romano* Pontifici deinceps ſua uti poteſtate, *tam in Beneficiorum collatione, quam in Juriſdictionis Apoſtolicæ exequutione modo & forma, quibus fel. mem.* Clementis VII. & Benedicti XIII. *temporibus uſus fuerat, & aliis quibuſcumque uſibus*

(12) *Cap. LXVI.* " Coſtumavaſi anticamente in queſti " Regni, che tutti i Brevi e Reſcritti, Lettere, e Bolle, " che venivano da *Roma* non ſi faceſſe di eſſe coſa alcu- " na, ſe non erano prima vedute, ed eſaminate dal Can- " celliero Maggiore, e quelle, che trovava eſſer vere, e " direttamente ſpedite, dava licenza, che ſi pubblicaſſero, " e che aveſſero eſecuzione, e queſto era con ſano, e buon " riſpetto, per isfuggire la falſità, di modo che le Parti " non riceveſſero doloſamente perdita, e danno. E prin- " cipalmente perchè in tempo di ſciſma eſſendovi piu di " un Papa, come molte volte ſi vidde, non ſi aveva da " obbedire in queſti Regni, ſe non al Padre Santo di *Ro-* " *ma*. " Ita ille

[13] *Traitè de l' abus lib. I. cap. IV.*

usibus & mandatis. In *Hispania* vero idem fuisse servatum, indubio argumento est *Alexandri* VI. quam in superiore dissertatione indicavimus, Constitutio, qua a. 1493. *Ferdinando* V. & *Isabella* petentibus Indulgentias omnes cum antea concessas tum postea concedendas suspendit, *donec per loci ordinarium, in cujus Civitate & diœcesi pro tempore publicabuntur, prius & deinde per nostrum, & Sedis Apostolicæ prædictæ Nuntium in partibus illis tunc existentem, ac Capellanum majorem eorumdem Regis, & Reginæ consilio existentem per eos ad id deputandum bene, & diligenter, an sint veræ litteræ Apostolicæ, visæ & inspectæ fuerint*. Si enim *Hispaniarum* Regibus in more positum fuisset, ut Apostolicas Constitutiones suo examini subijcerent, numquam id ab *Alexandro* postulassent, sed suo jure quemadmodum in aliis, ita in his quoque Apostolicæ Sedis litteris usi fuissent; multoque minus in legibus, quas de hujusmodi Indulgentiis ediderunt, earum cognitionem *vi Alexandrinæ Constitutionis* præcepissent (14). *Lusitani* quidem consuetudinis, quæ in schismate obtinuerat, retinentiores fuere; sed posteaquam *Innocentius* VIII. a. 1486. *Johannem* Regem de illa abolen-

(14) Vide ipsam legem apud *Alphonsum Azevedum* T. I. *lib.* 3. *tit.* 6. *leg.* 37.

bolenda graviter monuit (15) piissimus Rex, ut ait in ejus chronico *Garzias* de Resende *per ubidirli come Prencipe Cattolico & per compiacerli fece tutto, come lo mandarono a chiedere. Di che*

(15) Ipsas *Innocentii* ad Regem litteras adcipe.

Joanni Portugalliæ Regi illustri.

„ *Innocentius &c.* Carissime &c. Olim fel. record. *Sixtus* „ Papa IV. Prædecessor noster immediatus per suum Nun- „ tium, deinde per proprium Cursorem Celsitudinem tuam „ monuit, ut revocaret quædam statuta, quibus nonnulli „ Reges *Portugalliæ* jamdudum contra libertatem Ecclesia- „ sticam usi fuerant, ipsaque Celsitudo tua tunc uteba- „ tur: Cui cum Majestas tua respondisset, missuram se „ super his ad eum, supersedit in ulteriore provisione Præ- „ decessor noster prædictus. Post paucos postea dies diem „ clausit extremum. Nos vero, quibus in ea re nulla „ alia excusatione, aut informatione opus erat, quippe „ qui statuta prædicta, dum in minoribus essemus, ex- „ perti fuimus, caussam sanctumque propositum Prædeces- „ soris nostri præfati, audito adventu Oratorum tuorum, „ ex quibus statuta prædicta jam revocata fuisse intellige- „ re sperabamus, prosequi ac contiuuare distulimus.

„ Quum vero coram nobis Oratores præfati fuere, ni- „ hilque in mandatis ad Nos a te in hoc se habere di- „ xerunt, doluimus profecto pro gravitate rei, pro con- „ scientia tua, pro expectatione nostra: doluit ipsum quo- „ que sacrum *Romanorum* Cardinalium Collegium. Neque „ potuimus (credat nobis Majestas tua] sine difficultate „ ipsum Collegium adducere, ut differremus in re tam a- „ perta contra Ecclesiasticam libertatem pro hujus Sanctæ „ Sedis, ac nostro honore providere, quod Oratores præ- „ fati ad tuam Serenitatem reverterentur, ipsam de nostra „ ac Sacri Collegii prædicti mente, justitia, arque hone- „ state verbo plenissime informaturi, qui interfuerunt, & „ audiverunt in secreto nostro Consistorio, quam gravia, „ & detestanda statuta hæc ipsi Collegio visa sunt: Neque „ possumus, fili carissime satis mirari, quod Reges *Portu-* „ *galliæ*, quorum plurima exstant pro fide Christi egregie „ gesta, qui inrer alios *Catholici* appellari volunt, non „ formjdent censuras, ac pœnas in Bulla, quæ in *Cœna*

Do-

che il Papa ed i Cardinali ebbero molto piacere, & molto contento, & con molte lodi li mandarono a rendere molte gratie, e di poi

SINO

„ *Domini* in eos, qui talia audent, publice, ne quis i-
„ gnorantiam prætendere possit, legi consuevit, contentas.
„ Quia vero ideo Nos Deus licet immeritos Ecclesiæ suæ
„ Sanctæ, ac huic Sanctæ Sedi præfecit, ut ejus hono-
„ rem, dignitatemque tueamur, vigilemusque super com-
„ missum nobis gregem: hortamur Serenitatem tuam, quam
„ ex corde diligimus, monemus, atque requirimus [jam
„ enim non dolemus solum, sed compatimur tot afflictis,
„ qui ad nos clamant, quod litteræ Apostolicæ in Can-
„ cellaria tua retinentur) districteque] quoniam ignoran-
„ tiam Majestas tua adlegare jam minime potest;[in vir-
„ tute sanctæ obedientiæ præcipiendo mandamus, ut sta-
„ tutum illud, quo continetur, ne quis Tabellio, aut No-
„ tarius etiam Apostolicus cuique Judici aut personæ ul-
„ las litteras Apostolicas publicare, intimare, aut præ-
„ sentare, nisi primo impetrata a tua Celsitudine licen-
„ tia, audeat: addita pœna, si instrumentum quod eas
„ præsentaverit parti, ad quam spectat, quovis modo de-
„ derit: aliud præterea cujus vigore Officiales tui litteras
„ [quas vulgo *tuitivas* appellant] in caussis beneficiali-
„ bus concedere, ac de dictis caussis se intromittere præ-
„ sumunt, revocet, casset, irritet, & annullet. Ut au-
„ tem intelligamus, quid Oratorum tuorum reditus, quid
„ monita nostra profuerint, sciamusque quid acturi sumus,
„ tuamque, cujus etiam rationem reddituri sumus, con-
„ scientiam spectet, volumus, ut infra sex mensium spa-
„ tium a die, quo Oratores prædicti ad tuam Celsitudi-
„ nem redierint, computandum absque ulla dilatione, aut
mora nos per litteras, aut Nuntium certiores tua Majestas
„ reddat, quod dicta statuta revocaverit, ac cassaverit, ut
„ præfertur: sin minus caussa jamdiu commissa est; pen-
„ det adhuc; fuit sæpe tua Celsitudo monita: Exspecta-
„ mus plus fortasse, quam debemus: prout de jure proce-
„ dere, & providere necesse nobis erit. Datum *Romæ* a-
„ pud Sanctum *Petrum* &c. die 3. Februarii 1486. anno
„ secundo.“

SINO AL PRESENTE *si è fatto così* (16). Politicorum deinde artibus effectum est, ut quod ob schismatis caussam cœptum erat, eo deinde sublato intermissum, apud multas gentes revocaretur. Hæc Regii Placiti initia sunt, obscura illa quidem, nec satis gloriosa; ea tamen, ut nisi cœci omnino esse velimus, nihil illud ad Regiæ dignitatis constitutionem spectare videamus. Quis enim sibi umquam persuadeat, sæculo primum quarto decimo inclinante, iterumque labente sæculo XVI., alibi etiam serius, Reges Principesque sua jura agnovisse; ceteros præteritorum sæculorum Imperatores, Reges, Aulicos tam bardos fuisse, ut quod præcipuum quoddam Majestatis decus, atque adeo præsidium esset, aut ignoraverint, aut etiam neglexerint? sed ad *Zallweinium* redeamus.

IV. " Res profecto mira, quod solæ le„ ges Ecclesiasticæ, & Bullæ Pontificiæ „ tam sint periculosæ, ut *Placeto Regio*, & „ judicio Politicorum subjacere debeant, qui

(16) Hinc intelligis, qua fide hæc omnia *Febronius* dissimulaverit, dum ait (*T. I. pag.* 741.) " Quum anno „ 1486. *Johannes* II. *Lusitaniæ* Rex ad instantiam *Roma-* „ *ni* Pontificis usum videndi & examinandi litteras Apo„ stolicas abolere proposuisset, Status Regni se se opposue„ re; remonstrantes: *non licere Regi tale jus a se abdica-* „ *re in præjudicium regni & subditorum*; ita referente „ *Augustino Manuel* in vita *Johannis* II. lib. IV. " Regni quidem proceres *se se opposuere*; sed frustra; quod *Febronius* callido silentio præteriit.

„ qui bonum Ecclesiæ parvi habentes solum
„ bonum politicum ex principiis non raro
„ Pseudo-Christianis, & rationibus futilibus,
„ sæpe sæpius a sinistra passione agitati ob
„ oculos habent. Quæso si Imperatores Ec-
„ clesiastici, quos *posuit Christus regere Ec-*
„ *clesiam Dei*, suum quoque *Placetum* urge-
„ rent, quoties Decreta emanant Politica,
„ quæ non raro Statui Ecclesiastico sunt
„ præjudiciosa, libertatibus Ecclesiæ inimi-
„ ca, jurisdictioni Pontificum & Episcopo-
„ rum adversa; immo aliquoties ipsa San-
„ cta Sanctorum invadunt, quid dicturi fo-
„ rent? " Quod heic *Zallweinius* pseudo-politicis obijcit, multo ante illum animadverterat insignis apud *Lusitanos* Canonum Doctor *Oliva*, cujus hæc sunt [17]: " Et-
„ iam summus Pontifex posset per Consti-
„ tutionem generalem præcipere, ut nullum
„ rescriptum gratiæ impetratum a Principe
„ sæculari exequutioni demandaretur, nisi
„ prius apud Episcopos præsentetur, & exa-
„ minetur, utrum contra Ecclesias, seu ju-
„ ra earum, vel Sedis Apostolicæ, aut in
„ præjudicium spiritualis potestatis aliquid
„ contineat, quia non minor, sed major
„ est ejus potestas ad hoc, quam Principis
„ sæcularis ad illud". Verum heu! (pergit *Zallwein*) "quidquid contradicant Episcopi,
„ reclament Pontifices, cedendum est præ-
poten-

(17) *de For. Eccles. part. I. q. 22. n. 19.*

„ potentiæ Magnatum. Sola *Ratio status politici* instar imperiosæ *Saræ* dominatur: „ dum e contra *Ratio Status Ecclesiastici* „ velut humilis *Agar* servire cogitur". Vin audire, quo ista servitus provehatur? *Febronius* loquatur (18): CERTUM *itaque*, ET OMNIBUS NOTUM *est*, bullas dogmaticas *in* Gallia *sub lege & obligatione Placiti contineri*. Hericourt Part. I. cap. 15. n. 8. *Idem & in* Belgio *ab antiquo receptum esse probat* Van-Espen. Atqui quod *Febronius certum* dicit, *certo* falsum est (19), & ABUSUS a *Zall*-

(18) *T. II. pag.* 542.

[19] Recolantur quæ ex Pastorali documento Card. de *Bissy* a. 1725. pag. 234. adtuli in Antifebronio *Introd. cap. IV. pag. LXVII.* " Que les six Eveques (appellans, „ *quibus* Febronium *addemus*) apprenent au jourd' hui, „ puisqu' en defendant *Vanespen* ils ont paru l' ignorer, „ qu' une des maximes fondamentales de la Monarchie, „ & de nos libertès, est, que l' autoritè spirituelle, & la „ temporelle sont parfaitement distinguèes dans leur ob„ jet, & dans leurs fonctions. De mème donc que les „ loix des Princes, pour le gouvernement temporel, n'ont „ pas besoin d' etre confirmèes par l' autoritè Ecclesiasti„ que, aussi les decisions dogmatiques n' ont pas besoin „ d' etre confirmèes par la Puissance seculiere . . . . Au „ reste nous sommes bien èloignès de croire, que les Prin„ ces ne soient pas en droit de veiller, que dans la pu„ blication, & dans l' execution des decrets dogmatiques, „ il ne se glisse des clauses contraires a leur autoritè. Si „ par malheur, on y inseroit de la sorte, qui peut leur „ refuser le droit d' empècher l' observation de ces clauses? „ Mais aussi ils ne se sont jamais arrogè le droit de re„ tarder ou de dèfendre l' execution des dècisions faites „ sur le dogme, lorsqu' elles sont reçues, ou approuvèes „ par les Evèques. Les Parlemens se sont plus d' une fois

reglès

weinio appellatur, isque *præcipuus*, quem *Van-Espen* tantopere tuetur, docendo quod *Placetum Regium* requiratur non modo, quando agitur de promulgatione decretorum, quibus libri aliqui proscribuntur; verum etiam pro casu, quo decreta etiam dogmatica sunt promulganda. Constitutiones profecto, quibus *Bajum* atque *Jansenium*, eorumque propositiones *Romani* Pontifices confixere, in *Galliis* absque ullo Regii Senatus adsensu receptæ, evulgatæque fuerunt. Quid quod *Cabassutius* diserte tradit [20] decreta fidei ea esse, *ut iis ligentur quicumque privatim illorum habent sufficientem notitiam, quamvis*

„ reglès sur ce principe. Dans l' enregistrement des Bul„ les, souvent ils ont ordonnè, qu' elles fussent observèes „ dans leur ressort, quant a la decision. Pour les clau„ ses de ces Bulles, qui leur paroissoient contraires a nos „ libertès ils ont dèfendu d' y avoir egard. Que si des „ Princes, dont le zele pour la Religion, & la soumis„ sion a l' Eglise sont connus, exigent, que les decrets „ dogmatiques leur soient montrès avant l' èxecution, la „ precaution est sage. Ils veulent s' assurer, que nulle „ des clauses de ces decrets dogmatiques, n' est cepable „ d' altèrer l' union, qui doit ètre entre les deux puissan„ ces. N' est-il pas juste, que l' Eglise, pour la conser„ ver, cette union si avantageuse au sacerdoce & a l'Em„ pire, ait sur cela pour les souverains, toute la dèferen„ ce, qu' ils peuvent attendre d' elle? Mais s' ils s' exi„ geoient, cette dèference, dans le dessein d' empècher „ l' execution d' une decision dogmatique, comme il pour„ roit arriver aux Princes Hèrètiques, ou Idolatres, nos „ adversaires eux mèmes, dispenseroient-ils en ce cas les „ Evèques, de procurer l' execution de la dècision, & les „ peuples de s' y soumetre? "

[20] *Jur. Canon. Theor. & Prax. lib. I. cap. IV. n. 6.*

vis neque in Provinciis promulgata, neque publice recepta fuerint .... & qui in Provincia dissita certo sciret, unum aliquod fidei decretum fuisse Romæ *ad valvas Apostolorum publicatum, hoc ipso illi adquiescere sufficienter teneretur.*

V. Sed nequis *Zallweinium Romanis* partibus hac saltem in re nimis addictum fuisse obganniat, in medium adferam quæ celebres duo *Belgæ* Doctores de eodem argumento tradiderunt. Primus prodeat *Franciscus* Zypæus (21). Quærit ille, an *Constitutiones Apostolicæ in* Belgio *effectum habere non possint, nisi prævio Principum Placito?* Quid autem respondet? „ Profecto, inquit, si res „ ut se habet, examinetur, ad nullius Consti- „ tutionis, legisve Ecclesiasticæ promulgatio- „ nem placito principali opus esse judicabit, „ qui non ex præjudicata aliqua opinione, „ sed ex vero statuere volet: nulla enim Edi- „ cta id mandant quoad leges, Constitutionesve „ Apostolicas, sed quoad rescripta tantum „ privatis data, eaque non omnia, sed be- „ neficialia tantum. Quæ enim reperiuntur „ in libro Edictorum sub rubrica *de caussa* „ *beneficiali*, omnia tam narrativis verbis, „ quæ impulsivam, & finalem causam ea- „ rum Constitutionum continent, quam dis- „ positivis, sonant de provisionibus benefi- „ cialibus". Quam in rem edicta suæ Regionis, Pragmaticasque sanctiones accuratis-

[21] *Analys. Jur. Pontif. lib. I. Tit. Constitut. Tom. II.*

ſime percenſet. Addit mox. " Saltem ex
,, his liquidum eſt, Edicta ea omnia non-
,, niſi ad Beneficialia, & abuſus circa ea
,, porrigi, non vero ad curſum impedien-
,, dum Conſtitutionum Apoſtolicarum, quæ
,, pro ſalubri regimine Eccleſiæ maturis, &
,, repetitis deliberationibus ad tollendos
,, abuſus cum magno decore Domus Dei,
,, incremento politiæ Eccleſiæ, & augmen-
,, to juſtitiæ ſæcularis promulgantur. Bene-
,, ficialia porro diplomata ſubreptione, gra-
,, tia, & ſordibus ſæpe obtinentur, ut in-
,, commoda in his frequentia eſſe poſſint,
,, non in illis, adeoque diſpar de utriſque eſt
,, ratio judicandi. Sic qui hiſtorias noſtras
,, ſcripſerunt de inhibitionibus hujuſmodi
,, circa beneficialia meminerunt, neque ul-
,, terius. In reſcriptis ſane juſtitiæ, quæ nec
,, complectitur Edictum anni 1574., diſpen-
,, ſationibus matrimonialibus ſuper ætate,
,, aliiſque ordinum Sacrorum impedimentis
,, & ſimilibus, nec uſus quidem, ſeu pe-
,, tendi placiti praxis obtinuit, ut ſit ha-
,, ctenus poſt integrum ſæculum a primis
,, Edictis lapſum, & amplius ne quidem in
,, Concilio *Brabantiæ* eſſe videtur formulare
,, placiti aliud, quam pro Bullis Beneficia-
,, libus.,, Pergit *Zypæus*: ,, At vero non ne-
,, nemo dicet; uſus habet, ut Placitum pro
,, quocumque diplomate petatur. Jam in prin-
,, cipio dixi, me ſeponere præjudicatum
hunc

„ hunc, ſi non errorem, at opinionem. Et „ diſputare, an Edictum aliquod ſit, quod „ hnnc uſum firmet, & non eſſe demonſtra„ vi. Sed quod plerique, qui *Roma* aliquid „ adcipiunt, placitum petant, fit, quia „ ad nomen Fiſci, & minas ingentium „ mulctarum omnes privatim horrent, nec „ ob ſumptum paucorum aureorum, quo „ placitum petatur, evitandum vult aliquis „ quæſtionem univerſalem, ſeu omnium ſu„ am privatam ſolius facere; diſputare, in„ quam, num egeat placito, an non? Sed „ hæc ſingulorum in re ſua agendi ratio ip„ ſi univerſæ juriſdictioni Eccleſiæ præjudi„ cium inferre non poteſt: ut & tota peten„ di placiti ratio, ſi non ſit in gratiam, „ non præjudicium Eccleſiæ, atque Reipu„ blicæ, omni jure ratione, atque poteſtate „ deſtituitur. „ En igitur ut exigendi Regii placiti ratio in *Belgio* uni innitatur ſacræ auri fami, quam *Febronius* in *Romana* Curia tantopere execratur (22). Alter *Belga Peckius*

 eſt,

(22) Equidem ſcio aliter *Van-Eſpenio* viſum fuiſſe. Ita enim ait (*de Promulg. leg. p.* II. *cap.* I. §. I.): " Unius „ vero Regii placiti uſus ſuper diplomatibus, Bullis, & „ Reſcriptis e Curia *Romana* emanantibus, adeo notorius „ jam pridem apud *Belgas* fuit, ut & exteri Scriptores de „ hoc tamquam de re notoria ſcribant: Atque inter alios „ *Ludovicus Guicciardinus* nobilis *Florentinus* in deſcriptio„ ne *Belgii* de hoc uſu ita ſcribit; *Quod ad res Eccleſiaſticas adtinet, easdem fere habet cum Pontifice Maximo* „ *Princeps in hac ditione conventiones, quas in Regno* Gal„ *liarum Rex; nec Beneficium ullum, nec gratiam poteſt*

„ con-

est, insignis olim in magno *Belgii* consilio consiliarius: acrius ille in hanc consuetudinem

„ *conferre; nec expedire in hanc Terram diplomata, aut* „ *quid aliud tale, quod effectum sortiatur absque Principis,* „ *vel Conciliorum ejus placito, atque consensu* " , idque „ etiam *Huberti Loens*, & *Bertrandi Loth* testimonio con- „ firmat. Verum mendacia mendaciis *Van-Espenius* adglomerat; *Loensius* enim, & *Lothius* nonnisi de Beneficialibus diplomatibus, quemadmoddm *Zypæus*, loquuntur; ipse contra ad omnes Apostolicas Constitutiones Regio placito subjiciendas eorum utitur auctoritate. *Conventionem* deinde indicat, quæ nulla umquam fuit, nec esse potuit. Quis enim *Romanos* Pontifices tanta sibi fingat animi imbecillitate, ut generale ejusmodi privilegium, quo omnes plane Apostolicæ Sedis Constitutiones, ne dogmaticis quidem exceptis, a Regiis Ministris examinentur in maximam ejusdem Sedis contemptionem, disciplinæ infirmationem, Fidei ipsius periculum, indulgeant? Deinde si id conventione pactum, quid ergo ex Regio jure idem Placitum *Van-Espenius* adcersit? Tandem quei factum, ut *Guicciardinium* hujus rei testem adpellet, quem falli incompertum habere non potuit? Easdem fere habere *Belgii* Principem cum Pontifice Maximo conventiones *Guicciardinius* ait, quas in Regno *Galliarum* Rex; tum addit, *nec Beneficium ullum nec gratiam potest* (Pontifex) *conferre &c.* Atqui Beneficialia diplomata ea cum primis sunt, quæ in *Galliis* a Regio placito immunia esse, ac semper fuisse constat; extantque ea de re diserta *Parisiensis* Senatus decreta 9. Maii a. 1703. & a. 1730. Confer *Hericourtium leg. Eccles. Gallic. T. I. cap. XV.* §. 7. & opus antea indicatum, inscriptumque *Ragioni della Sede Apostolica &c. T. I. p.* II. *pag.* CXII. Vel ergo non eædem sunt conventiones, vel [quod *Belgæ* negant] Beneficia poterit Pontifex in *Belgio* quoque quemadmodum in *Galliis* conferre, quin Placitum Principis ad munienda illorum diplomata postuletur. Viden? quas in ambages inconsulta quædam temeritas, ac *Romanæ* Sedis proculcandæ libido *Van-Espenium* conjecerit! Sed ut *Van-Espenius* manifestius refellatur, libet exscribere quæ *Eustachius Jansenius* in epistola altera ad *Joh. Christianum Erkelium Coloniæ* a. 1713. edita hanc in rem adcurate congessit [*cap.* XVII. *pag.* 274. *seqq.*]

„ Imploratum est, *inquit*, aliquando auxilium Brachii „ sæcularis od coercendos refractarios Bullarum dogmaticarum

nem invehitur his verbis: *Quam consuetudinem, & multas alias ejusdem farinæ non posse jure satis defendi puto, & quæ libertati Eccle-*

Z 4 *sia-*

„ carum, sed non requisitum *Placetum* ad earum promul-
„ gationem, ita *Morillonius* ad Cardiualem *Granvellanum*
„ scripsit 21. Decemb. 1567. agens de Bulla *Pii* V. contra
„ *Baium*. *J' en ay parlè à M. de S.* Bavon, *à fin qu' il*
„ *soit prevenu, si d' avanture opus esset brachio, n' estant*
„ *autrement besoin in iis, quæ sunt justitiæ d' aucun* PLA-
„ CET.

„ Episcopus *Tornacensis* 7. Jan. 1658. ad Inter-Nuntium
„ ita scripsit: *Decreta* Sacr. Cong. *spectantia ad librorum*
„ *prohibitionem*, SEMPER *fuisse continuo publicata, & in*
„ *lucem edita*, NUMQUAM *viso Placito Regio.*

„ Archi-Ep. *Camerac.* 9. Octob. 1643. *Decretum Sedis*
„ *Apostolicæ, quo errores* D. Michaelis Bay *olim condemnati sunt, fuit sine litteris* Placiti *Regii publicatum.*

„ *Engelbertus* Episcopus *Namurcensis* anno 1643. 8. O-
„ ctobris hæc ad Inter-Nuntium scripsit: *Ad hanc diem*
„ SEMPER VIDI LIBERE PUBLICARI *Bullas absque*
„ PLACETO, *quæ Apostolicas Beneficiorum provisiones non*
„ *concernunt. Non capio, quì* nonnulli *velint, vel possint*
„ *sustinere opus esse* PLACITO pro publicatione Bullarum
„ *quæ mere* DOGMATICA *fidei continent, quas* CERTUM
„ EST *hactenus indiscriminatim, & sine contradictione fuisse per totum* Belgium *publicatas, & receptas uti fuere*
„ Piana & Gregoriana, *de quibus est sermo.*"

" Archi-Diac. Namurc. 26. Julii 1658. *La Bulle contre*
„ Jansenius *a icy etè publièe avant aucun* PLACET."

„ *Antonius Triest* Episcopus *Gandavensis* 1653. ad *Leo-*
„ *poldum* Archi-Ducem scripsit: *le* PLACET *ne doit avoir*
„ *lieu, si non ès provisions beneficiales.*

„ Unde Concilium Status in consultatione 29. Octobris
„ 1647. signata *Boisschot vidit*, ita habet: *Respectu* PLA-
„ CETI *sua Majestas a duobus circiter annis decidit* Ma-
„ driti *hanc difficultatem, cum matura caussæ cognitione, &*
„ *postquam jussisset videri & examinari consultationes horum*
„ *Conciliorum* (Privati & Brabantini) *super illa re declarando, quod pro hac Bulla* (Urb. VIII. in *Eminenti*, in
„ qua prohibetur liber *Jansenii* (*concernente pure articulos fidei & Religionis, non foret opus* PLACETO.

Dissi-

siasticæ plurimum adversantur, & proinde non valent apud justos & Catholicos Judices, qui timorem Domini habent, licet forte valeant apud eos, apud quos quidquid lubet, licet, & qui Eccle-

„ Difficultate iterum mota circa publicationem decreti
„ de 6. Septembris 1657. supera relati: Rex Catholicus
„ *Philippus* IV. ad Marchionem de *Caracena*, tum *Belgii*
„ Præfectum rescripsit his verbis. *Mon Cousin: ayant veu*
„ *votre lettre du 3. d' Avril dernierement passè responsive*
„ *a la mienne du 1. Fevrier antecedant, sur les plainte*
„ *du Nonce de Sa Saintetè concernant la publication d' un*
„ *Edict de sa dite Saintetè, prohibitif des certains livres*
„ *& ecrits de la doctrine condamnèe de* Jansenius *avec les*
„ *deux consultes* DES CONSEILS PRIVE' ET DE BRA-
„ BANT *jointes a votre dite lettre*, ET LE TOUT BIEN
„ CONSIDERE', *attendu mème, que la matiere, dont*
„ *il s' agit*, EST PUREMENT DOGMATIQUE, N'E-
„ STANTS LES PLACETS REQUIS, QU' EN MATIE-
„ RE BENEFICIALE ET LITIGIEUSE ENTRE PAR-
„ TIES, *j'ay bien voulu faire cette, a fin que sans sortir*
„ *du stile, de ce que par de la s' est accoutumè de faire en*
„ *autres occasions de semblables matieres, vous permettiès,*
„ *que le dit Edict soit publiè de la mème sorte que par*
„ *mon ordre ont ètè publièes les autres Bulles de sa Sain-*
„ *tetè touchant leivres de* Jansenius. *A tant mon Cousin,*
„ *Dieu vous ait en sa Sainte garde.* De Madrid *le* 13. *de*
„ *Juin* 1659. „

„ Quid adhuc quæritur?

„ Hæc declaratio, in qua non recte dicitur [*quod Re-*
„ *gi Catholico fuerit obreptum*] prorsus peremptoria est.
„ Supremus Monarcha declarat, *Placita non requiri, nisi*
„ *in materia beneficiali & litigiosa inter partes*; idque non
„ leviter sed prævia consultatione *Concilii privati & Bra-*
„ *bantini*, & præmissa matura deliberatione *le tout bien*
„ *considerè*: insuper rationem addit: *Attendu que la ma-*
„ *tiere, dont il s' agir, est purement dogmatique*. Ex quo
„ conficitur, non solas definitiones Fidei, sed & *prohibi-*
„ *tiones librorum* [quale hoc decretum erat] ex declara-
„ tione Regis censeri *Bullas dogmaticas* & exemptas a
„ *Placeto*. Denique decernit, ut permittatur decretum de

„ 6. Se-

clesiam oderunt, eamque Principibus Sæcularibus libenter in omnibus subjicerent, confusionem passuri (adrigat heic aures *Febronius*, et totis artu-

„ *6.* Septembris 1657. publicari ; *de la même sorte, que* „ *par mon ordre ont ètè publièes les autres Bulles de sa* „ *Saintetè touchant les liures de* Jansenius. Adeoque ejus „ defensoribus nullum ex hac parte superesse effugium. „

„ Iterato Rex *Philippus* scripsit anno sequenti 12. Au- „ gusti 1660. ad eumdem *Belgii* Gubernatorem : *Quum* „ *tibi scripsissemus* 31. *Julii anni proxime elapsi ad instan-* „ *tiam ejusdem Nuntii probare me, ne impediretur publi-* „ *catio dictæ Bullæ, eo quod esset* IN MATERIA DOG- „ MATICA, *in qua materia censui,* OPUS NON ESSE „ PLACETO, *atque ut dicto Internuntio & favorem &* „ *operam impenderes, qua publicatio opus haberet.* „

„ Porro *Belgii* Gubernator ad Concilia ita scripsit : *vi-* „ *sis ac per suam Majestatem examinatis, quæ ex opinione* „ *vestra exhibuistis* DE PUBLICATIONE *Constitutionis* „ *suæ Sanctitatis, qua prohibentur nonnulla folia, tracta-* „ *tus, & scripta spectantia ad quinque propositiones da-* „ *mnatas ex doctrina Episcopi* Jansenii : *Significamus in-* „ *tentionem suæ Majestatis non esse, ut ipse expressis verbis* „ *suis nobis scripsit, ut velit ad publicationem constitutio-* „ *num dogmaticarum a sua Sanctitate emanatarum necessa-* „ *rium esse litteras* Placiti *obtinere. Quare, quum suffi-* „ *cienter adpareat, dictam constitutionem dogmaticam esse,* „ *ordinamus nomine, & ex parte suæ Majestatis, ne mo-* „ *veatis, aut interponatis difficultatem quamcumque adver-* „ *sus publicationem illius constitutionis, aut aliarum, quæ* „ *ejusdem naturæ se possent offerre, quum visæ & cognitæ* „ *fuerint esse tales* : Atque interea &c. *Bruxellis* 10. dec. „ 1659.

„ Propter hanc postremam clausulam : *Quum visæ &* „ *cognitæ fuerint esse tales, vuès & reconnuès ètre telles* „ (quæ tamen non habetur in ipso Decreto Regio supra „ relato, sed heic in Belgio addita est) usus habet, ut „ Bullæ Pontificiæ exhibeantur Ministris Regiis, qui dis- „ piciant, an aliquid contineant juribus Regiis aut Patriæ „ privilegiis adversum, quo cognito absque ulla signatu- „ ra de *visa*, aut alio diplomate, quod proprie *Placetum* „ vocant, libere publicantur. „

„ Mul-

artubus contremiſcat) *in magno illo die, quum ad judicandum eos veniet cujus ſponſam heic contempſerunt & injuria adfecerunt* (23). Hinc vel ipſi celebriores apud *Hiſpanos* Regiorum jurium propugnatores *Franciſcus Salgado*, et *Didacus Covarruvias* eam conſuetudinem emollire ſtudent, cavendumque ſummopere ajunt, ne niſi arctiſſimis circumſcribatur limitibus, in maximum cadat animarum diſcrimen (24). Immo *Cenedo*, etſi Placitum Regium Reipublicæ utiliſſimum prædicat, non tamen illud in Regia jura referre audet, ſed optimum fore ait, ſi Principes ab Apoſtolica Sede PRIVILEGIUM impetrarent, ut *literæ*, *citationes*, *& aliæ omnes Bullæ obtentæ a Romano* Pontifice, antequam exequutioni mandentur in par-

„ Multum autem intereſt inter *inſpectionem & Placetationem* : iſta nullam in ipſam Bullam auctoritatem tribuit, ſed meram ingerit notitiam; ſic inſpiciuntur officialium inſtitutiones, legatorum credentiales adventantium ſeu tranſeuntium patentes, vel ſalviconductus etſi inſpicientes nullam de illis ſcriptis diſpoſitionem habeant. *Placetum* vero eſt quaſi confirmatio decreti, quæ & dependeret a voluntate placetantis, & ſine qua Decretum nullius foret roboris, quod in *dogmaticis* locum habere non poteſt. „

Stockmanſium nunc & *Van-Eſpenium*, per me licet, *Febronius* appellet; nihil equidem illorum *bono ſenſu* movebor, quos mendacii tot monumenta redarguunt.

(23)

(24) Adi Salgadum *de ſupplic. ad Sanctiſs. p. I. c. II. n. 27. ſeqq.* & III. itemque de *Reg. Protect. p. 2. cap. 2. n.* 15. Didacum vero Covarruvias *in quæſtion. practic. q.* 35. *num.* 6.

partibus, examinentur a Regiis tribunalibus (25).

VI. Neque *Febronius* tantam istorum in Regio Placito non tam circumscribendo, quam metuendo consensionem contemnat. *Romanum* enim Pontificem in omnibus Christiani Orbis ditionibus atque Provinciis jus pascendi sibi a Christo creditum exercere liberrime posse, quin politicæ jurisdictioni obnoxius sit inficiabitur nemo, qui divini Primatus finem perspectum habeat. An *Petro* dictum a Christo: *pasce oves meas quo loco & quoad tibi per Principes, eorumque Magistratus licuerit?* Minime vero. Nulli heic limites *Pasce oves meas*. Num *Petro* dictum: *Quodcumque, Principibus eorumque administris indulgentibus, ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis?* Nihil minus: *Quotcumque ligaveris super terram erit ligatum & in cœlis*; generatim & infinite dictum. Neque vero aliter fieri potuit, quum id bono unitatis fuerit constitutum. At si Apostolicæ Constitutiones non ante vim, effectumque sortiri possent, quam a Principibus probarentur, ubi illa gregis Christiani pascendi libertas? ubi illa *quodcumque ligandi* potestas, quam Christus in *Petro Romanis* Pontificibus contulit, adseruitque? Præterea quis non intelligat; posita hujus *Placiti* necessitate Ecclesiasticam Potestatem Politicæ subdi? quum tamen Politicam

[25] *in collect. n. V. de decretal.*

ticam potius in iis, quæ ad ſpiritale regimen ſpectant, eccleſiaſticæ obnoxiam eſſe, quæ ſuperiore capite adtulimus, Patrum Pontificumque teſtimonia doceant, & ratio ipſa conſentiat ? Sed & ipſa imperantium in Placito Regio exigendo diſſenſio quantis ſacram poteſtatem anguſtiis premit. Altero in Regno Beneficialia diplomata Principis conſenſum præſtolantur : in altero immunia hæc ſunt, non alia : apud *Gallos* ex Regio a. 1639. edicto Pontificia diplomata Epiſcopis exhiberi deberent, qui ad Regem de illis intra triduum referrent ; in *Hiſpaniis* Regio Prætori, ita tamen, ut ſi hujus auctoritate eorum exequutio quandoque differtur, ac ſuſpenditur, *Maximus Chriſti Vicarius Covarruvia* teſte (26) *interim certior fiat, quot & quantis adficiatur incommodis, et gravaminibus Reſpublica iſta propter multa, quæ ab ipſo falſis precibus, & ſuggeſtionibus impetrantur, quæ minime Sanctiſſimus Pontifex eſſet conceſſurus*. Sæpe ſæpius Regum adminiſtri quaſi vadum tentaturi exiguum quid juris ſibi depoſcunt ; ad ſumma mox convolant (27).

vero

(26) *quæſt. practic. q. 35. num. 6.*

[27] Huc ſpectat, quod a 1596. ad *Olivarium Neapoli* Proregem *Clemens* VIII. ſcribebat, *eſſer tanto lontano dal vero, che* l' exequatur *ſia immemorabile, che ſi ſa beniſſimo il principio, e quando fu principiato, che colore gli fu dato, e con che occaſione. Si ſa che il principio fu per le Chieſe Cattedrali ſole; ſi ſa che prima non ſi notava: ſi ſa quando ſi cominciò a notare, prima in una cartuccia, e poi come ſi ſia andato dilatando dai Miniſtri, e da' Conſiglio,*

Quid interim in tanta morum diversitate agant *Romani* Pontifices? quam ineant viam, ut Apostolico muneri satisfaciant? Et credemus, Christum Ecclesiæ suæ regimen plane incertum non tam Pontificum quam laicorum hominum voluntati dimisisse? Male enim vero de Christo, ejusque in Ecclesiam suam studio sentiat, oportet, qui secum ita statuat. At Christo rei quoque publicæ tranquillitas cordi esse debuit. Quis negat? Verum quid illa periclitetur, nisi in Apostolicas constitutiones imperium Principes exerceant? An non satis illi consultum, si imperantibus liceat, quemadmodum certe licet, si quid discriminis jure metuatur, Episcopos in consilium vocare, auditisque illorum sententiis *Romanum* Pontificem de iis, quæ timentur, incommodis certiorem facere, atque ab illo exspectare præsidium? Sed nimirum, ut cum *Zalliweinio* hoc caput concludam (28), „ si tantum haberent curæ „ zelantcs isti pro decretis politicis, ne in „ bonum publicum impingant, quantum pro „ decretis Ecclesiasticis, longe melius con„ sultum foret *Rationi Status Politici*. Si „ modo aliqui Politici, de quibus pene cer„ ti sumus, quod in nulla alia re tantum „ curæ & diligentiæ impendant, quantum „ bo-

gli, i quali se avessero l' occhio solo a quello che conviene, e non a dilatare sempre le fimbrie in pregiudizio della Giurisdizione Ecclesiastica, non laboraremus.

(28) L. 1. pag. 378.

„ in excogitandis rationibus externe ſpecio-
„ ſis, interne occulto veneno plenis: qua-
„ tenus hoc modo poteſtas Eccleſiaſtica in-
„ fringatur, & e contra Politica amplietur,
„ hanc vel illam legem Eccleſiaſticam, de-
„ cretum & prohibitionem Pontificiam in
„ Rationem Status Politici impingere adſe-
„ rant, ſatis eſt, ut ipſorum judicium ve-
„ lut oraculum Delphicum adoretur (29). „

CA-

(29) De his plura vide in opere ſæpius citato, quod prænotatur: *Ragioni della Sede Apoſtolica* T. 1. p. 1. tum etiam apud Cardinalem *Althan* in opuſculo inſcripto: *Rappreſentanza alla M. C. e C. di* Carlo *VI. ſopra la moderna pretenſione del Regio Collaterale di voler eſaminare, e dare il Regio* exequatur *ad ogni genere di Bolle, e lettere della Sede Apoſtolica*, & Illuſtriſſimum *Bellugam* in libello ſupplici ad *Philippum* V. *Hiſpaniarum* Regem [§. *IV. num.* 53. *ſeqq.*] quibus addi poteſt Braſchius de libertate Eccleſiæ (T. II. *cap.* 37. *ſeqq.*)

CAPUT III.

Pauca de appellationibus ab abusu contra Febronium, *qui iterum cum* Zallweinio *comparatur.*

I. ALiqua nunc de appellationibus, quas *Galli ab abuſu* nuncupant, dicenda mihi eſſe video. Eas *Febronius* (1) *medium* vocat *depellendorum abuſuum Curiæ* Romanæ, *in* Gallia *quotidianum & optimo jure ubique uſurpandum*. „ Hunc morem, inquit *Zallweinius* (2), ex primitiva Eccleſia derivat „ *Hericourt*, ex illis nempe provocationibus, „ quæ ſat frequentes fuere, dum illi qui ſe „ læſos vel a Pontificibus, vel Epiſcopis, „ vel Synodis querebantur, ad ipſos provo- „ carunt Imperatores, a quibus non raro „ dabantur judices, aliquando convocaban- „ tur Synodi. „ In hanc ſententiam abit noſter *Febronius*, dum ait (3): „ Hoc jure „ ſemper uſi ſunt Principes in negociis Ec- „ cleſiaſticis; ex quo Eccleſia in Imperio „ eſſe cœpit, immo & ab ipſa Eccleſia ſæ- „ piſſime moniti ſunt & rogati, ut in ſui fa- „ vorem eo ſuo jure uterentur .... Hinc „ eſt, quod vel primis ſæculis videamus ab „ Imperatoribus reparatas injurias per Cano-

„ num

(1) T. I. *Cap.* IX. §. 10. *pag.* 765.
(2) T. IV. *pag.* 327.
(3) L. c. *pag.* 766.

„ num violationem in Judiciis Ecclesiasticis „ illatas. Sic docet P. de *Marca* de *C. S.* „ *&* I. *Lib. IV. Cap.* 2. & probat exemplo „ S. *Athanasii Alexandrini*, & *Constantini* „ Imp. *Athanasius* scilicet a judicio adver- „ sum se in falsa Synodo *Tyria* reddito Au- „ gustum appellavit, *Princeps vero appellatio-* „ *nem suscepit, & partibus diem dixit, qua* „ *se in Consistorio suo sisterent*, sunt verba „ Illustrissimi *Parisiensis* Archiepiscopi *l. c.* „ *n.* 4. qui & exinde rem gestam ex fide „ historiæ narrat, *ut omnibus*, inquit, *pa-* „ *teat, hanc appellationem ejus generis esse*, „ *quæ hodiernis appellationum tamquam ab abu-* „ *su formulis adprime respondet*. „ Sed cum Illustrissimi de *Marca*, tum *Febronii* pace dictum sit, hæc vetera monumenta nihil habent cum *Gallicanis* appellationibus commune. Quid enim hæc sunt nisi provocationes, ut loquitur *Van-Espen* (4) *non a judice inferiore ad superiorem, sed a judicio Ecclesiastico ad Parlamentum* Regis *seu ipsum Regem, tamquam abutente sua potestate & jurisdictione contra jura, quorum tuitio & defensio Regi incumbit*. Porro ex *Athanasii* ad *Constantinum* perfugio, aliisque similibus originem appellationum ab abusu non posse derivari nisi remotissime, „ inde est manife- „ stum, inquit *Zallwœinius* (5), quod tales „ pro-

(4) *Jur. Eccles. Univ. Part.* III. *Tit.* 10. *cap.* 4. *n.* 22.
(5) *L. c. pag.* 326.

„ provocationes nonnisi simplices revisiones, „ & retractationes pro suo habuerint scopo, „ vim appellationis neutiquam, & fuerint „ similes illis supplicationibus, & provoca„ tionibus, vi quarum provocantes ad Im„ peratores rescripta imperatoria obtinebant „ ad judices delegatos eum in finem, ut hi „ caussas reviderent, & retractarent. De „ quibus agitur in jure Codicis tam *Theo„ dosiani*, quam *Justinianei*.„ Sed quod gravius est, in causa civili, non autem Ecclesiastica & spiritali ad *Constantinum Athanasius* confugit, eaque de caussa, ut se contra externas injurias securius muniret. Is enim, ut recte *Duvallius* animadvertit (6), „ ho„ micidii, sacrilegii, reique frumentariæ „ adcusatus, quæ crimina ei ab *Eusebianis* „ iniquissime imponebantur ad Imperatorem „ *Constantinum* provocavit, quod ipsemet „ tota sua Apologia testatur, & præsertim „ his verbis: *Præclari* Eusebiani *ut verita„ tem, scriptaque sua obliterent, nomen Syno„ di suis actis prætexunt, quum res ipsa ne„ gocium Imperatorium, non Synodale haberi „ debeat, quippe ubi comes præsideat, & mi„ lites Episcopos suo satellitio cingant, & Im„ peratoria edicta, quos ipsi volunt, coire com„ pellant*. Ab hac igitur violenta sententia, „ & quæ via facti procedebat, & cui fe„ rendæ

[6] *De discipl. Eccles.* P. III. *quæst.* V. *pag.* 382. *Paris. edit.* 1614.

„ rendæ comes præfuerat, ad Imperatorem „ *Constantinum Athanasius* provocavit, quod „ *Alexandrina* Synodus his verbis aperte „ testata est. *Quum nihil culpæ in commini-* „ *stro nostro* Athanasio *reperirent*, *comesque* „ *sua vi imminens plura contra* Athanasium „ *moliretur*, *Episcopus comitis violentiam fugiens* „ *ad religiosissimum Imperatorem adscendit*, *de-* „ *precans & iniquitatem hominis & adversa-* „ *riorum calumnias*, *postulansque*, *ut legitima* „ *Episcoporum Synodus indiceretur*, *aut ipse* „ *suam audiret defensionem* (7). „ Quod si hanc fuisse Ecclesiasticam caussam daremus, id unum colligi cum *Zallweinio* inde posset, „ quod provocationes ad Imperatores revera in usu primitivæ Ecclesiæ „ fuerint, non ut ipsi forent judices in „ caussis Ecclesiasticis, sed ut qua Exequutores & Custodes Canonum suam auctoritatem interponerent, judices darent, „ caussas Synodis committerent, & pondere auctoritatis suæ justitiam sustentarent. „ Hæc quam longissime distare ab appellationibus ab abusu, in quibus Parlamenta „ Judices supremi, & observari debent formalia appellationis, quis non perspiciat? „

II. Nimium hujusmodi appellationes quo sensu a *Gallis* usurpantur, a primævæ Ecclesiæ moribus abhorrent, ut ex illa earum origo

(7) *Confer P. Bianchi T. IV. pag.* 632.

origo adcersiri possit. *Sardicensis* Concilii Patres audiamus in epistola ad *Alexandrinam* Ecclesiam. *Quamobrem*, inquiunt, *preces ad Religiosissimos, & amantissimos Dei Imperatores retulimus, ut illorum humanitas eos, qui adhuc graviter laborant, & adfliguntur, relaxari jubeat, constituatque*, NE QUIS JUDICUM, QUI PUBLICA SOLUM CURARE DEBENT, AUT CLERICOS JUDICET, *aut ulla ratione in posterum sub prætextum Ecclesiarum quidpiam contra Fratres moliatur*. Quid vero de *Hilario* dicam? *Constantium* ille ita adloquebatur (8): *Provideat & decernat Clementia tua*, UT OMNES UBIQUE JUDICES, *quibus Provinciarum administrationes creditæ sunt*, AD QUOS SOLA CURA, ET SOLICITUDO PUBLICORUM NEGOCIORUM PERTINERE DEBET, *a religiosa se observantia abstineant*, NEQUE POSTHAC PRÆSUMANT, ATQUE USURPENT ET PUTENT SE CAUSSAS COGNOSCERE CLERICORUM. Hæc sane verba commentario non indigent; sed ne illa quidem *Andegavensis* Concilii, quod a. CCCC. LIII. habitum fuit (9): *Primum, ut contra Episcopale judicium* CLERICIS NON LICEAT *prosilire; neque inconsultis Sacerdotibus suis*; SÆCULARIA JUDICIA EXPETERE. Si non licebat clericis *sæcularia judicia expetere*; quo jure in Ecclesiasticis caussis Imperatorum re-

 scri-

(8) *in Constit. lib. I.*
(9) *Can. I. apud Sirmond. T. I. Conc. Gall. pag. 116.*

ſcripta impetrare potuiſſent? Enimvero ut *Andegavenſis* hic Canon diligentiſſime obſervaretur, *Gallicani* Patres ſummo ſtudio providerunt. Quamobrem *Leo Bituricenſis*, aliique duo Epiſcopi, qui eidem Concilio interfuerant, ad Epiſcopos Provinciæ *tertiæ* in hæc verba ſcripſerunt: *Tantam ſæculi Poteſtates circa Sacerdotalem ordinem reverentiam prævalere voluerunt, ut etiam ii, quos ſub Imperiali nomine terris Divina Providentia præeſſe præcepit, jus diſtringendorum negociorum Epiſcopis juxta divalia conſtituta permiſerint ... Cenſuimus itaque*, UT QUICUMQUE, *prætermiſſo Sacerdote Eccleſiæ ſuæ*, AD DISCEPTATIONEM VENERIT SÆCULARIUM, SACRIS LIMINIBUS EXPULSUS, *a cœleſti arceatur altario* (10). Ad has Canonicas leges præſcriptum illud a *Juſtiniano* novimus (11): *Si Eccleſiaſticum ſit delictum, egens caſtigatione Eccleſiaſtica, Deo amabilis Epiſcopus hoc diſcernat, nihil communicantibus clariſſimis Provinciæ Judicibus. Neque enim volumus* TALIA NEGOCIA OMNINO SCIRE (quanto ergo minus quod *Galliarum* Senatus ſibi vindicant, *judicare*) CIVILES JUDICES. *Quum oporteat, talia eccleſiaſtice examinari, & emendari animas delinquentium per Eccleſiaſticam mulctam, ſecundum ſacras, &* DIVINAS *regulas, quas etiam noſtræ ſequi non dedignantur leges*. " Quod Ju-

(10) *ibi. pag.* 119.
(11) *Nov.* 83.

„ *Justinianus* expressit in forma legis, idi-
„ psum, inquit *Zallweinius* (12), eloquenter
„ declaravit Imperator *Basilius* in sua ora-
„ tione ad octavum Concilium œcumeni-
„ cum: *Non datum est*, inquit, *laicis aut*
„ *iis, qui civilibus officiis mancipantur, secun-*
„ *dum Canonem dicendi quidquam penitus de*
„ *ecclesiasticis caussis: opus enim hoc Pontifi-*
„ *cum, & Sacerdotum est* (13). Nolim ego
„ heic recensere Reges *Galliarum* antiquio-
„ res, *Carolum M.*, *Ludovicum Pium*, alios-
„ que, qui quam alieni fuerint a mente suo-
„ rum successorum, caussas ecclesiasticas ad
„ sua fora trahentium, pluribus ostendit *Chri-*
„ *stophorus* de *Beaumont* Archiepiscopus *Pa-*
„ *risiensis* in sua instructione Pastorali ad
„ suum Clerum paucis abhinc annis data
„ (14). "

III. Sed quid opus est in antiquitatem inquirere? *Petrus* de *Cugnieres* libertatis Ecclesiasticæ insectator, dum ad *Philippum Valesium*, adversus Ecclesiasticos judices querelas sæculo XIV. deferret, diserte [15] fatebatur, *nullum a Curia Prælatorum appellare ad Curiam Regiam*. Ait quidem de *Marca* (16) non de appellatione *ab abusu*, sed de

(12) *l. c. pag.* 328.

(13) Basil. *Imp. in VIII. Synod. generali apud Harduinum* Tom. 5. Concil. pag. 920.

(14) *Vid. Tract.* de Turbis Galliæ modernis *Aug. Vindel. edito. an.* 1757.

(15) *art.* XIV.

(16) *de Conc. lib.* IV. *cap* 19. *n.* 5.

simplici & *mera appellatione Petrum* loquutum fuisse, *quasi*, inquit *Charlasius* (17), *vox magis odiosa rei ab altera voce significatæ odium minuere possit, aut verba mitiora veram injuriam abstergere*, aut *Petro* (addo ego) difficile foret paucas illas voculas *nisi ab abusu* subjungere, si hujusmodi appellatio tunc obtinuisset. " Ac revera, inquit idem *Charlasius* (18), in libro inscripto *Stylus Curiæ*
„ *Parlamenti Parisiensis*, licet prolixus sit ti-
„ tulus de appellationibus, nulla reperitur
„ neque *simplex*, neque tamquam *ab abusu*
„ a Judicibus Ecclesiasticis ad sæculares.
„ *Masuerius* (*Gallus* sub *Carolo* VI. Jure-
consultus) non solum testatur de facto, sed
„ etiam de jure. *A Judice Ecclesiastico*; in-
„ quit tit. de appel. §. 22. *non est appel-*
„ *landum ad Judicem sæcularem*. *Johannes*
„ *Galli* Advocatus Regius, qui Placita Se-
„ natus *Parisiensis* usque ad an. 1414. per
„ quæstiones digessit, idem variis Senatus-
„ consultis probat. *Fuit*, inquit quæst. 161.
„ *ante longum tempus dictum per Arrestum*,
„ *Dominum* Johannem Lappostole *non esse*,
„ *ut appellantem recipiendum*, *ab Officiali Cu-*
„ *riæ* Lingonensis *ad Parlamentum*; *quia Cu-*
„ *ria Ecclesiastica non resortitur ad tempora-*
„ *lem*. *Item fuit pariter dictum contra domi-*
„ *num* Guillelmum Creveil, *qui ab officiali*
Cu-

(17) *de libert. Eccles. Gallic. lib.* XII. *cap.* I. *n.* 4.
(18) *lib.* XII. *cap. VI. n.* 4.

„ *Curiæ Ecclesiasticæ Capituli* Lingonensis *ap-* „ *pellaverat ad Parlamentum* “ . Receptior apud ipsos *Gallos* opinio est, ex Pragmatica *Bituricensi* a. 1438. sanctione primam Appellationum originem repetendam [19). Paullatim tamen ad eas etiam post Pragmaticam illam sanctionem deventum est, “ An- „ tiquior appellatio tanquam *ab abusu* , inquit laudatus *Charlasius* (20) adsignatur a „ D. *de Marca lib.* 4. *cap.* 19. §. 4. nem- „ pe, quam interposuit Procurator Capituli „ *Parisiensis* an. 1501. a decimæ indictione, „ quam *Alexander* VI. in *Gallia* exigi jusse- „ rat. Sed ea appellatio primo dirigitur *ad* „ *præfatum Sanctissimum N. Papam melius* „ *consulendum, vel consultum, & Sacrosanctam* „ *Synodum universalem primo celebrandam* : „ quibus verbis fatetur appellans appellatio- „ nem ad Ecclesiasticum tribunal pertinere, „ nec per appellationis viam ad Principes „ recurrere debuisse “ . Nec præterea esse ejus temporis hunc usum palam est, quandoquidem, ut idem *Charlasius* adnotat, *Stephanus Aufrerius* Præses in Senatu *Tolosano* sub initium sæcnli XVI. in *addition. ad repet. Clement.* I. de *off. ordinar. reg.* 2: *num.*

 30.

(19) Confer Illustriss. *Faure Ambianensem* Episcopum in libello, quem nomine Cleri *Gallicani* XII. Januarii a. 1666. *Parisiis* coacti Regi obtulit pag. 470. & *Ebredunensem* Archiepiscopum *Tencinium* in Pastorali Instructione adversus XI. Advocatos pag. 34.

[20] *lib. XII. Cap. I. n. II.* Confer eumdem eodem *lib. XII. Cap. 6. n. 4.*

30. mirabatur, qui possent legitimæ haberi appellationes, *de quibus*, inquit, *sæpenumero dubitavi, ubi fundari poterant in jure*; sed & tunc Judices de illis judicium ferre verebantur. Subjungit enim idem *Aufrerius*; *Numquam tamen audivi, neque vidi, nisi semel, quod super meritis hujusmodi caussarum appellationum fuerit pronunciatum: sed dumtaxat vel appellationes annullari, aut quod appellantes non erant ut appellantes recipiendi, quia a Judice spirituali non est ad sæcularem appellandum*. Inter Acta Cleri *Gallicani*, scilicet *tom. I. tit. 2. cap. 19. ult. edit.* continetur eruditissimus, & solidissimus Tractatus *de jurisdictione Ecclesiastica*, in quo appellationum ab abusu origo, pragmatica sanctione recentior demonstratur, & ejus esse quasi partus abortivus; notaturque, *Ægidium* le Maistre Protopræsidem in Senatu *Parisiensi* in collectione appellationum ab abusu nullam anno 1533. antiquiorem retulisse; *Lucium* item in libro 2. *placitorum summæ Curiæ* in titulo *appellationum*, quæ a veluti abusu nuncupatur, nullam habere, nisi ab anno 1537. Hæc *Charlasius*. Paullo antiquiorem invenio ego a *Rebuffo* indicari, quæ 29. Junii a. 1526. interposita fuerit (21). Verum quid hoc ad appellationes istiusmodi consuetudinis vetustæ constabiliendas?

IV.

[21] *in Comm.* ad *proœm. Concordat. pag.* 54. *edit. Paris.* 1555.

IV. Age quo istæ fundamento nitantur, consideremus. *Rebuffus* eo loco, quem infra reddemus, duplex indicat, juris alterum, alterum privilegii. Neutrum tamen mea quidem sententia satis firmum videbitur. Ac de jure ut primum dicam, quodnam quæso jus eas innocuas probet? quum canonibus, & antiquioris Ecclesiæ dogmatibus, ut vidimus, adversentur? jus tamen *Febronius* urget, tum quo Principes tanquam Canonum vindices eorum violationi obsistere (22), tum quo a novi Juris exequutione tutos præstare Episcopos (23) debent. At per me quidem Principibus Canones tueri licebit, sed nullus a me impetrabit, ut id nova, eaque certa, ac deteriore Canonum violatione fieri posse adsentiar. Quod si Canonibus graviter cautum est, ne Ecclesiasticæ caussæ ad laicorum cognitionem deferantur, quæ isthæc est *Febroniana* Canonum *custodia* (si tamen Principum protectionis id nominis tribui fas est], Canones custodes & vindices, eos penitus convellere, atque adeo proterere? Ad *novi* porro Juris exequutionem quod spectat, id antea *Febronio* probandum fuerat, eam Principes posse non *Romano* Pontifici ejus juris incommoda exponendo, sed illud pro sua auctoritate abrogando impedire. Dum vero nihil aliud profert, quam duas *Caroli Calvi*, seu

(22) T. I. *pag.* 766.
(23) *ibid. pag.* 767.

ſeu potius *Hincmari* ad *Hadrianum* II. epiſtolas, quibus *Romana Laudenſis Hincmari* appellatio veluti Canonum diſciplinæ contraria notatur, quid inde argumentando pro *Gallicanis* ab Eccleſiaſtico ad laicum tribunal appellationibus efficiet? Illud vero addendum, nullum exſtare *Gallorum* Regum edictum, legem nullam, quæ laicis judicibus appellationes adcipientibus adſit. Quæ a Regibus *Galliarum* poſt *Franciſcum* I. hac de re ſancita ſunt, appellationes introductas ſumunt, non adprobant; immo id unum propoſitum illis videtur fuiſſe, ut quum de hiſce abolendis appellationibus ad politicas rationes cogitare conſultum non eſſet, eas tamen certis finibus coercerent (24). De jure igitur actum eſt. Sed ne privilegium quidem (quod ſaltem *Rebuffo* neceſſarium videbatur) ullum exſtat appellationes confirmans. Novit id de *Marca*; quamobrem (25) ad *præſumptam Pontificis* [*Leonis* ſcilicet X. in concordatis condendis] *mentem* confugit. At irrito prorſus conatu. Urgere poſſem diſertiſſimum *Tridentini* Concilii decretum (26): *Nefas autem ſit ſæculari cuilibet magiſtratui prohibere Eccleſiaſtico Judici, ne quem excommunicet, aut mandare, ut latam excommunicationem revocet* SUB PRÆTEXTU, *quod contenta in præſenti*

(24) Confer *Ambianenſem* Epiſcopum l. c. & *Ebredunenſem* Archiepiſcopum l. item cit. pag. 35.

[25] *lib. IV. cap. XIX. n. 7.*

(26) *Seſſ. XXV. Cap. 3.*

ſenti decreto non ſint obſervata (en prætextum abuſus); *quum non ad ſæculares, ſed ad Eccleſiaſticos* HÆC COGNITIO PERTINEAT (27). Hinc enim ſatis colligitur, ſiquid antea *tacite* a *Romanis* Pontificibus fuiſſet hac ſuper re indultum, revocatum a Concilii Patribus fuiſſe, atque ex ea quidem ratione, in quam univerſa conſpirat antiquitas, *non ad ſæculares, ſed ad Eccleſiaſticos hanc cognitionem pertinere*. Sed ne *Petrus* de *Marca* *Tridentinum* Concilium receptum non fuiſſe obiiciat, *Leonis* Concordata conſulamus. Hæc ibi Pontifex (28)! *Quum omnium, quæ in Regno, Delphinatu, & Comitatu prædictis agantur, notitiam non habeamus, conſuetudines, ſtatuta, ſeu uſus libertati Eccleſiaſticæ, & auctoritati Sedis Apoſtolicæ quomodolibet præjudicantia, ſi qua in Regno, Delphinatu, & Comitatu prædictis alias quam in præmiſſis, exiſtant, non intendimus nobis & eidem ſeu in aliquo præjudicare*, SEU ILLA TACITE, *vel ex-*

(27) *Van- Eſpenius*, ut ab hoc ſane permoleſto *Tridentini* Concilii Decreto ſe ſe expediat (*de Recurſu ad Princ. cap. III. §. 7.*) ait: *Jndex Regius nequaquam cognoſcit de cauſſa principali, ſed unice de forma & ordine proceſſus, ſive de vi & violentia ſeu oppreſſione: ideſt ſolum inquirit, an Judex Eccleſiaſticus via facti, an vero ſervato juris ordine proceſſerit*. At *hæc* ipſa *cognitio*, illa eſt, quam *Tridentini* Patres ad ſæculares judices pertinere inficiantur. Quid enim ea vis eſt, & violentia, niſi lata non ſervato juris ordine ſententia? Si ergo ex *Tridentino* decreto ſæcularibus judicibus cognoſcere haud licet non *contenta in præſenti decreto* [ex Juris ordine] *ſint obſervata*, ne poterunt quidem iſti de vi ac violentia cognoſcere.

(28) *tit. XXIII. de perpet. ſtabilit. Concordat.*

expresse QUOMODOLIBET ADPROBARE. Quid ergo in mentem *Petro* de *Marca* venit, in *ceteris etiam articulis* (præter nominatos in Concordatis] *eam tuitionem extraordinariam*, *quæ in* Gallia ANTE CONCORDATORUM PUBLICATIONEM *vigebat*, (ad quam appellationes *ab abusu* refert) *a summis Pontificibus* TACITE *fuisse concessam*? Demus eam in *Gallia ante Concordatorum publicationem*; atque adeo ante annum 1516. quo in *Lateranensi* V. Concilio adprobata, & promulgata fuerunt, viguisse. Id falsum esse constat, nisi de quadam appellationum adumbratione loquamur; demus tamen. Atqui Pontifex diserte negat, se consuetudines, *statuta, usus libertati Ecclesiasticæ*, & *auctoritati Sedi Apostolicæ præjudicantia* non intendere TACITE *vel expresse quomodolibet adprobare*. Quei igitur tuitionem illam extraordinariam summi Pontifices TACITE concesserunt?

V. Negabit fortassis de *Marca*, appellationes *ab abusu* ejusmodi esse, ut libertati Ecclesiasticæ, & auctoritati Sedis Apostolicæ obsint. Sed facile a *Gallis* ipsis Scriptoribus erroris arguetur. Primum profero *Cosmam Guymierum* in Senatu *Parisiensi* Consiliarium & Inquisitionum præsidem (29). Ait ille: *Quum autem Rex* Franciæ *sit pugil Ecclesiæ*-

(29) *in præf. pragm. sanct.* §. Quum itaque *in verb. libert.*

clesiæ, *&* *inter omnes Christianos Christianissimus*, *debet custodire jurisdictiones*, *&* *libertates Ecclesiasticas* : *sed officiarii ejus in multis hodie turbant Ecclesiam in prædictis* : *ita quod*, *nisi Deus provideat*, *tandem jurisdictio*, *&* *libertates Ecclesiæ evanescunt*, *sicut tempore* Philippi *Regis de* Valesio, Petrus de Cuneriis *putavit auferre jurisdictionem temporalem Ecclesiæ*. Qui autem egregias in hanc *Guymerii* Glossam notas scripsit *Philippus Probus* suum, contra illata Ecclesiasticæ jurisdictioni damna studium significat, his *Guymierii* verbis; *officiarii ejus in multis hodie turbant Ecclesiam in prædictis*, *addens*, *a quibus adhuc non desistunt*, *adeo quod Judices Ecclesiastici*, *nihil aut parum habent in jurisdictionis exercitio* : *quia illud frustatim per judices laicos fuit laceratum*, *&* *usurpatum*, *ut patet experientia rerum magistra*. Sed Jurisconsultos dimittamus. In acta Cleri *Gallicani* relatus est [30] insignis Anonymi Scriptoris *de jurisdictione Ecclesiastica* tractatus. In tertia autem ejus operis parte, quæ est *de appellatione tanquam ab abusu* Auctor sic loquitur.
„ Or le plus grand mal, & la plus grande playe, que jamais l' Eglise ait recuè en sa
„ jurisdiction & police, est l' appellation
„ comme d' abus moyen inventè par les
„ Officiers, pour attirer a eux toutes sor-
„ tes d' affaires contentieuses, & des quelles
ils

(30) T. I. Cap. 9.

„ ils n' ont nulle competence, n' y ayant
„ chose en tout l' Univers, a la quelle ne
„ puisse estre appliquè le pretexte & cou-
„ leur d' abus, pour faire venir a leurs
„ pieds les personnes Ecclesiastiques, de
„ quelque degrè, qu' elles soient, & met-
„ tre aux prisons, & aux fers cette ancien-
„ ne libertè, qui servoit d' ornement a la
„ *France*, & d' exemple a toute la terre.
„ C' est, ce qui a au dernier siecle depou-
„ illè l' Eglise *Gallicane* de son honneur &
„ autoritè, & ruinè sa discipline. Ce qui
„ doit faire apprehender le renversement de
„ l' Estat, aussi bien comme nous voyon
„ la desolation de l' Eglise &c.

VI. Ut autem intelligas, quam vere ista dicantur, præter ea, quæ de Ecclesiasticis caussis laicæ potestati veterum Canonum atque adeo legum civilium jure constanter ereptis supra disseruimus, illud cum *Zallweinio* (31) observari velim, " tantum abesse,
„ ut *Galli* sanctioris disciplinæ ecclesiasticæ
„ regulas antiquiores observent, & judices
„ sæculares intra præstitutos terminos se se
„ contineant, ut potius omnes regulas ab-
„ jecisse, omnesque terminos perrupisse vi-
„ deri queant. Ut nihil dicam de antiquis
„ Synodorum Canonibus, quibus ordinem
„ appellandi præscribere placuit, quem ta-
„ men *Galli* contemptim habent, & vilipen-
dunt,

(31) *lc. pag.* 363.

„ dunt, etsi perpetuo de observantia juris „ antiqui glorientur. Sane ipsa Synodus „ *Francofordiensis* auctoritate *Caroli* M. & „ *Hadriani* I. congregata, & a *Gallis* plu„ rimi æstimata providit, ne caussæ Cleri„ corum ante judicium Metropolitani ulti„ mum ad tribunal Regium, & quidem ad „ ipsum Regem deferantur, quin olim hæc „ cognitio fuerit permissa Comitibus, aut „ Missis dominicis, sed soli Consistorio Re„ gis (32): quod ipsum in Novel. 6. *Ju„ stiniani* cautum legitur. Sed an has regu„ las in *Gallia* observari existimamus? mi„ nime gentium, quum usu forensi introdu„ ctum sit, ut mox ab ipsis sententiis *in„ terlocutoriis* Episcoporum appelletur ab abu„ su, non exspectato ultimo judicio, mul„ to minus exspectata Metropolitani vel „ supremi Pontificis cognitione, qui res „ contra canones ab ipsis Episcopis judica„ tas saltem emendare ex ipsa Ecclesiæ *Gal„ licanæ* praxi antiqua potuisset: & quidem „ ita, ut non jam ad ipsum Regem, sed „ ad Parlamenta *appellari ab abusu* possit. „ Profecto in hac re *Gallos* quam longissi„ me a purioribus Ecclesiæ universalis, & „ ipsius *Gallicanæ* canonibus & regulis re„ cedere, atque hodiernam praxim difficil- lime

(32) De hac Synodo, canone & auctoritate illius & antiqua Ecclesiæ *Gallicanæ* praxi vid. *Per. de Marca lib.* 4. *cap.* 7.

„ lime cum antiquiori disciplina combina-„ ri posse, fatentur sapientiores & mitiores „ Scriptores *Gallicani*, illi etiam, qui se-„ veriores libertatum suarum defensores & „ vindices existunt, inter quos jure optimo „ numerari meretur *Petrus de Marca*, qui „ hanc praxim hac sola ratione defendi „ posse existimat, quod sit apta abbrevian-„ dis, & citius terminandis litibus, ait e-„ nim: *sane praxis illa & fori tritura sola* „ *remedii celeritate niti potest* (33)". Sed & alia sunt, quæ in hisce appellationibus vitia occurrunt. Etenim, ut monet *Charlasius* (34), " tantum abest, ut dignitatis Episco-„ palis Christianis omnibus tantopere reve-„ rendæ, atque ab antiquis *Gallis* tanto in „ honore habitæ, rationem habeant; ut in „ hoc suam eminere dignitatem arbitrentur, „ si Episcopos pro rebus etiam divinis & „ Ecclesiasticis, ad se venire compellant. „ Unde in aliquibus Senatibus pertinaciter „ retinetur, quantumvis refragantibus Edi-„ ctis Regiis (35), usus vocandorum in ju-„ dicium Episcoporum ipsorum, non ad-„ missis Procuratoribus Fiscalibus, quos il-„ lic *Promotores* vocant, etiamsi de ordina-„ tionibus vel sententiis mota sit contro-„ versia, quam Præsules, ut Judices tantum, quum

[33] *lib. IV. cap. XX. n. 4.*
[34] *lib. XII. cap. 3.*
[35] Edictum indicat *Ludovici* XIII. a. *1625.*

„ quum sua ipsorum nihil interesset, pro
„ sui officii munere tulerunt". Is quidem
honor, inquit idem *Charlasius* (36), " adhuc
„ Ecclesiæ defertur, ut appellationes *ab a-*
„ *busu* in magna Senatus Camera ventilen-
„ tur, ut dicit *Fevretus* §. 22. & 23. Sed
„ quis putet, honore illo posse compensari,
„ quas jam notavimus, injurias, & qua-
„ adhuc notare possemus? Nam in hoc ips
„ so §. 23. probat idem Auctor, appellari
„ posse non solum a fulminatione, & exe-
„ quutione, sed etiam a publicatione Bul-
„ larum, & earum exequutionem prohibe-
„ ri quamvis nullus exstet actus judiciarius
„ circa illam exequutionem; §. 24. clausu-
„ lam, *appellatione submota*, rescriptis dele-
„ gatoriis inseri solitam, appellationibus ab
„ abusu non præjudicare scribit; §. 25. non
„ posse super his appellationibus in arbitros
„ compromitti, aut inter partes componi;
„ §. 25. possessionem triennalem nullatenus
„ juvare. Vides quot adcidant ex illis ap-
„ pellationibus incommoda Ecclesiasticæ ju-
„ risdictioni". Quid? quod eo deventum
„ est, ut editis libris disseminetur in vul-
„ gus, posse Senatum (37) tam laicæ quam
Ecclesiasticæ potestatis acta reformare (quod
utique ad ipsam caussam pertinet, non ad
unam violentiam); immo & *de caussis pu-*

(36) *l. c. cap.* XI. *n*, 15.
(37) *Memoire des* XL. *Advocats pag.* 2.

re spiritalibus cognoscere (38). *Ergo*, inquit *Febronius* (39), *tollatur abusus*, *&* *maneat usus*, *donec* Roma *suos emendaverit abusus*. Quam bene! sed melius mea sententia *Rebuffus*, ubi supremarum Curiarum privilegia percensens (40) ait: *octavo cognoscit de abusu Judicum Ecclesiasticorum*, *&* *alius Judex non potest cognoscere*, *ut in Concord. in Rub. de protec. Concord.* . . . . . *Et quatenus ei a jure conceditur*, *vel ex privilegio*, *ut plenius dixi in ordinationibus Regiis*, *non alias*, *ut est textus in ca. siquis a proprio*, *&* *ca. siquis Episcopus* 21. *quæst.* 5. ALIOQUI, ET IS ABUSUS MULTOS DEDUCET AD INFEROS.

CA-

(38) *Requisitoire de* M. Joly de Fleury *contre l' Instruct. Pastor. de* M. *l' Archeveque de Paris* 1763.

(39) T. II. *pag.* 543.

(40) *in comm. ad procem. Concordat. verb. summas*.

CAPUT IV.

Febronius ut Romana *Curia coerceatur, appellatione ad generale Concilium iterum urget: sed præterquamquod quæ sibi super earum cum novitate, tum improbitate opposueram, intacta prorsus relinquit, a sanioribus* Germanis, *atque adeo ab ipsis* Gallis, *quorum tamen auctoritate se protegit infeliciter dissentit.*

I. APpellationibus *ab abusu* provocationes ad generale Concilium, quas illæ insequutæ sunt, non immerito subjungimus. Has iterum *Febronius* inculcat tamquam *usui & traditioni Ecclesiæ conformes* (1) atque utilissimum ad cohibendos *Romanæ* Curiæ Conatus, seu ut ipse loquitur, *ad reprimendos excessus Pontificiæ auctoritatis* (2) subsidium. Dum *Febronium* confutaturus in *Antifebronio* de hujusmodi appellationibus agere institui [3], indulgentior fui quam par erat. Quum enim in *Februniano* indice legissem, hasce appellationes *habere etiam locum in caussis fidei*, ac *Pelagianorum* exemplum indicato in loco (4) ad id comprobandum

Bb 2 a *Fe-*

(1) T. *II. pag.* 230.
(2) T. *I. Cap. VI.* §. 10, *pag.* 446.
(3) T. II. *lib. IV. cap.* 5.
(4) T. I. *cap.* III. §. 8. *num.* 4. *pag.* 195.

a *Febronio* adferri animadvertissem, dissimulavi tamen, ne adversarium, qui *Pelagianis* sibi ducibus præstitutis, a Constitutione *Unigenitus* appellantes absolvere tacitus videretur, nimio pudore suffunderem. Verum heu! eumdem errorem aperte iterat, ac *Recessui Imperii* tantum scelus mendacissime tribuere non formidat. " Natis, inquit (5),
„ in *Germania* sæculo XVI. turbis, Ordines
Imperii *Catholici* non minus quam *Protestan-*
„ *tes*, post bullas & decisiones *Leonis* X.
„ super articulis religionis inter ipsos con-
„ troversis, ne ipsis quidem Summis Ponti-
„ ficibus reluctantibus, voluerunt & statue-
„ runt, easdem quæstiones retractari, & de-
„ finiri in œcumenica Synodo eum in fi-
„ nem convocanda. Sic illi concluserunt
„ in Recessu Imperii de anno 1524. §. 28.
„ in Recessu Imperii 1529. §. I. & in R.
„ I. an. 1530. §. 5. & 61. in R. I. an.
„ 1532. Tit. I. §. 1. 2 seqq. in R. I. an.
„ 1541. §. 4. in R. I. an. 1542. §. 128.
„ in R. I. an. 1557. §. 9. " Non multus tamen hac super re ero. *Febronio Gallos* tantummodo Episcopos cum Cl. *Soardio* (6) objiciam, ut saltem deinceps ab Ecclesia *Gallicana* pro se citanda verecundius abstineat. " *Docet historia*, inquit Emin. de Bissy, *Eccle-*

(5) T. II. *pag.* 466.
(6) *de Rom. Pont. auctorit. ex hodierna Eccles.* Gallic. *sententia lib.* II. *cap.* 5. *pag.* 52.

„ *Ecclesiam omnes contra dogmatica R. Ponti-*
„ *ficum decreta appellationes reprobasse , atque*
„ *eos veluti Hæreticos , & Schismaticos habuis-*
„ *se , qui eas interposuerunt . Id generis ap-*
„ *pellationum nonnisi tria reperiuntur exempla .*
„ *Primum est* Pelagianarum *contra* Innocen-
„ tii *I. &* Zosimi *decreta appellatio . Secun-*
„ *dum* Michaelis Cæsenatis *appellatio contra*
„ *Bullam* Johannis *XXII. Tertium* Lutheri
„ *contra* Leonis X. *Bullam appellatio* [7],
„ & in Epistola ad Episcopum *Ebroicensem:*
„ *nullus ad nos usque præter hæreticos a Bul-*
„ *lis Pontificis ad futurum Concilium provoca-*
„ *vit* (8) . Auscultemus Archiepiscopum *Ca-*
„ *meracensem* D. de S. *Albin: præter hæreti-*
„ *corum , inquit , tum veterum tum recentio-*
„ *rum nullum in antiquitate tota exemplum re-*
„ *peritur interpositæ appellationis ab aliqua*
„ *dogmatica Sanctæ Sedis constitutione ad fu-*
„ *turum Concilium generale* (9) . Audiamus

(7) *Docum. Pastor. an.* 1728. *pag.* 59. " l' histoire de
„ l' Eglise nous apprend , qu' elle a rejettè tous les ap-
„ pels faits contre les Bulles dogmatiques , & qu' elle a
„ regardè comme hèretiques , & schismatiques ceux , qui
„ les ont formès . On n' en trouve que trois de
„ cette espece . Le prèmier est l' appel des *Pelagiens* con-
„ tre le decret d' *Innocent* I. & de *Zozime* . Le second
„ de *Michel de Cesena* General des *Cordeliers* , & de quel-
„ ques Religieux de son Ordre , contre la Bulle *de Jean*
„ XXII. , & le troisieme est l' appel que *Luther* a inter-
„ jettè contre la Bulle de *Leon* X. "

(8) Il n' y a eu jusqu' a prèsent , que des Hèrètiques ,
„ qui aient appellè des Bulles au futur Concile . "

(9) *Docum. Pastor. adversus Consultat. Advocat. &c.*
pag.

„ *Senonensem* Archiepiscopum hæc *Bononiensi* „ significantem in prima ad ipsum epistola „ Julianus Ecclanensis, Johannes Hus, Michael Cæsenas, *atque* Lutherus, *soli sunt* „ *in Ecclesia Dei qui solemnia R. Pontificum* „ *decreta erroris adcusantes, hoc motivo ad* „ *Concilium generale provocaverint* (10): *hæc* „ *porro*, inquit eruditus Antistes *funesta hæreticorum exempla nedum appellationes excusare possint, eas immo Ecclesiæ Catholicæ* „ *magis odiosas reddunt* [11]. Præter hæreticos neminem a dogmaticis R. Pontificum „ judiciis ad Concilium generale provocasse „ pariter ostendit Emin. *de Muilly Remensis* „ Archi-Præsul in docum. Pastor. edito *au* „ *sujet de la Constitution Unigenitus* an. 1718. „ (*pag.* 8.) atque hæc subjungit: *pudeat viros, qui Catholici haberi volunt tam tetra* „ *exempla sectari, suaque pro defensione ea* „ *adhibere subterfugia; quibus usi sunt obstinatio-*

pag. 9. " Dans toute l' antiquitè on ne trouve aucun „ exemple d' un appel d' une Bulle dogmatique èmanèe „ du saint Siege au futur Concil genèral; que celui des „ Hèretiques anciens & modernes. "

[10] Pag. 26. " *Julien d' Eclane*; *Jean Hus*, *Michel* „ de *Cesena*, *Luther*, sont les seuls dans l' Eglise de Dieu, „ qui avant vous, & comme vous accusant les Papes „ d' ètre tombès dans l' erreur par des dècrets solemnels, „ ayent sur ce motif appellè au futur Concile. "

(11) Pag. 33. " S' il y a des exemples de vòtre appel „ dans *Luther*, dans *Jean Hus*; dans *Michel* de *Cesene*, „ ou dans *Julien d' Eclane*; ce sont des exemples funestes, qui bien loin de l' excuser, le rendent encore „ plus odieux a l' Eglise Catholique. "

„ natiores hæretici (12). Tandem ut quam-
„ plurimos alios eadem scribentes prætercam,
appellatio ad futurum Concilium, inquit Illu-
„ str. de Poncet Episcop. Andegavensis (13),
„ est via, quam soli patefecerunt hæretici, ab
„ Ecclesia semper detestationi habita, vel con-
„ tempta, atque ab omnibus Catholicis pietate
„ & intelligentia præditis semper reprobanda
„ (14)". Quod si Germanum Theologum
nec tamen Jesuitam Febronius audire velit,
Gerbertum consulat in libro, quem de com-
munione Potestatis Ecclesiasticæ prænotavit (15).
Plura hanc in rem a cl. Benedictino tradita
inveniet. Pauca exscribo. " Appellarunt,
„ inquit, (16) primum Pelagiani, at nihil
„ illis delatum: salva Sedis Apostolicæ au-

[12] " Quelle honte pour des personnes, qui sont pro-
„ fession d' ètre Catholiques, de se règler sur de si affre-
„ ux modèles, & d' employer pour leur dèfense, les sub-
„ terfuges dont les Hèrètiques les plus opiniatrès se sont
„ servi! "

[13] In adprobatione 2. epistolæ D. Vincentii Thuillier Monachi Benedict., quæ refertur in secunda editione hujus epistolæ. " l' appel au futur Concile est une route, que
„ les seuls Hèretiques ont trace, que l' Eglise a règardèe
„ dans tous lès tèms avec indignation, ou avec mèpris,
„ & que tout Catholique eclairè, ou rèellement pieux
„ reprouvera toujours, "

[14] Legi quoque merentur Anonymi duo Galli, a quorum altero prodiit dissertation sur l' appel interjettè de la Constitution Unigenitus au futur Concile General, ab altero dissertation Theologique & Canonique sur l' effet de l' appel interjettè de la Constitution Unigenitus au futur Concile general.

[15] Cap. XVI.

[16] ibi pag. 592.

„ ctoritate, & definitione. Constanter tunc
„ S. *Augustinus*, *Prosper*, alii jure damna-
„ tos, atque incassum ad Concilia provo-
„ cari tenuerunt . . . . Nihil obstante ap-
„ pellatione pro hæreticis habiti *Pelagiani*,
„ Episcopi Sedibus dejecti, ac in exilium
„ amandati sunt . . . . Non aliter postre-
„ mis hisce temporibus adcidit, dum *Lu-*
„ *therani* a Pontifice ad Concilium genera-
„ le tamquam ultimum judicium appella-
„ runt. Post bullas *Leonis* X. *Hadriani* VI.
„ & *Clementis* VII. publicatas statim a Ca-
„ tholicis execrationi habiti, atque ut hæ-
„ retici proscripti, suppliciisque adfecti
„ sunt. Nemo appellationi eorum deferen-
„ dum, multo minus suspensum existimavit
judicium.„ Quamobrem mirum est Jurecon-
sultum, qui quid appellatio sit, ignorare non debuit, Concilii generalis adversus *Lutheranos* petitionem ad appellationes traduxisse. *Recessus Imperii* Concilium ut haberetur, urserunt non quod *Lutheri* ad Concilium appellationem ratam haberent, sed quod e re Catholica esse intelligebant, ut tanta Novatorum pervicacia generalis quoque Concilii auctoritate frangeretur. Quei ergo de appellatione somniat? Num *Romanos* Pontifices appellationi non fuisse reluctaturos credit, quum hoc ipsum *Leo* X. *Luthero* crimini verterit, quod a sua Constitutione appellasset? Sed hactenus de appellatione a dogma-

dogmaticis Pontificum Constitutionibus.

II. Alterum appellationum genus decreta, quæ in sacri potissimum regiminis disciplina versantur, aut etiam graves quasdam *Romanorum* Pontificum molitiones spectat. *Natalis Alexander* (17), & *Tournellius* (18) hujusmodi appellationum exempla nonnisi a sæculo XIII. repetunt. Multo antiquiora profert *Febronius* (19), nempe I. *Cæciliani Carthaginensis*, cujus caussa judicio „ Concilii *Romani* sub Papa *Melchiade* de„ cisa, iterum peracta est in Synodo *Are*„ *latensi*, anno 314. a *Constantino* coacta. „ 2. judicii, quod in Concilio *Sardicensi* „ adversus *Athanasium* refricatum fuit post „ damnationes, in illum a Conciliis, *Ty*„ *rio*, & *Antiocheno*, decretas, & post ad„ missam hujus Sancti in Concilio *Romano* „ communionem. Idem factum in Concilio „ *Chalcedonensi* erga *Theodoretum*, etsi *Leo* I. „ illi in communionem suscepto Episcopa„ tum restituisset. Præterea *Græci* sæculo „ IX. judicium contra *Photium* & ejus ad„ seclas, a *Nicolao* I. toties damnatos, in„ staurari voluerunt in octava Synodo relu„ ctantibus licet *Romanæ* Ecclesiæ Legatis. „ Satisfecit *Græcorum* desiderio Concilium, „ definiendo, ut refricetur judicium: *Sta*-

tui-

(17) *Diss.* IV. *in hist. Eccles. sæc.* XV. & XVI. *art.* 3. *num.* 16.

(18) *de Eccles.* T. II. *Paris. edit. pag.* 182.

(19) T. II. *pag.* 331.

„ *tuimus*, inquit Act. IV., *ut illi citentur*, „ *ac præsentes facta deferendi potestate judi-* „ *centur*, apud *Harduinum* Tom. V. col. 1042. „ Legati quidem reposuerunt, sibi liberum „ non esse *Romanorum* Pontificum judicia „ rescindere, ex eo præsertim, quod præ- „ sentibus *Photianis Romæ* reddita essent; „ sed discussio nihilominus & novum judi- „ cium locum obtinuit". Hæc ex *Petro* de *Marca Febronius* prompsit. Monitus tamen a PP. *Sangallo* & *Sappel* non admodum hisce provocationibus ipsum de *Marca* fidisse fatetur [20]; hæ enim judiciorum instaurationes potius fuere; neque veræ & propriæ appellationes dici possunt, *ex quo* in *illa maiore Synodo, in qua caussa instaurabatur, iterum præsideret idem Pontifex; quod est contra naturam ordinariarum appellationum*. „ Ceterum, inquit „ (21), hanc qualemcumque ap- „ pellationis speciem, sicuti in proximioribus „ sæculis (quum ab extrajudiciali gravamine „ ut plurimum interponeretur) ita & in re- „ motioribus veram provocationem fuisse in- „ dubium est; omnis autem ad alium ju- „ dicem post primam sententiam provocatio „ fit ab inferiore ad superiorem. Scilicet *Petrus* de *Marca* sibi magis quam *Febronius* constat. An non enim *Febronius* Archiepiscopum *Parisiensem* sequutus constare adfirmat

(20) T. II. *pag.* 232.
(21) *ibid. pag.* 233.

mat (22), *quod Concilia Provincialia* (multoque magis Patriarchalia) *suprema judicandi potestate*, A QUA APPELLARI NON POTERAT, *gavisa sint?* Recte igitur de *Marca*, ne sibi adversaretur, hasce provocationes ab appellationibus longe diversas fuisse pronunciavit, quum indicatæ sententiæ, quarum judicium in generalibus Synodis instauratum dicit, præterquam quod aliquæ Synodorum gesta damnarent, in *Romanis* Synodis latæ fuerint, & ab aliis nonnullæ præterea confirmatæ. Videat nunc *Febronius*, quid de ipso sentiendum sit, qui quum supremam non secus atque de *Marca* Provincialium ac Patriarchalium Synodorum velit auctoritatem, eum tamen deserat, ut provocari ab illis ad generales Synodos, contra quam *suprema* Conciliorum auctoritas ferat, vere potuisse statuat. „ Fuere autem, ut „ *Zallwein* adnotavit (23], aliquoties hu„ jusmodi instaurationes permissæ ad procuran„ dam Ecclesiæ tranquillitatem. Hujus rei „ aptissimum exemplum habetur in caussa „ *Cæcilii Carthaginensis*, quæ judicio Conci„ lii *Romani* sub *Melchiade* Papa decisa ite„ rum reassumpta est in Synodo *Arelatensi* „ ex rescripto *Constantini* coacta, eo colore „ quæsito a *Donatistis*, quod lite nondum „ plene instructa judicium nimis propere latum

(22] T. II. *pag.* 443.
(23) T. IV. *pag.* 332.

„ tum esset. Alienum putabat *Constantinus* „ a disciplina Ecclesiæ, res ab Episcopo *Romano* judicatas refricare; sed studio pacis „ restituendæ nihilominus restaurationem judicii in frequentiore Synodo *Donatistis* „ permisit, ita tamen, ut non rejecti fuerint judices, qui sententiam *Romæ* tulerant aliter, quam alias in judiciis appellationum fieri solet.„ Quare *Augustinus* de *Constantino* ajebat (24): *Dedit ille aliud* Arelatense *judicium*, *aliorum scilicet Episcoporum*, *non* quia *jam necesse erat*, *sed eorum perversitatibus cedens*, *& omni modo cupiens tantam impudentiam cohibere*. Immo ne provocationes quidem ab inferiore Judice ad superiorem vocari possunt. Nam in hisce caussarum recognitionibus non superioris judicis ratio, sed nova, eaque amplior, & adcuratior caussæ discussio spectatur. *Cælestii* caussam post *Innocentium* bis *Zosimus* cum Clero *Romano* recognovit. Numquid heic etiam tribunalia duo alterum altero superius confingemus?

III. Quocumque se *Febronius* vertat, nullum ante Fridericum II. inveniet interjectæ appellationis exemplum. Ac vel ipsa pessimi hujus exempli novitas appellationes cordatis viris suspectas omnino reddere deberet. Verum & alia sunt longe gravissima, quæ noxias illas declararent. Plura in *Antise-*

(24) *ep.* 43. *al.* 162.

tifebronio adtuli (25). Duo hæic tantum perpendamus. Appellationes hæ primum ad Concilium provocant. Age jam. Qui ad Concilium provocat, vel illud seorsum a Pontifice spectat, vel unum atque idem retur Pontificis, ac Concilii tribunal. Si illud dixerit, „ contra leges Communionis, „ uti *Gerbertus* scite animadvertit (26), in „ potestate Ecclesiastica cathedra adversus „ cathedram constituitur; tribunal alterum „ spectatur Rom. Pontificis, & Concilii „ inter se ex adverso positum, alia ac alia „ jura prosequens, serramque contentionis „ ad scindendam Ecclesiæ unitatem reciprocans fori instar contentiosi, ac pulpiti, „ subselliique scholastici, ubi ex instituto „ more causidicorum adversæ partes colliduntur, actiones instituuntur, atque, quis „ caussam, ceu litigiosam, adversus alienam „ obtineat, superiorque sit, contenditur. „ Quod Christus Apostolis suis prohibuit, „ ne more gentium dominentur, estque „ adversum paci, ac unitati Ecclesiæ, communionique potestatis legitimæ...... Ut „ adeo sicut idem tribunal, ita idem judicium sit in communione potestatis Ecclesiasticæ, & si quando dubii aliquid, aut „ ambiguitatis ob hoc movetur, suspicioque „ maligna exoritur, restaurato judicio, num„ quam

(25) L. c. n. 3. pag. 374. seqq.
(26) L. c. pag. 587.

„ quam contraria sententia (in rebus fidei) „ prodit; „ in iis vero quæ facti sunt, novo instituto examine, ipse Pontifex sententiam suam vel temperari, vel etiam emendari libens volensque patiatur. Quod si vero Concilium non sit aliud a Pontificio tribunal, „ appellatio a Pontifice, inquit „ *Duvallius* (27), erit ad ipsummet Ponti„ ficem, quod certe est omnino ridiculum, „ nisi forte velis, fieri appellationem a Pon„ tifice *per subreptionem*, ut ajunt præoccu„ pato, & non satis informato ad eum me„ lius informatum. Verum hoc non est pro„ prie appellare, sed fraudem ex priori ju„ dicio factam retegere & declarare: sicque „ emendationem prioris judicii procurare. „ Non est autem opus, ut pro hac fraudis „ factæ declaratione, ad Concilium recur„ ratur, quum eam ipsimet judici, aperire „ sufficiat. „ Deinde *Febronius* appellari vult ad *futurum* Concilium. Quid autem hoc *futurum Concilium* nisi commentitium tribunal, quod neque exstat, neque fortassis nostra ætate exstabit. Quapropter si ad illud provocationes admittimus, quid hinc exspectandum, nisi ut *remaneant*, quemadmodum *Pius* II. in Constitutione adversus has ipsas appellationes edita adfirmabat, *impunita scelera, nutriatur adversus primam sedem rebellio,* *liber-*

[27] *De supr. Rom. Pont. in Eccles. potest. P. IV. quæst. postrema pag.* 625.

libertas delinquendi concedatur, & omnis Ecclesiastica disciplina, & Hierarchicus ordo confundatur? Hoc argumentum in *Moguntino* conventu *Rodulphus Wormaciensis* Decanus adversus *Dyetherum Moguntinum* Archiepiscopum maxime urgebat his verbis, quæ *Johannes Gobelinus* in Commentariis rerum memorabilium *Pii* II. (28) refert. *Quem appellasti Judicem? quem provocasti tuæ caussæ cognitorem? Futurum Concilium*, dicis, *appellavi: & ubi est futurum Concilium? ubi sedet? ubi tribunal ejus requiremus? Pulcra inventa, ut impunita sint scelera, ut liceat sine metu judicii aliena invadere, is judex appellatur, qui nusquam reperitur.* „ At Ecclesia, „ inquit *Febronius* (29), semper subsistit, & semper subsistet, licet Concilium eam repræsentans non semper actu collectum sedeat. Unde negare, quod ad fututum Concilium appellari possit, ideo quia pro tunc „ illud non est congregatum, esset negare, „ quod eo tempore subsistat Ecclesia. Non „ dispare fundamento alius sustinebit tempore feriarum non posse appellari ad Parlamentum, quasi eo tempore Parlamentum non existat. „ Neque animadvertit, hocce responsum, quod damnatus Auctor *Institutionum Catholicarum de Sancta Sede* (30) sæcu-

(28) *Lib. VI.*
(29) T. II. *pag* 465.
(30) *Cap.* XLIII.

sæculo elapso excogitavit ; fuisse a me in *Antifebronio* (31) contritum. Si eo uti voluit, cur ad ea, quibus falsum illud & insulsum ostendi, omnino siluit? Audiat iterum me, ac cooptatam a se de existente Ecclesia *Janseniani* illius Institutoris conjectationem cassam & futilem tandem agnoscat. Existit utique Ecclesia ; at qui ad futurum Concilium provocant, non Ecclesiam existentem appellant, quæ solum dispersa est, sed in Concilium cogendam, quæ non exstante Concilio non exstat. Vinn' videre? Norunt utique appellantes a Constitutione *Unigenitus*, eam a dispersa Ecclesia adcipi probarique. Cur ergo ad Concilium provocant? nisi quia dispersæ Ecclesiæ tribunal extat, non tamen exstat coactæ. Hoc ergo cum illo se commissuros, etsi falso, quum sperent, ac saltem se sua provocatione obtenturos jactent, ut dum celebretur Concilium, impune sentiant, quod libet, dispersam Ecclesiam rident, cogendam postulant. Ipsa quam inijcit *Parlamenti* mentio, id manifestius ostendit. Quid cum Ecclesia Senatum illum *Febronius* confert? Ecclesiam uti oportet cum natione, Senatum cum Concilio, comparet. Tum enim vero se ludere in verbis intelliget. Si enim Senatus non feriaretur solum, sed quo demum tempore habendus esset, ignoraretur, nec fortasse, nisi

(31) L. c. *num.* VIII. *pag.* 385.

si quinquaginta aut centum post annos illius cogendi spes adfulgeret; quis nisi insanus Senatum serio appellaret? At natio, cujus Senatus vicem supplet, existeret. Quid tum? qui ad Senatum provocat, non nationem ipsam dispersam appellat, quæ non extante Senatu una exstat, sed Nationem in Senatu judicantem, quæ sane non exstat, nisi Senatus existat. Quamobrem licet Ecclesia existat, eadem, quæ indicabam, ex appellationibus ad futurum Concilium incommoda, ac mala proficiscentur. Inquirendum adhuc superit, quemadmodum *Zallweinius*, (32) monet, *quid antiquior dicat Ecclesiæ disciplina, quid aliquoties Canones, ad quos ipsi Galli toties provocant, quid solus Ecclesiæ, an expediat pro bono illius admittere tales appellationes, an non inde sequatur contemptus summi Pontificis, an non inde detur occasio ridendi omnes censuras Ecclesiasticas, vilipendendi omnia judicia Pontificis, contemnendi illius decreta; Brevia, Bullas, Constitutiones, protrahendi processus veluti in immensum hodiernis præcipue temporibus, quibus celebratio Concilii generalis si non impossibilis, certe difficillima futura esset.*

IV. Manifesta hæc sunt. *Febronius* tamen instat (33): *Seriem appellationum a Papa ad Concilium omnium Nationum, & ex omni fere ævo, dedit* Febronius Cap. VI. §. 10. Ex

(32) T. IV. pag. 324.

hoc catalogo (qui modico labore duplo auctior reddi posset) juste concluditur, semper, *&* ubique *existimatum fuisse easdem appellationes (secluso abusu) ordini* & *juribus Ecclesiæ esse conformes*. Dele primum ea verba *ex omni fere ævo, semper*: falsa sunt illa atque amplificata. An *ex omni fere ævo* adferri appellationes possunt, quarum seriem *Fridericus* II. ducit anno MCCXXXIX.? Sed hoc mitto. Jureconsultum se *Febronius* fingit. Audiat igitur, quid Jureconsulto *Vigorio*, qui primus easdem appellationes objecerat *Duvallius* reposuerit. *respondeo*, inquit (34), *enumeratas appellationes non esse jura, sed facta, ad quæ non respondet Jurisconsultus, &* quæ *nullam vim habent, nisi quatenus jure fieri constat, quod tamen heic non demonstrat Vigorius, qui cum litibus dijudicandis magnam ætatis partem consumpserit; non potest, opinor, ignorare, litigantes sæpius pro iniustis & frivolis appellationibus ære mulctari*: Eadem *Febronius* sibi dicta habeat: Neque enim mihi vacat de singulis diligentius differere. Actum agerem post ea, quæ in *Antifebronio* (35) animadverti, nec *Febronius* in sua defensione adtingere ausus est (36). Duo tamen addam, quæ sola *Febronium* ad incitas redigent. Ex quo ap-

(34) *l. c.* *pag.* 627.

[35] *n. V. pag.* 378.

(36) ea tamen conferri pervelim cum iis, quæ de istiusmodi appellationibus disputavit Archiepiscopus *Surrentinus*

appellationes a sæculo XIII. invectas non diffitemur, is generale Concilium Pontifice præstantius a tertio decimo jam sæculo habitum fuisse argutatur [37]. Perperam omnino. Nam ante *Pisanum* Concilium a. 1409. veræ appellationes schisma antecesserunt, judiciorum instaurandorum petitiones dicendæ potius sunt, quam veræ aut ex præconcepta Concilii supra *Romanos* Pontifices præstantia derivatæ appellationes. Ad Concilium nempe Reges, aliique provocarunt, sive, inquit *Zallweinius* (38), ut suis caussis melius consulerent, & benigniorem sententiam obtinerent, sive ut judicia Pontificum eliderent. Quare *Fridericus* II. quum se a *Lugdunensi* quoque Concilio damnatum cognovisset, per suum legatum appellavit ad Concilium proxime futurum GENERALIUS. Una *Philippi Pulcri*, ceterorumque ejus temporis *Gallorum* provocatio appellationis nomine designari non iniuria potest; sed quum ea non modo ad generale Concilium interjecta fuerit, sed etiam *ad verum legitimum futurum*

 sum-

nus Philippus Anastasius in opere, cui titulum fecit: *Suprema* Romani *Pontificis Potestas, propugnata*, Beneventi 1723. *lib.* I. *cap. VI. pag.* 225. *seqq.*; cum primis autem adeundus Eminentissimus de *Bissy* in documento Pastorali a. 1728 a pag. 125.

(37) T. II. p. 466. *Sufficit, universaliter notam & receptam fuisse formulam appellationis a Papa ad Concilium, ad hoc ut argui possit & concludi ad majoritatem hujus & respectivam obedientiam illius, per totam Ecclesiam pro vera ac legitima agnitam.*

(38) T. *IV. pag.* 325.

summum Pontificem (*Bonifacium* nempe VIII. verum illi negabant esse Pontificem; nihil ad excellentiorem præ legitimi Pontificis auctoritate Concilii potestatem facit. *Gerso* certe, quem res sub *Philippo* in *Galliis* gestæ latere non poterant, in Tractatu *an liceat in caussis fidei a summo Pontifice appellare, & judicium ejus declinare?* diserte ait [39]: *dixerunt olim ante Concilium generale* Pisanum (a. 1409.) *&* Constantiense, *quod nullo modo licebat appellare ad Concilium, & adlegant jura sua pro se valde, sicut eis videtur, expressa*. Mirum autem esset, *Gersonem* si *Philippi* appellationem veram habuisset a legitimo Pontifice provocationem, generali illa atque infinita loquendi ratione usum fuisse: *dixerunt olim ante Concilium &c.* sed ubi primum Concilii Pontifice præstantioris dogma erupit, appellationes quoque novam veluti rationem induerunt, atque ad forensem formam se se tandem adcommodarunt.

V. Illud quoque observari maxime velim, inanes ad *Febronii* perficienda consilia esse ad generalem Synodum appellationes. Quorsum enim in istiusmodi commendandis appellationibus spectat? Ut scilicet *Romanus* Pontifex, ni *prætensa*, quod ipse ait (40), & *immodica jura sua* dimittat, atque ubi renuat, interim appellatione ad futurum Concilium

(39) *Consid. VIII.*
(40) *T. II. pag.* 542.

cilium eorum usus aut interdicatur, aut certe coerceatur. Verum frustra omnia. " In
„ eo enim, inquit *Thomassinus* (41), sita
„ est tota hallucinatio catholicorum Docto-
„ rum, paucorum adversus plures, novorum
„ adversus veteres (in his paucis, novis-
„ que *Vigorius*, Richerius, *Dupinius*, ac
„ *Febronius*) ipsorummet adversus seipsos
„ intestino dissidio altercantium, quod au-
„ ctoritatem unam indiscretam, & indivi-
„ duam Pontificis, & Episcoporum, Sedis
„ Apostolicæ & Ecclesiæ Catholicæ, Papæ
„ & Concilii, capitis & corporis dissecare,
„ & sibi collidere ausi sint. Ex adverso au-
„ tem id obtinuit a cunabulis Ecclesiæ, id
„ obtinet etiam nunc, & ipsis cernentibus,
„ ac mirantibus obtinet invictissime, ut una
„ illa sit Ecclesiæ Catholicæ nunc per ca-
„ put solum, nunc per corporis concentum
„ cum capite se se exerens, una, inquam,
„ & indivulsa auctoritas. Non alia enim
„ non minor aut major, sed una indiscre-
„ taque residet in Ecclesiæ corpore, & in
„ capite auctoritas ". Quamobrem Concilium, ad quod appellatur, aliud esse non potest quam cujus caput sit ipse Pontifex. Anne vero fieri possit, ut hujusmodi Concilium, quæ *Romanus* Pontifex jura a tot sæculis exercet, *prætensa*, *&* *immodica* declaret, eaque dimittere Pontificem jubeat?

(41) *Diss.* XVIII. *in Syn. Rom. an.*532. *n.* 78.

Ipsi sunt Canones, inquit *Gelasius*(42), *qui appellationes totius Ecclesiæ ad hujus Sedis examen voluere deferri; ab ipsa vero numquam prorsus appellari sanxerunt; ac per hoc illam de tota Ecclesia judicare, ipsam ad nullius commeare judicium, nec de ejus umquam præceperunt judicio judicare, sententiamque illius constituerunt non oportere dissolvi, cujus potius sequenda decreta mandarunt*: utique canones non *Pseudo-Isidoriani*, sed longe antiquissimi, quum a *Gelasio* citentur. Hi ergo primum Canones Concilio infringendi essent: sed quis de Concilio, quod veluti caput Pontifex regat, id suspicetur? Appelletur igitur, inquiet *Febronius*, ad Concilium liberum, cui Pontifex minime præsit; nempe ad Concilium ακεφαλον, ad Concilium, quod cum Ecclesiæ capite collidatur, ad Concilium, quod Ecclesiasticæ communionis juribus adversetur: cui bono? Num tale Concilium ad coercendam *Romani* Pontificis potestatem aptum erit? Vereor equidem, ne inani spe *Febronius* fallatur. Recolat animo, quem exitum habuerit latrocinium *Ephesinum*, quem Concilia *Ariminense*, *Basileense*, & recentius *Pisanum*, quod a capite diffiderent, nec lætiora de suo illo Concilio sibi esse speranda conijciat. Fallitur etiam, si aut Pontificem hoc appellationis genere a suis persequendis juribus deterritum iri, aut Fideles illa, dum a Con-

(42) *Commonit. ad Faustum*.

a Concilio, quod *nuſquam eſt*, *&* *neſcitur quando futurum ſit* (43), definiantur, non agnituros exiſtimat. Diſcat etiam tantum pro appellationibus ſtudium ne ipſis quidem *Gallis* probari poſſe. Licet enim adverſus *Innocentium* XI. *Achilles* de *Harlay* Procurator Regius appellationis libellum emiſerit, *Fevretus* tamen (44) animadvertit, *Gallos*, quum inutilem eſſe atque emortuam ex hoc ipſo capite, quod ad *futurum* Concilium provocet, iſtam appellandi formam pervidiſſent, paullatim ab ea deflexiſſe, atque appellationes *ab abuſu*, ut quæ uti præſens, ita efficacius auxilium eſſent, libentius cooptaſſe. Appellantes autem a Conſtitutione *Unigenitus*, homines ſcilicet orthodoxis inviſos, atque adeo execrabiles non moror.

[43] Verba ſunt *Pii* II. in Bulla *Execrabilis*.
[44] *de l' Abus l.* I. *cap. II. n.* 16. *ſeqq.*

CAPUT V.

Quæ de subtrahenda Romano *Pontifici obedientia pluribus in locis præsertim vero in epistola de hoc ipso argumento scripta* Febronius *ingerit, veluti fallaciarum plena, quinimmo schismatica exploduntur.*

I. MEtam adtigimus, in quam omnia demum studia *Febronius* collineat. Nam quæ hactenus ab eo proposita vidimus instaurandæ, quam perditam putat, libertatis Ecclesiasticæ adminicula, aditum quidem, præsertim si omnia colligantur, schismati pandunt, certos tamen habent fines, quibus si forte contineantur, immensum illud schismatis malum vix parient. Verum *Febronius* in apertum jam tandem schisma erumpit, omnique pudore posito Principes, Episcopos, populos ad subtrahendam *Romano* Pontifici obedientiam commovet. Ac pluribus quidem in locis seditiosus homo tantum facinus suadere non veretur, nusquam tamen tanto nisu, tantaque contentione, uti in prolixa illa, qua defensionis suæ volumen claudit, epistola, *de subtractione obedientiæ* Romano *Pontifici debitæ* (1); quin etiam in ejus fronte (proh! scelus!) illa Apostoli verba (2) inscri-

(1) *T. II. pag. 589. 616.*
[2] II. *Theff. III. 6e*

inscribere veritus non est: *denunciamus vobis Fratres in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut sutrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, & non secundum traditionem, quam adceperunt a nobis*. Tantæ hoc capite audaciæ occurrendum est, tantus compescendus heic furor. Sed antea quæ sit *Febronii* sententia, videamus, cum ne quid sibi nos calumniose adfingere voluisse conqueratur, tum etiam ut disputationis, quam inituri sumus, gravitas atque adeo necessitas intelligatur. „ Quotiescumque, inquit ille (3), „ constat de manifesta incompetentia, aut „ injustitia mandati, & rescripti, sive illa „ oriatur *ex errore facti*, sive *juris*, sive *ex* „ *inordinato adfectu* ad commoda & præcel„ lentiam Papalis Curiæ . . . remedium om„ nium fere gravissimum est *subtractio obe*„ *dientiæ* ". Verum hanc *Febronius* non statim vult *absolutam* esse, quæ *omne commercium cum* Romana *Curia suspendat*; satis erit (4), *si inhibeatur omnis ad* Romanam *Curiam recursus pro quibusvis gratiis obtinendis, uti & quæcumque ad eamdem transmissio pecuniarum*. Immo " dantur (5) & *partiales* „ subtractiones, quæ non tam ex novis, quam „ a multo jam tempore perdurantibus par„ ticularibus gravaminibus oriuntur. Etenim quæ-

(3) T. II. *pag.* 593.
(4) *ibi pag.* 895.
(5) *ibi pag.* 601.

„ quævis natio, quivis Princeps semper po„ test se subtrahere injustis Romanæ Curiæ „ vexationibus, quæ nullo temporis lapsu „ palliari possunt. Tales omni jure dici „ possunt graves illæ pecuniarum exactiones, „ quæ a *Romana* Dataria pro collatione be„ neficiorum, pro dispensationibus, aliisque „ gratiis exiguntur.... Quod si vero (6) „ Papa ab iisdem desistere, & moderatæ „ taxæ vacationum officialium suæ Cu„ riæ adquiescere recusaret, sicque consue„ tas bullas, brevia, aut litteras expedire „ nollet, possent Episcopi, aliique Ordina„ rii, propter inde nascentem necessitatem „ arctatis legitime providendo, elargiri om„ nes gratias, dispensationes ac beneficia, „ quæ sibi Pontifices noviori jure reserva„ runt". Hujusmodi est etiam *subtractio juris confirmandi Episcopos* (7), *jus* quoque *appellationum*, & cetera humani juris sive ea consensu tacito, sive expresso pacto Romanæ Sedi adiecta fuerint (8). Ac generatim „ si de legitimo remedio (9) queratur „ adversus injustas negationes, in his & si„ milibus exorbitantibus propositionibus fun„ datas, respondebimus, eis occurrendum „ esse *per temporarias aut etiam perpetuas subtra-*

(6) *ibi pag.* 602.
(7) *ibi pag.* 601.
(8) T. I. *cap.* IX. §. *IV. n.* 6. *pag.* 717.
(9) T. II. *pag.* 605.

„ *tractiones illius juris, de quo agitur*. Tales
„ autem prohibitiones, inquit, & negatio-
„ nes (10) . . . . non impediunt, quomi-
„ nus Papa agnoſcatur tamquam *Caput Ec-*
„ *clesiæ*, noſque diſpoſiti ſimus ad ei qua
„ tali exhibendum omne obſequium, præ-
„ ſtandamque obedientiam, quam *ab omni-*
„ *bus* fidelibus tamquam pater communis
„ jure exigere valet. Hoc operabitur talis
„ obedientiæ ſubtractio, ut aut pro futuro
„ neget, aut ſaltem ſuſpendat uſum & e-
„ xercitium certorum jurium, in quorum
„ poſſeſſione ſummi Pontifices non niſi a
„ paucis ſæculis exiſtunt, quæque Religio-
„ ni & puriori diſciplinæ, ſi non officiunt,
„ ſaltem nihil proſunt. Quare Princeps,
„ dum juſta ex cauſſa Papæ talem negatio-
„ nem obedientiæ denunciat, ei nihilomi-
„ nus declarabit, quod ſe ab ejuſdem &
„ Sanctæ Sedis communione non ſeparet;
„ quod in *Rom*. Pontifice ſucceſſorem divi
„ *Petri* & primum Eccleſiæ Epiſcopum re-
„ vereatur; quod in eo numquam non ob-
„ ſervaturus ſit Primatum, quem Dominus
„ noſter Jeſus Chriſtus *Petro* contulit, qui-
„ que ab hoc ad ejus ſucceſſores tranſiit;
„ quod denique ei, quidcumque demum e-
„ venerit, in vinculo caritatis conſtanter
„ adhæſurus ſit. Sic perſtabit ſuum *Petro*
pri-

(10) *ibid. pag.* 595.

„ privilegium . . . . Quod si Pontifex (11)
„ hostilem animum publice indueret [uti
„ fieret in aperto bello] censerem , *quod*
„ *hæc hostilitas duraret*, omnia in eo statu
„ reposita censeri , quo forent Papa mortuo
„ aut captivo . . . . Quod autem tales ru-
„ pturæ (12) non eveniant sine quadam pu-
„ blica commotione , haud ægre judicabi-
„ tur. His in circumstantiis habent Ultra-
„ montani suos undique emissarios, ad præ-
„ veniendum populos in sui gratiam, subin-
„ de etiam ad eorum animos a suo Princi-
„ pe alienandos . Illis itaque ora præclu-
„ denda sunt , & sollicite curandum , ne
„ per sinistras insinuationes subditorum ani-
„ mos in transversum , forte etiam in re-
„ bellionem deducant , sive genuinas resti-
„ tuendæ pristinæ & laudabilis disciplinæ
„ caussas celando, sive falsas suggerendo . .
„ . . . Ut Principi adversus *Romanam* Cu-
„ riam procedendi ratio, in sacris Canoni-
„ bus fundata, omni scandalo , etiam pha-
„ risaico, vacet, juvabit subinde Universi-
„ tates consuli , harumque responsa in pu-
„ blicum edi."

II. Horret animus, dum ab Auctore, qui se Catholicum vocat, immo & ad conjungendos cum Catholica Ecclesia Protestantes se adlaborare prædicat , scripta ea recolit , quæ

(11) *ibid. pag.* 596.
[12] *ibid. pag.* 598.

quæ a Schiſmaticorum procaciſſimo ſi prodiiſſent, ferenda vix eſſent. Sed jam ipſam horum confutationem adgrediamur, a *ſubtractionibus obedientiæ* quas *partiales* adverſarius appellat, initio ducto. *Romano* Pontifici injuſta præcipienti parendum non eſſet, obedientiam vero injuſtis mandatis urgenti etiam reſiſtenſtum maxima conſenſione docent Theologi & Canoniſtæ ex iis ipſis, qui Pontificiam auctoritatem ſtrenue propugnarunt. In his Cardinalis *Jacobatius* (13), Cardinalis item *Turrecremata* (14), *Bellarminus*, aliique, quos in *Antifebronio* indicatos habes (15). Verum ut id abſque ſchiſmatis nota fiat, multa animadvertenda ſunt, curandaque, quæ *Febronius* non ſolum non adtigit, ſed etiam excluſit. Primo igitur in cauſſam inquirendum cur obedientia *Romano* Pontifici denegetur. Fieri enim poteſt, ut aliquis Princeps *Romam* exempli gratia pecunias ex Regno ſuo deportari vetet quod cum Pontifice uti Principe bellum gerat. Huc ſpectat, quod ipſe *Febronius* indicat (16) his verbis: Ludovicus XI: *per litteras ſuas Patentes de* 16. *Aug.* 1478. *quemlibet ad* Romanam *Curiam recurſum*, *&* *pecuniarum ad eamdem tranſmiſſionem iterum interdixit*, *ex quo*

Papa

[13] *De Concil. lib. VIII. artic. III.*

(14) *Summ. Eccleſ. lib.* II. *cap.* 106.

(15) T. I. *Introduct. Cap.* III. *n.* I. *pag.* XLI. *&* T. II. *lib.* IV. *cap.* 1. *n.* 14. *pag.* 316. *ſeq.*

(16) T. II. *pag.* 394.

Papa adversus Medicæos & Venetos Regis fœderatos, arma sumpsisset. Similem inhibitionem die 16. *Augusti an.* 1510. *publicari fecit* Ludovicus *XII. postquam* Julius *Papa II. ei bellum declarasset*. Quum enim, (ut *Henricus* II. ajebat, quum & ipse ob bellum contra *Octavium Farnesium* sociosque *Gallos* a *Julio* III. indictum gravissimis pœnis constitutis a. MDLI. vetuisset ne sua pecunia *Romam* deferretur) rerum omnium, ac præcipue belli nervus in pecunia consistat, immanis futurum hoc dementiæ, si suis suorumque viribus hostium vires sustentaret. Tunc enim vero nihil esset, unde Schismaticus is Princeps diceretur. Nam quemadmodum *Cajetanus* tradit (17), *nolle pertinaciter obedire summo Prntifici non est schisma, sed nolle subesse sibi* UT CAPITI TOTIUS ECCLESIÆ *est schisma*. Porro Princeps, qui belli caussa edicit, ne ex sua ditione ad *Romanum* Pontificem pecuniæ deferantur, non illum ut caput totius Ecclesiæ spectat, sed veluti hostem. Verumtamen aliter constituendum, si sublatæ obedientiæ caussa ex ipsa rei præceptæ jurisque Pontificii natura enascatur.

III. Atque in hanc quidem præcipue animum intendamus oportet, ne schismati occasio præbeatur. Monet *Febronius* (18), *Papæ concedi minime posse, aut debere, ut propter*

(17) *in* 2. 2. D. Th. *q.* 39. *artic.* 2.
(18) *T. II. pag.* 604.

pter opiniones suæ Curiæ proprias ac singulares, seu propter prætensiones nondum eliquatas, cuiquam justitiam bullarum neget, protrahatve; monet (19), Romanæ Curiæ *conservationem illius auctoritatis, quam sibi quibuslibet modis in Ecclesia Occidentali paravit, & de cujus minutione, & subtractione inpræsentiarum agimus, multo magis cordi esse, quam propagationem veræ fidei, & Ecclesiasticæ disciplinæ puritatem. Ceterum audax est eadem Curia & præsumptuosa. Igitur fortiter ei resistendum & constanter,* monet (20), *aut pro futuro negandum, aut saltem suspendendum usum & exercitium certorum jurium,* in quorum *possessione summi Pontifices nonnisi a paucis sæculis existunt, quæque Religioni & puriori disciplinæ, si non officiunt, saltem nihil prosunt.* Verum quid si quæ ipsi sunt *opiniones Curiæ propriæ singulares, prætensiones nondum eliquatæ, conservatio auctoritatis* QUIBUSLIBET MODIS *in Occidentali Ecclesia paratæ,* jura denique, *in quorum possessione Summi Pontifices nonnisi a paucis sæculis existunt,* quid inquam, si certa sint jura divini Primatus ab ipso Primatu sine piaculo non disjungenda? Nonne his *Romanæ* Curiæ *prætensionibus* adcenset ipse (21) collationem Beneficiorum, confirmationem Electionum, jus appellationum? Atqui quid his

(19) *ibid. pag.* 614.
(20) *ibid. pag.* 595.
[21] T. *1. pag.* 717.

his juribus Primatui ex divina institutione, Ecclesiæque consensu magis adfixum, ut in superioribus dissertationibus luculentissime comprobavimus (22)? Quonam ergo pacto qui

(22) Unum tamen heic non omittam quod ad confirmandarum Electionum jus pertinet. „Quum circa medium „ sæculi proxime elapsi, inquit *Febronius* (*T.* II. *pag.*605.) „ domus *Bragantina* jugum *Hispaniarum* excussisset, Cu„ ria Romana Episcopis a novo *Portugalliæ* Rege *Johanne* „ IV. nominatis provisiones, seu confirmationis bullas per „ continuos decem annos recusare perrexit; inde contigit, „ ut vacantibus in eodem regno fere omnibus sedibus Epi„ scopalibus, unus tantum in illo remaneret Episcopus. „ Hoc factum improbaverunt non solum regni *Portugalliæ* „ Univetsitates omnes, sed etiam ea de re tunc consultus „ Cleri *Gallicani* conventus anni 1650. Illud autem reme„ dium, si diutius *Roma* in denegando perstitisset, jure „ proditum tunc temporis fuisse testantur Acta publica, „ ut per canonice factas Electiones vacantibus Ecclesiis „ provideri Rex curaret, Electique sacrarentur per Epi„ scopos aliunde quæsitos, absque *Romani* Pontificis con„ firmatione. Vid. Acta Cleri *Gallicani* ann. 1650. & 1651. Ego vero *Febronio* auctor sum, ut librum consulat duobus post annis ann. nempe 1653. *Parisiis* editum hoc titulo: *Balatus ovium* atque a tribus *Lusitanici* Regni Ordinibus *Innocentio* X. oblatum. Referuntur in eo Academiarum Catholicarum ea de re quinque consilia ad *Febronii* sententiam satis adcommodata. Verum quantum ab illis amplectendis addictissima semper *Romanæ* Sede *Lusitania* abfuit! En *Lusitaniæ protestationem*, cujus memoriam nulla umquam temporum injuria delebit, splendorem nullæ *Febronii* tenebræ obfuscabunt. Extat illa indicati operis pag. 245. „ Fatetur *Lusitania* non aliunde Ecclesiis suis reme„ dium esse petendum, nisi a divina suprema numinis „ providentia. Certum enim illud, esse summum Pontifi„ ficem *Romanum* Caput Ecclesiæ & Christi Vicarium es„ se, in quo fons & caput totius potestatis & jurisdictio„ nis Ecclesiasticæ situm est; quam immediate a Christo „ adceperit, ut ab eo in omnes alios inferiores Prælatos „ derivaretur, tanta subordinatione, ut possit pro suo „ arbitrio contrahere, augere minuere, revocare; quin „ alte-

qui hæc Pontifici denegarit poterit, quemadmodum *Febronius* suadet, *ei nihilominus declarare, quod in Rom. Pontifice successorem divi* Petri *& primum Ecclesiæ Episcopum reve-*

„ alterius Principis sæcularis auctoritatem timeat, revereaturve; immo & ipsos compescere & frænare possit, si „ audeant regimen spirituale interturbare, aut evertere; „ nec enim ad eos quidquam spiritualis potestatis pertinet, „ nisi quod Ecclesias possunt ac debent tueri, & conservare. Quin dubitari minime potest etsi varii eligendi „ Episcopos variis temporibus modi in Ecclesiasticis historiis reperiantur; Eos omnes & consensu saltem tacito „ & permissivo Pontificum fuisse, qui eos vel adprobabant, „ vel permittebant, vel tolerabant, quod intelligerent, id „ tunc statui Ecclesiæ convenire. Constat item, tempori- „ bus illis Ecclesiæ primitivæ hanc potestatem Pontificis „ propriam fuisse, a quo tamen permissa populis, & Clero pariter, postea Clericis, populi tantum consensu requisito; & quamquam procedente tempore, aliqui se „ Principes in has electiones intruserint, vel concessione „ Pontificum, uti Reges *Galliæ*, *Castellæ*, *Portugalliæ*, „ vel proprio arbitrio, & citra Pontificis licentiam, numquam jus illud sibi adserere recte poterant. Idcirco nascentis Ecclesiæ principio illud iis Apostoli, & Papæ „ ademerunt, & contravenientes pœnis Ecclesiasticis acerbe punierunt, donec illo prorsus abstinuerunt, & ex „ integro sibi Pontifices vindicarunt: qui ademptum Principibus, Clero & Populo Ecclesiarum concesserunt. „ Deinde capitula ex eorumdem consensu Pontificum habuerunt usque ad *Bonifacii* VIII. & *Clementis* V. tempora, qui sibi reservare eam potestatem cœperunt certis eam eventis vindicantes. Donec *Innocentius* IV. ex „ regula Cancellariæ sibi ac successoribus eligendi potestatem omnino adjudicavit. Unde manifeste liquet, hujusmodi jus creandi & consecrandi Episcopos summorum „ semper Pontificum fuisse, ac in illis, & ab illis exstitisse; quamvis autem post illam regulam Cancellariæ in „ multis adhuc Regibus ea facultas nominandi ac præsentandi Episcopos permansisset, vel ex privilegio, vel ex „ permissione, semper tamen hujusmodi præsentatio & nominatio pendens & subordinata Pontificibus fuit, qui

„ eam

veatur; quod in eo numquam non observaturus sit Primatum, quem Dominus noster Jesus Christus Petro *contulit, quique ab hoc ad ejus successores transiit?* (23) An Primatum agnoscat *Petro* a Jesu Christo collatum, qui jura necessario cum Primatu connexa detrectet, atque illa de medio tollere studeat? Qui igitur id faciat, quum subesse *Romano* Pontifici in iis nolit, quæ ut Primas, caputque totius Ecclesiæ sibi jure vindicat, schismaticus sit, oportet.

IV. At quid si in illis ipsis juribus exercendis fines a Christo præstitutos Pontifex præ-

„ eam possunt admittere, vel tollere, ac perinde nisi Pontifex Episcopos a Regibus præsentatos probet, & confirmet, ac expeditis ut volet diplomatis ac bullis declaret, aut roboret, nulla ratione possunt a solis Principibus sustineri, nec a solo Clero & populo consecrari, & confirmari. Adparet item, potestatem illam Capitulis collatam eligendi & creandi Episcopos, exstinctam prorsus illa reservatione Cancellarianæ regulæ fuisse. Itaque creatio Episcoporum, qui a Regibus nominantur, & proponuntur, *confirmatio* simpliciter appellari nequit; hæc enim olim cadebat super electionem illam, quæ desiit ob Cancellariæ regulam. Tandem constat, potestatem interdum concessam, antiquis temporibus, Patriarchis, Metropolitanis, Conciliis, Capitulis, ad creandos vel confirmandos Episcopos, hodie nullam, & funditus periisse, quum ex consensu summi Pontificis omnino penderet. At vero hodie iste consensus revocatus est, & reservatio facta a Pontifice omnem ad eum jurisdictionem reduxit, atque adeo nulla nisi in eo potestas creandi & confirmandi Episcopos invenitur a quo necesse est, illam ceteri mutuentur. Quum igitur adlata hactenus doctrina vera sit, rogat *Lusitania* &c. „ De *Lusitania* quæso *Febronius* deinceps sileat.

(23) T. II. *pag.* 596.

prætergrediatur, aliaque sibi adroget, quæ injusta sunt, & veterem disciplinam evertunt? Primum ajo, cum *Victoria* (24): „ non „ spectat ad subditos determinare, aut examinare, quid possit Papa, aut quid non „ possit, & quomodo teneatur parere, vel „ non. Probatur, quia Sacrilegium est disputare de potentia Principis, & præcipue Papæ 17. *quæstion.* 4. §. *committitur* „ *& seq.* Secundo, quia hoc ipsum determinare quæ sit potestas spiritualis alicujus „ est jurisdictio, & est pars gubernationis, „ quæ non spectat ad subditos, saltem erga „ superiores; ergo hoc non convenit illis. „ Tertio, quia profecto hoc esset in turbationem & dissolutionem Ecclesiasticæ „ hierarchiæ, & auctoritatis, si quilibet „ posset dicere, *Papa non potest*: & hoc modo eximeret se a mandatis Papæ, & esset „ manifestum nutrimentum inobedientiæ, & „ Schismatum, & hæresum. Immo hinc „ natæ sunt hæreses, ut ait *Cyprianus*, quod „ Sacerdoti Dei, vel Papæ non obeditur, „ sed quilibet audet dicere quod Papa male facit, & quod non potest facere: & „ ideo etiamsi Papa erraret, melius esset, „ ut in omnibus illi pareatur, quam per „ hoc, quod unus habeat licentiam non „ parendi Papæ in uno casu forsan rationabili, dare occasionem, ut alii non pa-

 „ reant

(24) *Relect. IV. de pot. Papæ & Conc. prop.* 16.

„ reant etiam in justis, & honestis,„ Ajo deinde, in dubiis legitimo Pontifici parendum esse, uti omnes consentiunt. *Guigo Viennensis* Archiepiscopus, & Apostolicæ Sedis Legatus coacto apud suam Metropolim Provinciali Concilio, cui intererant S. *Hugo Gratianopolitanus*, & S. *Godefridus Ambianensis* Episcopi privilegium de investituris a *Paschali* II. per vim licet extortum a. MCXII. rescidit, datisque ad Pontificem litteris decretorum suorum confirmationem omnium nomine petiit, addita comminatione: *si quod minime credimus, aliam viam adgredi cœperitis, & nostræ paternitatis adsertiones roborare nolueritis; propitius sit nobis Deus, quia nos a vestra obedientia repelletis.* Verum *Natalis Alexander* (25), Episcopos illos *in eo peccasse* non dubitat, *quod* Romano *Pontifici minas intentarint, se ab ejus* OBEDIENTIA *recessuros, nisi statuta confirmaret: quod*, inquit PESSIMI *sane exempli est*. Qua in re *Natalis Alexander* sibi consentientem, atque adeo ducem habuit *Carnotensem Ivonem* illorum temporum æqualem, qui ad *Henricum* Abbatem ea de re ita scripsit (26): „ Quia „ verenda patris debemus potius velare quam „ nudare; familiaribus & caritatem redo„ lentibus litteris admonendus mihi videtur „ ut se judicet, aut factum suum retractet.

„ Quod

[25] *Diss.* IV. *in Sæc.* XII. *artic.* 12.
(26) *Ep.* CCXXXIII.

„ Quod si fecerit, referamus Deo gratias",
„ ac gaudeat nobiscum omnis Ecclesia, quæ
„ graviter languet, dum caput ejus laborat
„ tanta molestia. Si autem in hoc languo-
„ re insanabiliter ægrotaverit, NON EST NO-
„ STRUM JUDICARE DE SUMMO PONTIFICE. Ha-
„ bemus enim Evangelicam sententiam, quæ
„ securos hos (al. nos) facit: *Super Ca-*
„ *thedram* Moysi *sederunt scribæ & Pharisæi.*
Quæ dicunt, servate & facite: secundum vero
„ *opera eorum nolite facere*. Uult enim hæc
„ sententia præcepta præsidentium ad cathe-
„ dram pertinentia obedienter impleri(etiam-
„ si tales sint, quales erant Pharisæi) non
„ eos factiosa conspiratione a suis sedibus
„ removeri. Si vero ea præcipua, quæ sint
„ contra doctrinam Evangelicam & Apo-
„ stolicam, ibi non esse eis obediendum
„ exemplo docemur *Paulli* Apostoli, qui
„ *Petro* sibi prælato non recte incedenti ad
„ veritatem Evangelii in faciem restitit,
„ non tamen eum abjecit. „ Agebatur ta-
men de privilegio, quod plerique simoniæ
incusabant. Quid ergo dixisset Ivo de man-
datis, quæ maxima auctoritate, Ecclesiarum
confessione, longo sæculorum usu nituntur?

V. Fac nunc de injustitia & abusu liqui-
do constare. Principibus tamen ante Eccle-
siæ judicium ejusmodi mandatis resistere non
licebit. *Victoria* in his saltem, quæ ad uni-
versalem Ecclesiæ statum spectant, gene-

ralis Concilii decretum postulat: tum ait (27): "facta tali declaratione, & decreto Con„cilii, si Papa contrarium mandaret, pos„sent vel Episcopi, vel Concilium provin„ciale per se resistere tali mandato, vel eti„am implorare Principes, ut auctoritate eo„rum resisterent summo Pontifici, impedien„do exequutionem mandatorum ejus." Immo " non solum liceret, inquit, non „parere talibus mandatis, sed etiam facto „& vi, si opus esset, resistere illis, & im„pedire armis exequutionem illorum man„datorum: & maxime intercedente publi„ca auctoritate, ut principis, & compre„hendere, & punire exequutores talium „mandatorum; semper tamen servato mo„deramine inculpatæ tutelæ, non exceden„do reverentiam, nec negando aliquo pa„cto auctoritatem illius, sed solum adle„gando, quod hoc est injustum, & in de„trimento Ecclesiæ". Quæro nunc ex *Febronio*, num jurium, quæ *Pseudo-Isidorianæ* disciplinæ ab eo tribuuntur, post ea, quæ in eorum defensionem hoc opere proposuimus, iniquitas & abusus pateat omnibus? Quæro an aliquod generale Concilium eam disciplinam improbarit, ac Pontifici ejus servandæ facultatem ademerit? Quæro quid si potius *Tridentinum* Concilium eam confirmarit, sublatis Pontifice adsentien-

(27) *l. c. prop.* 20.

tiente, atque adeo urgente, quibusdam, quæ cupiditas hominum invexerat, vitiis? Vocem illam nunc exerat seditionis plenam, subtractæ obedientiæ *medio rite compelli Aulicos redire ad sua officia, atque ad auferendum gravamina, quæ si non hostili, saltem ambitioso animo, liberis Ecclesiis intulerunt* (28]). Tantam audaciam repellam, dicamque non modo eo uti non licere, sed schismaticum præterea fore, qui illo uteretur. Quum enim isthæc obedientiæ subtractio eo spectet, ut aut *pro futuro negent* Principes, *aut saltem suspendant usum & exercitium certorum Jurium, in quorum possessione summi Pontifices nonnisi a paucis*, ut ipse ait, *sæculis existunt* (29), non singularia facta & abusus ea obedientiæ negatio petit, sed ipsa *Romanorum* Pontificum jura, quæ & a remotioribus, quam ipse putat, sæculis revera exercuerunt, vel certe si Ecclesiæ bonum id antea postulasset, exercere pro suprema ipsorum auctoritate semper potuissent; & ubi illis ab Ecclesiæ consensu ea adcessissent, nefas est, ab ea revocari, multoque magis per vim, ac Principum edicta. Itaque qui *Romanis* Præsulibus ea de caussa resisteret, ut coacti juribus suis cederent, peccaret utique primum injusta alienorum jurium invasione; deinde Primatui, ad quem illa referri

(28) T. I. *cap.* IX. §. *IV. n.* 6. *pag.* 717.
(29) T. II. *pag.* 595.

ferri par est, sese subducere schismaticorum more adgrederetur. At exempla Febronius profert, *queis Catholici Reges & boni Principes* (30) *eo* subtractæ obedientiæ remedio *usi fuere* (31). Meminerit tamen (quod sæpius monui), ex factis, nisi perpetua quadam atque uniformi serie, aliisque circumstantiis juventur, perperam jus comprobari. Nego deinde factis, quæ ex recentiorum sæculorum annalibus promit, id statui, quod ipse præcipue spectat, non enim plerique, saltem in casibus, qui ibi indicantur, Principes jura ipsa Pontificum adorti sunt, neque eos ad se illis abdicandos cogere voluerunt, sed vim, quam peculiari aliquo *Romani* Pontificis mandato sibi suisque illatam, aliorum fere suasu, consiliis, ac machinationibus, opinabantur, vi propulsare se posse existimarunt. His igitur exemplis obedientiæ negationem, quæ inani quodam veteris disciplinæ restituendæ obtentu Pontificia jura molia-

(30) *Febronius* se *Catholicorum* Regum exempla prolaturum spondet; quid ergo deinde narrat (*ibid. p.* 595.) *Variis Parlamentorum Arrestis de die* 24. *Julii* 13. & 27. *Augusti*, *nec non* 30. *Sept. an.* 1591. *quæ referuntur* cit. cap. 20. Libert. Eccles. Gall. *inhibitum fuisse, omnem ad* Romanam *Curiam recursum pro quibusvis gratiis obtinendis, uti & quæcumque ad eamdem transmissio pecuniarum?* Num quo tempore ea Senatus *Henrico* IV. addictissimi decreta prodibant, *Catholicus* erat *Henricus* IV. qui solum a. 1593. mense Majo de Catholicæ Ecclesiæ dogmatibus edoceri petiit, ac 25. Julii solemnem demum nostræ Fidei professionem emisit?

(31) *T. II. pag.* 593.

moliatur evertere, frustra *Febronius* se confirmaturum sperat.

VI. Quid autem de *plenaria* ab obedientia Pontificis defectione, ad quam *Febronius* tandem nos adducere studet? " Equidem,
„ inquit ille (32), diversæ sententiæ viden-
„ tur fuisse Patres Concilii *Turonensis*, anno
„ 1510. adversus *Julium* Pontificem in *Gal-*
„ *lia* celebrati, apud Harduinum *T. IX. col.*
„ 1557. ubi ad quæstionem a Rege propo-
„ sitam: *An ob Pontificis odium notorium,*
„ *& adgressionem injustam, liceat Principi se*
„ *subtrahere ab obedientia hujusmodi Pontificis,*
„ *adtento etiam, quod Pontifex concitavit alios*
„ *quosdam Principes & Communitates, immo*
„ *& tentavit cogere ad invadendas terras &*
„ *dominia ejusdem Principis, qui potius bene-*
„ *volentia Sedis Apostolicæ dignus fuit?* Con-
„ clusum per Concilium, Principem ab o-
„ bedientia Papæ se subducere ac subtrahe-
„ re: non tamen *in totum & indistincte*,
„ sed pro tuitione tantum ac defensione ju-
„ rium suorum temporalium ". Ipse tamen *Turonensibus* Patribus, quos tamen plerique Regis timore fractos in ea, quæ ediderunt, decreta consensisse tradunt (33), multo sapientior continenter addit: *Verius omnis cum eo correspondentia, omne commercium ruptum* cen-

(32) T. II. pag. 597.
(33) Vide Spondanum ad eum annum num. 8.

censetur. Heu! *Verius?* Paullo antea (34) dum de *partialibus*, quas vocat, *subtractionibus obedientiæ* loqueretur, dixerat, illis *Papæ integrum relinqui exercitium jurium Primatus ei* DIVINITUS *adtributum*; dum ergo *omnem cum eo correspondentiam*, *omne commercium rumpi* nunc suadet, *Papæ exercitium jurium* quoque *Primatus* ei DIVINITUS *adtributorum* auferendum esse contendit. Vult igitur, eo rem deduci, ut Ecclesia a Pontifice etiam ut *Capite suo* deficiat. En schisma. At enim *omnia in eo statu reponi* contendit (35), *quo forent* Papa *mortuo*, *aut captivo*: ubi autem heic schisma? Non heic certe schisma, ubi voluntaria non est omnis cum *Romano* Pontifice commercii intermissio: ibi vero quis schisma non videat, ubi quis sua sponte a *Romano* Præsule tanquam Ecclesiæ capite se prorsus sejungit? eamque potissimum ob caussam, ut si redintegranda communio sit, antea Pontifex sua in membra Capitis jura missa faciat? Atqui exempla non desunt, quibus *Febronii* ausus sustentetur. " Talem
" inquit, [36], rupturam plenariam refert
" *Arnoldus Lubecensis Hist. lib. III. Cap.* 7.
" inter *Fridericum* I. Imp. & *Urbanum* Pa-
" pam: Fridericus *Imp.* inquit, *videns* Ur-
" bani III. *obstinatum erga se animum*, *clausit*

(34) T. *II. pag.* 596.
(35) *Ibid.*
(36) T. *II. pag.* 567.

„ *sit omnes vias Alpium, & omnium circum-*
„ *quaque Regionum, ut nemo pro quolibet ne-*
„ *gocio adire posset Sedem Apostolicam*. Sic
„ nulli relationi ad *Romanam* Curiam reli-
„ ctus locus . . . Quum anno 1527. *Caro-*
„ *lus* V. Imp. Papam *Clementem* VII. *Romæ*
„ captivum teneret, *Ludovicus* XII. *Galliæ*,
„ & *Henricus* VIII. *Angliæ* Reges inter se
„ convenerunt de non admittendis a dicto
„ Pontifice mandatis quoad usque ejus de-
„ tentio duraret ". O inconsideratum sui-
que plane immemorem instituti Scriptorem! Promiserat antea, se exemplis acturum, quæ *Catholici Reges* & *boni Principes* edidere. Numquid his Principibus, nisi pudorem omnino abjecerit, *Fridericum* adnumerabit? Cur ergo non etiam *Henricum* illum *Angliæ* Regem in medium adtulit, qui similia adversus *Alexandrum* III. molitus est? Sed ut omnes intelligant, quanta impietate *Fridericus* fuerit, ea tantum recolant, quæ de hac *Friderici* cum *Urbano* III. contentione *Spondanus* ex ipso *Arnoldo Lubecensi* descripsit (37). " Pontifex ut zelator pro de-
„ fensione S. R. E. constanter agens, nec
„ terreni imperii metuens Principatum, quæ
„ sui juris erant, intrepidus requireret. Ar-
„ guebat enim præcipue de tribus Impera-
„ torem, videlicet de Patrimonio Comitis-
„ sæ *Mathildis*, quod ab eo injuste detine-
„ ri

(37) *ad ann.* 1186. 2. 1.

„ ri conquerebatur; deinde de exuviis Epi„ ſcoporum morientium, quas idem inique „ rapiebat; poſtremo de ſtipendiis Abbatiſ„ ſarum, dum videlicet plurimas expellens „ ſub prætextu depravatæ earum vitæ, mi„ nime alias in illarum locum ſufficiebat, „ ſed proventus ſibi uſurpabat. Etſi vero „ has Pontificis reprehenſiones non libenter „ Imperator audiret, patienter tamen ſuſti„ nebat, quia de coronatione filii ſui *Hen„ rici* in Imperatorem inſtanter agebat. Qu„ um autem Pontifex, prædeceſſoris ſui „ *Lucii* exemplum ſequutus, omnino recu„ ſaſſet filium promovere, niſi prius pater „ ſe abdicaret; ſed & *Volcmarum* canonice „ electum *Trevirenſem* Archiepiſcopum, con„ tra ejuſdem Imperatoris voluntatem con„ ſecraſſet: tunc demum excandeſcente Im„ peratore, manifeſtiſſima inter eos facta „ eſt diſciſſio". Hæccine exempla ſunt, quæ Principibus noſtris, ut prolapſam diſciplinam inſtaurent, *Febronius* ob oculos ponit? Num ætatis noſtræ Principes eos eſſe putat, quos *Lutherus* indicabat, dum diceret (38): *Noſtri Principes emendationem Eccleſiarum inſtituunt, ſed eo prætextu ſpoliant, rapiunt, expilant Eccleſias, adipemque Monaſteriorum & Collegiorum diripiunt ipſi*, ut illis

[38] *Comm.* in Gen. *cap.* 45. T. VI. *Lat. Witt. Fol.* 617.

lis istiusmodi exempla proponantur? Heic enimvero adversario irascerer, nisi alterum illud *Ludovici* XII. & *Henrici* VIII. exemplum cachinnos commoveret. Ea sane *Ludovicus*, & *Henricus* pacti sunt, quæ *Febronius* refert; at cur? Ut *Caroli* V. qui *Clementem* VII. in *Hadrianæa* arce captivum detinebat, conatibus obsisterent, sibique, & Pontifici consulerent; Pontifici quidem, ut hac conventione excitatus Imperator de eo liberando citius cogitaret; sibi vero, ne forte quid ipsorum juribus adversum, *Clemens* a *Carolo* coactus suo Chirographo munita in lucem emitteret. Diserta sunt initæ duos inter Reges pactionis verba (39): „ Item quum non conveniret, ut aliquem „ effectum habeat metu coacta potestas, & „ ad aliorum libidinem per vim & inju„ riam expressa auctoritas, ad alterius dam„ num, & detrimentum prolata . . : pa„ ciscuntur . . . quod quæcumque decreta, „ mandata, sive sententiæ, bullæ . . . . „ processerint, aut emanaverint a summo „ Pontifice DURANTE ET MANENTE CA„ PTIVITATE SUA, unde . . . . damnum „ aut gravamen alteri Principum prædicto„ rum, suis Regnis aut subditis subsequi, „ provenire, aut contingere possit . . . . „ neque ipsi parebunt, aut obedient eisdem . . . . de

(39) *apud.* Pith. *Preuves des libertez. de l'Eglise Gallic.* T. II. *edit.* 1651. *in fol. p.* 404. *seq.*

„ . . . . de prædictis AD ADCELERANDAM „ SUMMI PONTIFICIS LIBERATIONEM „ convenientes". Tum suum Locumtenentem omnibus facultatibus muniunt, *super prædictis*, & aliis quibuscumque STATUM SEDIS APOSTOLICÆ, ET PRISTINAM DIGNITATEM *ejusdem veteri more & instituto conservandam, & innovationem quamcumque ea in re* PER CÆSAREM *fiendam resistendam, & impediendam concernentibus*. Aptum certe exemplum, quo Principes ad coercendam Pontificis majestatem, atque omnimodam ei denegandam obedientiam scilicet ad schisma incitentur?

VII. Negat tamen *Febronius* schisma hinc exoriturum. " Imprimis, inquit (40), non „ inducetur tale schisma ex parte *Episco-* „ *porum*; hi sua recipientes *Romano* Ponti- „ fici citra difficultatem relinquent, quæ „ ad Primatum proprie spectant. Sed nec „ ex parte *Principum*: qui unum hoc vo- „ lunt, ne Papa se immisceat temporalibus „ Regnorum, & ut servet Canones, quo- „ rum ipsi custodes constituti sunt. Nihil „ ergo his in circumstantiis superest, quam „ ut (quod absit) ipse Papa faceret schi- „ sma". Nempe ut in superiore opere di- xerat (41): " si (quod Deus avertat) fiat „ scissio in Ecclesia, & quæratur, num ea „ se

(40) T. II. pag. 148.
[41] T. I. Cap. IX. §. 7. n. 5. pag. 732.

„ se teneat ex parte Papæ, an ex parte „ Episcoporum, recurrendum erit ad prin„ cipia & exempla, quæ Patres Concilii „ *Basileensis* proposuerunt, & opposuerunt „ *Eugenio* Papæ, Concilium ob metum re„ formationis dissolvere molienti, apud „ Harduinum *Concil. T. VIII. col.* 1319. Scilicet: *Si duo ad certum tempus, vel ad* „ *aliquod complendum opus societatem iniissent,* „ *& alter eorum ante tempus vel operis finem* „ *velit societatem dimittere, alter autem usque* „ *ad finem temporis vel operis perdurare, quis* „ *horum censendus est Societatis scissor ac divi*„ *sor? Si duobus servis mandat dominus, ut* „ *in agrum laboratum vadant usque ad fru*„ *ctuum tempus, & alter in via retrocedit,* „ *alius autem in agro laborans usque ad mes*„ *sem perseveret, quis eorum alter alterum* „ *deserere, & quis domini mandatis obtempe*„ *rare dicendus est? Et si recedens perseve*„ *ranti dicat: Recede & tu, ne sit divisio* „ *inter nos; an debet ille recedere, & potius* „ *conservo quam domino parere? Nemo est* „ *tam hebetis sensus, qui ista non dijudicet.* „ . . . . . *Nunc igitur qui habet oculos, vi*„ *deat, quis divisionem, scissuram, rixam,* „ *contentionem, novitatem ac scandalum fa*„ *ciat?* Pergunt deinde Patres, falso sibi „ adfingi, quod summum Pontificem con„ temnant, declarantes, paratos se esse ad „ reverentiam, S. *Petri successori* debitam,

„ ipsi

„ ipsi exhibendam: *Dummodo a corpore Ec-*
„ *clesiæ , extra quam non est salus , se nolit*
„ *segregare* “ . Ad hæc *Ballerinius* recte
animadvertit (42): “ Auctoritas *Basileensium*,
„ qui *Eugenium* certum Pontificem dese-
„ rentes in apertum schisma proruperunt,
„ *Febronio* nihilum prodest , & multo mi-
„ nus ratio, qua iidem *Basileenses* schisma-
„ tis notam diluturi , scissuræ caussam in
„ *Eugenium* dissolutionem Concilii decer-
„ nentem rejecerunt ; quum ex celebri S.
„ *Augustini* sententia præcidendæ unitatis
„ & schismatis conficiendi nulla sit justa
„ necessitas & ratio , nec schisma proprie
„ dictum cadere queat in Papam, qui ali-
„ quos a sua communione segregat, sed in
„ eos qui a Papa communionis centro se
„ dividunt “ . Profecto si *Febronii* & *Basi-
leensium* argumentnm quidquam efficit, non
erit, cur *Græci*, cur *Lutherani* , cur ceteri
hæretici eo uti nequeant ad schismatis no-
tam a se abstergendam, ac *Romanorum* Pon-
tificum ambitione, ac pervicacia , non suo
ipsorum vitio inductum schisma conqueran-
tur ; quemadmodum *Romanæ* Ecclesiæ ab
Ultrajectinis schismaticis sæpe objectum non
sine lacrymis adceperimus . Itaque *Febronio*
hortator sum, ut a generali hac in *Roma-
num* Pontificem seditione excitanda serio
abstineat. Eorum quæso meminerit, quæ S.
Iræ-

(42) de *potest. Eccles. pag.* 228.

Irenæus ſcripſit (43): *Judicabit autem & eos, qui ſchiſmata operantur, qui ſunt inanes, non habentes Dei dilectionem ſuamque utilitatem potius conſiderantes, quibus unitatem Eccleſiæ, & propter modicas & quaslibet cauſſas magnum & glorioſum Corpus Chriſti conſcindunt, & dividunt, & quantum in ipſis eſt, interficiunt; pacem loquentes, & bellum operantes, vere liquantes calicem, & camelum tranſglutientes; nulla enim ab eis tanta poteſt* FIERI CORRECTIO (diſciplinæ), *quanta eſt ſchiſmatis pernicies.*

(43) *lib. IV. adv. hær. cap.* 33.

RESPONSIONIS CLAUSULA.

Atque heic noſtris diſſertationibus finis imponendus foret. Earum tamen aliqua veluti anacephaleoſis ſubjungenda videtur, non quæ *Febronii* ſyſtema ob oculos ponat (id enim primæ diſſertationis capite ſecundo præſtitimus), ſed ipſum operis auctorem *Febronium* veluti exprimat. Id autem ut adcuratius exſequar, *quæſtionem facti* ſubtexere libet, in qua quis *Febronius* ſit, declaretur.

QUÆSTIO FACTI.

In qua quis Febronius *ſit*, *diſquiritur*.

QUÆSTIUNCULA I. *Cujas* Febronius *ſit?*

RESP. *Germanus* eſt; ſed ad *Gallos* transfuga, ad *Gallos* inquam illos qui *Richerianum* Eccleſiæ ſyſtema Conciliis, Patribus, atque adeo ipſi Chriſto adverſum (1), ad ſacrorum anathematum vim declinandam (2), ad fovenda ſchiſmata (3), ad ipſam Politicæ majeſtatis dignitatem evertendam (4) pro-

[1] Confer. primam *Antifebronii vindicati* diſſertationem.
(2) Vide diſſertationem XI. cap. 5.
(3) Recole nuper dicta diſſ. XII. cap. 5.
(4) Adi *Antifebronii* Introductionem *T. I. cap.* 3. *n.* 2. *pag.* 82. *ſeqq. Cæſen. edit. & cap.* VI. *n.* 4. *pag.* 227. *ſeqq.*

propugnant: qui Conſtitutionem *Unigenitus* calumniis, conviciiſque proſcindunt [5]: qui *UltrajeƐtinam* pſeudo-Synagogam non abſolvunt modo, ſed etiam laudibus efferunt (6).

(5) Conſule *diſſ. V. cap. 6. T. II. Antifebr. vindic. pag.* 417. *ſeqq.*

(6) Legeſis eamdem diſſ. quinctam *cap. 6. pag.* 444. *ſeqq.*

QUÆSTIUNCULA II. *Cuinam ſæculo* Febronio *ſit adſcribendus?*

RESP. Non illepidæ hujuſce dubitationis occaſionem præbet *Lutheranus* Catechiſta *Bahrdtius* in eo libello, quem in hujus tomi præfatione commemoravi. *Jugeons*, inquit ille [pag. 58.] *de l' exactitude de* Febronius *par le titre de ſon ouvrage*: *il porte* de ſtatu Eccleſiæ, *ſans doute de l' Etat* ACTUEL, *& on n' y voit, que de vieilles hiſtoires* . . . . *Si* ſtatus *ſignifie autre choſe, que* ſituation, ètat, *ou l Egliſe ſe trouve, c' eſt un barbariſme*. Quid ergo? Vivit utique hoc noſtro ſæculo XVIII. *Febronius*; quum tamen de *ſtatu Eccleſiæ* acturus & *Alliacenſi*, Cardinali *Juliano*, *Gerſone*, *Cuſano*, ceteriſque potiſſimum XV. ſæculi Scriptoribus Eccleſiæ ſtatum nobis effingat pro illius ſæculi conditione fortaſſe verum, ſed a noſtris temporibus perquam alienum,

inter XV. ſæculi Scriptores ablegandus potius videatur, quam noſtro adſcribendus.

Quæstiuncula III. *Cujuſnam communionis* Febronius *ſit?*

Resp. Catholicum illum omnino videri velle. Heus tamen! cum heterodoxis in proterenda *Romani* Pontificis auctoritate (1), in amplificandis *Romanæ* Curiæ abuſibus (2), in parando Monachorum cœtibus publico odio [3] plane conſentit. In illos præterea indulgentiſſimus cauſſas, cur a nobis ſeceſſerint, a *Romanorum* Pontificum tyrannide adcerſit (4); cœlibatum, cui maxime

(1) Sæpe cum in *Antifebronio*, tum in hoc noſtro opere animadverti *Febronium* in ea, quæ nobis cum illo eſt de *Romani* Pontificis primatu controverſia, non multum a Proteſtantibus abludere; plura quoque ab his, ut a *Marco Antonio* de *Dominis*, a *Melanchthone*, a *Calvino* mutuari.

(2) Vide diſſertationem X. præſertim cap. 2. & 5.

[3] Legeſis ejuſdem diſſ. X. caput quartum.

(4) Audi *Febronium* T. I. cap. VIII. §. 8. pag. *669. Inter querelas Proteſtantium adverſus Papam negari non poteſt, aliquas fuiſſe juſtas & fundatas. Hoc agnovit Concilium* Tridentinum *per reformationem, quam in Eccleſiam introduxit occaſione novarum hæreſum :* ac paullo poſt pag. „ *670.*] „ Fatentur *Poteſtantes* fatales illas ſciſſiones ſæcu„ li XVI. in Eccleſia numquam orituras fuiſſe, ſi *Roma*„ *ni* Pontifices ſtetiſſent intra fines legitimi Primatus. Len„ fant *Preſervatif contre la reunion avec le Siege de* Rome. „ *Tom. IV.* Lettre 5. *pag.* 213. Idem agnoſcunt *Catholi*„ *ci*. Vid. cap. VI. §. 13. Declarant Proteſtantes, quod „ ſi de perfecta ſe inter & Catholicos quoad omnes fidei „ articulos concordia conveniretur, ſola autem *Romani* Pon.

xime infensi sunt, de medio tolli, ac Dominici Corporis communionem sub utraque specie (quod illi percupiunt) sumi adsentitur (5); negat (quod dixerat P. *Zechius*) sublata apud Protestantes credendi regula induci *Indifferentismum*, hinc *Libertinismum*, tandem *Atheismum* (6): prohibet *dari* Jesuitis *exercitium continuum cum nervo belli*; ne qui

„ Pontificis Monarchia, & exorbitans illius potestas (in „ cujus *æqua* diminutione illi omnem, quæ superest, fu- „ turæ concordiæ spem ponunt. (Schilter *de libert. Eccles.* „ *German. lib. VII. cap.* 14. §. 22.) pertinaciter sustine- „ ri vellet, perpetuum inde reunioni futurum abstaculum „ neque unquam sibi jus vivendi extra immeritum illud „ jugum auferri posse. Vid. Academiæ *Goettingensis Ephe-* „ *merides anni* 1758. *die* 30. *Martii pag.* 364. Item *anni* 1759. die 22. *Martii pag.* 307. „

(5) Confer dissertationem *I. cap.* 3. *pag.* 94. *seqq.*

(6) T. II. pag. 145. *Exaggerando*, inquit, *perdit se ipsum* Zechius. An *extorre facta omni fidei regula induceretur Dei negatio? Nonne vero* Deus *etiam naturali ratione nobis innotescit? Nonne sublatis illis fidei regulis, quas tenent ultra protestanticam Catholici, remaneret adhuc una sacra scilicet Scriptura, qua servata nullus evadet libertinus? Cependant*, inquit Bahrdtius [pag. II.) Zech *raisonne sèlon l' experience. Des qu' un* Catholique *èclairè a perdu sa foi, il va jusqu' a l' athèisme:* Bossuet a *mis ce point en èvidence dans ses avertiss. aux Prot.*, & Febronius *qui aime les ouvrages Philosophiques, trouvera sa condamnation dans le Dictionnaire Encyclopedique* Art. *Unitaire. Ie* „ *finis* cet Article par une rèflexion, dont la veritè le fe- „ ra sentir a tout Lecteur intelligent. La Religion Catho- „ lique, Apostolique & Romaine est inconteſtablement la „ seule bonne, la seule sûre, & la seule vraie. Mais cet- „ te Religion exige en meme-temps de ceux que l' em- „ brassent, la soumission la plus entiere de la raison. Lor- „ squ' il se trouve dans cette communion un homme d' un „ esprit inquiet, remuant, & difficile a contenter, il co- men-

qui converti nolent [Protestantes], *exscindantur ferro, crementur rogis &c.* (7).

„ mence d' abord à s' établir juge de la verité des dogmes, „ qu' on lui propose à croire ; & ne trouvant point dans „ cet objet de la foi un degré d' evidence, que leur na„ ture ne comporte pas, il se fait Protestant. S' apperce„ vant bientôt de l' incoherance des principes, qui cara„ cterissent le Protestantisme, il cherche dans le Sociniani„ sme une solution à ses doutes, & a ses difficultés, & „ il devient Socinien. Du Socinianisme au Deisme, il n' „ y a qu' une nuance tres-impercetible, & un pas a faire. „ Il fait. Mais comme le Déisme n' est lui même qu' „ une Religion inconséquente, il se précipite insensible„ ment dans le Pyrrhonisme ; état violent, & aussi humi„ liant pour l'amour propre, qu' incompatible avec la na„ ture de l' esprit humain. Enfin il finit par tomber dans „ l'Athéisme, etat vraiment cruel, & qui assure a l' hom„ me une malheureuse tranquillité, a laquelle on ne peut „ gueres espérer de le voir renoncer. „ *T.* 17. *pag.* 200. *edit. de* Neuchatel 1765.

(7) *T. II. pag.* 148.

QUÆSTIUNCULA IV. *Quam ob caussam* Febronius *suum opus susceperit?*

RESP. Si ipsum audimus, *pax Ecclesiarum primarius finis est quem sibi proposuit* (1). Vehemens nihilominus suspicio oritur, *Febronium* alio spectasse. Ea certe in medium adfert, quæ neutri parti probari umquam possint, immo & ad Protestantes a *Romana* Ecclesia magis magisque disiungendos faciant (2).

QUÆ-

(1) T. *I.* in *Præfat. sub fin.*

(2) Consule *Antifebronium Introduct. cap.* 1. *seq.* & ejusdem *Antifebronii vindicati* dissertationem primam *cap.* 3. & 4.

QUÆSTIUNCULA V. *Quænam sint hujus Scriptoris dotes eximiæ?*

RESP. Sexdecim omnino sunt, eæque Scriptore dignæ, qui suum esse credit [T. II. pag. 338.) *his de rebus agere & scribere* JURE & MORE DOCTORUM, seu si cum *Hieronymo* adversus *Helvidium* dicere malis, *quasi de sublimi in totum orbem ferre sententiam*. Singulas percensebo.

I.

FEBRONIUS ECCLESIASTICI REGIMINIS CORRUPTOR EST, ATQUE ADEO EVERSOR.

Negat scilicet cum *Puffendorffio* Ecclesiam esse statum (1); claves non *Petro*, sed Ecclesiæ datas esse cum *Abulensi* adfirmat [2], ut non Monarchicum, sed Aristocratico-democraticum cum *Richerio* Ecclesiæ regimen reapse statuat (3); Episcopos omnes, atque adeo Apostolos auctoritate pares prædicat (4) excepto *Petri* ejusque successorum primatu, qui tamen non jurisdictionis sit, ac

(1) Vide *Antifebronium* vindicatnm *T. I. diss. I. cap. II. pag.* 57. & *diss.* II. *cap.* I.

(2) Confer. eumdem *Antifebronium vindicatum diss.* I. *cap.* 2. *pag.* 61. & *diss. II. cap.* 2.

(3) *ibid. diss. I. cap. II. pag.* 69. & *diss. II. cap.* 4. *pag.* 346. *seqq.*

(4) Adi *diss. III. cap.* 3. *pag.* 443.

ac poteſtatis, ſed directionis (5) etiam in fidei materia erroribus obnoxiæ (6), neque universam Eccleſiam ſibi ſubijciat in generalibus Conciliis coactam (7) ſed ſingulas tantum Chriſtiani orbis Eccleſias, quin tamen quidquam in eas immediate poſſit (8), non appellationes ſuſcipere (9), non leges edere, quarum vis ex Epiſcoporum, Principumque conſenſione pendeat (10), non anathemata infligere, niſi de præſumpto ſaltem Eccleſiæ adſenſu (11) &c.

(5) Conſule *Antifebronium vindicatum T. II. diſſ. IV. cap.* 2.
(6) Ibidem *diſſ. V. cap.* 2.
(7) Ibidem *diſſ. IV. cap.* 3. 5. 6.
(8) Vide Caput IV. ejuſdem IV. diſſertationis
(9) Confer. T. *III. diſſ. VIII. cap.* 5.
(10) Ibid. *diſſ. VI. cap. I.*
(11) Lege T. IV. *Antifebronii vindicati diſſ.* XI. *cap.* 5.

II.

FEBRONIUS ABSURDISSIMORUM DOGMATUM EDITOR.

Primum eſto, quod ſupra indicavi, Eccleſiam non eſſe ſtatum (1). Secundum, Eccleſiam poſſe Primatum transferre a *Romano*

(1) Febron. *T. I. Cap. II.* §. 12. *n.* 6. *pag.* 127. Vide etiam *Antifebronium Cæſen. edit. T. I. diſſ. I. cap.* 1. *n.* 3. *pag.* 296. *ſeqq.*

mano ad alium Episcopum (2). Tertium, Concilia generalia ABSOLUTE necessaria esse (3). Quartum, *indeclinabilem in materiis fidei auctoritatem* ILLIS SOLIS *inhærere* (4). Quinctum: *parum firma est illorum* (Catholicorum scilicet omnium, & *Gallorum* præsertim) *sententia*, *qui a plurima parte Episcoporum*, *definitioni Romani Pontificis extra Concilium adhærentium*, *ultimatum*, & *irrefragabile judicium constitui existimant* (5). Sextum; *Excommunicatio*, *qua summus Pontifex per se suaque Primatiali auctoritate scandalosum vel hæreticum Præsulem excommunicat*, *non est actus jurisdictionis proprie talis* (6). Septimum: *divisio potestatis Episcopalis in eam*, *quæ est* ordinis, & *quæ* jurisdictionis, *seu verius dilaceratio Episcopalis dignitatis a Christi instituto aliena est* (7). Octavum: Romani *eos*, *qui famosam* Clementis *XI. Constitutionem* [Unigenitus] *tanquam universæ Ecclesiæ decretum non agnoscunt*, *contra omne jus & fas*, *contra perpetuum Ecclesiæ morem*, *ut hæreticos & schismaticos habent & tractant* (8). Nonum. Regi *Galliarum* ubi de Constitu-

(2) Febronius *T. I. cap.* II. §. 3. Confer *Antifebronium* Cæsen. *edit.* T. II. *diss.* II. *cap.* I. *pag.* 11. *seqq.*
(3) *Febron.* T. I. *cap. VI.*, §. 7. *pag:* 404. Vide *Antifebronium* T. II. *diss.* II. *cap.* II. *pag.* 288.
(4) Febronius *l. c.*
(5) Febronius T. I. *cap. VI.* §. 8. *pag.* 413.
(6) Febron. T. I. *cap.* II. §. II. *pag.* 145.
[7] Febr. T. I. *cap. VII.* §. I. *n.* 9. *pag.* 540.
(8) Febr. T. II. *pag.* 72.

ſtitutionis *Unigenitus* natura & indole agitur, credendum magis, quam *Clementi* XIII.; majore hic, quam ille *cum præventione loquitur* (9). Decimum. Eccleſia *Romana* atque adeo univerſa poſt *Iſidorianas* Decretales quoddam diſciplinæ genus cooptavit, *quod Evangelicam, a Chriſto inſtitutam, & ab Apoſtolis obſervatam diſciplinam eradicavit* (10).

(9) ibid. Vide *Antifebron. vindicatum* T. II. *diſſ. V.° cap. 6. n. 5. pag.* 436. *ſeq.*

(10) Febron. *T. II. pag.* 308. Confer. *Antifebr. vindic.* T. III. diſſ. VI. *cap. IV. n.* 3.

III.

FEBRONIUS LEGITIMÆ DISCIPLINÆ PROFLIGATOR.

Legitimam dico diſciplinam, quæ antiquiſſimis ante *Iſidorianas* Decretales ſæculis viguit, de appellationibus ad Apoſtolicam Sedem, de cauſſis majoribus *Romano* Pontifici reſervatis atque in his de Epiſcoporum confirmatione, atque depoſitione, de Conciliis ſine *Romani* Pontificis adſenſu non celebrandis, aliiſque id genus non paucis. Hæc enimvero diſciplina eſt, quam *Febronius* omni niſu conatur convellere (1).

F E-

[1] Vide diſſertationem IX. *Antifebron. vindic. cap. IV. n.* 5.

I V.

FEBRONIUS JURIS CANONICI, QUOD TRIBUS, AUT QUATUOR PAGELLIS CONTINEATUR, EGREGIUS CONDITOR.

Nonne, inquit Febronius (1) *præstaret hujusmodi compilationes* [decreti, & decretalium] . . . *oblivioni tradere*, *subrogato* PURO *canonum corpore?* . . . . *Reducatur* ergo (2) disciplina *&* regimen *Ecclesiæ*, *juxta votum ac desiderium* Tridentinorum *Patrum ad terminos quatuor primorum Conciliorum*, *& omnia salva erunt* (3), marsupium cum primis ; Canones enim quatuor primorum Conciliorum paucissimis pagellis comprehendentur.

[1] T. II. *pag.* 436.
[2] *ibid. pag.* 553.
[3] Confer. omnino Antifebron. *vindic.* T. III. *diss.* VI. *cap.* IV. *num.* II.

V.

FEBRONIUS LIBERTATIS ECCLESIASTICÆ, QUAM ECCLESIA CHRISTI HACTENUS IGNORAVIT, ADSERTOR.

Libertatem Ecclesiasticam in eo *Febronius* potissimum collocat, ut *Romani* Ponti-

ficis jurisdictionem respuat. Hæccine libertas est, quam Christi sponsa non exhorrescat? [1]

(1) Vide *Antifebronium* vindicatum T. *IV. dissert.* X. *cap.* 3.

V I.

FEBRONIUS SCHISMATIS INCENTOR.

Quid magis schismaticum, quam in id adlaborare, ut Principes, Episcopi, populi debitam *Romano* Pontifici obedientiam denegent? At ne alia indicem *Februniani* operis loca, nonne id unum *Febronius* suadere nititur in epistola *de subtractione obedientiæ* Romano *Pontifici debitæ*? (1)

(1) T. II. *pag.* 589. Confer. *Antifebronium vindicatum* T. *IV. diss.* XII. *cap.* 5.

V I I.

FEBRONIUS PESSIMUS DISPUTATOR

Exemplis opus non est. Utrumque quod contra eum scripsimus, opus, illa abunde suppeditat (1).

F E-

(1) Quamobrem mirum non est, *Febronium* dialecticam

cam duce P. *Floriano Dalham Scholarum Piarum* in tractatu *de ratione recte judicandi* tam acriter insectatum fuisse (*T. II. pag.* 342. *seqq.*). Hinc scilicet timebat sibi a dialecticorum syllogismis; illinc hæreticorum, qui nihil magis quam dialecticam artem formidant, miserebatur. At *Dalhami* sui pace dictum esto, quæ pro dialecticæ in Teologicis rebus usu non *Canus* solum, aliique paullo antiquiores Scholastici, sed magnus *Petavius* in Prolegomenis, *Tournelius*, *Gottus*, ceterique Scholastico-dogmaticæ Theologiæ institutores tradiderunt, ejusmodi sunt, ut nemo prudens refragari illis possit. S. *Basilius* mille *Febroniis* præstat; ejus autem hæc sunt (ad cap. I. Isaiæ): *facultas dialectica muri instar est dogmatibus, quod ea non sinit facile diripi, & quorumlibet incursioni patere*. Confer. *Benedictinum Gerbertum* in eo libello, quem *de ratione Exercitiorum scholasticorum* inscripsit (*cap. VII. & VIII.*)

VIII.

FEBRONIUS VANUS MULTIJUGIS, AC RECONDITIORIS CUJUSDAM LITTERATURÆ OSTENTATOR.

Non uno loco *Febronius* hanc suam litteraturam jactat. Quamobrem *Bahrdt Lutherani*, & Jesuitæ *Kleineri* libros adversus se scriptos, adscito *Auli Jordani* nomine, comparans ait [1], *magis hac in parte ingenuum esse hunc* Catechistam, *quam* Jesuitam. *Ille sinceritatem scopi, pietatem, pro Ecclesiæ salute curiositatem*, ERUDITIONEM Febronio *recognoscit*, *iste vero scopum larvatum, impietatem, temeritatem, Ecclesiæ perturbationem, partis Episcopalis unicum studium, parum*

(1) T. I. *Append. IV. pag.* 87.

rum ERUDITIONIS *ex penu propria eidem objectat*. (2)

(2) Fatendum tamen est, *Bahrdtium* nonnihil de suis hisce laudibus postea recantasse. In *Gallico* enim libello, quem sæpius appellavi, ait (pag. 61.): *ce seroit une injustice manifeste de dèsavouer, qu' il n' y ait d' excellentes choses dans vòtre livre. Mais 1, elles ne sont rien la reunion .*. . 2. elles ne sont pas de vous. 3. ceque vous y mèlez du votre, est excessif, & des lors vicieux*. Verum ne id quidem satis, *Bahrdtius* infra suam de *Febronii* litteratura mentem explicatius aperit. *Quant a votre erudition*, inquit ille (*pag.* 80.) *elle a paru si inutile, & si insipide a votre traducteur Francois, qu' il l' a supprimèe. Les Gazzettes des dernieres annèes font a peu pres le quart de vos deux volumes, sans qu' on puisse voir, pour quoi elles y sont &c.* Animadvertenda autem cum primis adnotatio, quam *Bahrdtius* heic subiicit. *Si on rassemble ce que quelques Catholiques ont ecrit en faveur des quatre articles du Clergè de* France (Maimburgius cum primis, Dupinius, Natalis Alexander, & pseudo-Bossuetius); *ce que d' autres ont ècrit pour refuter les decretales d'* Isidore (ut Fleurius, & Gacinius), *pour corriger le decret de* Gratien; *ce que les Protestans & quelques Catholiques ont dit contre* Rome (vide Antifebronium *T. I. Introduct. cap. VI.* & Antifebron. *vindic. T. I. diss. I. cap. V.*) *on verra, que* Febronius *n'est qu' une tres-mauvaise compilation de tout cela; & que ses deux volumes, ne renferment pas un mot, qui merite une attention nouvelle.*

I X.
FEBRONIUS IN PATRES, VETERES ROMANOS PONTIFICES, IPSAMQUE TRIDENTINAM SYNODUM INJURIOSUS ET CONTUMELIOSUS.

Ampullatæ Patrum loquutiones [1]; id gene-

(1) Febr: *T. I. cap. III. §. 8. pag.* 191.

generatim dictum ; de *Hieronymo* vero notat *verba utcumque turgida* (2). *Plura susceperunt* (SS. *Leo* & *Gregorius* M.) *quam in Regula ipsi facturi fuissent*, & *eorum prædecessores fecerunt* (3). Idem S. *Gregorius pontificiam auctoritatem extendere nititur* (4). „ *Ante falsas decretales Pontificia auctoritas* „ *ægre intra suos fines continebatur*, *sic ferente humanæ conditione infirmitatis*, quæ a ma„ gna sublimitate sæpe augetur, & superio„ ri potestati plerumque incitamenta addit „ ad se se altius efferendum cum depressio„ ne . . . . . Talium argumentorum haud „ pauca, sive adtentata, sive in effectum „ redacta, hoc ipso Tractatu exhibemus, „ ex sæculo II. in *Victore* Cap. IX. §. 7. „ n. 2. Sæculo III. in *Stephano* Cap. VI. „ §. 9. Sæculo V. in *Innocentio I.* Cap. V. „ §. 2. n. 2. in *Bonifacio* I. seu potius *Zo*„ *simo* Cap. V. §. 6. n. 5. in *Leone* M. „ Cap. IV. §. 11. n. 2. item Cap. V. §. „ 4. n. 3. litt. d. in *Gelasio* Cap. V. §. 8. „ n. 1. Sæculo VI. in *Gregorio* M. Cap. V. „ §. 4. n. 9. " Animadverte autem hos omnes Pontifices Sanctorum Catalogo adscriptos esse (5).

De

(2) *ibi pag.* 193.
(3) Idem T. *II. pag.* 271.
(4) Idem ibid. *pag.* 636.
(5) Idem T. I. *cap. VIII.* §. 3. *pag.* 647. Mitto quæ passim contra S. *Gregorium* VII. confert injuriarum plaustra. Vide *Antifebr. vindic. T.* I. *diss.* II. *cap.* 5. *pag.* 388. *seqq.*

De *Tridentina* vero Synodo ſatis ſit adſcribere, quæ in utriuſque Tomi *Febroniani* indicibus leguntur : *In multis diſpoſitionem Iſidorianarum Decretalium ſequitur . . . Hinc emendationes patitur* (6) . *Hoc Concilium levioribus tantum diſciplinæ malis remedium tulit, relictis gravioribus . . . . In eo Epiſcoporum cauſſa ſat male habita* [7].

[6] In Indice tomi primi V. *Tridentinum* Concilium.
(7) *T. II. pag.* 645. Confer *Antifebr. vindicat.* T. I. *diſſ. I. cap.* IV. *pag.* 115. *ſeq.*

X.

FEBRONIUS MONACHORUM, ET JESUITARUM CUM PRIMIS OSOR IMMANISSIMUS.

Piget id recitatis *Febronii* locis confirmare ſatis de his diximus cum in *Antifebronio* (1) tum in *Antifebronio vindicato* (2).

(1) *T.* IV. *lib. V. cap.* I. *pag.* 220. *ſeqq.*
(2) C. I. *diſſ.* I. *cap.* IV. *pag.* 110. *ſcqq.* & T. IV *diſſ. X. cap.* 4.

FE-

X I.

FEBRONIUS FESTIVUS AC LEPIDUS HOMO EST, QUI ASPERITATEM STILI ADVERSARIIS OBIICIAT, IPSE IN EOS INCLEMENTISSIMUS.

„ Singulas has quæſtiones, inquit *Johannes a Calore*, ſeu larvatus *Febronius* (1) . . . ex genuinis monumentis diluci„ dat J. *Febronius*, ea propter a ſuis ad„ verſariis probris & miris ſchomatibus im„ petitur . . . Inter hos *Gregorius Trautwein* „ . . . . Neque fere mitiores in eum ſunt „ *Sappel*, *Kauffmans*, & alii, per & pro„ pter turpe hoc agendi ſcribendique genus „ propriæ exiſtimationis jactura apud viros „ honeſti amantes ſatis mulctati. Non mi„ nor Evangelicæ manſuetudinis & Chri„ ſtianæ caritatis, quam veritatis habenda „ eſt ratio. Caritas autem in corde puro, „ patiens eſt, benigna eſt, non irritatur, „ non æmulatur, non agit perperam, ut„ que addit *Auguſtinus* lib. contra Litteras „ Petiliani Cap. XXIX. n. 31. *ſine ſuper„ bia de veritate præſumit*, *ſine ſævitia pro „ veritate certat*. Hæc magnus ille non ve„ ritatis minus quam Caritatis Doctor & „ ſcripto & opere monſtravit. Etenim in

 ſuis

(1) Febr. T. II. *pag.* 157. *ſeq.*

„ suis adversus *Manichæos* , *Pelagianos*, *Do-*
„ *natistas*, aliosque tam sibi quam Ecclesiæ
„ adversarios adsiduis conflictationibus id
„ semper diligentissime cavit , ne quem-
„ piam eorum injuriis aut conviciis læde-
„ ret atque exasperaret. Qui secus scriben-
„ do & disputando fecerit, is profecto nec
„ veritatem sibi præcipue cordi esse , nec
„ caritatem sectari se ostendit. "

Non renuo , quamquam aliqua essent in hanc rem adnotanda (2) . At quid ipse tantus *veritatis* & *caritatis* præco ? Recito *Bahrdtii* verba [3]. " Je sais, comment vous
„ traitez vos adversaires les plus sages, &
„ les plus moderès. *Zacharie* ne fait , que
„ dèclamer, & battre air. *T. II. pag.* 567.
„ (4). *Froben*, n'est que un jeune homme,
tan-

[2] Confer *Petavium* in *Elencho Theriacæ* Vincentii Lenis *cap. XXIX.*

[3] Similia sunt illa (*T.* II. *pag.* 349.) : *innumeris* Zaccariæ *allegationibus* , *seu verius cavillationibus* , - - - - - - - - *quanta temeritate Jesuita Bibliothecarius librum* Febronii *manifestæ impietatis* [quod nusquam mihi excidit] *in apertum contemptum* , *&* *crudelem dilacerationem* Romanæ *Curiæ conscriptum dixerit*, *eumque seditiosum nominaverit* - - - *Juste metuebat* [ibid. pag. 341.] *ne sua scripta extra* Italiam SIBILIS EXCIPERENTUR .

[4] *Italos* sæpe *Febronius* lacessit . *Cupiditas* inquit T. II. *pag.* 118. , *a sacris Canonibus omnium malorum* , *sive moris*, *sive doctrinæ* , *radix esse dicitur* : *hæc præcipue regnat apud* Italos , *ex æquo gloriæ* , *dominatus*, *atque pecuniæ cupidos* , *ne quid dicam de cupiditate obscæna* . O insignem hominis caritatem ! Sed ne mirere Lector : Italia *RR. Pontificibus magis quam aliæ terræ subiecta* (T. II. pag. 657.)
Eadem

„ tandis que *Febronius* eſt un docteur achevè. *T. I. app.* 2. *p.* 1. 2. C' eſt un mauvais genie, un eſprit Italien ib. 12. [5]. Les docteurs de l' univerſitè de *Cologne* ſont des flatteurs du Pape, des calomniateurs. *T. II. pag.* 20. 21. *Zech* eſt un ſavant, mais un *Jeſuite*, c' eſt a dire un homme ennemi des ſciences, de l' Egliſe, de la paix, de la veritè &c. *T. II. pag.* 113. *Kleiner* n' enſeigne le droit que pour corrompre le Clergè, & les peuples. *Il enſeigne des choſes, qu' il ne croit pas lui mème. Il forme les jeunes clercs a l' irreligion, & les empèche d' etre chrètiens. T. I. App.* 3. *pag.* 31. Moi mème tout Proteſtant que je ſuis, & dès lors hèretique a vos yeux, je vaux cent fois mieux que lui. *T. I. App.* 4. *pag.* 87. *Kauffmans* eſt un *Sophiſte*, un *chicaneur*, un *Calomniateur*. *Index tom. II.* &c.

Eadem de cauſſa quid conviciorum in *Romanos* non jactat blandus *Febronius?* Pergit ille eo loco: *Hæc* [cupiditas] Romæ *in ſancta urbe ad ſcandalum populorum reſidet, a multis palam, ab hypocritis clam exercita: unde & vulgo* Romani *dicuntur* boni Catholici, peſſimi Chriſtiani; *atque notum illud cujuſdam, Doctoris*. Romæ fui, & fidem ſervavi. *Romanos* alibi [*T.* II. *pag.* 571.] *vindicativos vocat*.

XII.

FEBRONIUS CALUMNIARUM ARCHITECTUS.

Exempla dedi in utroque opere. Unum aut alterum heic repetam. Quid calumniari erit, nisi sit, quod in Præfatione secundi voluminis de *Eugenio* IV. falso dicitur, eum *in quadam Bulla ad omnes fideles directa*, quæ nusquam exstat nisi in *Februniani* cerebri Archivo, *scripsisse: Papam posse totum Jus Canonicum destruere, & novum constituere?* At *Bulæus* id narrat (T. *V. pag.* 754.) En novam calumniam. Ne verbum quidem eo loci *Bulæus* habet de *Eugenio* IV. Sed de hoc alibi dictum (1).

Calumnia quoque est, eaque insignis, *Romanos* Pontifices Episcopis ademisse *votum decisivum in Conciliis generalibus* (2).

Calumnia est, concordata *Germaniæ* a *Romanis* reservari (3) &c. &c. &c.

[1]
(2) Febr. T. II. *pag.* 32.
[3] *Ibid. pag.* 492.

F E-

XIII.

FEBRONIUS PATRES, ALIOSQUE, QUOS APPELLAT AUCTORES, FŒDE OBTRUNCAT.

Quei hoc? *Febronius*, inquit ipse in notis ad *Judicium Academicum Coloniense* (1), *ubique summa fidelitate indicat fontes, & auctores suos*. At nihil hoc mendacius dictum umquam fuit. Vide quæso, ut innumera alia prætercam passim in *Antifebronio vindicato* a me notata, & pauca tantum exempla indicem ex *Italico Antifebronio*, *Danielis Papebrochii* dictum turpissime mutilatum (2). *Innocentii* I. locum unius vocis mutatione interpolatum (3), S. *Bernardi* de *Romanis* appellationibus sententiam insigni infidelitate corruptam [4]. Mitto alias harum similes fraudes, de quibus in *Antifebronii* introductione agitur (5).

(1) Febr. T. II. *pag.* 72.
[2] Antifebr. T. I. *Introduct. cap. V. pag.* 165.
(3) Antifebr. T. III. *lib.* II. *cap.* 3. *pag.* 430.
(4) Ibid. T. *III. cap.* 7. *pag.* 620. *seq.*
(5) T. I. *Introduct. cap. V. pag.* 167. *seqq.*

X I V.

FEBRONIUS PSEUDO PROPHETA.

Audi Vaticinantem *Febronium* (1). „ Neque ex hac distinctione [*S. Sedis* & *Curiæ*], neque ex justa resistentia, sed nec „ ex licita subtractione obedientiæ in supremam Pontificis majestatem periculum „ redundat: ¿Vidi *Justini Febronii* epistolam „ *de subtractione obedientiæ*, Romano *Pontifici debitæ*. In ea ex historia Ecclesiastica plura referuntur talium subtractionum, „ & æquissimarum quidem, exempla, e „ quibus nulla Ecclesiæ damna, nullæ Rerumpublicarum perturbationes sequutæ. „ Commovetur quidem his illico Curia; „ sed, durante ex adverso resistentia, velum *Sedenti* detrahitur, dissipantur paullatim iniqua Curialistarum studia; caussa „ ad terminos æqui deducitur, sicque honor „ *Sedis* salvatur". LUSITANIA (en vaticinium) VEL ACTU DAT, VEL PROPEDIEM DABIT ILLUSTRE HUJUS REDUCTIONIS EXEMPLUM. Ita ille anno 1770. aut si vis 1769. At norunt omnes, quodnam *Exemplum Lusitania* dederit. *Illustre* equidem dedit, sed amicæ, & Rege Fidelissimæ dignæ cum CLEMENTE XIV. conciliationis.

[1] *Febr. T. II. pag.* 329.

F E-

FEBRONIUS SECUM IPSO INEPTE CONFLIGIT.

Tomus Primus Febronii *cum tomo primo pugnat.*

I.

„ Reformatio a Curia *Romana* NUMQUAM NON impedita fuit." *T.I. pag.*487. §.XV. *& p.* 496.

„ *Alexandro* VI. monstro Pontificis, an. 1505. defuncto, congregati in Conclavi pro eligendo successore Cardinales jure jurando se se obligaverint ad reformandam per eum, qui Pontifex eligendus esset Ecclesiam in Generali Concilio post biennium celebrando." *T. I. cap. VI.* §. *XV. n.* 5. *pag.* 501.

II.

„ Indulgentiæ conceduntur sine discretione aut Ca-

„ Abusus, qui in his (Indulgentiis) irrepserunt, ex su-

„ nonico motivo, „ cum manifesta in„ fractione pœnitentialis disciplinæ." T. I. pag. 483.

III.

„ Post *Tridentinum* „ Episcoporum jurisdictio quasi postliminio restituta." T. I. cap. II. §. 10. n. 3. pag. 141.

IV.

„ Interim nos temperamento utimur,

„ perstitione, ignorantia, quæstu, sublati sunt." T. I. *Append.* IV. pag. 112.

III.

„ Vere *Thuanus hist. lib. VI.* scribit: „ *Episcoporum potestas* „ in Concilio Tridentino *non solum* „ *non aucta, sed ex* „ *ea multum delibatum est* . . . Fertur „ etiam *Philippus II.* „ *Hispaniæ* Rex ea „ occasione dixisse: „ Prælatos, qui *Tridentum* iverunt ut „ EPISCOPI, inde rediisse ut PAROCHOS." T. I. cap. I. §. 8. n. 11. pag. 61.

IV.

„ *Romano* Pontifici non competit juri-

„ in quo præivit *Natalis Alexander cit.*
„ *Tom.VIII. pag.*427.
„ ... *Summi Pontificis*
„ *Primatum*, *non* honoris *dumtaxat*, *sed*
„ poteſtatis *&* auctoritatis, *immediate a Chriſto ſuper omnes Eccleſias*
„ *particulares inſtitutum*, *&* *adceptum*,
„ *pariter profitemur*,
„ *&* *colimus*.“
T. I. cap. VI. §. 16.
n. 4. *pag.* 518.

V.

„ Nullus hæreticorum
„ exiſtimabit
„ ſe *ultimato* & *infallibiliter* damnatum, niſi per univerſale Concilium.
„ Ita ſane ex noſtra
„ ſententia.“
T. I. cap. VI. §. 8. *n.* 2. *pag.* 418.

„ jurisdictio proprie
„ talis in omnes Eccleſias.“
T. I. cap. V. §. 4.
pag. 297.
Nota. Conatur quidem *Febronius* (*T. I. p.* 147. *& p.* 297.) *auctoritatem* inter & *juriſdictionem* aliquid diſcriminis ſtatuere; at quodnam inter *Poteſtatem*, *&* *juriſdictionem* inveniet?

V.

„ Vim illam ultimam & ineluctabilem *unitate* & *conſenſione* conſtare;
„ id quoque valere
„ quocumque modo
„ ſe illa conſenſio
„ declaraverit, ſive
„ Concilia congregentur, ſive non
„ congregentur.“
T. I. cap. VI. §. 8. *n.* 5. *pag.* 422.

Sen-

VI.

„ Sententia, licet „ in se verissima, „ quod Primatus cum „ omni suo jure, au„ ctoritate Ecclesiæ, „ alio transferri va„ leat, non placet „ *Romanis*." *T. I. cap. II.* §. 3. *n.* 6. *pag.* 103.

VII.

„ Quod autem is, qui „ Ecclesiæ totius ca„ put erat in urbẽ to„ tius orbis dominam „ pervenerit, ibique „ sedem fixerit suam, „ singulari divinæ „ providentiæ consi„ lio factum videtur: „ ut scilicet ipse e„ jusque successores „ inde, quasi ex su„ blimi loco excu„ bias agere, & mu„ neris sui partes „ commodius imple„ re possent."

VI.

„ Ad hanc Eccle„ siam (*Romanam*) „ propter potiorem „ principalitatem, *ne„ cesse est* omnem con„ venire Ecclesiam." *T. I. cap. II.* §. *V. p.* 109.

VII.

„ *Sedi senioris* Ro„ mæ, *quod urbs il„ la imperaret Patres „ jure privilegia tri„ buerunt*, inquiunt „ Patres Concilii „ *Chalcedonensis* anni „ 451. Can. 28. Pos„ sunt hæc non mi„ nus adcipi de & „ pro caussa fixatio„ nis Primæ Sedis „ in urbe orbis do„ mina, quam de ju„ ribus Patriarchali-

T.

T. I. *cap.* II. §. 3. *n.* 6. *pag.* 102.

VIII.

„ Non fuerunt in
„ aciem deducti, ni-
„ si viri graves, &
„ pii, quos OMNES
„ Ecclesiæ pro tali-
„ bus agnoscunt."

T. I. *Append.* III. *pag.* 86.
Supra dixerat: *studio abstinuit a Scriptoribus Protestantibus.*

ibid. pag. 41. *seq.*

IX.

„ Rite infertur,
„ etiam ex hoc lo-
„ co S. *Matthæi* elu-
„ cescere, & probari
„ *Primatum Petri*, sed
„ talem, qui fines
„ *directorii* & *formæ*
„ non egrediatur.

T. I. *cap.* I. §. 2. *n.* 6. *p.* 19.

„ bus eidem postea
„ adtributis."
ibid.

VIII.

Atqui toto opere passim appellat *Pufsendorfium*, *Pfaffium*, *Schilterum*, *Vonder Hardt*, Baronem de *Senckenberg*, Accademiæ *Goettingensis* Ephemerides &c. Num hosce viros graves & *pios* OMNES Ecclesiæ agnoscunt? aut hi non sunt inter Protestantes adcensendi?

IX.

„ Inter hos *nudi*
„ *directorii* fines jura
„ Primatus non sub-
„ sistunt, exigit am-
„ plius aliquid con-
„ servatio Unitatis
„ in Ecclesia, non
„ semper in Conci-
„ liis congregata,

Hæc

X.

„ Hæc ſumma Pon-
„ tificiorum *reſerva-*
„ *torum*, quæ in Pri-
„ matu fundantur,
„ defluentium partim,
„ immo UT PLURI-
„ MUM immediate ex
„ jure divino, par-
„ tim deductorum ex
„ convenientia hujus
„ juris & inſtituti,
„ partim ab Eccleſia
„ ad melius eſſe ad-
„ jectorum.

T. I. cap. II. §. 3. *n.* 10. *pag.* 108.

XI.

„ Nulla lege di-
„ vina aut humana
„ convocatio Univer-

„ quam pro funda-
„ mento & princi-
„ pio Primatus po-
„ nimus. "

T. I. *cap.* II. §. 4. *n.* 2. *pag.* 106.

X.

„ Habet univerſa-
„ lis Primatus ſua
„ jura, partim ex jure
„ *divino*, partim ex
„ *humano*, IMO PLU-
„ RA ex hoc quam
„ ex illo. "

T. I. *cap.* II. §. 7. *n.* 9. *pag.* 126.

XI.

„ Talem ſcilicet
„ hic S. Martyr (*Cy-*
„ *prianus*) præter-pro-

ſa-

„ salium Concilio-
„ rum summo Pon-
„ tifici reservatur.“
T. I. *cap.* VI. §. 2.
pag. 371.

„ pter fatebatur prin-
„ cipatum summi Pon-
„ tificis in *universali*
„ Ecclesia, qualem
„ *Cyprianus* gerebat
„ in *Africana*, qui
„ æqualitatem & li-
„ bertatem Episco-
„ porum *Africæ* non
„ infirmabat, sed jus
„ solum dabat Con-
„ cilia convocandi,
„ illisque præsidendi,
„ Coepiscopos fra-
„ terne admonendi,
„ similiaque, quæ
„ *Romano* Pontifici
„ *per totam* Ecclesiam
„ competunt, in sua
„ *Africana* exercendi
„ eo semper salvo,
„ quod *Stephani* R.
„ P. universalis Pri-
„ matus sit ex insti-
„ tutione Christi, *Cy-*
„ *priani* e contra hu-
„ manæ ordinatio-
„ nis.“
T. I. *cap.* II. §. II.
n. I. *pag.* 146.

Qui

XII.

„ Quilibet Episcopus TANQUAM JUDEX FIDEI a Deo & ab Ecclesia constitutus, conformiter ad ea, quæ *Cap.* IV. §. 2. tradidimus, judicabit de perniciosis doctrinis in sua diœcesi natis, seu in eam invectis. Damnabuntur hæreticæ doctrinæ, earumque fautores primum in Synodis Episcopalibus. . . Habebitur etiam talis doctrina proscripta non in illa tantum diœcesi & provincia "

T. II. *cap.* VI. §. 8. *n.* 4. *pag.* 420.

XII.

Singuli Ecclesiæ Pastores & Rectores, extra Concilium veritatum revelatarum, *respectu universalis Ecclesiæ* sunt tantum pro sua quisque parte, *Custodes & Testes*; constat autem, quantum intersit inter *Testem*, & *Judicem*.

T. I. *cap.* VI. §. 8. *n.* 13. *p.* 428.

To-

Tomus primus Febronii

I.

De *Richerio*, & *Paullo Sarpio* hæc *Febronius: illos fuiſſe Oſores Papatus, & inimicos Pontificum, qui* Lutherum & Calvinum *habuerunt ductores.*

T. I. *App.* I. *pag.* 777.

cum ſecundo pugnat

I.

„ Habuit revera
„ *Sarpius* illud cum
„ Proteſtantibus com-
„ mune votum, ut
„ minueretur exceſſi-
„ va auctoritas *Ro-
„ mani* Pontificis, &
„ emendarentur abu-
„ ſus Curiæ; atta-
„ men non cum pari
„ exceſſu, neque eo-
„ dem fine, quo id
„ optabant & quæ-
„ rebant Acatholici.
„ Fra *Paolo* in nullo
„ ſuorum operum,
„ ſive de Interdicto
„ *Veneto* ſcriberet, ſi-
„ ve de Beneficiis
„ Eccleſiaſticis, ſive
„ de Inquiſitione, ſi-
„ ve de Concilio *Tri-
„ dentino* nunquam
„ adverſus legitimam
„ ſummi Pontificis
„ poteſtatem diſpu-
„ tavit; abuſus ta-

Ta-

II.

Tales translationis (Primatus a Papa ad alium Episcopum) legitimæ caussæ defuisse videntur.

T. I. *cap.* II. §. 3. *n.* 6. *p.* 103.

„ xavit, hosque auferri voluit, & ut „ hi revera auferrentur, Papæ humiliationem, tamquam „ medium hunc in „ finem aptum, optavit. Boni & magni viri est nosse „ abusus, qui in Religionem irrepsere, „ eos non silere dum „ tempus est & occasio loquendi, illis quantum in nobis est, mederi.“

T. II. *Apolog. artic.* I. *n.* 1. *pag.* 165.

II.

Itane vero? *At Ecclesiæ damna ut plurimum a Ministris Papæ.* Quænam magis legitima caussa exspectetur?

T. II. *pag.* 633.

Tomus secundus Febronii

I.

„ Syſtema politi-
„ cum Curiæ magis
„ a Romano mini-
„ ſterio ſuſtinetur ,
„ quam bonis Pon-
„ tificibus ; probe-
„ tur . “

T.II. *Flor. ſparſ. cap.* VIII. §. 8. *pag.* 562.

II.

„ Mira res ! *Ro-*
„ *mana* Curia Con-
„ ſtitutionem Unige-

cum ſecundo pugnat

I.

„ Nunc decipitur
„ (*a miniſtris*) ſum-
„ mus Pontifex , ſed
„ ſe ipſum & alios
„ decipit , quando
„ eum iis , qui ſin-
„ gulari erga Eccle-
„ ſiam merito præ-
„ diti non ſunt , ab-
„ ſque informatione,
„ bullarum expedi-
„ tionem aut earum
„ ſaltem exequutio-
„ nem præcedente
„ diſpenſat ſuper plu-
„ ralitate beneficio-
„ rum . “

T.II. *in not. ad Judic. Colon. pag.* 62.

II.

„ Conſtitutio *Uni-*
„ *genitus* certiſſimum
„ eſt univerſalis Ec-

„ nitus dogmaticum „ *Universalis Ecclesiæ* „ Decretum esse ad- „ firmat: *Gallica* Na- „ tio (cui præ reli- „ quis omnibus de „ adceptatione hujus „ Bullæ per omnes „ Ecclesias, uti præ- „ tenditur, facta con- „ stare deberet) id „ negat: in Brevi „ Apostolico, a *Cle-* „ *mente* XIII. die 23. „ Jan. an. 1765. ad „ *Leodiensem* Episco- „ pum sub annulo „ Piscatoris dato, hoc „ inter alia scribit „ Pontifex: *Illud au-* „ *tem summopere no-* „ *bis placuit, quod in* „ *eodem Edicto Con-* „ *stitutioni* Unigeni- „ tus *suam adserueris* „ *auctoritatem, eique ut* „ DOGMATICO *hujus* „ *SanctæSedis &* UNI- „ VERSÆ ECCLESIÆ „ DECRETO *omnimo-* „ *dam profiteris deberi* „ clesiæ judicium, „ cui singuli fideles „ corde & animo ad- „ hærere tenentur... „ Hinc inferimus „ *Quesnellum* [si Bul- „ læ *Unigenitus* Ec- „ clesiæ pars notabi- „ lis positive consen- „ sit, ceteris per or- „ bem tacite seu si- „ lentio consentien- „ tibus; quod factum „ probat *Colletus l. c.* „ *pag.* 112. *seqq.*] dum „ quatuor *Galliæ* E- „ piscopos sententiæ „ suæ patronos, & „ cum ipso appellan- „ tes habuit, non de- „ bere dici *prudenter* „ *Clementi* XI. immo „ verius universali „ Ecclesiæ obstitisse.“

T. II. *Apolog. artic.* III. *n.* 10. *p.* 195.

om-

„ *ab omnibus obedientiam*. Ex altera parte „ Rex Christianissimus in Edicto de „ 24. Maii 1766. „ ita effatur: *la Majestè s' est toujours* „ *occupèe a empècher* „ *par l' execution des* „ *loix de son royaume, qu' un zèle indiscret ne se portat* „ *a abuser de la Constitution* Unigenitus „ *en lui attribuant la* „ *denomination, le caractère & les effets* „ *de regle de foi, que* „ *l' Eglise ne lui a* „ *pas donnès*. Cui „ credemus? Cui cognita magis sunt „ quæ in *Gallia* aguntur? Uter amborum majore vel „ minore cum præventione loquitur? „ Si autem in tanta „ [ut minimum dicam] rerum & factorum ambiguita-

„ te, *Romani*, eos,
„ qui famoſam hanc
„ *Clementis* XI. Con-
„ ſtitutionem tanquã
„ univerſæ Eccleſiæ
„ decretum non agno-
„ ſcunt, contra om-
„ ne jus & fas, con-
„ tra perpetuum Ec-
„ cleſiæ morem, ut
„ hæreticos & ſchi-
„ ſmaticos habent &
„ tractant, qui pru-
„ dens, ex altera
„ parte, Chriſtianiſ.
„ ſimo Monarchæ
„ vertet male, ſi ſa-
„ nioribus principiis
„ Canonicis innixus,
„ potioreque utens
„ jure in hos Roma-
„ næ ſententiæ ſecta-
„ tores, tanquam ve-
„ ros ſchiſmatis fau-
„ tores ſæviat. "

T. II. in not. ad Judic. Colon. p. 71.

X V I.

FEBRONIUS BARBARARUM ELEGANTIARUM PATER.

Specimen ſit hic indiculus cum verborum tum phraſium, quibus *Febronius* paſſim utitur.

Abyſſus gen. maſc.
Appertinentiæ
Aviſamenta
Canonizavit
Cauſalis, *ragione*
In CONFORMITATEM *horum principiorum*
Te conjuro, *vi ſcongiuro vi prego*
Continuet eum legere
Courtiſani
De, & cum illis
Dedicitæ juriſprudentiæ
Ejus Deſcendentes
Detorquerunt
(Pontificem) dicere facit
Effective facit
Eſſe informatum
Horrendior
In, & pro quibus
Ingenia fortia
Inſubſiſtentia
Liga
Maxima, *principio*, *maſſima*
Practicari

Præſentire
Prætendit, ſe non teneri
Prætenſa auctoritas
Loquitur cum PRÆVENTIONE
Probavit concludenter
Reclamare libertatem
Febronio eruditionem RECOGNOSCIT
Reflectant prudenter
Reflexiones Febronii
Fecit REGISTRARI
Cum profundo reſpectu
Schiſmaticati
Si ſic Romanis SUCCEDERET &c.
Concilium non SINE TURBINE finivit, *non ſenza turbamento* &c. &c. &c.

Tanta porro barbaries eo magis mira nobis adcidit, quod *Febronium* Theologis Scholaſticis cum le *Gendrio* inconcinnam orationem, ac ſtili barbariem exprobraſſe (1) animadvertimus. Quid porro ſi vere ſcripſit *Bahrdtius*, *Febronianum* opus ab amico fuiſſe emendatum? [2] Quot quantiſque illud, quum primum a Scriptoria Auctoris menſa ad correctoriam delatum fuit, ſtatuiſſe barbariſmis exiſtimabimus.

(1) *T. I. Cap. I. §. I. n. 5. pag. 6.*

(2) pag. 84. *Un de vos amis a taché de polir votre ouvrage mais il a mal reuſſi; il a dit lu-mème, qu' il l' avoit leché comme les ours lèchent leurs petits, pour en corriger la difformité. Son ſtyle, qu' il a mèlè ſouvent, contraſte toujours avec le votre, quoiqu' il ſoit lui-mème fort peſant.*

QUÆ-

QUÆSTIUNCULA VIII. *An* Febronius *in secundo volumine strenuum primi vindicem se præbuerit.*

RESP. 1. Plurima eorum, quæ in *Antifebronio* refutaram, fuisse a *Febronio* in altero volumine, caute dissimulata (1); 2. in iis ipsis, quæ defendere adgressus est, eum præcipua a me adlata argumenta aut præteriisse, aut pervertisse; plerumque vero hoc defensionis genere usum, ut vel quæ in primo volumine dixerat, confidentissime iteraret, vel ad illud ipsum volumen Lectores amandaret, vel integra, quæ videram, ac confutaram, *Natalis*, *Baluzii*, *Petri de Marca* loca recitaret; vel novis, iisque acrioribus *Romanam* Curiam criminationibus lacesseret [2]. Num vero id sit vindicis muneri satisfacere Lectores dijudicent.

(1) Id docebit elenchus, quem mox subijciam, rerum a *Febronio* in sua responsione præteritarum.

[2] Consule *Antifebronium vindicatum*, hæc singulis fere paginis occurrent.

COROLLARIUM. *Febronius* Scriptor est, qui abijci omnino debeat, definiri satis non possit.

ELENCHUS

Rerum a Febronio *in* Antifebronii *confutatione suique operis defensione omnino præteritarum.*

„ Qui arguitur in pluribus , & in dilu-
„ tione criminum aliqua prætermittit, quid-
„ quid tacuerit, confitetur "

S. Hieronymus *ad Pammach adverſ. errores Johann. Hieroſol.*

I. Cauſſa *fundamentalis*, cur *Græci* in ſchiſma relapſi ſint, non fuit (quod *Febronius* dixerat *Cap. VIII.* §. 8. *n.* 7.) Rom. Pont. Primatus *qualem voluiſſent Itali* [*Antiſ. T. I. Introd. cap. I. n.* 2.]

II. Ne cauſſa ob quam Proteſtantes a nobis ſeceſſerunt, ab *exceſſiva* Rom. Pont. *poteſtate* cum *Febronio* cap. VIII. §. 8. n. 3. repeti poteſt (*Introd. cap.* I. *n.* 3. & 4.)

III. *Lutherani*, contra quam *Febronius* ait *App.* IV. pag. 101. ſacrarum imaginum cultui *idolatriæ* labem etiamnum obiiciunt (*Introd. cap.* I. *n.* 5.)

IV. Nec Proteſtantibus uſus calicis concedi poteſt (quod *Febronius App.* IV. *p.*135. *diſciplinæ* obtentu adfirmat), niſi errores ea ſuper re ſuos abiiciant; & eos, ut concederetur, ab illis reapſe non diſceſſuros expe-

rien-

rientia nos docet (Introd. *cap.* I. *n.* 5.)

V. In *Tridentino* Concilio , quidquid *Febronius* obganniat , (vide ejus Indicem V. *Trident. Concil.*) fuit *plena Episcoporum libertas circa materias politico-disciplinares* (*Introd.* *Cap.* II. *n.* 6.)

VI. S. *Augustinus*, dum *plenaria Concilia a posterioribus emendari* adseruit , non est , quemadmodum *Febronius* dixerat cap. *V*III. §. 5. *n.* 5., de generalibus Conciliis loquutus [*Introd. cap.* II. *n.* 7.]

VII. *Tridentinum* Concilium falso *Febronius* indicavit *cap. V.* §. 2. *n.* 6. *fuisse variis modificationibus* , *ac restrictionibus in Polonia* receptum (*Introd. cap.* II. *n.* 7.)

VIII. Errat *Febronius* , dum *Toletanum* Concilium quæ *Juliani* scripta *Benedictus* II. damnaverat, ea probasse (*cap.* IX. §. 2. *n.* 9.) pronunciat (*Introd. cap.* II. *n.* 8.)

IX. *Febronii* systema Principum auctoritatem evertit . (*Introd. cap.* III.)

X. Episcopi in *Galliis* plurimum ab ea libertate absunt , quam *Febronius* sæpissime jactat (*Introd. cap.* III. *n.* 5.)

XI. *Gallicani* Episcopi ab ostentanda ad *Febronii* sententiam a. 1682. declaratione , sunt maxime alieni (*Introd. cap.* IV. *n.* 10.)

XII. Quæ *Febronius* ex *Gallicana* P. *Danielis* historia de S. *Ludovico* narrat (*cap.* IX, §. IX. *n.* 13. & *alibi*), sunt ab eo infideliter descripta (*Introd. cap. V. n.* I.)

XIII. *Danielis Papebrochii* locum *Febronius* (*cap.* VIII. §. 5. *n.* 5.) turpiter depravavit (*Introd. cap. V. n.* 2.)

XIV. *Andream Masium*, & *Georgium Cassandrum* iis *Febronius* laudibus extollit (*cap.* IX. §. 9. *n.* 12.) quas eos minime meruisse indubia prodant monumenta (*Introd. cap. V. n.* 3.)

XV. *Consilium de emendanda Ecclesia* non fuit uti cum *Lutherano Schelhornio Febronius* contendit (*cap.* IX. §. IX. *n.* 13.) a *Paullo* IV. damnatum, quod illud *Romanæ* Curiæ displiceret (*Introd. cap. V. n.* 4.)

XVI. *Clemens* V. non fuit, quemadmodum *Febronio* visum est (*cap. VI.* §. 15. *n.* 1.) in reformandis Ecclesiæ vitiis segnis (*Introd. cap. V. n.* 6.)

XVII. Neque *Alexander* V., quod illi *Febronius* [*cap. VI.* §. 15. *n.* 2.) crimini vertit [*Introd. cap. V. n.* 7.]

XVIII. Multo minus, quidquid *Febronius* (*cap. VI.* §. 15. *n.* 3.) repugnet, *Martinus* V. (*Introd. cap V. n.* 8.)

XIX. Ab eadem *Febronii* (*l. c. n.* 4.) adcusatione *Eugenium* IV. omnia suæ ætatis monumenta absolvunt (*Introd. cap. V. n.* 9.)

XX. *Basileensibus* a *Febronio* (ibid.) laudatis nihil minus, quam *Reformatio* aut congruebat, aut etiam cordi fuit (*Introd. cap. V. n.* 10.)

XXI. *Julius* II., & *Leo* X. a perjurii cujus

jus eos *Febronius* (*l. c. n.* 5.) adcusat, crimine vindicantur (*Introd. cap.V. n.* 11.)

XXII. *Petrus Alliacensis* cujus *Febronius* sæpissime urget auctoritatem, non is Theologus fuit, in cujus verba jurandum sit (*Introd. cap. VI. n.* 3.)

XXIII. *Johannes Gerson*, quo potissimum duce *Febronius* gloriatur, plura docuit quæ nec satis Catholicis dogmatibus congruunt, nec Principum auctoritati consulunt (*Introd. cap. VI. n.* 4.)

XXIV. Cardinalis *Cusanus* nec sibi semper argumentando constabat, & eorum quæ adversus R. P. dignitatem scripserat, aliquam cecinit palinodiam (*Introd. cap. VI. n.* 5.)

XXV. *Almaini axiomata* Principum dignitatem convellunt (*Introd. cap. VI. n.* 6.)

XXVI. *Thuanus* in iis quæ *Romanis* Pontificibus passim obijcit, fide dignus haud est (*Introd. cap. VI. n.* 7.)

XXVII. Quæ de *Tridentino* Concilio epistolæ *Francisco Vargas* tribuuntur, eæ multis sunt nominibus suspectæ [*Introd. cap. VI. n.* 7.]

XXVIII. *Johannes Launojus*, ex cujus promptuariis *Febronius* maxime profecit, quo majoris apud hæreticos est auctoritatis, eo minoris esse apud Catholicos debet (*Introd. cap. VI. n.* 10.)

XXIX. Neque aliud de *Dupinio*, quem sæ-

pe *Febronius* exscribit, ferendum judicium [*ibid.*]

XXX. Decem *gravamina* admodum verisimile est universæ nationi *Germanicæ* fuisse ab editore *Goldasto* falso adjudicata (*Introd. cap.* *VI. n.* 13.)

XXXI. *Capitalem hanc quæstionem* de forma Ecclesiæ Monarchica *in Concilio* Tridentino *agitatam* fuisse *Febronius* (*cap.* I. §. 8.) falso adfirmat neque (quod in defensione ait *in Florib. spars. cap.* I. §. 4. *pag.* 372.) mihi umquam in mentem venit, *id tantum actum* INDIRECTE. Nec *directe*, neque *indirecte* ea de re disputatio ulla fuit in *Tridentino* Concilio, sed de Episcoporum institutione, quæ cujusque modi statuatur, ad alteram illam quæstionem *de forma Ecclesiæ Monarchica* nihil facit [*T.* I. *diss.* I. *cap.* 2. *n.* 5.)

XXXII. Sanctorum Patrum de Monarchici regiminis præstantia sententiæ; editæ a Deo pro eodem Monarchico regimine significationes; Ecclesiæ symbola a Christo Domino exhibita, argumento sunt, Monarchicum esse Catholicæ Ecclesiæ regimen. Num hæ *Philosophicæ* rationes sunt, quas quod *huc minime quadrent*, a se *prætermitti Febronius* in defensione ait (*pag.* 347.) ? Eas certe intactas reliquit (*diss.* I. *cap.* 3.)

XXXIII. *Abulensis* dogma, quod *Febronius* inculcat (*cap.* I. §. 6.) Principibus infestum

ſtum maxime eſt (*diſſ. cap.* 4. *n.* 13.)

XXXIV. In Actorum loco (*cap.* XI. 18.) vidit *Febronius* (*cap.* I. §. 7. *n.* 6.) certe caligantibus oculis, totius Eccleſiæ regendæ poteſtatem Apoſtolis omnibus, non uni *Petro* concreditam [*diſſ.* I. *cap.* 6. *n.* 10.)

XXXV. Ex Epiſtola ad *Galatas* præeuntibus *Luthero*, *Marcantonio de Dominis* &c. *Febronius* (*cap.* I. §. 7. *n.* 2.) ſtatuit, *clare ſatis erui Apoſtolorum in poteſtate æqualitatem*; ſed egregie fallitur (*diſſ.* I. *cap.* VI. *n.* 14.)

XXXVI. Singulari *Gallos* injuria adficit *Febronius*, dum (*cap.* II. §. 3. *pag.* 98.) ex *articulis Smalcaldæ* (*Luthero* præſide) *propoſitis* colligendum ait, fuiſſe ſæculo XVI. *conſtantiſſimam ſententiam regni* Galliæ, *jure tantum humano*, *non divino* Romanum *Pontificem habere primatum* (*Ant.* T. II. *diſſ.* II. *cap.* I. *n.* 3. *pag.* 13.)

XXXVII. *Febronius*, qui in eamdem *Smalcaldicorum* articulorum ſententiam *Cuſanum* conſenſiſſe ſcribit (*ibid.*) diſſimulare non debuit, quæ *Cuſanus* pro oppoſita, veraque ſententia poſtea docuit (*ibid. pag.* 15.)

XXXVIII. Falſo *Febronius* ait (*ibid. n.* 6. *p.* 103. *Benedictum* XIV. *non exprimere in quo ſenſu dici poſſit*, *ſupremam Eccleſiæ Monarchiam jure tantum humano* Romanæ *Sedi adnexam eſſe* [*ib. p.* 12.]

XXXIX. Falſa *Febronii* ſententia eſt, ac præterea ob peculiare, cui ipſe nititur, funda-

damentum erronea, posse Primatum Ecclesiæ auctoritate a *Romana* ad aliam Sedem transferri (*ibid. n.* 4. *seqq. pag.* 16. *seqq.*)

XL. Quæ de Primatus natura officiisque *Febronius* tradit, ex damnatis *Dupinii* de *antiqua Ecclesiæ disciplina* dissertationibus fere verbatim descripta sunt (*ibid. n.* 8.)

XLI. *Hieronymus* in epist. ad *Evagrium* non jurisdictionem Episcopis parem tribuit, ut contendit *Febronius* [*cap. VII.* §. *I. n.* 3.] sed parem tantum ordinis potestatem (*diss.* II. *cap. VII. n.* 5.)

XLII. Quæ ex Ss. Greg. *Nazianzeno*, & *Basilio* *Febronius* (*cap.* III. §. I. *n.* 1.) de Ss. *Cypriano*, & *Athanasio* recitat, ea non efficiunt, æqualem omnibus Episcopis in universam Ecclesiam esse *jurisdictionis* auctoritatem etiam in caussis Fidei (*diss.* II. *cap.* VII. *n.* 7.)

XLIII. Numquam *Augustinus* parem in *Carthaginensi* & *Romano* Episcopis auctoritatem agnovit (*diss.*II. *cap. VII. n.* 10.)

XLIV. Frustra *Febronius* ex *Zosimi* ep. V. colligit (*cap. V.* §. 2. *n.* 9.) *Romanos* Pontifices Canonibus ita obnoxios, ut eos justa de caussa nequeant abrogare (*diss.* II. *cap. VIII. n.* 8.)

XLV. Librum diurnum *Romanorum* Pontificum inconsulto *Febronius* appellat (*cap. V.* §. 2. *n.* 10.) quum in eo plura legere sit, quæ ipsius systema prorsus convellant

[*diss.*

[*diss.* II. *cap.* *VIII.* *n.* 8. *pag.* 197.]

XLVI. *Hadrianum* VI. Pontificiæ infallibilitatis hostem *Febronius* (*cap.* I. §. 10.) falso exhibet (*diss.* II. *cap.* 12. *n.* 4.)

XLVII. Ecclesiæ *Græcæ* de Pontificis Rom. infallibilitate sententiam ex *Nechite* schismatico homine nos colligere satis ridicule (*cap.* I. § 10. *n.* 1.) *Febronius* jubet (*diss.* II. *cap.* 10. *n.* 7. *pag.* 262. *seqq.*)

XLVIII. *Bessarionis* quoque auctoritatem ad id frustra urget (*diss.* II. *cap.* 10. *n.* 7. *pag.* 268.)

XLIX. Ad Conciliorum generalium confirmandam auctoritatem iis, quæ de *Licinio* & *Constantino* animadvertit *Eusebius* inepte *Febronius* (*cap.* *VI.* §. 12. *n.* 1.) utitur (*diss.* II. *cap.* *XI.* *n.* 7. *pag.* 304.)

L. Quæ ad *Thessalonicensem* *Anastasium* vi primatus *Leo* M. scribebat, ad Patriarchæ jus *Febronius* (*cap.* III. §. 5. *n.* 3.) perperam detorquet (*diss.* III. *cap.* *I.* *n.* 3.)

L*I.* Ex lege 45. Cod. Theodos. relationes æque ac ad C Politanos Episcopos, atque ad *Romanos* Pontifices pertinuisse *Febronius* (*cap.* *III.* §. 7. *pag.* 187.) perperam colligit (*diss.* III. *cap:* *I.* *n.* 5. *pag.* 354.)

L*II.* *Gratiani* decretum fuisse ab *Innoc.* II. *Lateranensibus* Patribus propositum falso *Febronius* adserit (*cap.* II. §. 8. n. *6.*) neque id narrat *Ordericus* *Vitalis*, quum ille hujus rei testem appellat (*diss.* III. *cap.* 3. *n.* 7.)

LII De Rom. Pont. apocrisariis, eorumque auctoritate plura *Febronius* scripsit (*cap.* II. §. 10. *n.* 1.) a veritate aliena (*T. III. lib.* I. *cap.* I. *n.* 6.)

LIV. *Usque ad medium sæculum* XII. *rariores fuisse ad Pontificem recursiones* Febronius dum ait (*cap.* III. §. 7. *n.* 5. graviter hallucinatur (*lib.* I. *cap.* I. *n.* 7.)

LV. Caussarum graviorum relationes ad *Romanos* Pontifices ut arbitros, non ut judices missa fuisse *Febronius* adfirmat (*cap. IV.* §. I. *n.* 1.), sed falsitatis a S. *Leone* M. arguitur (*lib.* I. *cap.* II. *n.* 6.)

LVI. Vicarios Apostolicos, quos *Sergius*, & *Joh.* VIII. mittendos in *Gallias* & *Germaniam* decreverant, *Gallicani* Episcopi detrectarunt, sed non ea de caussa, quam *Febronius* (*cap.* IV. §. I. *n.* 41.) comminiscitur (*lib.* I. *cap.* 2. *n.* 11.)

LVII. Dum *Febronius* (*cap.* IV. §. 2. *pag.* 231.) Cardinales ob symbolum fidei in *Rhemensi* Concilio adversus *Gilberti Porretani* errores excanduisse narrat, multiplicis fraudis convincitur (*lib.* I. *cap.* §. *n.* 20.)

LVIII. Quod in Concilio *Cahcedonensi* Legati retulerint, *Eutychen regulariter fuisse a proprio damnatum Episcopo Flaviano*, *Febronium* non juvat, hinc arguentem (*cap. IV.* §. 2. *n.* 2.) *caussas Fidei non esse reservatum summi Pontificis* (*lib.* I. *cap.* 3. *n.* 21. *pag.* 114.)

LIX.

LIX. Negat *Febronius* (*cap.* IV. § 9. *n.* 1.) ſæc. XIV. *uſitatum* morem Epiſcopis fuiſſe, ut ſe *Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia* Epiſcopos inſcriberent ; ſed fallitur (*lib.* I. *cap.* 4. *n.* 19. *pag.* 777.

IX. *Febronius* (*cap.* IV. §. 6. *n.* I. diſciplinam, quæ quarto ſæculo ſuper Epiſcoporum translationibus vigebat, nos ex *Carthaginienſi* Concilio a. 398. ab eruditioribus viris rejecto colligere, critices ſæpius oſtentatæ immemor jubet (*lib.* I. *cap.* V. *n.* 10.)

LXI. Nec minus ridicule teſtem diſciplinæ, quæ ſexto ſæculo obtinebat, canonem a *Gratiano* 36. caus. 7. q. I. ad latum, fictitium ſcilicet, & ex *Iſidoriana* officina depromptum (*ibid.*) citat [*ibid. pag.* 220.)

LXII. Quæ *Nicolaus* I. de Epiſcoporum depoſitione ſtatuit manifeſto oſtendunt, nullum eſſe argumentum, quo a Synodis inconſulto *Romano* Pontifice Epiſcopos deponi potuiſſe *Febronius* (*cap.* IV. §. 8. *n.* 4.) inculcat (*lib.* I. *cap.* VI. *n.* 15. *pag.* 293.)

LXIII. Patribus Concilii *Tricaſſini*, quos inter *Hincmarus*, *Febronius* adverſatur , dum Epiſcoporum abſque Apoſtolicæ Sedis adſenſu a Synodis minime deponendorum diſciplinam *novam* appellat (*cap.* IV. §. 8. *n.* 4.) atque a *Nicolao* V. introductam (*lib.* I. *cap.* 6. *n.* 20. *pag.* 314.)

LXIV. *Febronii* axioma (l. c.) *ubi eſt conſenſus, ibi quoque deliberandi atque diſſen-*

tien-

tiendi facultatem supponi ad Pontificiarum legum vim enervandam frustra profertur (*lib. II. cap. 3. n. 6. pag.* 431.)

LXVI. *Justinianus* Nov. CXXIII. quidquid *Febronius* contendat (*cap. V.* §. *VI. pag.* 328.) nihil Divino appellationum juri adversum statuit; neque licet statueret, audiendus esset (*lib.* III. *cap. VII. n.* I. *seq.*)

LXVII. *Febronius* [*ibid.*] Capitula *Hadriani* I. tradita *Ingilramo* adversus appellationes profert, quum illa has manifestissime adprobent [*l. c. n.* 5.]

LXVIII. *Febronius* [*l. c.* §. 7. *n.* 3.] S. *Bernardum* appellationes ad *Romanam* Sedem improbasse per summam S. Doctoris injuriam cavillatur (*l. c. n.* 6. *pag.* 621.)

LXIX. *Febronius* (*l. c. n.* 7.) *Benedicto* XIV. tribuit, quæ doctissimus Pontifex se ab aliis intellexisse diserte adfirmat (*l. c. n.* 7. *pag.* 623.)

LXX. *Eugenio* IV. violatæ *Basileensibus* fidei crimen *Febronius* (*cap. VI.* §. 16. *n.* 8.) nullo fundamento impingit (*T. IV. lib. IV. cap.* 4. *n.* 13.)

LXXI. *Febronius*, dum *Sarpio* auctore narrat (*cap. VII.* §. 6. *n.* 6.) *Lovanienses* & *Colonienses* in Synodo *Tridentina* decreto, quo aliqua crimina *Romano* Pontifici reservabantur, intercessisse, & falsum refert, & *Sarpio* ipsi adversatur (*lib. V. cap.* I. *n.* 2. *pag.* 203.)

LXXII. S. *Gregorii* Magni exemplis *Febro-*

bronii in S. *Gregorium* VII. audax obiurgatio (*cap. VII.* §. 3. *n.* 4.) retunditur (*lib.* V. *cap.* I. *n.* 4. *pag.* 215.)

LXXIII. *Febronius Gregorium* IV. quod se *Fratrem* a *Gallis* Episcopis vocatum, non *patrem* quereretur, reprehendens (*cap. VII.* §. I. *n.* 7.) antiquis exemplis refellitur (*lib. V. cap.* 2. *n.* 1. *pag.* 245.)

LXXIV. *Alliacensis*, *Gersonis*, & *Almaini*, quorum maxime *Febronius* dogmatibus nititur, testimoniis Cardinalium dignitas adversus *Febronium* (*cap. VII.* §. 5.) propugnatur (*lib. V. cap.* 2. *n.* 2.)

LXXV. *Febronius* ad *Ansanos* Patres frustra provocat (*cap. VII.* §. 3. *n.* 8.) ut Pontificia pro *Cluniacensibus* Monachis diplomata in invidiam adducat (*Lib. V. cap.* 2. *n.* 3.)

LXXVI. *Baronii* de *Glabri* narratione sententiam *Febronius* (*Cap. VII.* §. 3. *n.* 8.) infideliter recitat (*Lib. V. cap.* 2. *n.* 4.)

LXXVII.; immo & ipsius *Glabrii* testimonio insigniter abutitur [ibid. *pag.* 261.]

LXXVIII. Quamquam & aliud *Febronius* heic peccat, quod primum *Glabri* narrationem absque critico examine susceperit, deinde quum eam certissimis argumentis falsitatis argui a *Petro* de *Marca*, & *Thomassino* adcepisset, illam tamen in secunda editione minime deleverit (*ibid. n.* 5.)

LXXIX. Quod *Romani* Pontifices in Beneficiorum collatione jus sibi reservarunt,

vetustioris ævi exemplis contra *Febronium* confirmatur (*lib. V. cap.* III. *n.* 8.)

LXXX. S. *Leonis* M. sententiam falsa *Febronius* interpretatione [*cap.* IX. §. 7.] corrupit [*T.* IV. *Append. n.* 5. *pag.* 332.]

Sed piget alia persequi, quæ ex *Antifebronio* excerpenda superessent. Finem igitur faciam *Febronium* iis adloquens verbis, quibus S. *Hieronymus* *Johannem Hierosolymitanum* redarguit.

SI RESPONDISTI, CUR MAXIMA, ET PLURIMA DE IIS, QUÆ TIBI OBJECTA SUNT, RELIQUISTI? SI NON RESPONDISTI, UBI EST ILLA APOLOGIA TUA, IN QUA GLORIARIS APUD SIMPLICES?

S. Hieronymus ad Pammach advers. errores Joh. Hierosol.

Finis Tomi Quarti.

INDICULUS

Errorum, qui typorum vitio in tertium Volumen irrepserunt.

pag.	ERRATA	CORRIGE
V	*Earum rigines*	*Earum origines*
11	Episcopis potuerit	Episcopis potuisse
15	*ac diminutionem*	*ad diminutionem*
17	Sancto Papæ	Sancti Papæ
29	ad Synodum illa	ad Synodum illam
46	*quod universali*	*quod universalis*
49	laute tamen	caute tamen
59	id possit, qui	id Rom. Pontifex possit, quì
60	summo ille	summos ille
63	NOVIS leges	NOVAS leges
ibid.	alrerius	alterius
64	pessumando	pessumdando
67	At recte	Et recte
72	legis neglecta	legis neglectu
73	invisa legi	invisæ legi
75	æque una ratione	eæque hac una ratione
78	Quod enim	quid enim
80	*Quem Ecclesiæ*	*Quum Ecclesiæ*
ibid.	*congrue*	*congrua*
83	minus aptum	minus aptum, quam
ibid.	exemplo	exemplum
84	Nec veritas est	nec veritus est
88	inhærere vestigiis	inhæsere vestigiis
ibid.	suspicari possent	suspicari posset
92	*ideo se*	*ideo te*
93	*nisi ignem*	*si ignem*
94	*Gierensi*	*Giesensi*
96	fierint	fierine
97	net	adtinet
100	*Plettemborg*	*Plettemberg*
104	INFENDE	INFANDA
107	NEC FECIT	NEC FACIT
120	eos, quo	eos, qui
116	mentis adponere	mensis adponere

ibid.

ibid.	ET PENES	ET PANES
121	tam tamquam	tamquam
128	Epiſcop-	Epiſcopi
132	mexime	maxime
151	governent	gouvernent
ibid.	par que	par qui
152	& tamen ſpargat	nec tamen ſpargat
153	ſtatui ne	ſtatuiſſe
157	non efficiam	non efficiant
158	QUAM ORIENTALES	QUUM ORIENTALES
172	*translatum iri exemplum*	*translatum iri exemplo*
180	elle beille	elle brille
186	& ipſe moram	& ipſe noram
188	aut ſtrepitum	aut ſtrepitu
200	divinum . Primatus	divinum Primatus
204	Illa hæc	Illa heic
223	tuo gratiæ	tuæ gratiæ
231	minus ejus	minus eorum
233	*eorum*	*ut eorum*
245	*Innocentii* III.	*Innocentius* III.
255	conſtitutis	conſtitutos
260	Simoniacus	Simoniacas
261	*eſſent luminare*	*eſſent ad luminare*
ibid.	*ſiquis Epiſcopis*	*ſiquis Epiſcopus*
262	*quartam*	*quartum*
265	annichilari	annihilare
268	ſuio rdinis	ſui ordinis
274	præſidiis	prædiis
275	Eccleſiaſticorum	Eccleſiaſticorum (diviſionem)
279	ſtatutu	ſtatuto
280	B. *Petro*	B. *Petri*
286	*& Canonici*	*& Canonicis*
289	conatus obſtitint	conatibus obſtitiſse
291	dignitate conſulat	dignitati conſulat
300	moderationem	moderatiorem
324	quæ illos	quæ illas
336	auctoritate	auctorizatæ
353	Interdum electione	Interdum electiones
366	incenſam	incenſum
395	legitime ne	legitima ne
418	in titulo capitis, Romani *Pontificis*	Romani *Pontificis poteſtas*
429	ſed *Cypriani*	ſed *Cyprianum*
441	in pleniori Synodi	in pleniori Synodo

443 *hoc nobis*	*hoc nolis*
485 *Natalem Alexandri*	*Natalem Alexandrum*
487 Pontificem appellatione	Pontificem appellationem
ibid. Natalis Alexandri	*Natalis Alexander*
ibid. ſequitur ius	*ſequitur jus*
502 *Gallicanos*	ad *Gallicanos*
ibid. poſtularent	poſtularunt
504 ab *Arrianos* intruſo *Alexandrinæ*	ab *Arrianis* intruſo *Alexandrinæ* ſedi
507 quem Pontificis	quam Pontificis
ibid. conſacerdotibus ſui	*conſacerdotibus ſuis*

INDICULUS

Erratorum, quæ in IV. Antifebronii vindicati volumen irrepserunt.

ERRATA	CORRIGE
Pag. III. ejusque adnexi	ejusque adnexis
6 *Chelcedonensis*	*Chalcedonensis*
... *ignorantiæ tuæ*	*ignorantiæ suæ*
41 *instuantur regulis*	*instruantur regulis*
119 quia Reges	quin Reges
135 *Romæ* damnetur	*Romæ* damnentur
144 etiam addita	etiam additæ
167 facilites	faciles
199 *ils etoit*	ils *etoient*
241 *Legis relationem*	*Legis relaxationem*
281 le fut	ce fut
311 ostensionem	offensionem
314 pœna audacior	pene audacior
316 addius videctur	addictus videar
341 in *Stokmansius*	in *Stockmansio*
361 *sub prætextum*	*sub prætextu*
375 adversus XI.	adversus XL.
377 canones custodes	canonum custodes
381 & qua adhuc	& quas adhuc
387 *coerceatur, appellatione*	*coerceatur, appellationes*
390 *de Muilly*	*de Mailly*
401 quid solus Ecclesiæ	quid salus Ecclesiæ
416 *Romanæ* Sede	*Romanæ* Sedi
438 Il fait	Il le fait

Cetera quæ tum in hoc tum in superioribus voluminibus irrepserunt, menda benevolus lector corrigat. Graviora tantum, quæ sententiam pervertunt, emendavimus.

AD.

ADDENDA

Tomo I.

Pag. 9 plena bonæ frugis.

ADDE. Ejuſdem anni Libellus eſt inſcriptus: *Conſilium utriuſque Medici* (temporalis, & ſpiritualis) *ad* Juſtinum Febronium *de ſtatu Eccleſiæ*, *&* *Poteſtate Papæ ægerrime febricitantem*. Trajecti ad Lac. Acronianum 12. Auctor D. *Joſephus Antonius deBandel J. V. D. ordinis S. Petri Equ.*: *Com. Palat.*, *& Colleg. Scientiarum Academiæ Romanæ*,

Pag. 20. Vide in appendice. ADDE: *Num.* XV.

Pag. 56. Poſt ultima verba.

„ Friburgi die XIV. Junii 1764. „

A D D E

XV.

Damnatio Moguntina Libri inſcripti.

Tractatiuncula de fontibus Juris Canonici Germanici.

Nos Vicarius in ſpiritualibus generalis, *provicarius*, *officialis ſigillifer*, *fiſcalis major*, *&* *conſiliarii Eccleſiaſtici*.

„ Cum libellus quidam, cui titulus: *tractatiuncula de fontibus juris Canonici Germanici*, qua prælectiones ſuas „ Academicas ad decimam tertiam Novembris anni 1758. „ publice indicit *Joannes Horix* J. V. D. Eminentiſs. ac „ Celſ. Principis Mog. Jud. Aul. Conſiliarius, in Alma „ Univerſitate *Moguntina* Profeſsor jur. extraordinar. ju„ diciique Cam. & Civitatis Aſseſsor *Moguntiæ* nuper non „ *Moguntiæ*, ſed *Francofurti* abſque cenſura & appro„ batione editus, ac in Urbe *Moguntina* divulgatus fue„ rit, & magnum ſubito fidelium ſcandalum pepererit, ob „ varias perniciosas, ac inter Catholicos, præſertim in „ hac urbe, & Univerſitate *Moguntina* ſemper Catholica „ omnino novas doctrinas, atque ea propter Eminentiſſi„ mus, ac Celſiſſimus Archiepiſcopus Princeps Elector, „ Dominus noſter Clementiſſimus pro Paſtorali zelo ſuo, „ ac vigilantia ſtatim ejus libelli Exemplaria quotquot „ haberi potuerunt, ſequeſtrari juſserit, libellum vero

„ ipſum

„ ipſum examini , & Cenſuræ competenti provide com„ miſerit, conſtiteritque ex Cenſorum uniformibus votis, „ contineri in eodem libello doctrinas & propoſitiones va„ rias, prout jacent, erroneas, ſcandaloſas, temerarias, „ hæreſi faventes, de hæreſi ſuſpectas, aut plane hæreti„ cas, nec non ſummis Pontificibus, Epiſcopis, ac ſtatui „ Eccleſiaſtico injurioſas, & præjudicium inferentes. Hinc „ de ſpeciali mandato antefatæ Celſitudinis ſuæ Archie„ piſcopalis & Electoralis ſolicitæ, ne quid inde detri„ menti patiatur Catholicæ doctrinæ integritas, aut in„ corrupta Eccleſiæ diſciplina, & Hierarchia, per haſce „ patentes litteras Libellum iſtum perverſas, ut præfer„ tur, doctrinas continentem damnamus ac reprobamus, „ ipſumque legi, retineri, & denuo typis imprimi pro„ hibemus, mandantes omnibus Chriſti fidelibus Curæ „ noſtræ ſubjectis, qui ejuſmodi Libellum apud ſe habue„ rint, ſeu in quorum manus pervenerit, ut illum ſtatim „ huic Archiepiſcopali Vicariatui noſtro extradere tenean„ tur, & hæc omnia quidem ſub cenſuris, & pœnis in „ S. Canonibus contentis, aliiſque arbitrariis. Datum ſub „ appreſſione Archiepiſcopalis Vicariatus Sigilli, *Moguntiæ* „ die 22. Januarii 1759.

Biblioteka Jagiellońska
stdr0030762

ANTIFEBO=
NIUS
UINDICATUS
PARS. IV.

